

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

CEPHE DÜZENİ VE SÜSLEMELERİYLE
GELENEKSEL AKSARAY EVLERİ

Şerife MUTLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Restorasyon Anabilim Dalı

Haziran-2022
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Şerife MUTLU tarafından hazırlanan “Cephe Düzeni ve Süslemeleriyle Geleneksel Aksaray Evleri” adlı tez çalışması 27/06/2022 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Prof. Dr. Mine ULUSOY

.....

Danışman

Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN

.....

Üye

Doç. Dr. Gülşen DİŞLİ

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Saadettin Erhan KESEN
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Şerife MUTLU

Tarih: 27.06.2022

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CEPHE DÜZENİ VE SÜSLEMELERİYLE GELENEKSEL AKSARAY EVLERİ

Şerife MUTLU

**Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı**

Danışman: Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN

2022, 326 Sayfa

Jüri

Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN

Prof. Dr. Mine ULUSOY

Doç. Dr. Gülşen DİŞLİ

Aksaray ili tarihte çeşitli birçok uygarlığın yerleşim alanı olmuştur. Kent, farklı dönemlerin yapı ve tasarım kriterlerini barındıran dini, sivil, idari, sosyal ve kültürel mimari yapıları sınırları içerisinde bulundurmaktadır. Tarihi belge niteliğindeki bu yapılar içerisinde yer alan geleneksel kültürün yansıması olan geleneksel Aksaray evleri de tasarımı, cephe düzeni ve süslemeleri ile Anadolu'nun geleneğini, yaşam tarzını ve geçmişini günümüze aktarmaktadır. Tarihi belge niteliğindeki bu yapıların tasarımını ve oluşumunu etkileyen faktörler geleneksel konut cephelerine doğrudan etki etmektedir. Nüfus artışı ile gittikçe betonarme yapıların sayısında artış görülen kentte geleneksel konutların çoğunluğu yok olmuş günümüze nadir sayıda korunmuş veya metruk durumda olan yapı örnekleri ulaşmıştır. Kent merkezinde sit alanı içerisinde yer alan Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine ait tarihi Aksaray evleri kendilerine özgü cephe özellikleri taşımaktadır. Yapımında yöresel taş malzemenin kullanıldığı evlerin cephe süslemesinin de en önemli unsuru taştır. Cephelerde yer alan bezemeler desenli veya sade kabartmalı olarak bulunmaktadır. Kentsel çevre içerisinde geleneksel evlerin ilk olarak cephe düzeni ve cephe süslemeleri dikkat çekmektedir. Kent kimliğinin oluşturan tarihi Aksaray konutlarının cephelerinin korunması ve gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir.

Bu bağlamda geleneksel Aksaray konutlarının cephe düzeni ve cephe süslemeleri üzerinde yapılan bu tez çalışması önem arz etmektedir. Araştırmanın yönteminde öncelikle çalışma kapsamında, araştırma konusu ile ilgili literatür taraması ve alan çalışması yapılmıştır. Yazılı ve görsel belgelerden elde edilen sonuçlar doğrultusunda Aksaray ili merkezinde yer alan Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait kendilerine özgü özellikler taşıyan tescilli sivil mimari yapılar belirlenmiştir. Çalışma sınırları içerisinde bulunan geleneksel Aksaray evlerinin fotoğraflanması ve incelenmesi ile yapıların genel özellikleri, cephe düzenleri ve cephe(görsel) analizlerine ait fotoğraf ve çizimler ile kimlik kartları ve analiz tabloları oluşturulmuştur. Araştırmanın bulgular kısmında tez çalışması kapsamında incelenen sivil mimari örneklerde yapı malzemesinden başlayarak plan, cephe ve süslemeleriyle yapıların kendilerine has özgünlüklerini taşıdığı gözlemlenmiştir. Geleneksel konutların üslup, doluluk-boşluk oranları ve biçimlenişlerine bakıldığında ise aralarında benzerlik görülmektedir. Günümüzde hala işlevini kaybetmeden kullanılan evler olduğu gibi zamanla tahrip edilerek veya kullanılmayarak metruk vaziyette kalmış geleneksel evler de bulunmaktadır. Tez çalışmasının sonuç kısmında ise araştırma kapsamında Geleneksel Aksaray evlerinin genel özellikleri ile birlikte cephe ve süsleme özellikleri detaylarıyla incelenmiş ve geleneksel evlerde cephe ve dokunun önemi vurgulanarak tarihi konutların gelecek nesillere aktarımının önemi belirtilmiştir. Ayrıca araştırılan geleneksel evlerin günümüzdeki özgünlük durumları ve çevre illerde bulunan geleneksel evlerle benzerlik ve farklılıkları ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aksaray, Geleneksel Aksaray Evleri, Geleneksel Türk Evi Cepheleri, Türk Evi Görsel Analizi, Mimari Cephe Analizi.

ABSTRACT

MS THESIS

TRADITIONAL AKSARAY HOUSES WITH FACADE LAYOUT AND DECORATIONS

Şerife MUTLU

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Architecture**

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN

2022, 326 Pages

Jury

Assoc. Prof. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN

Prof. Dr. Mine ULUSOY

Assoc. Prof. Dr. Gülşen DİŞLİ

Aksaray province has been the settlement area of many different civilizations in history. The city has religious, civil, administrative, social and cultural architectural structures that meet the criteria of construction and design of different eras within its boundaries. The traditional houses of Aksaray, which are a reflection of the traditional culture contained in these historical documents, also convey the tradition, lifestyle and history of Anatolia to the present day with their design, facade design and ornamentation. The factors that influence the design and layout of these structures, which are historical documents, have a direct impact on the traditional residential facades. With the increase of population, the number of reinforced concrete buildings increased more and more, most of the traditional residential houses of the city disappeared, and only a few preserved or dormant examples of structures have reached our days. The historical houses of Aksaray from the Ottoman and Republican periods, located in the city centre within the site, have their own unique facade features. The most important element of the facade decoration of houses where local stone material was used in their construction is also stone. The decorations on the facades are patterned or simply embossed. In the urban environment, the facade design and decoration of traditional houses primarily attract attention. In this regard, it is important to protect the facades of Aksaray's historic residential houses, which constitute the identity of the city, and to pass them on to future generations.

In this regard, this thesis study on the facade layout and facade decorations of traditional Aksaray residences is important. Firstly, within the scope of the study, a literature review and a field study related to the research topic were conducted in the research method. According to the results obtained from written and visual documents, registered civil architectural structures with unique characteristics belonging to the Ottoman and Republican periods located in the center of Aksaray province have been determined. Photographs and drawings of the general characteristics of the structures, facade layouts and facade (visual) analysis, as well as identity cards and analysis tables were created by photographing and examining the traditional Aksaray houses located within the study boundaries. In the findings of the research, it was observed that the structures with their plans, facades and decorations, starting from the building material, have their own originality in the examples of civil architecture examined within the scope of the thesis study. When we look at the stylistic, occupancy-vacancy ratios and Deconstructions of traditional residences, there is a similarity between them. Today, there are still houses that are used without losing their function, as well as traditional houses that have been destroyed or left unused over time. In the final part of the thesis study, within the scope of the research, the general characteristics of traditional Aksaray houses as well as the facade and decoration features were examined in detail and the importance of facade and texture in traditional houses was emphasized and the importance of transferring historical residences to future generations was stated. In addition, the originality status of the traditional houses investigated

today and their similarities and differences with the traditional houses located in the surrounding provinces have been revealed.

Keywords: Aksaray, Traditional Aksaray Houses, Traditional Turkish House Facades, Turkish House Visual Analysis, Architectural Facade Analysis.

ÖNSÖZ

Çalışmamın şekillenmesine yardımcı olan, beni destekleyen ve hoşgörüsünü esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN 'a, önerileriyle çalışmama katkıda bulunan değerli jüri üyelerim Prof. Dr. Mine ULUSOY ve Doç. Dr. Gülşen DİŞLİ 'ye teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışma sürecimde ve eğitim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen ve her zaman yanımda olan annem, babam ve kardeşlerime sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

Şerife MUTLU
KONYA-2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	3
1.2. Kaynak Araştırması.....	4
1.3. Materyal ve Yöntem.....	7
2. AKSARAY İLİNİN FİZİKİ VE TARİHSEL ÖZELLİKLERİ	9
2.1. Kentin Fiziki Özellikleri	9
2.2. Kentin Tarihi Gelişim Süreci	11
2.3. Aksaray Kent Mimarisi ve Dokusal Özellikleri	15
3. GELENEKSEL TÜRK EVİ	21
3.1. Geleneksel Türk Evi Özellikleri	21
3.2. Geleneksel Türk Evi Malzeme ve Teknik	25
3.3. Geleneksel Türk Evi Cephe Tasarımı	27
3.4. Geleneksel Doku İçinde Ev Cephelerinin Önemi.....	29
4. GELENEKSEL AKSARAY EVLERİ	33
4.1. Genel Özellikleri.....	33
4.2. Plan Özellikleri	36
4.3. Yapım Sistemleri ve Malzeme.....	37
4.4. Cephe Özellikleri	39
4.5. Çalışma Alanı ve İncelenen Geleneksel Evler.....	41
4.5.1. Konut-1 (Perekler Konağı)	44
4.5.2. Konut-2 (Özotlar Konağı).....	59
4.5.3. Konut-3 (Erenler Konağı).....	67
4.5.4. Konut-4 (Akata Konağı)	74
4.5.5. Konut-5 (İbrahim Kaya Konağı).....	87
4.5.6. Konut-6 (Ekecik Konağı).....	96
4.5.7. Konut-7 (Emin Bilgiç Evi)	104
4.5.8. Konut-8 (Eski Vali Konağı).....	111
4.5.9. Konut-9 (Uslar Konağı)	123
4.5.10. Konut-10	131
4.5.11. Konut-11	138
4.5.12. Konut-12 (Mehmet Turgut Konağı)	145
4.5.13. Konut-13 (Şükrü Aktaş Konağı).....	154

4.5.14. Konut-14	164
4.5.15. Konut-15 (Ünsallar Konağı)	170
4.5.16. Konut-16	179
4.5.17. Konut-17 (Terzi Çevik Evi)	183
4.5.18. Konut-18 (Çorakçılar Konağı)	188
4.5.19. Konut-19	198
4.5.20. Konut-20 (Tekeli Konağı)	204
5. DEĞERLENDİRME	211
5.1. Geleneksel Aksaray Evleri Cephe Mimarisinin Değerlendirilmesi.....	211
5.1.1. Konum açısından değerlendirilmesi	211
5.1.2. Giriş düzenleri açısından değerlendirilmesi	212
5.1.3. Kat biçimlenişi açısından değerlendirilmesi	216
5.1.4. Cephelerin doluluk-boşluk açısından değerlendirilmesi.....	217
5.1.5. Yapım tekniği ve malzeme açısından değerlendirilmesi	224
5.1.6. Örtü sistemleri açısından değerlendirilmesi	225
5.2. Cephelerde Kullanılan Yapı ve Süsleme Elemanları Açısından Değerlendirme	226
5.2.1. Kapılar	226
5.2.2. Pencereler.....	235
5.2.3. Çıkmlar.....	246
5.2.4. Dekoratif Elemanlar.....	248
5.3. Geleneksel Aksaray Evleri Özgünlük Durumlarının Değerlendirilmesi	273
5.3.1. Evlerin cephe düzenlemeleri açısından değerlendirilmesi.....	274
5.3.2. Evlerin kütsel durumları açısından değerlendirilmesi	274
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	280
KAYNAKLAR	283
EKLER	287

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

?: Yüzde

Kısaltmalar

Cm	: Santimetre
GEEAYK	: Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu
ICOMOS	: International Coincil on Monuments and Sites (Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi)
Km	: Kilometre
KTVKK	: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
M�	: Milattan �nce
MS	: Milattan Sonra
PVC	: Poli Vinil Klorür
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
Yy	: Yüzyıl

1. GİRİŞ

Tarih, bir yerin kültürünü şekillendiren ve mimari miras biçiminde yapıyı çevre üzerinde izlerini bırakan temel unsurlardan biridir. Böyle bir miras, insanların varlığını, geçmişteki çalışmalarını kaydeder. Böylece tarihi mimari yapılar gelecek nesiller için kültürlerini ve geleneklerini muhafaza etmektedir. Ayrıca gelecekteki mimari tasarımlara ilham kaynağı olarak yapıların kimliklerinin oluşmasına katkı sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, mimari mirasın korunması hem mevcut hem de gelecekteki mimari çabalar için önem arz etmektedir.

Mimari yapılar ve çevresi ait olduğu kentin yaşam kültürünü, o yerde yaşanmış önemli olayları somut bir şekilde gösterir iken yapıldıkları zamandan bugüne kadar geçirmiş oldukları farklı dönemlerdeki onarımlar, değişiklikler de tarihi bir belge niteliğindedir. Fakat şehirler gittikçe artan kentleşme ile kentsel kimliklerini kaybetmekte ve geleneksel dokuyu yansıtan, tarihi değeri bulunan mimari yapılar gittikçe büyüyen betonarme yapılar arasında kalmaktadır. İnsanlar tarafından bilinçsiz bir şekilde yapılan köklü değişiklikler de yapıların mimari ve tarihi bütünlüğünü bozmakta ve yok etmektedir.

Cepheler ise ait olduğu yapının dış ortama yansıttığı kamusal yüzünü temsil etmektedir. Şehir manzarasının önemli bir bileşenini oluşturan cepheler yapıların iç mekanlarının aksine daha çok kitleler tarafından görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında kentsel alanların tarihi ve mimari yapı karakterini ve görünümünü koruyabilmek için tarihi bir binanın en değerli unsurunu yapı cepheleri oluşturmaktadır (Highfield, 1991).

Kendilerine has bir cephe düzenine sahip olan Geleneksel Türk evleri korunması gerekli mimari yapılar arasında ayrı bir yere sahiptir. 2013 yılında Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi (ICOMOS) Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'nde Türk evlerinin de içerisinde bulunduğu mimari mirasın, kültürel mirasın en önemli bileşenlerinden biri olduğu vurgulanmıştır. Cephe yapı işlevinin dışa vurumu, binanın yapıldığı zamandaki teknoloji ve kültürel özelliklerin biçimlendirilmesidir. Aynı zamanda farklı dönemlerde inşa edilmiş yapıların cepheleri toplumun sosyal ve kültürel değerlerinin farklılaşmasını somutlaştıran tarihi belgelerdir. Bir binanın cephesi yapının planı, ait olduğu yerin kültürü, iklimi, tarihi ve estetik anlayışı hakkında bizlere bilgi aktarır.

Geçmişten günümüze kadar birçok medeniyetin yaşadığı veya uğradığı, insanların kültürel, sosyal ve ekonomik izlerini bıraktığı Aksaray şehri tarih ve kültürel katmanların içe içe geçtiği bir alandır.

Kentte farklı dönemlerde inşa edilmiş birçok sivil, dini ve idari tarihi eser yer almaktadır. Yapıların oluşmasında yerel malzeme olan taşın kullanılması tarihi yapıların ait oldukları dönemlerinin farklı olmasına karşın şehirde bulunan yapılar arasında bir birlik sağlanmıştır. Zaman içerisinde bu birlik sayesinde de yerin ruhunun sürekliliği devam etmiştir. Fakat günümüzde hızlı kentleşme, rant döngüsü, bilinçsiz toplum ve yanlış müdahaleler gibi etkenlerle şehrin önemli kimlik öğeleri olan tarihi yapılar zarar görmekte, özgünlüklerini yitirmekte ve yok olmaktadır. Bunun sonucunda ise günümüzde sayıları gittikçe azalan, görsel belge niteliğindeki tarihi yapı cephelerinin değeri ve önemi artmaktadır. Bu bağlamda tezin konusunu geçmişten günümüze az sayıda örnekleri kalan, Türk evi özelliklerini yansıtan geleneksel Aksaray evleri şekillendirmiştir. Tarihi izler taşıyan geleneksel konutların, Türk evi geleneğinde yapılmış diğer şehirlerdeki ve bölgelerdeki yapılardan farklı yönleri bulunduğu gibi kendilerine has özelliklerini de bünyesinde barındırmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan geleneksel evler incelenmiş, cephe özellikleri ortaya konmuş ve yöreye has özgün geleneksel dokunun korunmasına dikkat çekilmiştir. Tarihi, teknik, estetik ve sanatsal bir değeri olan geleneksel evler zaman içerisinde yok olmamalı gerekli müdahaleler ile yaşantımıza katılmalıdır. Çünkü kentsel kimliğin ve hafızanın oluşumunda ve sürekliliğinde kentin merkezindeki sit alanları içerisinde bulunan geleneksel Aksaray evlerinin özellikle cephelerinin payı önemlidir. Nüfusun yoğun olduğu yerlerde ve hızlı kentleşme içerisinde kalan kültürel miras niteliğindeki sivil mimari yapılar önemsenmediği ve korunmadığı sürece kaybolmakla karşı karşıyadır.

Tarihi belge değerindeki bu yapılar araştırılarak yapıldığı dönemin estetik, yapım ve teknik özelliklerinin anlaşılmasına olanak sağlamaktadır. Bu çerçevede ele alınan geleneksel Aksaray evlerinin cephe düzenleri ve süslemeleri analiz edilmiştir. Bu analiz sayesinde geleneksel konutlardaki tasarım anlayışı ortaya konmuş, nesnel bir şekilde literatüre kazandırılmış, günümüz ve gelecek nesiller için kavranabilmesi kolaylaştırılmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Aksaray kenti Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerinden günümüze ulaşan, tarihi belge değerindeki sayısız mimari yapılara sahiptir. Şehir içinde yer alan tarihi unsurlar kent hafızasını temin eden yapılardır. Kent içindeki geleneksel sivil mimarlık yapıları da kent karakterini ve kimliğini oluşturan ve etkileyen önemli eserlerdir. Kent merkezinde Uluymak etrafında ve sit alanı içerisinde bulunan, ancak sayıları gün geçtikçe azalan tarihi Aksaray evleri özellikle cephe tasarımları ile günümüz modern yapıları arasında dikkat çekmektedir. Hızlı kentleşmeyle birlikte hak ettiği değeri görmeyen geleneksel evlerin birçoğu yıkılmış, bazıları da boş bırakılarak zaman içerisinde kaderine terk edilmiştir. Günümüzde hala özgün mimarisi ile üstünde araştırma yapılabilecek ve korunarak geleceğe aktarılacak tarihi evler bulunmaktadır.

Bu tezin amacı belirlenen kriterler bağlamında yapılan görsel analizler sayesinde Aksaray ili geleneksel konutunun cephe özellikleri ve cephe süslemesine ait veri elde edilmesi ve bu verilerin nesnel bir yaklaşımla Aksaray evleri cephe tasarım kriterlerinin ortaya çıkarılmasını sağlamaktır. Geleneksel Aksaray evlerinin özgün dokusu ve tarihi kimliklerinin korunması hususunda yardımcı olabilecek belge ve bilgileri ortaya koymak, yapıların ve kent hafızasının korunması için yapılabilecek uygulamalara zemin hazırlamak ve kültürel mirasımıza sahip çıkma bilincinin güçlendirilmesi de diğer amaçlardır.

Tezin kapsamında Aksaray'ın merkez ilçesindeki sit alanları içerisinde bulunan ve kendine özgü özellikler barındıran geleneksel evlerinin özellikle cephe tasarım ve yapı özellikleri incelenmiştir. Evlerin cephe düzenleri özgünlük durumları göz önüne alınarak, konum, plan, cephe, yapı tekniği, malzeme ve süsleme özellikleriyle birlikte belgelenmiş, analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Çalışmanın kapsamını şekillendiren Aksaray şehir merkezinde yer alan Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi eserleri olan tescilli geleneksel evler ait oldukları dönemin sosyal, kültürel, tarihi ve estetik dokusunu günümüze yansıtmaktadır. Fakat günümüzde betonarme yapıların ezici bir üstünlük göstererek sayılarının artması, bilinçsiz kullanıcılar ve hızla artan kentleşme ile orijinal doku kaybolmaktadır. Kendilerine has özellikleriyle bugüne ulaşabilmiş kültürel mirasımıza değerlerini yitirmeden sahip çıkılmalı ve korunmalıdır. Tez çalışması geleneksel Aksaray evlerinin korunması konusunda yapılacak çalışmalara altlık olacak bir kaynak olma amacını da taşımaktadır.

1.2. Kaynak Araştırması

Bu bölümünde çalışmada yararlanılan tez, kitap, makale ve dergi kaynakları içerdikleri konulara göre kategorize edilerek üç başlık altında sunulmuştur.

Mimaride estetik-cephe düzenlemesinin önemi;

Arslan ve Yıldırım (2021), makalesinde Afyonkarahisar’da yer alan geleneksel evlerin özgün ve değiştirilmiş cepheleri üzerinde algısal değerlendirme yaparak sonuçlarından konutların orijinal cephelerinin önemini ve korunması gerektiği çıkarımlarına ulaşmıştır.

Cidem ve Tekin (2020), makalelerinde yapı cephelerinde kullanılan ölçek, biçim ve boyut tasarımlarının yanında renk ve malzemenin cephe tasarımındaki önemini anket çalışmalarıyla destekleyerek göstermiştir. Yapıların ve ait olduğu şehrin kimliğini meydana getiren cephe tasarımlarının kullanıcı ve kent arasındaki sürekliliği sağladığını belirtmiştir.

Davarpanah (2013), İngiliz mimarisinin farklı dönemlerine ait konut yapıları üzerinde cephe karakteristikleri belirtilen cephe elemanlarını; form ve şekil, bina taşıyıcı sistemi, bina malzemesi, çatı çeşidi, renk, cumba, balkon ve süslemeler ile analiz etmiştir.

De Botton (2014), “Mutluluğun Mimarisi” kitabında yapı cephelerinin insanların deneyim ve bilgi birikimi ile farklı bir şekillerde anlaşılıp yorumlanabileceğinden ve yapı cephelerinin dikkat çekici yanlarından bahsetmiştir.

Gümüş (2019), yüksek lisans tez çalışmasında geleneksel Afyonkarahisar sivil mimarlık örneklerinin genel özellikleri tespit etmiş, geleneksel doku içinde yer alan tarihi konut cephelerini görsel analiz kriterleri bağlamında incelenmiştir. Araştırma sonucunda geleneksel konuta ait verileri ortaya koymuştur.

Hasol (1979), eserinde temel mimarlık ve sanat konuları ile ilgili, koruma kavram ve terimlerini yazılı ve çizim olarak açıklamıştır. Çalışmada yer alan kavramların tanımlanmasında bu sözlük kaynağından yararlanılmıştır.

Hawkes ve diğerleri (2018), tarihimiz hakkında bilgi edinmemizin en etkili yollardan biri olan tarihi binalar, kuleler, heykeller ve anıtlar gibi mimari yapıların öneminden bahsetmiştir. Çalışmada yapıların görsel biçimde tarihsel bilgileri bir nesilden diğerine aktarılmasını, yapıyı çevreyi ve yerel gelenekleri korumanın önemine değinilmiştir.

Highfield (1991), tarihi binaların yeniden işlevlendirilmesi ve bunu yaparken yapının cephesinin korunmasının sebeplerinden ve öneminden bahsetmiştir.

Nelson (1988), makalesinde tarihi yapıların kimliği ve kendilerine özgü karakterinin öneminden, korunması gerektiğinden ve binaların karakterini anlamaya yardımcı olan görsel elemanlardan bahsetmiştir.

Türk konut mimarisi;

Acar (1996), makalesinde tarih öncesi çağlardan başlayarak Anadolu'daki yerleşimlere kadar detaylı bir şekilde dönemlerin özelliklerinden ve geleneksel Türk evi oluşumundan bahsetmiştir.

Bektaş (2016), 'Türk Evi' kitabında Türk evi olarak nitelendirilen farklı konutların iç ve dış mekânlarını, cephelerini, dönemsel farklılıkların konut üzerine etkisini analiz etmiştir.

Eldem (1954), "Türk Evi Plan Tipleri" eserinde geleneksel konutun tarihsel süreçteki değişim ve gelişimi ile Türk evi kavramı ve plan tiplerinin ortaya çıkışını sınıflandırarak aktarmıştır. Geleneksel Türk evi planlarının karakteristiği araştırmış, plan elemanları ve tiplerini incelemiştir.

Gögebakan (2015), makalesinde geleneksel Türk evinin mimari yapılanmasını şekillendiren unsurları incelemiş ve mimari yapıların oluşumlarını, yapı malzemelerini ve cephe düzenlemeleri ile estetik değerlerini tespit etmiştir.

Karpuz (1984), "Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri" kitabında konut kavramından başlayarak geleneksel konutların özelliklerini, oluşumdaki etkenleri, geleneksel evlerin plan şemalarını anlatmış ve çizimlerle desteklemiştir. Ayrıca Erzurum evlerini genel tanım, plan ve süsleme özellikleri ile detaylı bir şekilde incelemiştir.

Kuban (1995), "Türk Hayatlı Evi" eserinde Türk Evinin kökenlerini ve göçer çadırı ile Türk Evinin ilişkisini incelemiştir. Türk Hayatlı Evin biçimini, merkezi planlı tipi, orta sofalı plan tipi, haç biçimli sofaları açıklamıştır. Ayrıca evlerin cephe tasarımı, estetiği ve kent görüntüleri hakkında bilgiler aktarmıştır.

Küçükerman (1985), 'Kendi Mekânının Arayışı İçinde Türk Evi' kitabında Türk evi kavramının kökenleri ve Türk evinde çevresel öğelerin düzenlenmesi konularını, çizimler ve fotoğraflar ile açıklamıştır. Farklı örneklerle Türk evi yaşam kültürü ve konutunun temel ögesi olan oda kavramından bahsetmiş ve oda ile çadır arasındaki biçimsel ve kavramsal ilişki ortaya koymuştur.

Yürekli ve Yürekli (2007), kitabında Türk evini ve mimari özelliklerini günümüz evrensel kavramlar ile inceleyerek açıklamıştır. Ayrıca Japon ve İngiliz evlerini detaylı bir şekilde aktararak Türk evi özellikleri ile karşılaştırma yapmıştır.

Aksaray ili fiziki, tarihi ve mimari özellikleri;

Güner (2013), çalışmasında Aksaray kent merkezinde bulunan tarihi yapıların dönem tespitlerini yapıp kronolojik olarak yapılar hakkında kısaca bilgiler vermiştir. Kültürel miras değerindeki tarihi yapıların bütüncül bir şekilde korunması ve belgelenmesi için strateji ve öneriler sunmuştur.

Özer (2017), yüksek lisans tezinde Aksaray tarihi ve il merkezinde yer alan Cumhuriyet dönemi yapıları üzerinde araştırma yaparak yapıların özelliklerini tespit etmiştir.

Topal (2006), doktora tezinde Selçuklular dönemindeki Aksaray kentinin fiziki, beşerî ve tarihi durumunu elde ettiği kitap, makale ve vakfiyelerle anlatmaktadır.

Aksaray evleri;

Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kültür Envanteri (2010 ve 2009), Aksaray ili geleneksel konut yapılarının genel özellikleri incelenmiştir. Tescilli geleneksel konut yapılarının yapı envanter fişleri hazırlanarak konutlar ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir.

Büyükmihçı (2000), makalesinde geleneksel Aksaray evlerinin biçimlenişlerinden başlayarak plan cephe ve çevresel etmenlerin yapının oluşumunda ne gibi farklılıklar yarattığı konularını anlatmıştır. Aksaray evleri ile Güzelyurt evlerini karşılaştırmış ve tarihi Aksaray evlerinin plan ve fotoğrafları ile anlatımı güçlendirmiştir.

Erdal (2016), “Aksaray Evleri” eserinde il merkezinde, Güzelyurt ve Gülağaç ilçelerinde ve kasaba ve köylerindeki bazı seçmiş olduğu kâgir yapıları plan, yapı malzemesi ve tekniği, cephe özellikleri ve iç mekân süslemeleri ile araştırarak plan çizimleri ve görsellerle aktarımını desteklemiştir. Farklı yerlerde yer alan konutların değerlendirilmesiyle elde edilen sonuçları karşılaştırarak sunmuştur. Ayrıca çalışmasında günümüzde il merkezinde varlığını sürdüremeyen yapılara da yer vermiştir.

Karadayı Yenice (2012), doktora tezinde tarihi Aksaray evlerinin genel karakter ve özelliklerini ele almıştır. İncelemiş olduğu evleri konumsal özellikleri, plan tipleri, cephe karakteri, yapım sistemi, örtü yapısı gibi genel başlıklar altında tanımlanmıştır. Araştırmanın sonucunda geleneksel Aksaray evlerine ilişkin bozulma haritaları

oluşturmuştur. Bozulma nedenlerini tanımlamış ve bozulmalara karşı koruma önerileri sunmuştur.

1.3. Materyal ve Yöntem

Araştırma konusu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Aksaray kentinin coğrafı, tarihi, sosyo-kültürel ekonomik ve mimari özellikleri, geleneksel evleri, Türk evi, geleneksel doku ve mimari cephe konulu yazılı ve görsel tezler, makaleler, kitaplar, tarihi fotoğrafları içeren arşivlere ve kişisel fotoğraf albümleri gibi belgelere ulaşarak araştırma başlamıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasında Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanan 2010 Aksaray Kültür Envanteri incelenmiş ve özellikle tescilli geleneksel evler belirlenmiştir. Çalışma kapsamına, il merkezinde bulunan özgün nitelikleri bozulmamış, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine ait 20 adet geleneksel ev alınmıştır. Bu geleneksel evler cephenin biçimlenmesini etkileyen farklı kat adetlerine ve evler arasında ayırt edici özellikleri bulunmasına göre belirlenmiştir. Aksaray belediyesinden alınan idari, dini, sivil bütün tescilli yapıların gösterildiği kent merkezinin haritası üzerinde çalışmalar yapılmış ve geleneksel evlerin yerleştiği parseller tespit edilmiş ve numaralandırılmıştır. Konu ile ilgili Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün Ar-ge bölümüne başvurularak tarihsel süreç içerisinde kentte yer alan yapıların fotoğraflarına ulaşılmıştır. Elde edilen tarihi ve güncel veriler ile geleneksel dokuyu yansıtan sivil mimari yapılar üzerinde tespitler yapılmıştır. Araştırmalar sonucunda çalışma sınırları içerisinde bulunan geleneksel konutların fotoğraflanması ve incelenmesi ile yapıların genel özellikleri, cephe düzenleri ve cephe(görsel) analizlerine ait fotoğraf ve çizimler ile kimlik kartları ve analiz tabloları oluşturulmuştur. Günümüzde restore edilmiş evlerin önceki bilgi ve fotoğraflarına da ulaşılmıştır. Tez çalışmasında kullanılan geleneksel evlerin rölövelerine Karadayı Yenice'nin (2012) doktora çalışmasından ve Erdal'ın (2016) "Aksaray Evleri" isimli kitabından ulaşılmıştır. Bazı yapılara erişim zorluğu olması veya yıkılma tehlikesi bulunduğundan dolayı sadece cephe fotoğraflarından yararlanılarak evlerin anlatım yapılmıştır. Rölövelerine ulaşamayan geleneksel evler için çalışma esnasında vaziyet planları üretilmiştir. Geleneksel evlerin cephe (görsel) analizi bölümünde alt başlıklara ayrılarak incelenen mimari elemanların rölöve çizimleri yazar tarafından yapılmıştır.

Araştırma kapsamında yer alan 20 adet geleneksel Aksaray evi için yapılan envanter fişleri ekte yer almaktadır. Analiz edilen konutlar içerisinde günümüzde özgün kimliğini taşıyabilen yapılar olduğu gibi yok olmakla karşı karşıya bulunan yapılarda bulunmaktadır.

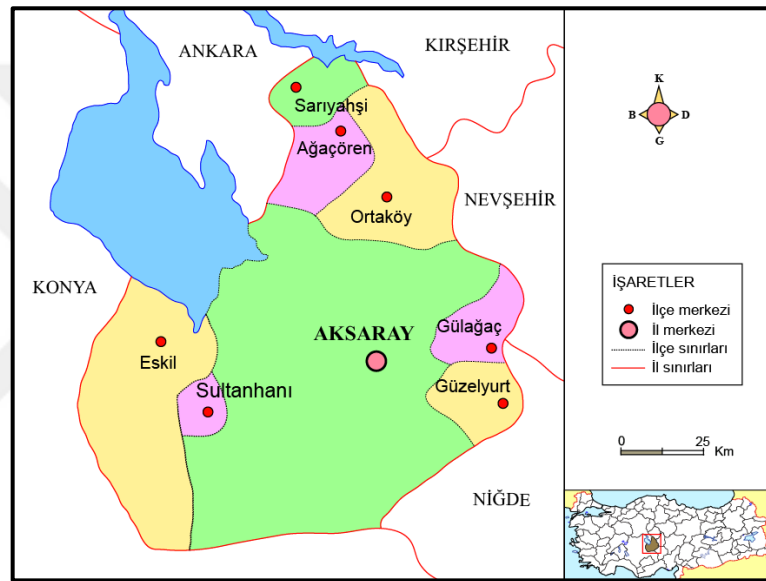
Çalışma sürecinde çekilen yapı fotoğrafları Adobe Photoshop da düzenlenmiştir. Kimlik kartları, tablolar ve çizimler Autocad programında oluşturulmuştur. Gerekli görülen yerlerde özellikle süsleme, kapı ve pencere görünüşlerinde Agisoft PhotoScan programı kullanılarak model yapılmıştır. Yapılmış model üzerinden hata payı en aza indirilerek elemanların görünüşleri Autocad programında çizilmiştir. Çalışma için elde edilen sayısal veriler pasta grafiği ile gösterilmiştir.

2. AKSARAY İLİNİN FİZİKİ VE TARİHSEL ÖZELLİKLERİ

2.1. Kentin Fiziki Özellikleri

Aksaray, 7626 km² yüz ölçümüne sahip denizden rakımı 980 m olan İç Anadolu bölgesinde bulunan bir ildir (Topal, 2006). İl sınırı komşularını kuzeyde Ankara, güneyde Niğde, batıda Konya, doğuda ise Nevşehir oluşturmaktadır. Aksaray'ın merkez dâhil sekiz tane ilçesi bulunmaktadır. İlçeleri: Ağaçören, Eski, Gülağaç, Güzelyurt, Ortaköy, Sultanhanı ve Sarıyahşi'dir (Şekil 2.1.).

Şekil 2.1. Aksaray ili haritası (Url-1)

Aksaray, İç Anadolu bölgesinin güney doğusunda bulunur. Tarihte olduğu kadar günümüzde de birçok bağlayıcılığı bulunan şehir bulunduğu konum ve coğrafi yönden önem arz etmektedir. Sınırları içerisinde Hasandağı, Ekecik Dağı ve Melendiz Dağları olmak üzere 3 adet volkanik dağ barındırmaktadır. Şehir düz ve büyük platoların üzerine kurulmuştur. Türkiye'nin ikinci büyük gölü olan Tuz Gölü Aksaray'da bulunmaktadır. Hasandağı ve Melendiz dağlarından çıkan su kaynakları göller ve Ulırmak'ı oluşturmuştur.

İklimin diğer doğal etmenlere göre insan yaşamı üzerinde daha baskın bir rolü vardır. İklimin etkisi ile o bölgede yetişen ürün türü, sanayileşme gibi ekonomik faaliyetler farklılık göstermekte iken aynı zamanda kentteki mimari yapıların form, malzeme gibi yapılm özelliklerine de etki etmektedir. Bu açıdan bakıldığında iklim, doğal yaşam

üzerinde etkili olduğu kadar kent kimliğinin oluşmasında da önem arz etmektedir (Gürel, 2019).

Aksaray, İç Anadolu’da hâkim olan karasal iklime sahiptir. Yazları sıcak ve kurak kışları soğuk ve yağışlıdır. Yağışlar kış ve ilkbahar aylarında çok gözlenmektedir. Bitki örtüsü bakımından zengin bir çeşitliliğe sahip değildir. Genellikle bozkır bitkileri vardır fakat dağlık noktalarda dağınık orman da görülmektedir.

Aksaray’ın nüfus özelliklerine bakıldığında TÜİK verilerine göre 2021 yılında toplam nüfus 429.069 kişi olarak hesaplanmıştır. Osmanlı döneminde Fatih Sultan Mehmet’in emriyle Aksaray’da ikamet eden halk İstanbul’a göç ettirilmiş ve kentin eski ihtişamı kaybolmuştur (Erdal, 2014). 1927 senesindeki toplam nüfus 7339 kişi (Gürel, 2019) iken bu sayı 2021 yılında yaklaşık %58,5 oranında artış göstermiştir. Son 10 yıllık nüfus verilerine bakıldığında kentin nüfusunun sürekli arttığı gözlenmektedir (Şekil 2.2.).

Yıl	Aksaray Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2021	429.069	214.841	214.228
2020	423.011	211.232	211.779
2019	416.367	207.390	208.977
2018	412.172	204.792	207.380
2017	402.404	200.233	202.171
2016	396.673	197.362	199.311
2015	386.514	192.688	193.826
2014	384.252	191.091	193.161
2013	382.806	190.540	192.266
2012	379.915	188.945	190.970
2011	378.823	187.892	190.931

Şekil 2.2. Yıllara göre Aksaray kenti nüfus artış tablosu (Url-2)

Aksaray kenti M.Ö. ve M.S. İpekyolu gibi önemli ticaret yollarının güzergahında bulunarak kenti önemli bir ticaret merkezi haline getirmiştir. Günümüzde de birçok ilin karayollarının Aksaray’da kesişmesi ile ticaret faaliyetleri gelişmiştir (Temel ve Yapar Saçık, 2019).

Aksaray ilinin ekonomisinin büyük bir oranını tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Buğday, arpa, şeker pancarı, mısır gibi ürünler ilde bol miktarda yetiştirilmektedir. Tarımsal ürünlerin yanında özellikle Taşpınar ve Sultanhanı ilçelerinde halı ve kilim dokumacılığı ön plana çıkmaktadır (www.cografya.gen.tr). Şehrin, Güzelyurt ve Gülağaç gibi ilçeleri ile turizm potansiyeli yükseltmekte ve turist sayısında gittikçe artış olmaktadır.

Kente Cumhuriyet'in ilk yıllarında hidroelektrik enerjisiyle çalışan un fabrikası kazandırılmıştır (Özer, 2017). Yapımına 1924'te başlanıp 1926'da açılışı yapılan tarihi Azmi Milli Un Fabrikası döneminin mimari, teknolojik ve ekonomik açıdan önemli bir yapısıdır. Aksaray'da sanayileşme 1989 senesinde il olmasından sonra başlamış fakat 1997 yılından sonra şehrin sanayileşme hızında belirgin bir artış olmuştur. Otomotiv yan sanayi olarak gelişen şehir özellikle gıda ürünleri imalatı, maden, metal sanayi, et, süt, tarımsal ürün işleme gibi farklı sektörlerdeki yatırımlarla ketin istihdam oranını arttırmakta ve şehrin ekonomisinin gelişmesine katkı sağlamaktadır (www.ahika.gov.tr).

2.2. Kentin Tarihi Gelişim Süreci

Tarihten günümüze birçok farklı medeniyetleri içerisinde barındıran Anadolu'da bulunan en eski yerleşim alanlarından birisi olan Aksaray şehri ilk zamanlardan beri bulunduğu konum sebebiyle stratejik yönden öneme sahip olmuştur.

Kentin geçmişi M.Ö. 8.000'li yıllara dayanmaktadır. Aşıklı Höyük'te gerçekleştirilen kazılar sonucunda Akeramik Neolitik dönem ile ilişkili yapı aşamaları ortaya çıkarılmıştır (Esin, 1996). M.Ö. yaklaşık 10.000-8.000 yılları arasında Mezolitik devirde toplumlar göç etmeden aynı yerde sürekli yaşayabilecekleri, ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri elverişli ve sulak arazileri tercih etmişlerdir. Aksaray ilinde de kendine has kültürü ile en eski yerleşim merkezinin görüldüğü Aşıklı Höyük yer almaktadır (Şekil 2.3.). Tarımın yanında özellikle avcılık ve toplayıcılığın ön planda olduğu höyükte yuvarlak ve çoğunlukla dörtgenli hatlara sahip yapılar yerleşimi meydana getirmiştir. Evlerin formlarında dörtgenleşme M.Ö. 8.000-6.000'lerde başlamıştır (Acar, 1996).

Şekil 2.3. Aşıklı Höyük havadan görünümü (Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)

Aşıklı Höyük Aksaray ilinin merkezinin 25 km güneydoğusunda Kızılkaya kasabasında, Melendiz çayı kenarında denizden 1119 m rakımda yer almaktadır. Aşıklı'daki yerleşimde farklı evreler bulunmaktadır. Höyükte ayırık düzende mahalleler, kerpiç malzemeli, bitişik nizamda tek veya birden fazla odalı evler ortaya çıkmıştır. Konut, avlu ve geçitlere düz damlardan erişilmiştir. Aşıklı konut ve yerleşim şeması kendine has özellikleri ve uyum ilkesi ile ilk yerleşim modellerinden biri oluşturmuştur. Günümüzdeki doğaya ve çevreye uymayan hatta onlara zarar veren kentleşmenin aksine 10 bin yıl öncesinde bile doğal çevresine, ekolojisine ve iklimin şartlarına ayak uydurularak ve çevreye zarar vermeden meydana getirilmiş olan Aşıklı yerleşiminde insanlar hayatlarını idame ettirmişlerdir (Esin, 1996).

Kalkolitik ve Eski Tunç Çağı dönemlerinde de şehirdeki yaşamın kesintiye uğramadan sürdürüldüğü görülmektedir. Güvercin Kayası höyüğünde ve Yüksek Kilise yerleşiminde Kalkolitik döneme ait, Yeşilova kasabasında yer alan Acemhöyük yerleşiminde ise Eski Tunç Çağına ait kalıntılara rastlanmıştır (Aksaray Valiliği, 2011).

Aksaray ve çevresi uzun seneler boyunca Asurlular ve Hititlerin egemenlikleri altında kalmıştır. Şehir daha sonra Roma imparatoru Archelaos tarafından yeniden oluşturulmuştur. İslam'ın yayılmasıyla Anadolu'ya yapılan Arap akınları sonucunda Aksaray şehri de belirli bir dönem Abbasiler yönetimine geçmiştir. Abbasiler' den sonra Bizans İmparatorluğu şehri yeniden hakimiyeti altına almış ve kentin adını To Axara ve Axara olarak isimlendirmiştir. 1071 yılında Türklerin Anadolu'ya gelmesi ile Kapadokya bölgesi Danişment Gazi egemenliğine geçmiştir. Bu uzun süreçte de Aksaray'dan Danişmend diyarı olarak bahsedilmiştir (Ata, 2007).

Şekil 2.4. Selçuklu dönemi eseri Aksaray Eğri (Kızıl) Minare 20. yy. başları (Aksaray Kültür Müdürlüğü arşivi) ve günümüz Eğri (Kızıl) Minare

Aksaray 1142 tarihinde Selçuklu hakimiyetine girmiş ve bu dönemde kentte fazla sayıda Türk İslam eserleri yapılmıştır (Şekil 2.4.). Bu dönemde tarihi İpek Yolu güzergahı olan şehirde özellikle II. Kılıçarslan yönetiminde iken medrese, zaviye, saray ve kervansaraylar inşa edilmiştir. Bu devirde yapılan ve günümüzde varlığını koruyan Sultanhanı ise İpek Yolu üzerindeki en büyük kervansaray olma özelliğini taşımaktadır (Aksaray Valiliği, 2012).

Aksaray'daki Selçuklu dönemi sona erdikten sonra şehir İlhanlı, Eretna ve Karamanoğulları egemenliğine girmiş daha sonra ise 1470 yılında Osmanlılar'a geçmiştir. Şehirde Osmanlı dönemine ait eserler az olmakla birlikte hamam, cami ve türbe gibi yapı örnekleri bulunmaktadır (Aksaray Valiliği, 2011).

Şekil 2.5. Karamanoğulları dönemi eseri Aksaray Zinciriye Medresesi tarihi (Çekül arşivi) ve günümüz görünümü

Şekil 2.6. Karamanoğulları dönemi eseri Aksaray Ulu Cami tarihi (Aksaray Kültür Müdürlüğü arşivi) ve günümüz görünümü (Cangül arşivi)

1920’de il olma statüsünü kazanan Aksaray 1923 yılında Cumhuriyetin ilanından 1933’e kadar il olma durumunu korumuştur (Yenice, 2012). 1933 yılında vilayetliği düşürülerek ilçe olarak Niğde şehrine bağlanmıştır. 15 Haziran 1989 tarihinde tekrardan vilayet yapılmış ve kent gelişim sürecine girmiştir (Aksaray Valiliği, 2012).

Cumhuriyet dönemi birçok kamu ve sivil mimari yapıların inşa edildiği bir dönemdir (Şekil 2.7.). Bazı yapıların mimari ve yapısal özelliklerinde I. Ulusal Mimari Akım etkileri de görülebilmektedir. Aksaray’da Cumhuriyet dönemine ait günümüzde varlıklarını koruyabilen idari, eğitim, kültür ve sanayi yapıları bulunmaktadır (Şekil 2.8.).

Şekil 2.7. Cumhuriyet dönemi tarihi Adliye, Valilik ve Defterdarlık binası

- 1 AZMI MILLI UN FABRIKASI
- 2 AKSARAY LİSESİ
- 3 KÜTÜPHANE BİNASI
- 4 DEFTERDARLIK BİNASI
- 5 VALILIK BİNASI
- 6 ADLİYE BİNASI
- 7 YOLLAR İDARESİ BİNASI

Şekil 2.8. Aksaray Erken Cumhuriyet dönemi kamusal yapılarının mekânsal dağılımı (Karadayı Yenice, 2012)

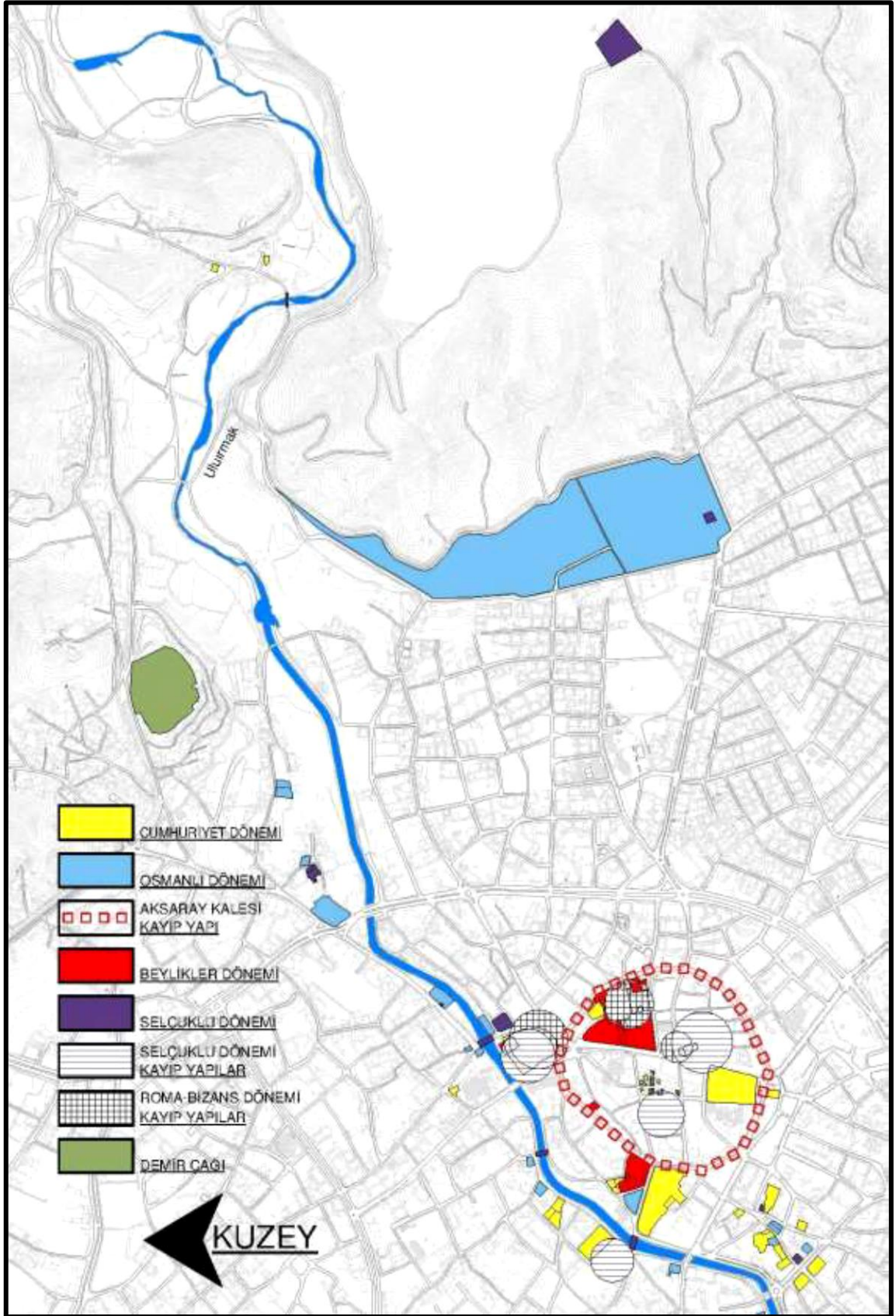
2.3 Aksaray Kent Mimarisi ve Dokusal Özellikleri

Aksaray, birçok farklı medeniyetin yaşadığı, tarihi ticaret yollarının kesiştiği ve yıllar öncesine dayanan önemli birçok tarihsel birikimi olan bir şehirdir. Şehirde yerleşim Ulurmak etrafında yer almış ve böylelikle sürekliliği sağlanmıştır. Ulurmak'ın doğusunda yer alan şehir merkezi kurulduğunda hafif yüksekçe bir tepe üzerinde konumlanmıştır fakat günümüzde yerleşimin sıklığından bu durum anlaşılamamaktadır. Bu şehir merkezi etrafında oluşturulan kale içerisinde zaman içerisinde birçok idari, sosyal, dini ve askeri yapılar yapılmıştır. Bu tarihi yapılar Demirçağı, Roma-Bizans, Selçuklu, Karamanoğulları, Danişmentli, Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemi olmak üzere altı farklı dönem (Şekil 2.9.) izlerini taşımaktadır (Güner, 2013).

Anadolu Selçuklular döneminde Aksaray şehrinin Konya'ya yakınlığının da etkisi ile önemli bir kent olmuştur. Şehir merkezinde ve çevresinde birçok Selçuklu mimarisini yansıtan eserler yapılmıştır. Şehri bölen Ulurmak deresi üzerinde yer alan Hasas, Küçük Bölcek ve Nakkaş isimli üç tane taş köprü de Selçuklu dönemi eserleridir (Özer, 2017).

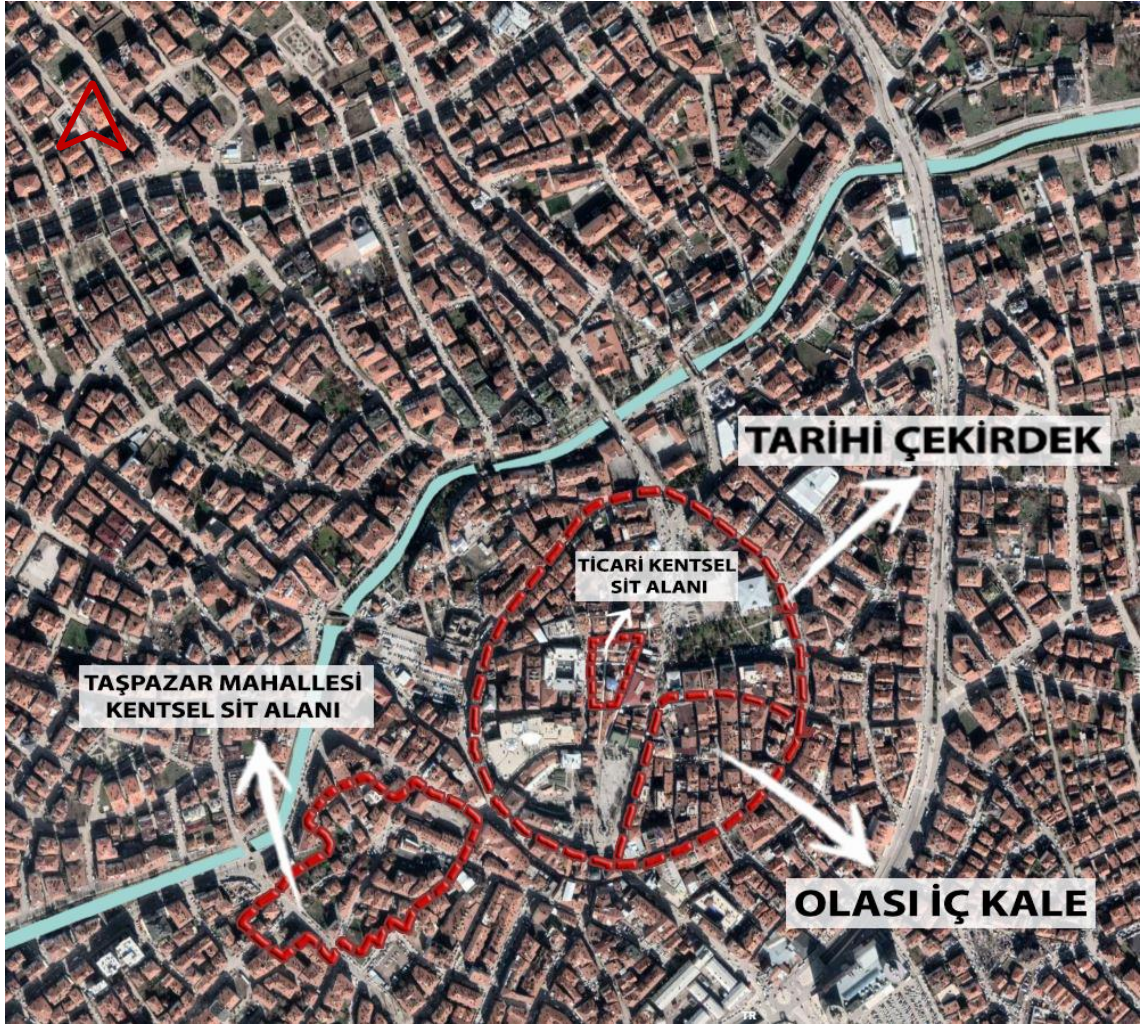
Neolitik devirden beri yerleşim özelliği görülen Aksaray ili eski bir Bizans kenti olmasına rağmen şehrin imar ve iskanı Türkler tarafından oluşturulmuştur. 13 yy. başlarında şehir merkezini oluşturan kalenin dışında yerleşim görülmeye başlanmıştır ve kısa bir zaman aralığında yerleşim alanları giderek yayılmıştır. Karamanoğulları döneminde kentin 16 adet mahallesi bulunmaktadır (Topal, 2006). Kentte 1501 yılında 36 adet, 1525'te 37 adet, 1584'te 41 adet, 17.yy'da ise 32 adet mahalle bulunmaktadır. Mahalleleri oluşturan evler kerpiç veya taş malzemeden yapılmıştır. Aksaray'da bulunan tarihi yapıların çoğunluğu Selçuklular ve Beylikler dönemine aittir. Osmanlı döneminde kendinden önceki devirlerde yapılmış olan eserlerin bakımı yapılmış ve geleceğe aktarabilmek için korunması sağlanmıştır (Aksaray Valiliği, 2011).

Osmanlı Devleti döneminde yapılan 1856'daki Islahat Fermanı, 1858 yılındaki Arazi Kanunu ve 1867'de çıkarılan yabancılara Taşınmaz Tasarruf Hakkı Veren Kanunlar Anadolu'daki kent dokusunun yerleşim şemasını büyük ölçüde etkilemiştir (Erdal, 2016). Ekonomik farklar ve farklı inanışların etkisi evlerdeki süsleme ve cephe düzenini de farklılaştırmıştır. Müslüman ailelerin evleri genellikle cephe düzeni ve süsleme açısından sade tutulmakta iken Gayrimüslimlere ait olan konutların cephe düzenleri ve bezemelerinde gösteriş hakimdir. Aksaray kentinde 19. yy. ve 20. yy. başlarında yapılmış sivil mimarlık örnekleri şehrin merkezinden geçip ikiye bölen Ulurmak çevresinde sıralanmış ve yoğunlaşmıştır.

Şekil 2.9. Yıllara göre Tarih içinde kültürel mirasın mekânsal dağılımı ve katmanları (Güner, 2013)

Aksaray kent merkezinde Taşpazar Mahallesi Kentsel ve Arkeolojik Sit Alanı ve Minarecik Mahallesi Ticari Kentsel Sit Alanı olmak üzere iki adet kentsel sit alanı yer almaktadır (Şekil 2.10.). Ticari sit alanı içerisinde 44 adet dükkân bulunmaktadır.

Şekil 2.10. Aksaray şehir merkezi haritası üzerinde tarihi kale ve sit alanları gösterimi (Google earth haritası üzerinde düzenlenmiştir.)

Şehrin tarihi fotoğraflarına bakıldığında kent merkezinde yoğun bir şekilde geleneksel konutların varlığından söz edilebilmektedir (Şekil 2.11.). Fakat günümüzde birçok sivil mimari yapı yok olmuş yerlerini kat adetleri yüksek, modern binalar almıştır.

Şekil 2.11. Aksaray Azmi Milli Un Fabrikası (1928) ile Ulu Cami (1408-1409) arasındaki geleneksel evlerin görünüşü (Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi)

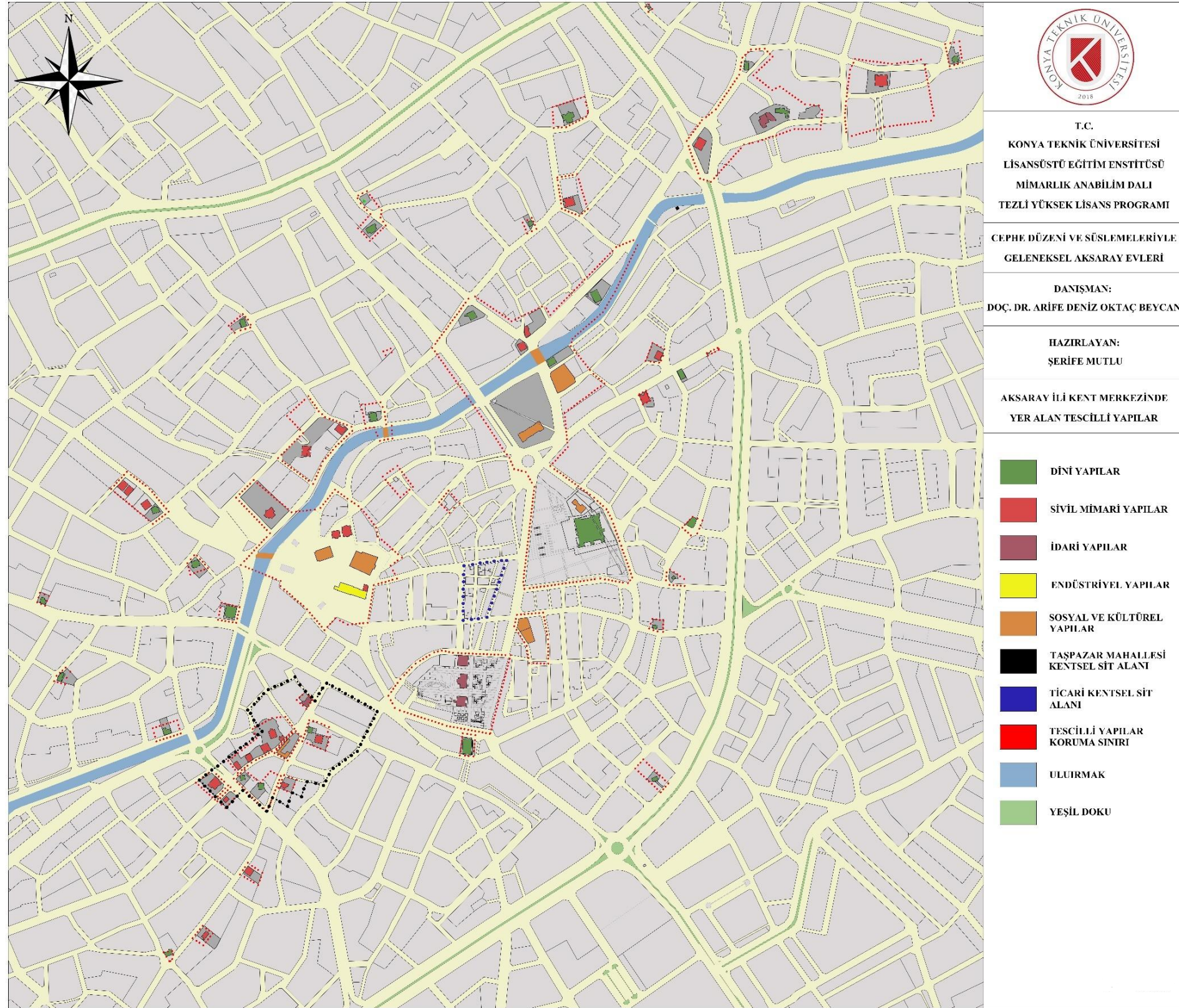
2010 İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün verilerine bakıldığında kent merkezinde 35 adet tescilli sivil mimari yapının ismi geçmektedir (Şekil 2.12.). Yine aynı yıl Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanan 2010 Aksaray Kültür Envanterinde ayakta kalabilmiş ya da metruk durumda olan 27 adet sivil mimari yapı incelenmiştir.

İlçesi	Adı	Adres	Pafta	Parsel	Grup	Tür	Kurulun Adı	Karar Tarihi
Merkez	Perekler Konağı	Nevşehir Cad. Kemeralı Mah.	13	3	II. Grup	Konak	G.E.E.A.Y.K	08.06.1979-A-1692
Merkez	Çorakçı Konağı	Taşpazar Mh. Çorakçı Sk. No:16	19L-II	4	II. Grup	Konak	G.E.E.A.Y.K	08.06.1979-A-1692
Merkez	Konak	Gündoğdu Cad. Hacı Hasanlı (Hacı İsmail) Mah. No:22	18	12-13	II. Grup	Konak	G.E.E.A.Y.K	08.06.1979-A-1692
Merkez	Konak	Şeyh Hamid Mah. İleri Sok. No:56-57	13	9-10	II. Grup	Konak	G.E.E.A.Y.K	08.06.1979-A-1692
Merkez	Konak	Hasas Mah. Cevizci Sok. No:64/1	20L-II	8	II. Grup	Konak	G.E.E.A.Y.K	08.06.1979-A-1692
Merkez	Kızıltanlar Konağı	Şamlı Mah. Bağlar Sok. No: 16	20L-II	7	II. Grup	Konak	G.E.E.A.Y.K	08.06.1979-A-1692
Merkez	Konak	Taşpazar Mah. Çorakçı Sok. No:10	102	11	II. Grup	Konak	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konak	Küçük Bölcek Mah. No: 20	20L-III	4	II. Grup	Konak	G.E.E.A.Y.K	08.06.1979-A-1692
Merkez	Konak	Nakkaş Mah. Kaymakamlık Sok. No:17	20L-III	13	II. Grup	Konak	G.E.E.A.Y.K	08.06.1979-A-1692
Merkez	Konak	Nevşehir Cad. Kemeralı Mah. No:56	20L-II	5-6	II. Grup	Konak	G.E.E.A.Y.K	08.06.1979-A-1692
Merkez	Konak	Nevşehir Cad. Kızıl Minare Mah. No:1	10	24	II. Grup	Konak	G.E.E.A.Y.K	08.06.1979-A-1692
Merkez	Konut	Meydan Mah. Meydan Sok. No:4	10	6-7	III. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konut	Nakkaş Mah. Kaymakamlık Sok. No:12	20L-III	1-2-9	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konak	Nakkaş Mh. Kaymakamlık Sk. No:13	86	69	II. Grup	Konak	K.K.T.V.K.K	04.05.1990-710

İlçesi	Adı	Adres	Pafta	Parsel	Grup	Tür	Kurulun Adı	Karar Tarihi
Merkez	Konut	Şeyh Hamid Mah. Nevşehir Cd. No:21	13	2	II. Grup	Konut	G.E.E.A.Y.K	08.06.1979-A-1692
Merkez	Konut	Sofular Mah. Başer Sok. No: 1	20M-I	9	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konut	Taşpazar Mah. Çorakçı Sok.	102	9	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konut	Taşpazar Mah. Çorakçı Sok.	102	8	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konut	Taşpazar Mah. Çorakçı Sok. No:14	102	12	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konut	Taşpazar Mah. Çorakçı Sok. No:16	102	13	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konut	Taşpazar Mah. Çorakçı Sok. No:19	19L-II	5	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konut	Paşacık Mah.	19L-II	5	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konut	Paşacık Mah.	19L-II	6	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konut	Paşacık Mah.	19L-II	1	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konut	Muhsin Çelebi Mah.	8	11	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konut	Muhsin Çelebi Mah. Taşpazar Sok.	8	14	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konut	Muhsin Çelebi Mah.	8	1	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	01.08.1991/1996
Merkez	Konut	Kalanlar Mah.	126	3	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	13.08.1992/1404
Merkez	Konut	Küçük Bölcek Mah. No: 31	20L-III	2	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	08.07.1992/1380
Merkez	Konut	Küçük Bölcek Mah. No: 33	20L-IV	1	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	08.07.1992/1380
Merkez	Konut	Zincirli Mah. Ortaokul Sok.	2	8(2)	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	01.08.1991/1996
Merkez	Konut	Zincirli Mah. Ortaokul Sok.	2	2(1)	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	01.08.1991/1996

İlçesi	Adı	Adres	Pafta	Parsel	Grup	Tür	Kurulun Adı	Karar Tarihi
Merkez	Konut	Zincirli Mah. Ünlü Sok.	2	3	II. Grup	Konut	K.K.T.V.K.K	01.08.1991/1996
Merkez	Konut	Zincirliye Mh. Fehbibey Cd. No:27	2	1-2	II. Grup	Konut	G.E.E.A.Y.K	08.06.1979-A-1692
Merkez	Konut	Meydan Mh. Nevşehir Cd. No:1	10	24	II. Grup	Konut	G.E.E.A.Y.K	08.06.1979-A-1692

Şekil 2.12. Aksaray kent merkezinde tescillenmiş sivil mimari yapılar listesi (Aksaray çevre durum raporu, 2010)

Şekil 2.13. Aksaray ili kent merkezinde yer alan tescilli yapılar

3. GELENEKSEL TÜRK EVİ

3.1. Geleneksel Türk Evi Özellikleri

Tarihi çağlardan beri insanlar çeşitli sebeplerden kaynaklı korunmak için yaşam alanlarına ihtiyaç duymuşlardır. Kendilerini korumak için farklı yollara başvurmuşlar ve bunlardan biri olan barınma gereksinimi için kendilerine dönemlerinin ve coğrafyalarının şartlarında bulunan malzeme ve gereçlerle kendi mekânlarını yaratmışlardır. Bu oluşturdukları yapılarda kendi kültür anlayışlarını ve sosyal yaşam tarzlarını göstermişlerdir. Zamana ve mekâna göre değişim içerisinde oluşan bu konutlar günümüze kadar farklılaşarak gelmiştir. Böylece her dönemin ve toplumun kendine has yaşam tarzı, gelenekleri ve değişiklikleri konut kültüründe farklılıklar oluşturmuştur. Bunun sonucuna bakıldığında ise mimari yapıların şehir ve insan arasında bir ilişki kurduğu gözlemlenmektedir.

Ev kavramını bir ailenin öncelikli olarak barınma ve korunma gibi ihtiyaçlarını karşılayan mekân olarak tanımlayabiliriz. Ev, insanların bireysel, sosyal, ekonomik ve estetik açıdan ihtiyaç duyduğu gereksinimleri karşılayabileceği bir yapıdır. Yontma taş çağından beri insanlar kendilerine ev yapmaya başlamış daha sonraki süreçlerde farklı malzemelerin kullanılmaya başlanması ile köy yerleşimleri kurulmaya başlamıştır. Böylece insanlar da yüzyıllardır hem yaşamlarını sürdürdükleri çevreyi farklılaştırmış hem de evlerini bulunduğu yöreye ve kültür özelliklerine göre şekillendirmişlerdir (Karpuz, 1984).

Türkler, Orta Asya'daki coğrafi koşullarda daima aynı yerde hayatlarını devam ettirmeye ve oraya kalıcı bir yerleşim alanı kurmaya elverişli olmadığı için mecburi olarak göçebe bir yaşam tarzını benimsemişlerdir ve çadır kavramı da bu yaşam tarzının bir ürünüdür. Orta Asya'da yapılan kazılarda Türklerin kare planlı, merkezi kubbeli ve dört eyvana sahip avlulu yapılar inşa ettikleri ortaya çıkmıştır. Uygulanan bu plan şeması ileriki zamanlarda da Anadolu'da yapılmış Selçuklu ve Osmanlı mimarisini etkileyerek Türk evlerinin oluşmasına katkı sağlamıştır (Tuğaç, 2021). Geleneksel Türk Evi incelendiğinde göçebe yaşam tarzında kullanılan çadırın izleri gözlemlenmektedir. İslam'ın yayılması ve kabul edilmesiyle yerleşik yaşam tarzına geçilmeye başlanmıştır.

Geleneksel Türk evi, Osmanlı Devleti'nin ele geçirdikleri topraklar içerisinde yerleşmiş, gelişmiş ve kendine has özellikler gösteren bir yapı türüdür (Eldem, 1954).

Farklı bölgelerde bulunan Türk evi tipleri incelendiğinde her yerde aynı olan kendine özgü karakteristik özellikler barındırırlar. Çok uzak mesafelerde, çok farklı teknik ve geleneklerde yapılmış konutlarda bile plan şeması yönünden hep aynı olduğu görülür (Eldem, 1954).

Konar göçer yaşam biçiminin vazgeçilmez bir unsuru olan çadır ve yerleşik yaşam biçimindeki evin mekânsal olarak biçimlenmesinde ve düzenlenmesinde bir etkileşim söz konusudur. Küçükerman ve Güner' in (1995) bahsettiği gibi kolaylıkla kurulup bozulabilen ve portatif olan çadırın önemli ve belirgin etkileri Türk evinin oda, iç mekân düzeni ve teknolojisi üzerinde görülmektedir.

Bu bağlamda çadırlarının meydana getirdiği yaşama çevresi oda/sofa ilişkisini oluşturacak bir evrim geçirerek günümüz geleneksel evlerini ortaya çıkarmıştır. Türk Evinin plan tipolojisinde iki önemli eleman vardır. Bunlardan birincisi plan tipinin isimlendirilmesine etki eden sofa diğeri ise odadır.

Oda; “bir binanın, özellikle bir evin oturmak, çalışmak, yatmak gibi eylemlere yarayan gözlerinden her biri” olarak tarif edilebilir (Hasol, 1979).

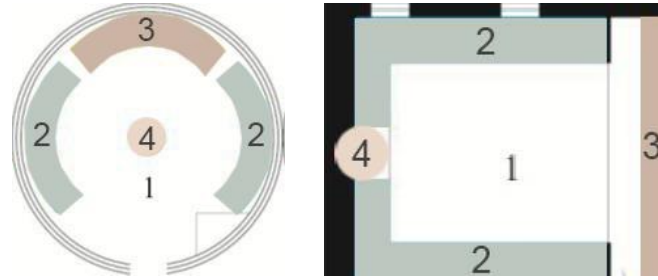
Küçükerman ve Güner (1995), geleneksel Türk evi içerisinde odayı günümüzdeki tanımın aksine tamamen bir ev olarak adlandırmaktadır. Odaların en önde ve etkili niteliği kendi sınırlarında ihtiyaç duyulan işlevleri kendi içerisinde kurgulaması ve karşılamasıdır.

Türk evini oluşturan mekanlar içerisinde en büyük oda ebeveynlerin odası olan itina ile düzenlenmiş ve bezenmiş başodadır (Bektaş, 1996).

Dış ortamdan izole edilerek oluşturulan odalar belirli unsurlara ve bir şekle sahiptir. Bir odanın belirleyici unsurları seki, dolap, ocak, sergen ve pencerelerdir. Türk evinin büyüklüğünü ya da küçüklüğünü mekanların boyutları değil yapıda bulunan oda sayısı göstermektedir. Geleneksel Türk Evi'nin net bir plan şeması barındırması rasyonel bir oluşumun varlığını göstermektedir. Bu oluşumda modül kavramı konut yapısının yapımında, kullanımında ve idrak edilmesinde kayda değer bir rol oynar (Yürekli ve Yürekli, 2007). Kuban' a (1995) göre Türk evi odası en çok bireyselleştirilmiş kavramlardan bir tanesidir ve bu mekânda karşılaşılan geleneksel hayatın sadeliği olan biçimler kullanıcılar ile doğrudan bağlantılıdır. Odanın içerisinde bulunan her bir detay yaşayan bir hareketin sonucudur.

Geleneksel yaşamın döngüsünde yer alan yatakların gündüz toplanması durumu Türk evlerinde de odalar içinde kültürel geçmişin izlerini taşıyan yüklük, dolap gibi mimari unsurların oluşmasında etkili olmuştur (Gögebakan, 2015). Kullanıcı odaklı Türk

evlerinde kapı, dolap, pencere ve ocak gibi elemanlar bireyin ulaşabileceği ve rahatlıkla kullanabileceği bir şekilde ve yükseklikte yerleştirilmiştir (Şekil 3.1.).

- 1) Çok amaçlı orta alan, 2) Oturma için biçimlenen çevresel alan, 3) Kapalı kullanma alanları. Sekiler, sandıklar, yükler, 4) Isıtma. Çadırda ortada bulunan ocak, yapıda yana kaymıştır.

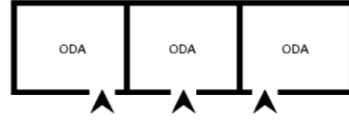
Şekil 3.1. Türk çadırı ve geleneksel Türk evi odasının benzer özellikleri (Küçükerman, 1985)

Sofa, geleneksel Türk evinde odalar arasındaki sirkülasyon akışını sağlayan ortak mekandır. Bulunduğu yere göre konutun plan şemasını etkileyen sofa, Anadolu’da çardak, hayat, divanhane, eyvan, seki ve sayvan gibi isimler ile de anılmaktadır (Karpuz, 1984). Odaları birbirine bağlayan sofa aynı zamanda bir toplanma, oturma yeridir.

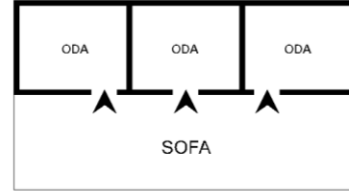
Geleneksel Türk evlerinin genel plan şemalarını oda, sofa ve merdiven öğeleri oluşturmaktadır. Bu elemanların sayısı, bulunduğu yeri, form özellikleri ve yerleşim yönleri yapının tasarımı oluşturulacak plan tipini önemli derecede etkilemektedir. Özellikle sofanın biçimi, boyutu ve yerleşimi plan tipinin nasıl düzenleneceğine doğrudan etki etmektedir. Bu sebeple de Türk evinin plan tipleri kategorize edilirken de ana birim olarak yapıda bulunan sofanın yeri göz önüne alınmıştır (Eldem, 1954). Bu sınıflandırma sonucunda da sofasız, dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı plan tipleri ortaya çıkmıştır.

Plan tipleri içerisinde en ilkel olanı sofasız plan tipidir. Yan yana yerleştirilmiş odalar arasındaki sirkülasyon kaldırım veya avlu, birinci katlarda ise balkon ile sağlanmaktadır. Türk evlerinde bu plan tipi iklimin sıcak olduğu yerlerde daha çok görülmektedir (Şekil 3.2.). Sofasız plan tipinden sonra ortaya çıkmış dış sofalı plan tipinde odalar bir sofa ile birbirleriyle ilişkilendirilmiştir (Şekil 3.3.). Sofanın uzandığı bir uca oda eklendiğinde “L” tipi (Şekil 3.4.), iki ucuna ilave edildiğinde ise “U” tipi (Şekil 3.5.) sofa meydana gelmiştir. İç sofalı plan tipinde odalar sofanın karşılıklı iki kenarlarında yer almaktadır. Bu plan tipi diğer plan tiplerine nazaran plan şemasının oluşmasında daha az alana ihtiyaç duyulduğu için daha çok tercih edilmiştir. Erken dönem örneklerinde açık olarak görülen iç sofa ile elde edilen bu plan tipi halk arasında karnıyarık olarak bilinmektedir (Şekil 3.6.). Orta sofalı plan tipinde ise sofanın dört

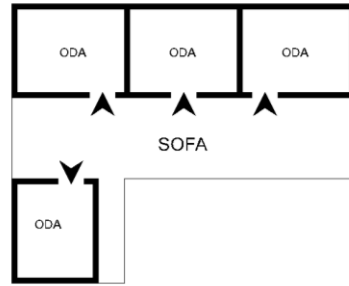
tarafında da odalar bulunmaktadır. Merkezde kalan sofanın hava sirkülasyonunun sağlanması ve aydınlatıla bilinmesi için plan şemasına eyvan yerleştirilmiştir (Şekil 3.7.). Doğu kökenli olan bu plan tipi iklimin soğuk olduğu bölgelerde sıkça kullanılmıştır (Eldem, 1954).

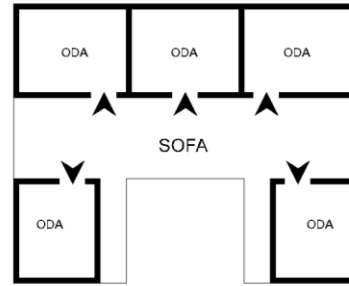
Şekil 3.2. Sofasız plan tipi

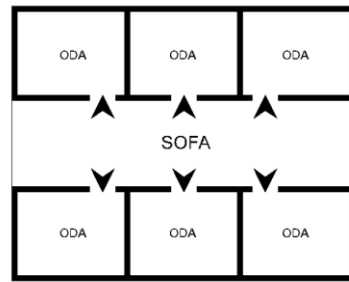
Şekil 3.3. Dış sofalı plan tipi

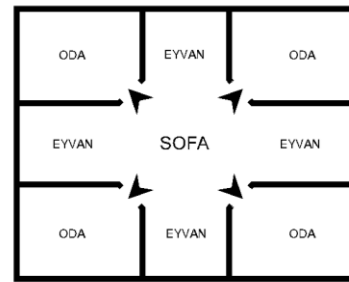
Şekil 3.4. Dış sofalı plan tipi

Şekil 3.5. Dış sofalı plan tipi

Şekil 3.6. İç sofalı plan tipi

Şekil 3.7. Orta sofalı plan tipi

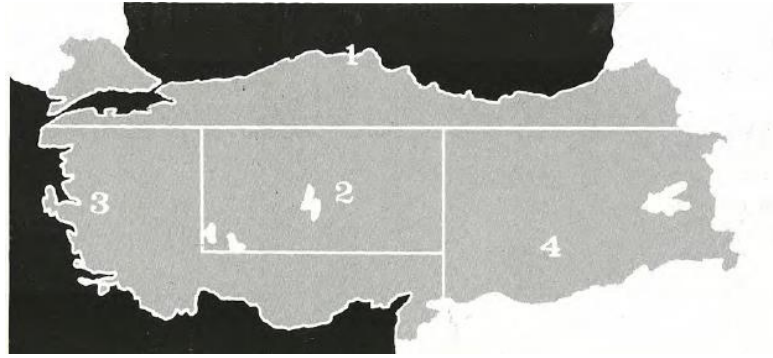
Özgün Türk evi plan şemaları her bölgede aynı uygulanamamaktadır. Çünkü yapının inşa edileceği topografyaya, parseli uygunluğu, manzara yönü, evleri yapan ustanın becerisi, bilgisi ve deneyimi sürekli değişmektedir.

Türk evi genellikle tek katlıdır fakat zaman geçtikçe kat sayısında artma meydana gelmiştir. Konutların alt katı genellikle ahır, taşlık ve depo işlevinde diğer katlar ise yaşama alanları olarak kullanılmıştır. Kat adedi üç olan evlerin ara katları çoğunlukla

asma kattır ve bu mekanlarda kış aylarında kolaylıkla ısıtılabilen kış odaları yer almaktadır (Sözen, 2001). 19. yy' dan başlayarak ara kat ile esas kat arasında bulunan farklılıklar zamanla azalmış ve plan biçimleri, işlevleri ve seviyeleri benzerlik göstermeye başlamıştır. Esas katın sadece bir tane olduğu Türk evinde kat adedi arttığında da evin esas katı en birinci kat olmuştur. Tek katlı evler ise zemin kotundan 1.5-2 m kadar yukarıda yer almaktadır (Eldem, 1954).

3.2. Geleneksel Türk Evi Malzeme ve Teknik

Doğa ve iklim Anadolu'da yapılmış olan Türk evlerinin biçimini, uygulama yöntemlerini ve kullanılacak malzemesini doğrudan etkilemiştir. Yapının bulunduğu çevrede bir mevsim içinde bile farklı doğal olaylar görülebilmektedir. Bu veriler göz önüne alındığında da bölgelere göre farklı yapı malzemeleri ve teknikleri ortaya çıkmıştır (Küçükerman, 1985). Geleneksel Türk evine bakıldığında yapıldığı malzemeye bakarak hangi yöreye, coğrafyaya ait olduğunu, yapıyı yapan kişinin teknik bilgi ve donanımını, o yörenin geleneğini ve içerisinde yaşayan kişilerin gereksinimlerinin neler olduğu anlaşılabilir (Kuban, 1995).

1. Ahşap, 2. Kerpiç ve taş, 3. Ahşap ve taş, 4. Taş

Şekil 3.8. Anadolu'nun yapı geleneklerinin bölgelere dağılımı (Küçükerman, 1985)

Geleneksel Türk evlerinin yapımında çoğunlukla kerpiç, taş, ahşap ve tuğla malzemeler kullanılmıştır.

En ilkel malzeme olan kerpiç insan sağlığına zararsız, kolay bulunabilen, üretimi ucuz ve yapılabilmesi için fazla bir enerji gerektirmeyen geleneksel bir yapı malzemesidir.

Mekânın içindeki nem oranını dengeleyen kerpiç aynı zamanda güçlü bir yalıtım malzemesidir. Yağmura karşı önlemler alınıp korunduğunda uzun yıllar boyunca ayakta kalabilen örnekler vardır. Yağışın seyrek olduğu Orta, Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde kerpiç malzemeyle ahşap hatıl ve ahşap dikme tekniğinde geleneksel evler inşa edilmiştir (Bektaş, 1996).

İlk çağlarda insanların barınma ihtiyacını karşılayabilmek için başvurdukları mağaralarda kullandığı yapı malzemesi olan taş Hasol (1979) “kimi kayalardan kopan ya da koparılan ve türlü yapı işlerinde kullanılan, sert ve katı madde olarak tanımlamıştır.

Taş malzeme geleneksel Türk evlerinin yapımı, süslemesi gibi farklı alanların da kullanılmıştır. Sivil mimari yapılarının yanında idari yapılarda da uzun ömürlülüğü sayesinde çokça tercih edilmiştir. Geleneksel evin sadece bir katında kullanılan örnekleri olduğu gibi tüm katların taş malzemeden yapıldığı örneklerde bulunmaktadır.

Taş malzeme ile yığma sistemde yapılan evlerde moloz, yontu ve kesme taş kullanılmıştır. Konutun yapım sisteminde kullanılan bu taşların arasında herhangi bir bağlayıcı malzeme olmadan taşların kendi kütleleriyle denge sağlanarak ya da harç kullanılarak duvar örülmektedir (Aşanlı, 2017).

Anadolu'nun her bölgesinde bulunan ve özellikle ormanların fazla olduğu yerlerde kolay erişilebilen, insan sağlığına zararsız ahşap malzeme Türk evlerinde kullanılmaktadır. Ahşap malzeme kullanılarak bir ev yaparken herhangi bir ilave malzemeye ihtiyaç duyulmadan çoğunlukla Karadeniz bölgesinde ahşaplar çeşitli geçme teknikleri kullanılarak yığma sistemde inşa edilmiştir.

Ahşap çatki (iskelet) sistemi, işçiliğinin kolay olması, yapımı için fazla zaman harcanmaması ve hafifliği açısından tercih edilmiştir. Bölgelerin kendilerine uygun malzemeleri ile (taş, kerpiç, tuğla, ahşap ve hımış) çatkının içi doldurulmuştur (Bektaş, 1996).

Ahşap malzeme yapım sisteminde kullanıldığı gibi iç mekânda pencere, dolap, kapı, tavan gibi elemanlarda ve süslemelerde de kullanılmıştır.

Tuğla malzemeyi Hasol (1979), “duvar örmekte kullanılmak üzere kalıplara dökülüp kurutulduktan sonra harman ocağı ve fırınlarda pişirilen toprak gereç” olarak tanımlamaktadır.

Tuğla, insan sağlığına zararsız, çevre dostu, kullanımı uzun ömürlü, izolasyon özelliği olan ve estetik görünüm sağlayabilen bir yapı malzemesidir. Sivil mimari yapılarda kullanılmalarının yanında aynı zamanda idari binalarda ve kale yapılarında da kullanımı görülmektedir. Geleneksel evlerde çoğunlukla Doğu Karadeniz bölgesinde

görülmektedir. Yapı malzemesinin yanında bacaların ve ocakların yapımında da tuğla tercih edilmiştir.

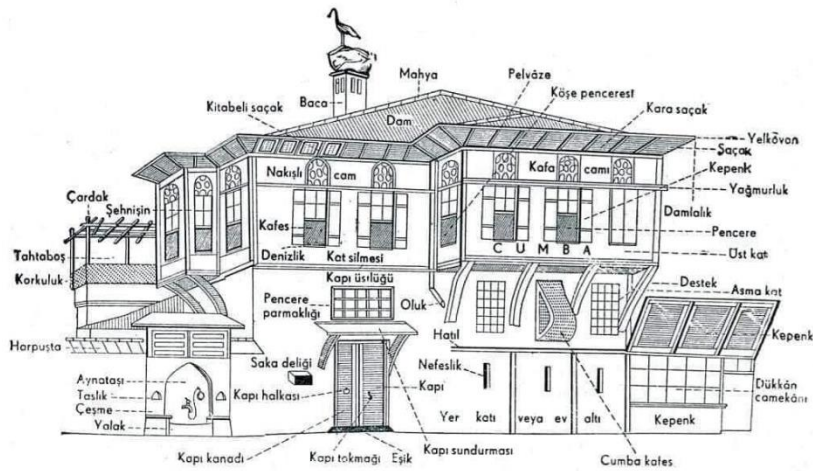
Geleneksel evlerde metal malzeme balkon korkulukları, pencere parmaklıkları, kapı kolu ve kapı tokmağında kullanılmıştır. Sade bir şekilde kullanılan örnekleri bulunduğu gibi bezemeli ve gösterişli olan metal malzemeli mimari elemanlar da bulunmaktadır.

3.3. Geleneksel Türk Evi Cephe Tasarımı

Geleneksel Türk evlerini oluşturan plan tipleri yapının cephe düzenine de etki etmektedir. Geleneksel Türk evlerinde plan ve cephe kurgusunun oldukça sade olarak başladığı dönemlerden özellikle cephenin oldukça tezyinatlı olduğu zamanlara erişilmiştir.

Aynı bölgede ve aynı malzemeler kullanılarak yapılan evler hem cephe düzeni hem de sokak düzende uyum oluşturmaktadır. Geleneksel evlerin dizilmesiyle oluşan sokak bütünlüğünü etkileyen unsur ölçektir. Evlerin kendi içlerinde ve evler arasında mekân boyutlarının benzerlik göstermesi, yapılar için tercih edilen renk ve malzeme benzerliği, avlulu yapılarda bahçe duvarının eş yüksekliklerde olması cephede ölçek açısından bütünlük sağlamıştır (Yürekli ve Yürekli, 2007).

Geleneksel Türk evlerinin cephe düzenlerini; açık veya kapalı çıkmalar, kat adedi, bezemeler, konsollar, doluluk-boşluk oranı, kullanılan malzemeler, çatı ve bacalar etkilemektedir. Bu mimari öğeler ile şehrin geleneksel dokusunun görünümü yansıtılır.

Şekil 3.9. Türk evi cephe elemanları gösterimi (Arseven, 1947'den düzenlenmiştir.)

Evlerin bahçeye, sokağa açılmasını sağlayan pencereler genellikle 1:2 oranında bulunmaktadır ve dikey olarak yerleştirilmiştir. Odaların niteliklerine bağlı olarak üst kısımlarda sabit veya duvarın alt seviyesinde hareketli olan sürgülü ya da kanatlı pencereler yer almaktadır. Kenarları düzgün formdaki pencerelerin yanında son dönemlerde kullanılan oval formlu pencerelerde cephede bulunmaktadır. Mahremiyet olgusu ve güvenlik için evlerin özellikle zemin katında bulunan pencerelerine kafes ve kepenkler eklenmiştir. Aynı zamanda zemin kattaki pencere açıklıkları daha küçük tutulmuş üst katlarda ise boyutları büyütülmüştür. Kemerli pencereler geleneksel evin bir parçası değil iken daha sonradan Avrupa tarzı konak, köşk ve saraylar ile Türk evi geleneğine girmiştir (Kuban, 1995).

Türk kültüründe evlerde önemli bir yer tutan giriş, avlu veya bahçe kapısı estetik bir unsur olarak sokaktan bakıldığında bir izlenim yaratmaktadır. Özellikle sokağa bakan giriş kapıları işlev açısından çift kanatlı, ahşap ve büyük boyutlarda yapılmıştır. Doğrudan geleneksel evin içine açılan kapılar ise ahşap, dikdörtgen şekilde ve çift kanatlıdır (Kuban, 1995).

Geleneksel evlerin üst katlarında kullanılan alan büyüklüğünün artırılması, sokağa yönelim, aydınlatma ve hava sirkülasyonun sağlanması için zemin kat cephe hizasından genellikle sokak doğrultusunda çıkma yapılmaktadır. Çıkmalar açık veya kapalı olarak bulunurken formları da düzgün dörtgen veya köşelidir. Sade olarak yapılan çıkmalar cepheye hareketlilik katmaktadır ve bezemeli destek elemanları ile desteklendiğinde de cepheye estetik ve görsel anlamda yoğunluk kazandırmaktadır.

Türk evinin erken dönemlerinde fazla tercih edilmeyen çıkma unsuru zamanla yapılarda daha fazla uygulanmış ve cephede vurgulanmıştır. Türk evi mimarisinde oldukça önemli olan çıkma cephenin bir bölümünde yapılabileceği gibi tüm cephede de yapılabilmektedir (Kuban, 1995).

Geleneksel Türk evi cephesinde malzemeye bağlı olarak farklı elemanlarda süslemeler yapılabilmektedir. Taş ve tuğla ile yapının köşe pahlarında, duvarın örgüsünde, çıkmada, kapı ve pencere kenar bordürlerinde, silmelerde, çörten ve saçaklarda bezemeler görülmektedir. Metal süslemeler cephede korkuluklarda, menteşelerde ve kapı tokmaklarında bulunmaktadır. Ahşap bezemeler ise pencere, kapı, saçak ve çıkma elemanlarında bulunmaktadır (Gögebakan, 2015).

Geleneksel konutların cephelerinde mistik veya batıl inançlara bağlı nazar boncuğu, geyik boynuzu gibi figürler yer alabilmektedir. Ayrıca şefkat ve iyilik simgesi olarak saçakların alt hizalarına minik kuş evleri yapılmaktadır (Kuban, 1995).

Evin cephesini yağmurdan koruyan saçak hem çatıda biriken suyun uzaklaştırmak, rüzgârı engellemek ile fonksiyonel özelliğe hem de cephede tekdüzeliği kırarak cepheye hareket kazandırarak dekoratif özelliğe sahip bir mimari öğedir (Gögebakan, 2015).

Evlerin üst örtüsünde ise kırma ve beşik çatı kullanılmıştır. Saçak genişlikleri çatı formuna göre değişkenlik göstermektedir. Saçakların görünen yüzeylerinin ahşap ile kaplandığı hatta bezemeli olduğu örnekleri de bulunmaktadır. 18. yy.' dan itibaren yapılardaki çıkma elemanın süslemesi artmıştır.

3.4 Geleneksel Doku İçinde Ev Cephelerinin Önemi

Kentsel dokuyu meydana getiren bileşenlerden biri olan cephe farklı dönemlerde farklı yaklaşımlarla değerlendirilmiş olsa da mimaride her zaman önemli bir konu olmuştur.

Mimaride bir yapının cephesine sokaktan bakıldığında cephe tasarımı bina kütesinin önüne geçtiği için cephe düzeni ve süslemesi oldukça önemlidir. Davarpanah (2013), yapılarda giriş(ön), yan ve arka olmak üzere üç ana cephe türü bulunduğunu söylemektedir. Bu cephelerin biçimlenişleri ve tasarımı ise binanın işlevi, yapıldığı dönem, bulunduğu iklim, manzara yönü ve yaşam tarzı ile ilişkilidir (Davarpanah, 2013).

Estetik, güzelliğin doğası ve dışa vurumu ile ilgilenen felsefe alanıdır. Yapıların estetiği ise cephede uygulanan tasarımın kütesel düzenine, oranına, simetrisine, görsel yoğunluğunun dengesine, kontrastına, desenine, dokusuna, kompozisyonun birleşimine ve ritmine bağlıdır. Bir bina tasarlandığında eğimli çatı, sütunlar, pencere elemanları, yarım daire ve segmental kemerler gibi dekoratif elemanlar ile estetik yönleri oluşturulabilir.

Bir binaya ilk bakıldığında ilk olarak yapının genel tasarımı ve ölçeği daha sonra yapı malzemesi ve dokusal özelliklerinin detayları dikkat çeker. Kullanılan malzeme yapının cephesinin rengini ve ölçeğini tanımlarken yerleştirilme düzeni ve deseni de cephenin dokusunu meydana getirmektedir (Cullinane, 2012).

Yapı cepheleri, renk, desen ve dokularıyla kullanıcıyı etkileyerek kent içerisindeki yaşamlarına dâhil olan, binanın ve kentin kimlik kazanımını destekleyen, yapı-yapı, yapı-sokak, yapı-kullanıcı arasındaki ilişki oluşturan unsurlardan biridir. Buna bağlı olarak cepheyi oluşturan malzeme ve özellikleri son derece etkilidir (Cidem ve Tekin, 2020).

Geleneksel evlerin cephelerinde en çok dikkat çeken eleman çıkmalardır. Cephe yerleşimlerinde pencere biçimleri ve kafesler görsel algıyı yoğunlaştırmaktadır. Evlerinin cephelerinde giriş, kapı ve pencere formları, çıkmalar, kat silmeleri, cihannüma, köşebentler ve ferforjelerin biçimlenişleri ve bu mimari öğelerin bezemeleri cepheyi dinamik hale getiren unsurlardır (Arslan ve Yıldırım, 2021).

Bir yapının genel cephe karakterini oluşturan binanın şekli, bacalar veya kubbeler gibi üst örtü özellikleri, cumba gibi farklı çıkıntılar; gömme balkonlar gibi bir yapıdaki girintiler ve boşluklar; pencere ve kapı açıklıkları ve yapının karakterine katkıda bulunan farklı türdeki yapı malzemeleri ile bina cephesi ait olduğu ortamda şekillenmektedir. Kullanılan malzemenin formu, rengi ve dokusu binanın görsel karakterine önemli katkılar sağlamaktadır. (Nelson, 1988). Binaların cephe karakterleri iç mekandaki bir değişiklik ile farklılaşabilir. Eğer tarihi bir binanın korunması gerekiyorsa cephenin mimari ve tarihi değerlerinin bir bütünü olarak iç mekân özellikleri de korunmalıdır (Highfield, 1991). Tarihi yapıların cepheleri M.Ö. 1000 yıldan beri geçmiş değerleri ve özellikleri muhafaza eden simge binalar olarak nitelendirilmiştir (Davarpanah, 2013).

De Botton (2014), Mutluluğun Mimarisi adlı eserinde mimari yapılar ile estetik anlayışının arasında bir bağ olduğunu mimarlığın iletişimsel yanlarını mercek altına alarak ortaya koymuştur. Bir binanın cephesi karşısında bireylerin duygu değişimlerinin ve davranışlarının aslında kişilerin kendi deneyimlerinin bir sonucu olarak algıladığı sosyal değerleri olarak belirtmiştir.

Yapı cepheleri kişiye bir şeyler ifade ederken aynı zamanda geçmişte veya gelecekte, birey gördüğü yapıya benzer başka eserleri gözlemlediğinde alıntı yaparak çağrışım yolu ile tarihsel veya kişisel anılarını tazeler (De Botton, 2014). Bu bağlamda değerlendirildiğinde özellikle tarihi yapıların cephelerinin, estetik ve mimari açıdan önemi olduğu kadar topluma sosyal ve kültürel geçmiş değerlerinin izlerini taşıması ve göstermesi açısından da önem arz etmektedir.

Hafıza, yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmiş ile ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, bellek, dağarcık, akıl olarak tanımlanmaktadır (Url-3). Birey yeni bir öge veya olay ile karşılaştığında geçmişte belleğinde yer alan unsurların renk, doku ve biçimleri gibi özellikleriyle bağdaştırır, benzer veya farklı yönlerinin farkına vararak hafızasına depolar.

Kimlik, herhangi bir varlığın öteki varlıklardan ayırıcı ve kendisine has özellikleri olması halidir. Kimlik özdeşlikle değil farklılıklardan meydana gelmektedir. Bireysel

kimlik, toplum kimliğini etkilerken grup kimliği de bireylerdeki kimlik oluşumunu etkilemektedir (Suher ve ark., 2004).

Kentsel bağlamda kimlik ise şehirdeki varyasyonlar ve değişken unsurlarla tanımlandığı kadar sabit olan ögeler ile de belirlenmektedir. Doğal, beşerî ve insan eliyle oluşturulmuş çevre unsurlarının birbirleri arasındaki bağlantıları ve etkileşimleri kentsel kimliği oluşturmaktadır. Doğal çevreyle ilişkili kimlik elemanları kişilerin ve yöre halkının kültürel yapı ve birikimine dayanmakta iken insan eliyle meydana getirilmiş kimlik unsurları yapıların biçimleri, kullanım şekilleri ve yerleşimleri ile bağlantılıdır. Kentler sürekli değişim gösteren alanlardır. Bu dinamizmin olumsuz bir şekilde ilerlemesi tarihi gelişim sürecinde şehrin sahip olduğu kimlik unsurlarının kaybolmasına sebebiyet vermektedir (Suher ve ark., 2004).

Tarihi bir kentin, yapının veya anıtın varlığı geçmişte yaşanmış olan deneyimlerle sadece bellekte yer alan bilgiler ile bağdaştırılabilir fakat tarihi günümüze somut bir şekilde yansıtan belgesel tarihtir (Halbwachs, 2007).

Hatırlama, kimlik ve kültürel süreklilik arasındaki bağlamı inceleyen Assmann'a (2015) göre her kültür sosyal ve zaman boyutunda bağlayıcı ve birleştirici bir olgu yaratmış ve bunu da bağlayıcı yapı olarak adlandırmıştır. Bu yapının bağlayıcılığı sayesinde geçmişte belleğe alınan imge ve anılara bugünün değerleri ve deneyimleri katılarak harmanlanır.

Çağdaşlaşmanın getirdiği şehirlerin kültür ve yapılarındaki değişimler kent hafızasını oluşturmuştur. Yaşam kültürümüzün sonucunda ortaya çıkan korunması gereken değerlerin başında kent gelmektedir. Anadolu'daki ilk yerleşim yerlerinden günümüze kadar kesintisiz bir şekilde kent oluşumu gözlemlenmiştir (Bektaş, 2011).

Tarih, yüzyıllar boyunca insanlara günümüzü ve geleceğimizi şekillendiren bir rehber olmuştur. Tarihimizi anlamının en etkili yollarından biri mimari mirasımıza bakmaktır. Çünkü bu modern çağıma kadar birçok medeniyet yaşamış ve değerli birçok mimari eser bırakmışlardır. Geçmiş uygarlıklardan miras kalan binalar, anıtlar, heykeller gibi yapılar bir nesilden diğerine tarihi bilgileri aktarmıştır. Fakat bunun aksine mimari mirasımız, teknoloji ve modern şehirciliğin yaygınlaşmasıyla baskın olan tarihi ve kültürel dokusunu ve izlerini kaybetmektedir. Oysaki çağının özelliklerinin bir yansıması olan hatta yazılı kaynaklar kadar görsel olarak tarihi bilgileri günümüze taşıyan tarihi binalar gelecek kuşaklar için korunması gereken sanat eserleridir (Hawkes ve diğerleri, 2018).

Mekâna ilişkin kimliğe bakıldığında ise mekânın geçmişten günümüze kadar göstermiş olduğu değerler bazında tasvir edilmekte ve ölçülmektedir (Madran, 2011).

Madran'ın (2011) aktarımıyla Çöl (1996), kentsel kimliği “Kent imajını etkileyen, her kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özgü nitelikler taşıyan; fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen, kentliler ve onların yaşam biçiminin oluşturduğu; sürekli gelişen ve sürdürülebilir kent kavramını yaşatan, geçmişten geleceğe uzanan büyük bir sürecin ortaya çıkarttığı anlam yüklü bütünlük” olarak açıklamaktadır.

Kimliğin sadece belirli bir sürece ait olmaması ve sürekliliğinin devam edebilmesi için doğal ve kültürel değerlerin korunması gerekmektedir. Kentsel ve mimari kimliğin özgün yapısıyla korunmaması kentsel dokunun doğru algılanamamasına yol açmaktadır. Kentlerin kimliğini meydana getiren tarihi ve geleneksel binalar ilk olarak cephe biçimleniş ve süslemeleri ile gözlemleyenleri etkilemektedir. Kentsel yaşamımızda bir fon oluşturan, bir yapının simgesi veya ana mimari unsuru olan cephe özellikleri şehir dokusu içerisinde dikkat çeker ve bir imge oluşturur.

Kentsel hafızanın ve kimliğinin oluşmasını sağlayan geleneksel şehir dokusu unsurlarının önemsenmeyerek yok edilmesi nesiller arasında tarihi, kültürel değerlerde ve iletişimde kopukluk oluşturmaktadır. Metruk kullanılmayacak durumdaki bir yapıyı özgün olmayan yeni malzeme ve tekniklerde önceki halini kopyalayarak yeniden inşa etmek mimari yapının özgün değerini kaybetmesine sebep olmaktadır (Assmann, 2015).

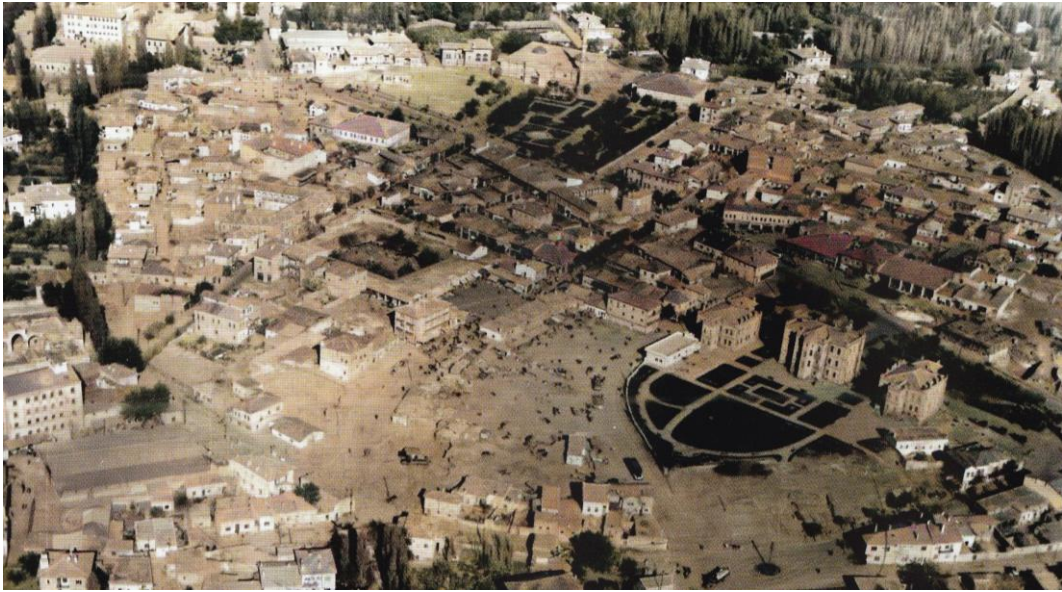
Bireyler tarihi yapıların cephelerini genel olarak biçim, renk, doku ve mimari üslup gibi görsel kriterler açısından değerlendirmektedir. Günümüzde sayıları gittikçe azalan tarihi yapılar, modern yaşamın getirdiği binalar arasında daha çok dikkat ve ilgi çekmekle birlikte kent imajı üzerinde de olumlu ya da olumsuz bir etki yaratmaktadır.

Mimari miras niteliğindeki tarihi yapıların saygı duyulması, önemsenmesi ve korunması günümüz modern kentlerde önemli bir konudur. Çünkü günümüz konutlarıyla karşılaştırıldığında tarihi yapıların kendilerine özgü kimlikleri ve belirli bir karakterleri vardır. Mimari yapılar hem yapıldıkları dönemin özelliklerini taşıyan hem de ait oldukları dönemi de etkileyerek kentsel çerçevede bir döngü oluşturan görsel ürünlerdir. Yapılar bulunduğu şehrin dokusunu oluşturmakta, özgünlüklerini ve varlıklarını koruyabildikleri sürece döneminin özelliklerini günümüz ve gelecek kuşaklara aktararak birey-yapı-şehir arasındaki etkileşimi dinamik hale getirmektedir (Gümüş, 2019).

4. GELENEKSEL AKSARAY EVLERİ

4.1. Genel Özellikleri

Aksaray, geçmişten günümüze kadar birçok medeniyetin bulunduğu ve yaşamını sürdürdüğü il özelliğini taşımaktadır. Günümüzde halen varlığını koruyabilen ve çeşitli sebeplerle günümüze kadar ulaşamayan birçok sivil, dini ve idari mimari eserleri sınırları içerisinde bulundurmaktadır.

Şekil 4.1. 1960 Aksaray kenti genel görünüşü (Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi)

İnsanlar ilkçağlardan beri barınma ihtiyaçlarını karşılamak için bulunduğu yöreye, mekâna özgü malzeme ve yapım yöntemlerinden faydalanmıştır. Özellikle sivil mimarinin oluşumunda geleneklerin yanında iklim ve coğrafi yapı etkili olmuştur.

Anadolu'daki Türk evlerine bakıldığında yapılar ait oldukları yere özgü coğrafi, iklimsel, kültürel ve sosyal özellikler taşımaktadır. Fakat bu farklılıklara karşın geleneksel Türk evi olgusunu ortak bir şekilde göstermektedirler. Bu açıdan Aksaray kentine bakıldığında volkanik olaylar neticesinde oluşmuş geniş düz arazilere ve vadi yamaçlarına sahip olduğu görülmektedir. Topografya evlerin yerleşimine etki ettiği kadar yapılarda kullanılan malzeme ve tekniğe de etki etmiştir. Aksaray'ın jeolojik yapısından kaynaklı olarak yığma tekniğindeki evlerde kolay elde edilip işlenebilmesi ve işlendikten sonra zaman içerisinde daha sert ve sağlam olabilen yöresel tuf taşı kullanılmıştır.

Geleneksel Aksaray evleri, kendine has karakteristik özellikleri taşımaktadır fakat bazı bölgelerdeki taş konut yapılarıyla da benzerlik gösterebilmektedir. Bu benzerliğin sebebi kullanılan taş malzemenin işçiliği ve yapıda fazlaca kullanılmasıdır. Aksaray kent merkezinde Selçuklu, Beylikler ve Cumhuriyet Dönemi taş işçiliğinin ön plana çıktığı konutlar yer almaktadır. Evler avlu veya yol ile bitişik nizamda konumlandırılmıştır. Taş malzemeden yapılan avlusu bulunan evler taş duvarlarla çevrelenmiştir. Daha fazla görülen tür genellikle Müslüman Türklerin tercih ettiği avlulu yerleşim şemasıdır. Sokağa dönük konumlandırılan yapılar ise 18.yy'dan itibaren yaygınlaşmış ve genellikle Hristiyan ailelerin tercih ettiği bir konut şeması olmuştur (Büyükmihçı, 2000).

Şekil 4.2. Aksaray Tarihi Paşa Hamamı ve geleneksel konutları (Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi)

Aksaray şehrine uygulanan ilk imar planı 1948'de, ikinci uygulanan plan 1972'de üçüncüsü ise 1985 yılında yapılmıştır. Daha sonrasında 1992, 1998 ve 2007 yıllarında yeni oluşum gösterecek mahalleler için ilave planlar uygulanmıştır. Uygulanan ilk imar planında konut yapılarının bahçeli olmasına önem gösterilmiştir. Şehirde yaşam kentin merkezinde tarihi çekirdek olarak adlandırılan alanın içerisinde ve Uluirmak'ın çevresinde sürdürülmekteyken zamanla sosyal yaşam gereklilikleri ile birlikte merkezde bulunan bu sur etrafında yayılmış ve şehir gelişmiştir. Günümüzde hala ayakta kalmayı başaramamış sivil ve dini mimari örneklerde genellikle bu merkez etrafında toplanmıştır.

1965 tarihinde kentte 20 mahalle 20.414 nüfusu bulunuyorken 2021 yılında bu sayı 76 merkez mahalleye ve 429.069 nüfusa ulaşmıştır.

Aksaray'daki geleneksel evlerin bulunduğu sokak yapıları süreç içerisinde değişime uğramış ve bozulmuştur. Fakat Tarihi kentsel dokuyu oluşturan geleneksel sokak yapısı incelendiğinde yan yana bitişik evlerden meydana gelen bir kent dokusu değil aksine birbirlerine yakın olmayan, ayrık ve geniş avluya sahip yapılar barındırmaktadır. Böylece şehirdeki sokak yapılanmasının diğer Türk şehirlerinden farklı olduğu anlaşılmaktadır (Yenice, 2012).

Şekil 4.3. 1960 Aksaray kenti geleneksel evleri (Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi)

Şekil 4.4. 1930 yılı Ulurmak kenarındaki geleneksel evler (Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi)

Geleneksel konutları çevreleyen avlu yapısına bakıldığında ise diğer kentlerden farkı avlunun plan şemasını oluşturan merkezi birim olarak değil sadece evi sokakla bağlayan bir geçiş mekânı olarak kullanılmasıdır. Konutların sokak ile bağlantısı doğrudan sofa veya avludan sağlanmaktadır.

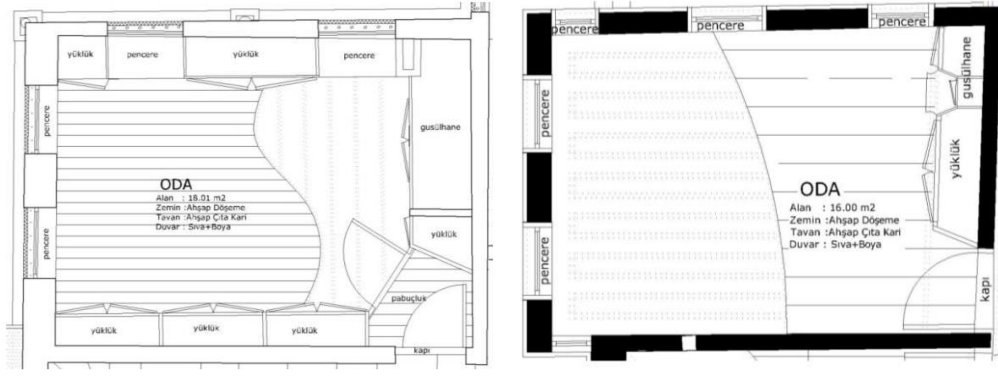
4.2. Plan Özellikleri

Geleneksel Aksaray evleri genellikle sofa, oda, mutfak ve harem olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Genel olarak bu mekânların yerleşiminden sonra evler ihtiyaca ve işlevselliğine göre ekler ilave edilerek büyütülmüştür. Konutlar plan yapılarıyla yaygın olarak dışa kapalı, avlu çevresine sıralanmış sofa ve odalardan meydana gelmektedir.

Farklı boyutlarda görülebilen plan şemasındaki değişmeyen ana özellik aynı hat üzerindeki bahçe, sofa ve sokak ilişkisidir. Genellikle dikdörtgen plan şemasına sahip olan büyük bir sofa diğer mekânlara sirkülasyonu sağlayan merkezi çekirdek konumundadır. İç ve orta sofalı plan tipi yaygın olarak görülmektedir. Ortada bulunan sofadan bir kenarında yer alan harem (oturma ve yatak odalarına) ve diğer tarafında bulunan mutfak mekânlarına geçiş sağlanır.

Sofa üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım seki altı olarak adlandırılan taşlık kısmıdır. Bu bölümün üç yanında taş malzemeden yapılmış, sofadan 20 cm daha aşağıda üzerine ayakkabıların dizildiği kademelenme bulunur. Seki altından hareme ve mutfığa geçilebiliyorken iki basamakla da sofaya geçiş sağlanabilmektedir. İkinci bölüm seki altından iki basamakla ulaşılan asıl sofa olarak nitelendirilen ahşap döşemeli kısımdır. Üçüncü bölüm sofanın arka tarafındaki alt kısmını dolapların oluşturduğu bölümdür. Bu kısımda yan duvarlarda yataklar için büyük yüklükler bulunmaktadır.

Geleneksel Aksaray evleri çoğunlukla iki katlı, dikdörtgen veya kare plan şemasına sahiptir. Dikdörtgen forma sahip odalar ahşap döşemelidir. Genellikle sade yapılan tavanlar bazı örneklerde çıta kari veya göbekli tavan olarak karşımıza çıkmaktadır. Odalar dışarıya iki, üç ya da dört adet dikdörtgen formundaki pencerelerle açılmaktadır (Şekil 4.5.). Pencereler kanatlı ve demir parmaklıdır. Ana kapı dikdörtgen formda genellikle ahşap oymalı veya iç içe geçmelidir. Türk evinde olduğu gibi geleneksel Aksaray evlerinin odalarında da sedir, ocak, yüklük ve pabuçluk birimleri vardır.

Şekil 4.5. Geleneksel Aksaray evleri oda plan örnekleri (Karadayı Yenice, 2012)

Zemin seviyesi seki altı ile eşit oldukça geniş olan mutfak genellikle işlerin yapıldığı ve kapların yıkandığı taşlık alan, yaklaşık 50-60 cm yükseltilmiş ahşap döşemeli oturulabilen alan ve yiyecek veya tahıl ambarı için kullanılan kiler bölümü olarak üç kısımdan oluşmuştur (Aksaray Valiliği Kültür Envanteri, 2009).

Hamam mekânı tarihi konutlarda çamaşırların bahçede yıkanması sebebiyle bahçeye açılmaktadır. Mutfakla hamam duvarı arasına bir kazan yerleştirilerek suyun mutfaktan ısıtılması sağlanmıştır (Aksaray Valiliği Kültür Envanteri, 2010).

Bazı konutların üst katlarında yanları açık üstü örtülü yaz aylarında kullanılan teras yapısına benzer köşk bulunur. Bu köşk birimlerinin süslü örnekleriyle karşılaşılabildiği gibi sade örnekleri de görebilmektedir.

4.3. Yapım Sistemleri ve Malzeme

Evler çoğunlukla yöresel malzeme olan kesme tüf taşı kullanılarak yığma tekniğinde inşa edilmiştir. Geleneksel konutların sokağa bakan cepheleri ve avlu yönü kesme yontu taşından yapılmıştır. Döşeme ve avlu malzemesinde değişik taşlar kullanılıyorken yaklaşık 50 cm seviyesinde bulunan su basman malzemesinde neme dayanıklılığından dolayı “karataş” kullanılmıştır.

Konutların bodrum kat duvarları örgü tekniğiyle moloz taştan 60-70 cm genişliğinde yapılmıştır. İç mekânda görülebilen moloz taş dış cepheden bakıldığında görülmez çünkü duvarın dış cephede kalan kısmı kesme taşla kaplanmıştır.

Zemin kat duvarları hem iç mekândan hem de dış cepheden bakıldığında malzemesi kesme taş olarak görülmektedir. Duvar sandık örgü tekniğiyle yaklaşık 50-80 cm genişliğinde dolgusu moloz taş, kerpiç ve kerpiç harcı kullanarak yapılmıştır. Üst katlardaki duvar kalınlıklarına bakıldığında 20-25 cm'ye kadar düştüğü

gözlemlenmektedir. Evlerin ara bölücü duvarlarında volkanik toprağın içerisine katılmış samanla bağlayıcılığı arttırılan yöreye özgü harç ve moloz taş kullanılmıştır.

Taşın ana malzeme olduğu geleneksel Aksaray evlerinde bulunan pencere, kapı, pabuçluk, dolap ve saçak gibi mimari elemanlar ahşap malzeme ile yapılmıştır. Odaların taban ve tavanlarında da ahşap görülmektedir. Bazı evlerin cephe süslemesinde çini, iç mekân süslemelerinde ise vitray ve çini kullanılmıştır. Pencereilerin parmaklıklarında ve balkon korkuluklarında da metal malzeme görülmektedir.

Evlerde yapılan çıkmaların taşınması birbiri üzerine bindirilerek oluşturulan konsollar ile sağlanmıştır. Cephede sık aralıklarla yerleştirilmiş taş konsolların üzerine oturan taş lentolar sayesinde çıkma duvar yüzeylerinden ve üst örtüden gelen yükler konsollar ile alt kattaki duvarlara aktarılmıştır (Büyükmihçi, 2000). Bindirme tekniğiyle yapılmış konsol örnekleri olduğu gibi ahşap ve taşın bir arada kullanıldığı yapı örnekleri de bulunmaktadır (Şekil 4.6.). Bu teknikte yapılan çıkmalarda taş konsollar üzerinde bulunan ahşap hatıl işlevini üstlenerek üzerindeki yükü taşımaktadır (Karadayı Yenice, 2012).

Şekil 4.6. a) Taş konsol örneği, b) ahşap ve taşın birlikte kullanıldığı konsol örneği

İç mekânda örtü sistemi kavak ve çam ağacından elde edilen ahşap kirişlemeyle sağlanmıştır. 20-30 cm aralıklarla yerleştirilen kirişlerin çapları zemin ve üst katta 15-20 cm aralığındayken bodrum katta 20-30 cm aralığında değişim göstermektedir. Ahşap kirişler bodrum katında sade bırakılırken diğer katlarda çıta kari uygulamasıyla üzeri örtülmüştür. Bir üst kotun döşemesine kadar kirişlerin üzerinde hasır, çamur ve harç yer alır (Yenice, 2012). Konutlarda çatı sistemi ahşap kaplama üzerine kiremit kaplı 50-60 cm saçığı bulunan kırma çatı örtü sistemindedir.

4.4. Cephe Özellikleri

Geleneksel Aksaray evlerinin kat aralarında yatay silmeler mevcuttur böylece yapının kaç katlı olduğu cepheden de anlaşılmaktadır. Bodrum kat ile zemin kat arasında da sade silmeler bulunmaktadır. Cephe süslemeleri ve simetrik olması ile dikkat çeker. Kesme taştan yapılan yapı cephesinde özellikle pencere kenar bordürleri ve yapı köşelerinde bezemeler yoğundur. Günümüzde imar faaliyetlerinden dolayı cephe karakterinde su basman seviyesinde alçalma ve bodrum pencerelerinin yol kotu hizasının altında kalıp işlevlerini yitirmesi gibi değişiklikler gözlenmektedir. Varlığını sürdürebilen bodrum kat pencereleri ise kare formda oldukça sadedir.

Evlerin giriş cephesine bakıldığında bezemeli taşlarla belirginleştirilen arkadlı girişler dikkat çekmektedir. Yol kotundan 3-6 basamakla sofaya açılan evin giriş kapısına ulaşılır. Cephede simetri özelliğini sağlayan bu girişler genellikle üstü örtülü kemerli ve sütunludur. Konutların giriş kapıları genellikle ahşap malzemeden, çift kanat yapılmıştır. Fakat zaman içerisinde değiştirilmiş kapı örnekleri de mevcuttur. Giriş kapısının her iki yanında genel olarak ikişer zemin kat pencereleri bulunur. Türk evlerinde mahremiyet olgusunun ve işlevselliğin etkili olduğu zemin katlardaki küçük pencereler aksine Aksaray geleneksel konutlarında görülmemektedir. Zemin kat pencereleri birinci kat pencereleri ile kıyaslandığında daha küçük yapılmamıştır. Dikdörtgen formda yapılmış pencereler taş bezemeli veya kemerlidir. Pahlanmış yapı köşesine denk gelen pencereler ise 45 derecelik açıyla yapı cephesine yerleştirilmiştir. Giriş cephesi haricindeki diğer cephelerde de pencere formları ve süslemeleri aynıdır. Ana girişi ve bahçe kapısını bağlayan sofanın plan şekline ve yapının arazideki yerleşimine göre bahçe çıkış cephesinin yönü değişmektedir. Bahçe kapılarında ana giriş kapılarında olduğu gibi sağ ve sol tarafında pencereler bulunur, kapılar ahşap malzemeden yapılmıştır ve çoğunlukla kemerli forma sahiptir.

Geleneksel evin birinci katına, cephesinde giriş kapısının üstüne bakıldığında genellikle zemindeki arkadlı girişlerin açıklıklarının aynı boyutunda, üstü kapalı arkadlı bir balkon bulunur. Bu balkon ana girişteki açıklık gibi cepheyi simetrik olarak ikiye böler. Cephede balkonun taş malzemeye yapılmış süslemeli konsollar ile taşındığı görülmektedir. Balkon üst örtüsü cephede kemerli forma yapılmıştır. Balkonda kullanılan korkulukların malzemesi ise genelde demir ve süslemelidir. Birinci kat cephede bezemeli taşlarla çevrelenmiş balkon, zemin katla birlikte cephede simetri özelliğini ön plana çıkarmaktadır. Zemin katta olduğu gibi geleneksel evin diğer birinci kat cephelerinde de

pencere dizilimleri devam etmektedir. Bahçe çıkış kapısının bulunduğu cephede birinci kat sofaya bağlı, giriş cephesindeki gibi kemerli taş süslemeli konsollar ile taşınan balkon bulunmaktadır. Orta sofalı plan şemasına bakıldığında ise giriş ve arka cephedeki balkonlar varlığı sürdürürken birinci katta yan eyvanlar kapatılarak cumba oluşturulmuştur. Cumbalarda balkon ve giriş kapıları gibi cepheyi simetrik olarak ikiye bölmektedir. Cumbaların taşınmasında da balkonda olduğu gibi taş konsollar kullanılmıştır. Cumbalarda iki ortada birerde yanlarda olmak üzere dört adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Hem cumbanın kendisi hem de pencere boşlukları cephede hareketliliği sağlar. Cephede alt katlarda görüldüğü gibi birinci katın sonlandığı hizada taş silme geçilmiştir. Genellikle taş silme seviyesinden sonra bir iki sıra daha taş dizimi yapılarak çatı oluşumuna geçilmiştir.

Geleneksel konutlar çoğunlukla kırma çatı ile kaplanmıştır ama bazı evlerde balkon üst örtülerinde üçgen alınlık kullanılmıştır. Çokça başvurulan üçgen alınlıkların katkısıyla da cephe görünümündeki simetri kuvvetlenmiştir. Saçaklar bütün örneklerde ahşap malzeme ile örtülmüştür.

Genel itibariyle geleneksel evlerin cephelerine bakıldığında tek bir konut dışında diğer evlerin zemin kattaki dikdörtgen pencere kenarlarının dışa çıkıntılı sövelerle bir bordür oluşturarak çevrelendiği görülmektedir. Bu bordürlerdeki süslemelerde bitkisel ve geometrik tezyinat kullanılırken birinci kattaki pencere kenar bordürleri sade bırakılmıştır. Farklı olan bir konutta ise birinci kat pencere kenarları süslemeli iken zemin kat sade bırakılmıştır. Pencere çevresindeki süslemelerin sabit olmaması, katlar arasında şekil ve süsleme yoğunluğu açısından farklı olması Türk evinde sıkça rastlanmayan fakat Aksaray Geleneksel evlerine has bir süsleme biçimidir. Bu yapılan süslemelerle birlikte cephe karakteri güçlendirilmiştir.

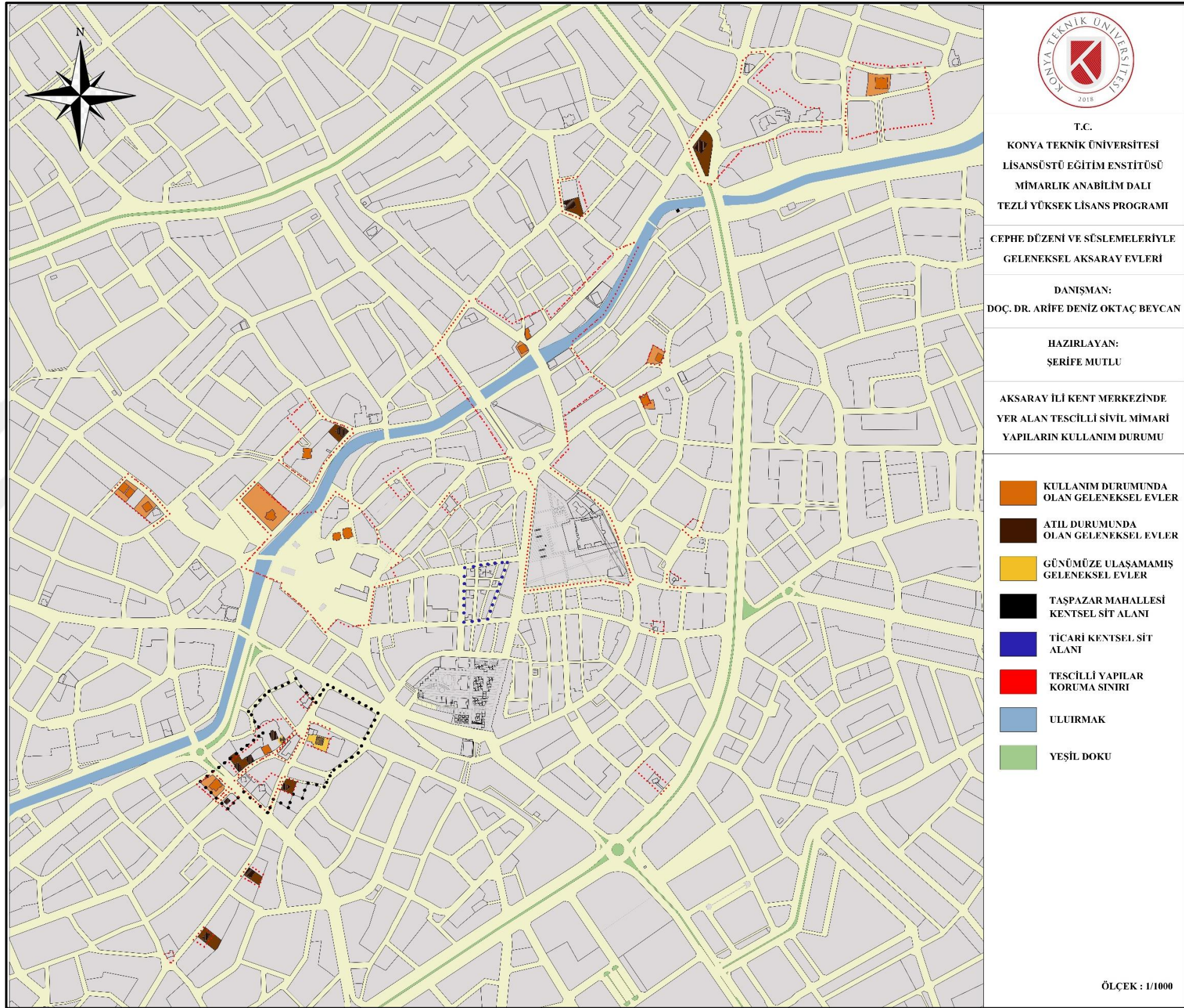
Geleneksel Aksaray evlerinin köşe geçmelerinde de pencere kenar bordürlerinde olduğu gibi dışa çıkıntılı geometrik desenli süslemeler kullanılmıştır. Katlar arasındaki taş silmeler, pencere kenarlarındaki süsleme farklılıkları ve kat aralarındaki farklı köşe çıkımlarından dolayı geleneksel Aksaray evleri diğer emsallerinden farklıdır (Yenice, 2012).

Geleneksel Aksaray evlerinde cephede kullanılan taşın özelliği bazı örneklerde değişmektedir. Süsleme amacının dışında tercih edilen taşlar genelde sade ve şekilleri düz iken birkaç evde bu durum taşlara bombe verilerek farklılaştırılmıştır. Bu farklılık cepheye hacim vererek güçlü bir görünüş oluşturur.

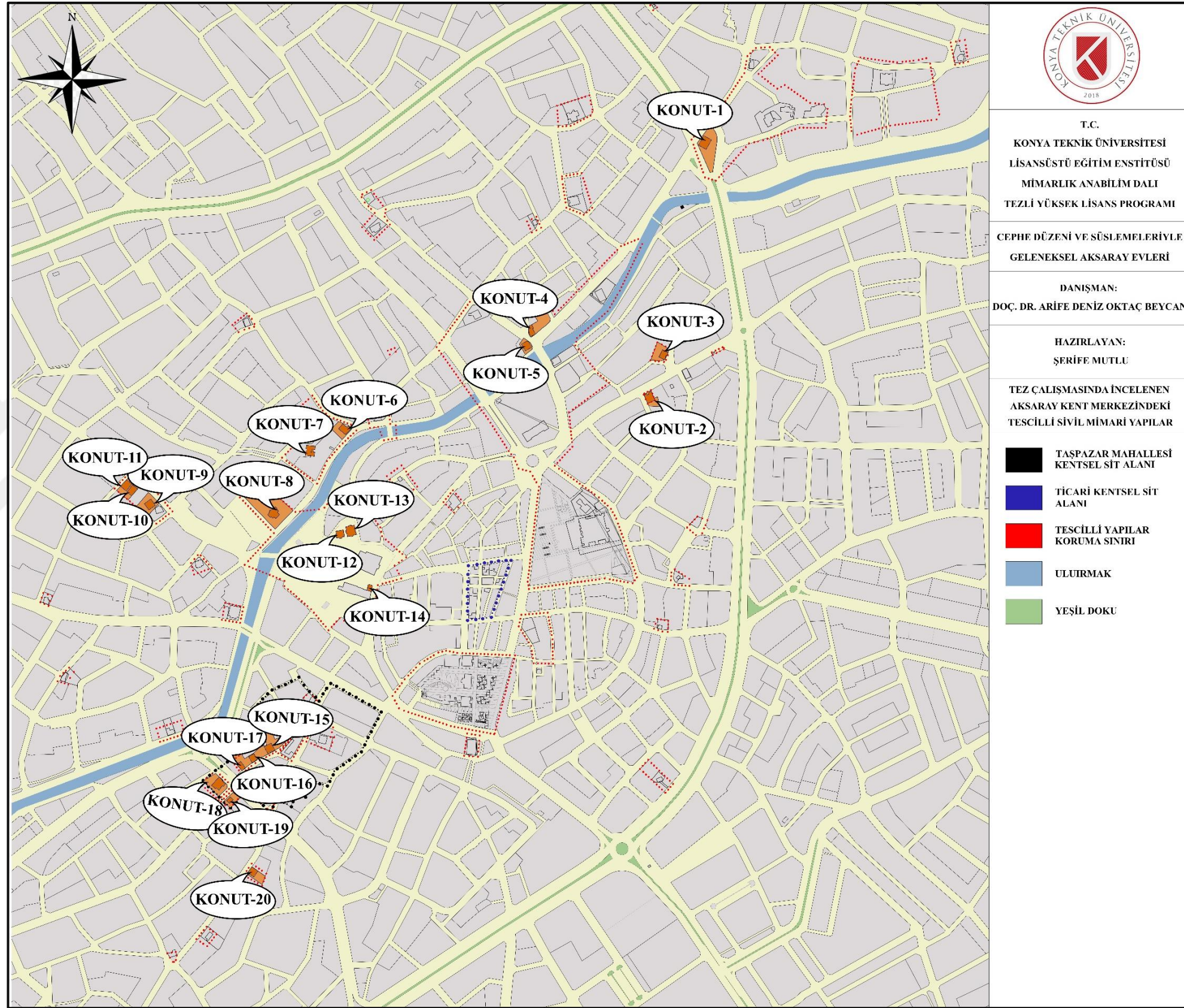
4.5. Çalışma Alanı ve İncelenen Geleneksel Evler

Araştırma sınırları belirlenirken Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanan 2010 Aksaray Kültür Envanteri ele alınmıştır. Ön çalışma yapılarak geleneksel konutların fotoğrafları çekilmiştir. Analiz doğrultusunda incelenebilecek özellikleri günümüzde halen taşıyabilen mevcut tescilli evlerin yanında geleneksel dokunun ve kültürel mirasımızın önemini vurgulanması için örnek teşkil edecek metruk vaziyette olan 3 adet tescilli konutta seçilmiştir. Bu doğrultuda merkezdeki 27 konutun 20 tanesi üzerinde çalışma yapılmıştır. Bu seçilen konutların Aksaray Belediyesi'nden temin edilip üzerinde değişiklikler yapılan il merkezi haritasının üzerinde konumları gösterilmiş ve numaralandırılması yapılmıştır (Şekil 4.8.).

Araştırmanın bu bölümünde seçilen evlerin tanımı, adresi, yapım tarihi, tescil ve kullanım durumları, vaziyet planı, yapı fotoğrafları gibi yapıyı genel özellikleriyle anlatan özellikleri ve cepheleri incelenmiştir. Elde edilen veriler sonucunda numaralandırılan her bir geleneksel ev için kimlik kartları oluşturulmuştur. Oluşturulan kimlik kartları Ek-1 bölümünde sunulmuştur.

Şekil 4.7. Aksaray ili kent merkezinde yer alan tescilli sivil mimari yapıların kullanım durumu

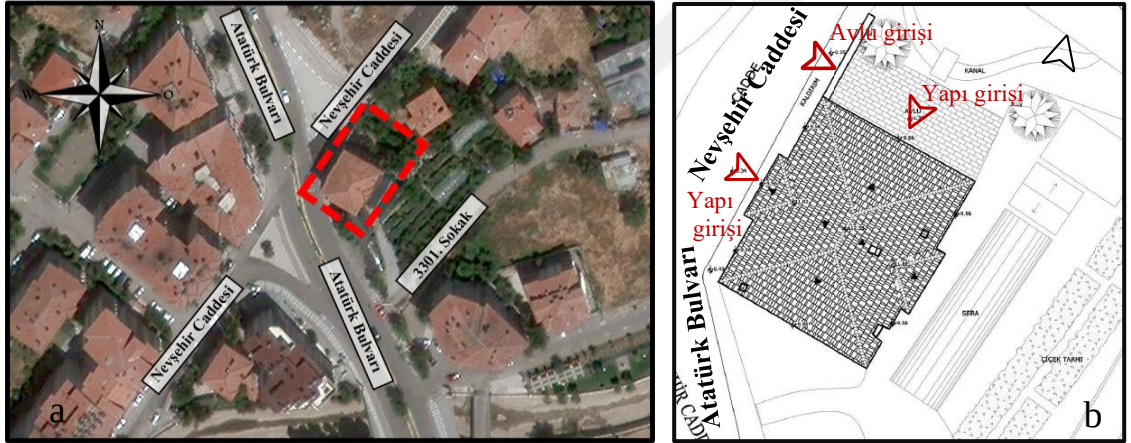
Şekil 4.8. Araştırılan geleneksel Aksaray evlerinin kent merkezindeki konumları

4.5.1. Konut-1 (Perekler Konağı)

Genel tanım

Konut-1 merkez ilçesi, Şeyhhamit Mahallesi, Nevşehir Caddesi, no:21 de konumlandırılmıştır (Şekil 4.9. (a)). Yapı özel mülkiyetlidir. Parselin sokak tarafına bitleştirilmiş ev bir avlu içindedir. Dikdörtgen biçimli yapı orta sofalı plan şemasına sahiptir. Evin biri sokaktan, biri avludan verilen iki girişi sofanın kollarından verilmiştir (Şekil 4.9. (b)). Bodrum kat ve üstü iki katlı olarak inşa edilen ev kesme sarı (tüf taşı) ile yığma tekniğinde yapılmıştır. Kıрма çatı ile örtülen yapı kiremit kaplıdır (Çizelge E1.1.).

Yapım tarihi H.1310-1312 (M.1894-1896) olan geleneksel ev Osmanlı Dönemi'nde yapılmıştır. Zaman içerisinde farklı onarımlar görmüş konak günümüzde terk edilmiş olup bahçesi, peyzaj ve fidanlık malzemelerinin satıldığı ve kasa gibi malzemelerin toplandığı depo alanı olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.9. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) Konut-1 rölöve vaziyet planı (Karadayı Yenice, 2012)

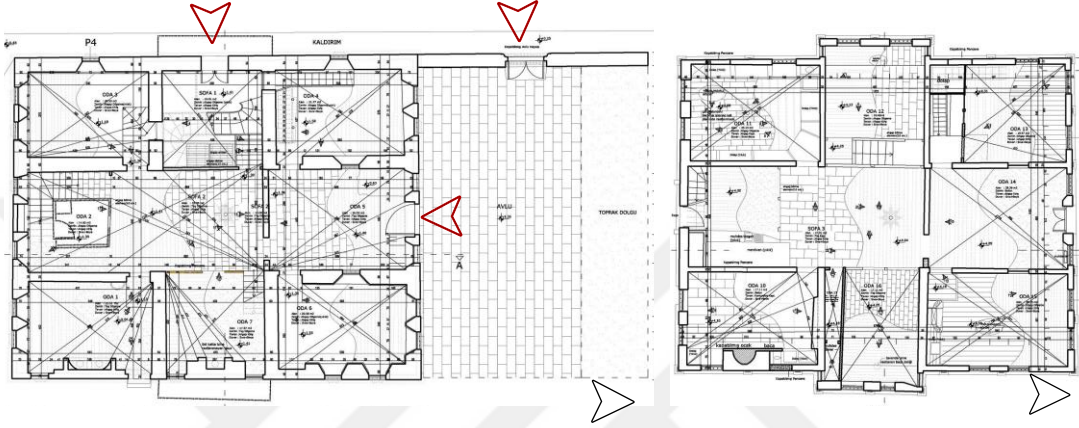
Mimari anlatım

Dikdörtgen plan şemasına sahip ev, bodrum ve iki katlı olarak inşa edilmiştir. Orta sofaya sahip olan evin odaları köşe noktalarında (Şekil 4.10.). Genel hatlarıyla konutun zemin kat ve birinci kat plan şeması örtüşmektedir.

Yapının, Nevşehir Caddesi'nden biri avluya, birisi de direkt eve girilen iki girişi vardır. Her iki giriş de bulunduğu cephenin tam ortasından, orta sofanın kollarından verilmiştir. Nevşehir Caddesi'nden direkt evin sofasına yapılan giriş, evin batı

cephesinden sağlanmaktadır. Nevşehir Caddesi'nden avluya girdikten sonra eve girilen cephe kuzey cephesidir.

Sokağa bakan birden fazla cephesi bulunan geleneksel evin ana girişi Nevşehir Caddesine avlu ile bağlanır. Yapının taş kaplı avlusuna giriş batı cephesinden sağlanmaktadır. Yapının batı cephesindeki zemin kat merkezinde yer alan bir kapı ile evin sofasına ulaşılmaktadır. Konut girişi avlu kotuyla aynı seviyede bulunmaktadır. Giriş kapısı dikdörtgen sofaya açılmaktadır.

Şekil 4.10. Konut-1 zemin kat (solda) ve birinci kat (sağda) rölöve planı (Karadayı Yenice, 2012)

Zemin katın kuzey-güney ve buna dik olarak doğu-batı aksında uzanan orta sofalı planında odalar sofanın köşelerinde yer almaktadır. Sofa batı yönde Nevşehir Caddesine, güney yönde Atatürk Bulvarına, doğu yönde ise yapı bahçesine bakmaktadır. Yapının birinci katına erişim kuzeybatı köşesindeki mekânda, sofanın güney ve batı yönündeki kollarında bulunan merdivenler ile sağlanmaktadır.

Birinci kat planı zemin kat planı ile aynı biçimde şekillenmiştir. Birinci katta farklı olarak sofanın batı ve doğu yönlerinde cumba ile dışarıya taşırılmıştır. Konutun kuzey (birinci katında girişin üzerinde yer alan) ve güney yönünde bulunan balkonlar günümüze ulaşamamıştır.

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapının duvar kalınlıkları bodrum kattan birinci kata kadar azalmıştır. Bodrum kat duvar kalınlığı 60-70 cm arasındadır. Duvarlar yığma tekniğinde moloz taş kullanılarak örülmüştür. Zemin kat duvar kalınlığı 50-65 cm aralığında iken birinci kat duvar kalınlığı 20-25cm aralığında değişmektedir. Duvarlar iç mekânda ve cephede

kesme taş olarak sandık örgü¹ tekniğinde yapılmıştır. Geleneksel evin cephesine bakıldığında zemin kat ve birinci katlarında kesme taş gözlemlenmektedir. Özgün yapıda pencerelerde ahşap malzeme kullanılmıştır. Pencere parmaklıklarında metal malzeme kullanımı görülmektedir. Geleneksel evin örtü sistemi kırma çatı ve kiremit kaplıdır. Çatıda 50-60 cm saçak yapılmıştır.

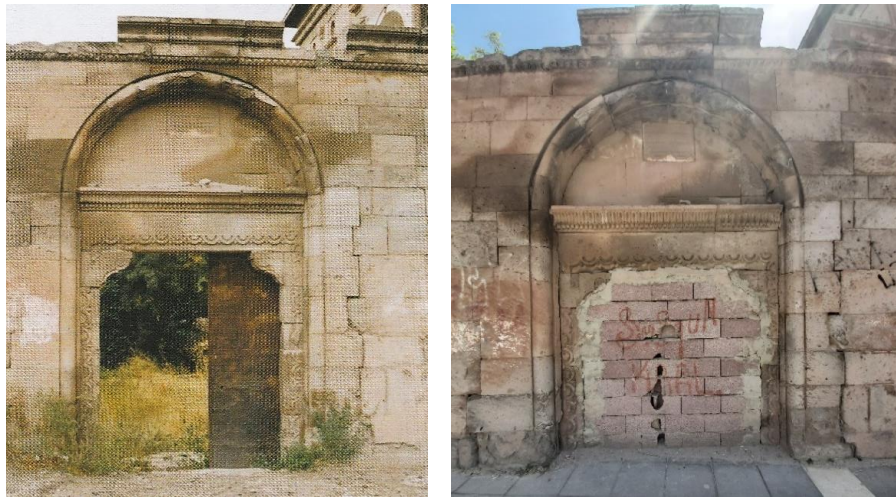
Cephe düzenlemesi

Geleneksel evin dört cephesi bulunmaktadır. Doğu, güney, batı cepheleri ve kuzey cephesinin birinci katı sokaktan görülmektedir. Ana girişin bulunduğu kuzey cephesinin zemin katı ise avlu duvarlarından dolayı yoldan gözlemlenememekte avludan izlenmektedir. Yapının kuzey yönündeki avlu alanı günümüzde çiçek kasaları ile dolu ve bakımsız olduğu için konutun girişi fotoğraf yöntemi ile net bir şekilde gösterilememiştir (Çizelge E2.1.).

Batı cephesi

Tamamı sokaktan algılanabilen batı cephesinde avlu duvarı ile aynı karakterde yapılmış zemin kat ve daha özenli yapılmış birinci kat cephesi gözlemlenir. Batı cephesinde birinci kat sofasının yola doğru yapılan çıkması, konsollar, sütunceler, silmeler ile cephenin zenginleştiği görülmektedir.

Yapının batı cephesinde zemin kat seviyesiyle aynı hizada, renkte ve ince yontu örgü taş tekniğine sahip avlu duvarı cephe boyunca izlenebilmektedir. Bu duvarda bulunan bir giriş ile sokaktan avluya erişim sağlanmıştır (Şekil 4.11.).

Şekil 4.11. Açıklığı kapatılmadan önceki avlu kapısı (Erdal, 2016) ve günümüzdeki avlu kapısı

¹ Sadece görünen yüzleri kesme taş, arkaları, duvarın içi moloz taş ya da tuğladan örülen duvarlardır.

Eski resimler incelendiğinde, avlu giriş açıklığı dışta taş bordürlü bir kemer ile içte ise üst iki köşesi pahlı ve etrafı bezemeli kapı açıklığı ile geçilmiştir. Günümüzde kapının iç açıklığı avlu duvarı ile aynı taş malzeme ile fakat daha küçük boyutlu taş bloklarıyla örülerek kapatılmıştır (Şekil 4.11.).

Avlu kapısının çevresi kemer geçişini belirginleştiren sade sövelidir. Kapının kenar bordüründe ve lentosunun en içteki süslemesinde dalga motifi yer almaktadır. Kapı lentosunun ortasındaki süslemede dişli motifi yer alırken en dışında ise lale benzeri motif yer almaktadır (Şekil 4.12. (a)). Avlu giriş kapısında kemerin altında bir kitabe bulunmaktadır. Dikdörtgen bordür içinde yer alan kitabenin en üstünde yazı şeritleriyle uyumlu bir şerit halinde taş kabartmalı balıksırtı deseni vardır (Şekil 4.12. (b)). Kitabede;

Bin üç yüz onda başlandı bu ‘âli beytin inşâsı,
Muvaffak eyledi Mevlâ yapıldı hariku’l-âde,
Gidüp gam bâb-ı vâlâsından aslâ gitmesün şâdı,
Hudâ bânisini sürûr ider dünyâda vü ‘ukbâda,
Şeş cihet cevherle halli söyesün târih,
Bina ittirdi rana kazıyı,

Sa. Muhammed yazıları ve kitabenin en altında solda yapının başlama tarihi olan H.1310 ve sağda bitiş tarihi olan H.1312 yazmaktadır (Şekil 4.12. (b)).

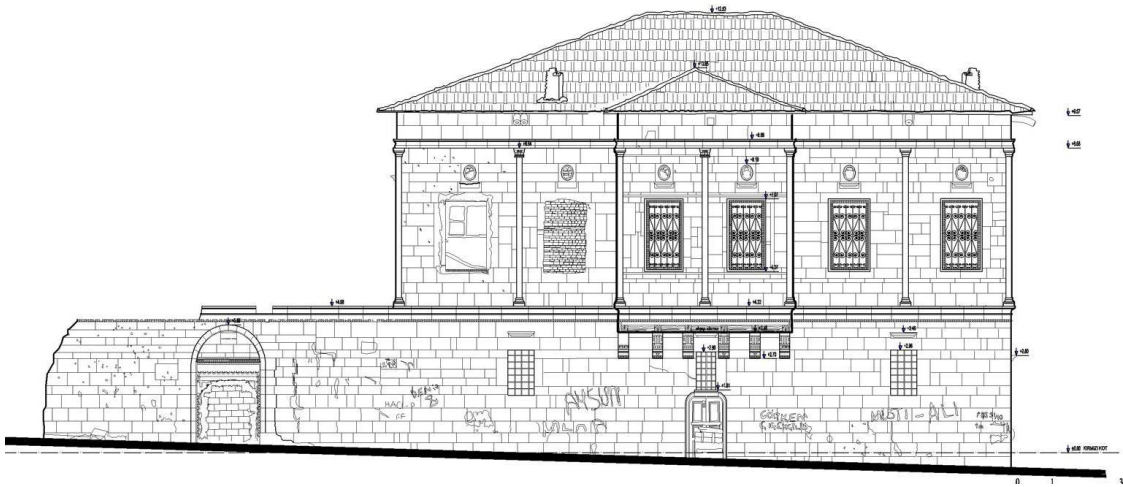
Şekil 4.12. a) Avlu kapısı kenar bordür süslemeleri, b) avlu kapısındaki balıksırtı desenli kitabe

Avlu duvarının devamında gelen yapının zemin kat cephesine bakıldığında ortada zemin kat sofasına açılan eni 120 cm, yüksekliği ise 181 cm olan demir bir kapı mevcuttur. Kapı açıklığının kenarları sade taş bordürle geçilmiştir. Dikdörtgen formundaki açıklığın üst köşeleri yuvarlatılmıştır.

Cephede zemin kat seviyesinde bulunan üç adet dikdörtgen pencerenin biri 57x110 cm boyutlarında olup cephenin ortasında bulunan kapı sövesinin üstünde yer alır. Boyutları 75x130 cm olan diğer pencereler ise mekân duvarlarını ortalayacak şekilde cepheye yerleştirilmiştir. Üç pencerede de ızgara sisteminde demir parmaklık ve belirli bir aralıkta pencere üstlerinde taş kabartmalı kademelenmiş kuşak bulunmaktadır. Zemin kat bitimi seviyesi kabartmalı taş kat silmesiyle geçilerek cephede kat ayrımı ortaya konmuştur. Sade silmenin hemen altında küçük karelerin köşelerden ortaya doğru bombe yaparak birleşmesiyle oluşmuş testere dişli süsleme vardır. Kat silmesi ve bezeme avlu duvarında da devam etmektedir (Şekil 4.13.).

Şekil 4.13. Konut-1 batı cephesi

Şekil 4.14. Konut-1 batı cephesi rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012)

Batı cephesi birinci katının çıkması, çıkma ile cephe köşelerindeki ve pencereler arasındaki sütunceler cephenin ana karakterini oluşturmaktadır. Tüm birinci kat cephesi, sütuncelerin altı ve üstünden uzanan yatay bir silme ile sınırlandırılmıştır (Şekil 4.14.). Bunun yanı sıra batı cephesinin birinci kat görünümünün orta aksında dışa 92 cm çıkıntı yapılarak cumba oluşturulmuştur. Bu kapalı çıkmanın eni 500 cm boyu ise 555 cm'dir. Cumbanın alt hizasından geçen kuşakların altında cumbanın taşınmasını sağlayan gösterişli, çıkma yüzeyinden zemin kat yüzeyine doğru yivlenerek kademelenmiş taş konsollar bulunmaktadır. Bu konsolların üzerinde testere dişli süsleme ve palmet motifleri yer almaktadır (Şekil 4.15.).

Şekil 4.15. Batı cephesindeki kapalı çıkma altında bulunan bezemeli konsollar

Sokağa bakan cumbanın batı yönündeki ön yüzünde iki adet 97x187 cm boyutlarında dikdörtgen formda giyotin pencere mevcuttur. Bu pencerelerde şekil verilmiş süslü parmaklıklar bulunmaktadır. Cumbanın yana bakan cephelerinde ise birer tane 40x187 cm dikdörtgen şekilde ahşap giyotin pencere vardır. Cumbanın sağ ve sol yanlarında mekanları ortalayacak şekilde ikişer adet 97x187 cm ebatlarında ahşap, giyotin ve dikdörtgen pencere yer almaktadır.

Güneybatı köşedeki odanın pencerelerinde süslü demir korkuluklar bulunuyorken kuzeybatı köşedeki odaya bakan pencerelerde bulunmamaktadır. Demir korkulukları bulunmayan pencerelerden cumbaya yakın olanının açıklığı kapatılmıştır. Pencerelerin kenar çerperlerinde testere dişli motifli taş bezeme görülmektedir (Şekil 4.16.).

Şekil 4.16. Birinci kat cumbası, sütunceleri ve yanlarında bulunan mekanların pencereleri

Birinci katta bulunan tüm pencerelerin üst sövesinin 38 cm üstünde 17 cm boyunca kısmi taş silme yerleştirilmiştir. Bu kısmi silmelerin üstünde, silmeye bitişik kare çerçeveli, içerisinde oval formlu tepe penceresi bulunmaktadır. Batı cephesinin birinci katında köşe geçişleri ve pencere aralarında işlenmiş bezemeli başlıklı, daha sade tutulan sütun kaideli sütunlar yer alır. Birinci kat bir sıra taş kabartmalı silmeyle çatı hizasından ayrılmıştır. Üst örtüye kadar özgün olan birkaç sıra daha taş duvar örülmüştür (Şekil 4.16.).

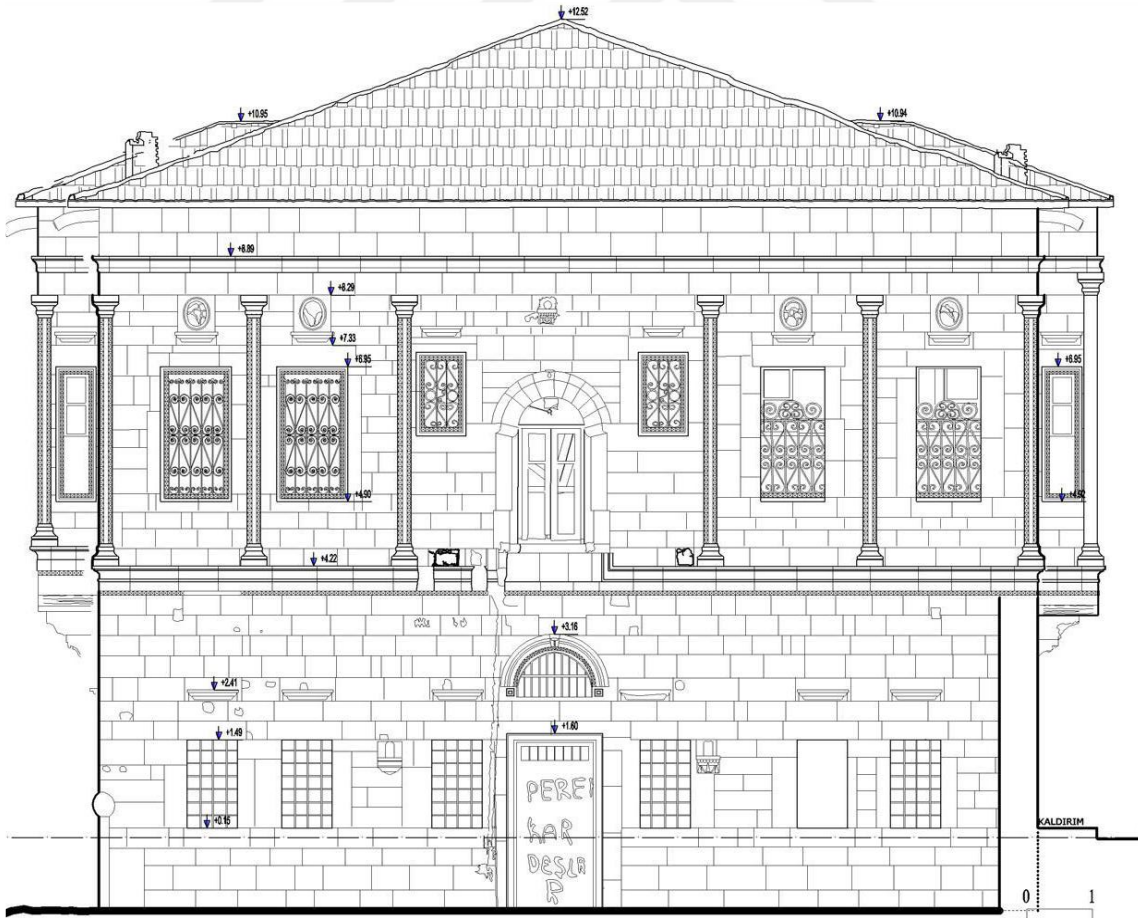
Kuzey cephesi

Batı cephesindeki avlu kapısından girildiğinde geleneksel evin kuzey(giriş) cephesi ile karşılaşılır. Günümüzde bu cephenin bulunduğu avluya bahçeyi kullanan fidanlığın kasaları düzensiz bir şekilde yığılmış ve kuzey cephesi özellikle zemin kat seviyesi detaylı olarak incelenememiştir. Bu doğrultuda da kuzey cephesi Yenice (2012)'nin doktora tezinde incelemiş olduğu Perekler Konağı'nın kuzey cephe çiziminden yararlanılarak yorumlanmıştır.

Şekil 4.17. Konut-1 kuzeybatı(solda) ve kuzey cephesi(sağda)

Konut-1'in kuzey cephesi avlusundan sade anlaşıpsta bir zemin kat ve süslemeli birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Sokaktan bakıldığında kuzey cephesinin sadece birinci katı gözlemlenmektedir (Şekil 4.17.). Kaldırım kotundan ölçüldüğünde avlu kotu 160 cm daha aşağıda bulunmaktadır. Konutun giriş kotu da avlu kotuyla aynı seviyededir (Şekil 4.18.).

Şekil 4.18. Konut-1 kuzey cephesi rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012)

Şekil 4.19. Konut-1 kuzey(avlu) cephesi Birinci katı (Erdal, 2016)

Kuzey cephenin zemin katında cephenin ortasında 145x270 cm boyutlarında günümüzde demir, dikdörtgen formda bir kapı bulunmaktadır. Kapı açıklığının üstünde yarım daire şeklinde, demir parmaklıklı bir adet aydınlatma penceresi vardır. Pencerenin sövesi testere dişli deseni şeklinde süslemelidir. Zemin katta, cepheyi ikiye bölen ana giriş kapısının sağ ve sol tarafında üçer adet, boyutları 77x135 cm olan, dikdörtgen formda ve ızgara demir parmaklıklı pencereler bulunmaktadır. Pencerelerin yerleşimi orta aksa eşit mesafedir ve böylece kuzey cephede zemin kat seviyesinde simetri sağlanmıştır. Zemin kattaki altı pencerenin de 75 cm üstünde 17 cm'lik aynı seviyede olan sade, taş kabartmalı kısmi silme bulunmaktadır (Şekil 4.18.). Cephede zemin kat bitimi seviyesi taş kabartmalı kat silmesi ile geçilerek cephede kat ayrımı ortaya konmuştur. Kat silmesinin altında testere dişli süslemeli kabartma bulunmaktadır.

Kuzey cephesinde, cephe köşelerindeki ve pencereler arasındaki bezemeli sütunceler, batı ve doğu cephede yapılan çıkmalar cephenin ana karakterini oluşturmaktadır. Tüm birinci kat cephesi, sütuncelerin altı ve üstünde uzanan yatay bir silme ile sınırlandırılmıştır (Şekil 4.19.).

Cephenin birinci katının merkezinde, ana giriş kapısının üzerinde bulunan balkon daha sonradan kaldırılmıştır (Aksaray Valiliği Kültür Envanteri, 2010). Kaldırılmış olan balkona açılan dış çerçevesi kemerli, boyutları 102x187 cm olan dikdörtgen balkon kapısı vardır. Kemerin sağ ve sol üst köşelerinde birer tane 54x105 cm boyutlarında şekil

verilmiş demir parmaklıklara sahip dikdörtgen pencereler bulunmaktadır. Birinci kat cephenin ortasında yer alan balkon çıkış açıklığının sağ ve sol kenarlarında ikişer adet, dikdörtgen, süslü demir parmaklıklı pencereler yer almaktadır. Bu pencerelerin boyları 187 cm ve enleri 97-107 cm aralığında değişmektedir (Şekil 4.20.). Kuzeydoğu köşedeki odanın iki adet penceresinin söveleri testere dişli motifi şeklinde taş bezemelidir.

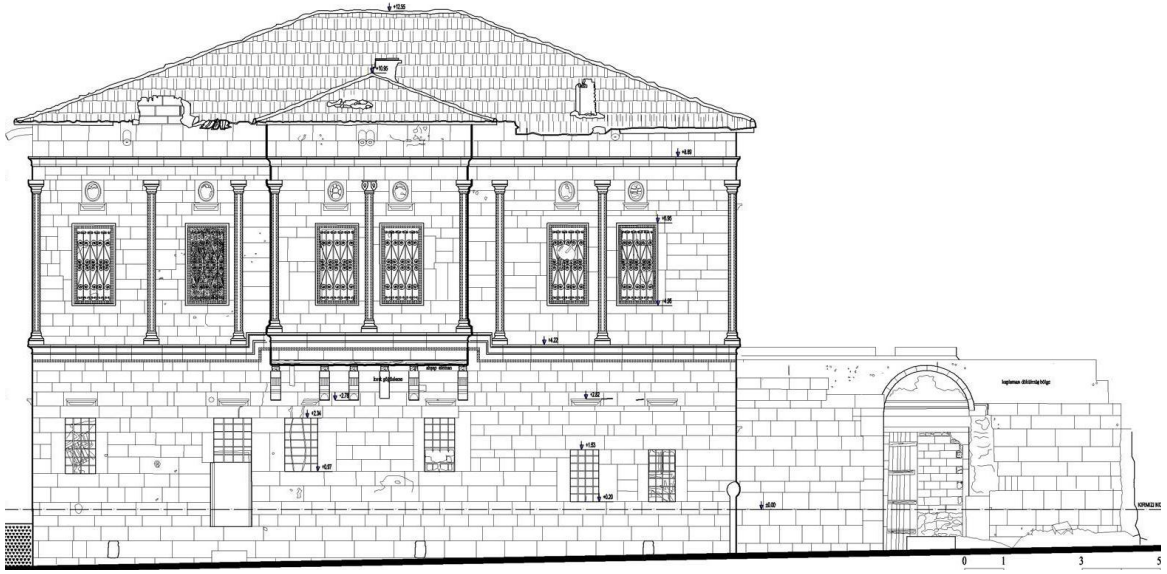

Şekil 4.20. Kuzey cephe birinci kat sütüncü ve pencere detayı

Birinci katta tüm pencerelerin üst sövesinin 38 cm üstünde 17 cm boyunca kısmi taş silme yerleştirilmiştir. Bu kısmi silmelerin üstünde, silmeye bitişik kare çerçeveli, içerisinde oval formu tepe penceresi bulunmaktadır. Kuzey cephesinin birinci katında köşe geçişleri ve pencere aralarında işlenmiş bezemeli başlıklı, iki kenarı da testere dişli desenli sütunlar yer alır. Birinci kat sade taş kabartmalı silmeyle çatı hizasından ayrılmıştır. Çatıya kadar birkaç sıra daha özgün taş duvar örülmüştür (Şekil 4.20.).

Doğu cephesi

Konutun doğu cephesi yapının bahçesine bakmaktadır. Bu bahçe günümüzde peyzaj ürünlerinin satıldığı fidanlık olarak kullanılmaktadır. Konut-1'in doğu cephesi bahçeden sade anlayışta bir zemin kat ve yoğun süslemeli birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Merkezinde kapalı bir çıkması bulunan birinci katta simetri hakimdir. Katlar ve çatı seviyesi taş silme ile ayrılmıştır (Şekil 4.21.).

Şekil 4.21. Konut-1 doğu cephesi rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012)

Şekil 4.22. Konut-1 güneydoğu cephesi

Konut-1'in doğu cephesinin zemin kat seviyesinde belirli aralıklarla yerleştirilmiş dikdörtgen şeklinde altı tane pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencerelemler enleri 74-78 cm, boyları ise 133-142 cm aralığında değişmektedir. Pencerelemler cephede mekanları ortalayacak şekilde ikiyeşerli yerleştirilmiştir. Kuzeydoğu köşedeki odaya ait iki pencerelemler başlama seviyesi zemin kotuna 72 cm daha yakındır. Pencerelemler ızgara demir parmaklıklara sahiptir. Zemin kattaki tüm pencerelemler 38 cm üstünde aynı hizada sade

taş kabartmalı kısmı silme bulunmaktadır. Zemin kat birinci kattan kat silmesi ile ayrılmıştır. Silmenin altında testere dişli motifli bezeme yer almaktadır.

Doğu cephesinin birinci kat görünümünün orta aksında dışa 92 cm çıkıntı yapılarak cumba oluşturulmuştur. Bu kapalı çıkmanın eni 500 cm boyu ise 555 cm'dir. Cumbanın alt hizasından geçen silmelerin altında cumbanın taşınmasını sağlayan gösterişli, çıkma yüzeyinden zemin kat yüzeyine doğru kademelenmiş taş konsollar bulunmaktadır. Cumbanın doğu yönündeki n yüzünde 88x187 cm boyutunda iki adet, yan yüzlerinde 40x187 cm birer adet dikdörtgen formda giyotin pencere yer almaktadır (şekil 4.22.). Doğu cephesinde, cumbanın her iki yanında bulunan odalara ait 87x187 cm ikişer adet aşap, dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Birinci kat seviyesindeki altı adet pencerede de şekil verilmiş parmaklıklar vardır. Pencereilerin sövelerinde testere dişli motifli süsleme görülmektedir.

Birinci katta bulunan tüm pencerelerin st svesinden 38 cm sonra kabartmalı 17 cm'lik kısmı silme yerleştirilmiştir. Bu silmelerin üstünde kare erveli içerisinde oval formlu tepe penceresi bulunmaktadır. Doğu cephesinin birinci katında köşe geçişleri ve pencere aralarında işlenmiş bezemeli başlıklı, iki kenarı da testere dişli deseni şeklinde süslenmiş stnlar yer alır (şekil 4.23.). Birinci kat kademeli taş kabartmalı silmeyle çatı hizasından ayrılmıştır. st örtüye kadar birkaç sıra daha taş duvar örülmüştür.

şekil 4.23. Konut-1 doğu cephesi cumba altındaki konsollar ve cephedeki süslemeler

Güney cephesi

Güney cephesine sokaktan bakıldığında sade anlayışta bir zemin kat ve süslemeli birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Cephede zemin katın bir kısmını peyzaj fidanlık alanı kapatmıştır. Zemin kat kabartmalı silme ile birinci kattan ayrılmıştır.

Konutun güney cephesinin zemin kat seviyesinde üç ayrı mekâna ait ortalı, ikişer adet 77x131 cm boyutlarında pencere bulunmaktadır. Güneybatı tarafta bulunan iki pencerenin orta hizasında, alt seviyede bulunan parmaklıklı bodrum penceresinin bir kısmı yol kotundan dolayı kapanmış durumdadır. Güney cephesinin zemin kat seviyesinde bulunan toplam altı adet pencere de dikdörtgen şekle, ızgara demir korkuluklara ve aynı ebatlara sahiptirler. Fakat güneydoğu köşedeki mekâna bakan iki adet pencere açıklığı zemine 72 cm daha yakın bırakılmıştır (Şekil 4.24.). Günümüzde varlığını sürdürebilen pencerelerin durumundan anlaşıldığı üzere pencereler ahşaptır.

Zemin kattaki tüm pencerelerin 75 cm üstünde aynı hizada taş kabartmalı kısmı silme bulunmaktadır. Zemin kat birinci kattan kabartmalı taş kat silmesiyle geçilerek ayrılmıştır. Silmenin altında testere dişi desenli kabartmalı bezeme yer almaktadır.

Şekil 4.24. Konut-1 güney cephesi rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012) ve güney cephe görünüşü

Güney cephenin birinci katında simetri hakimdir. Yapının birinci katında Karadayı Yenice'nin (2012), birinci kat rölöve çiziminde görüldüğü gibi cephenin merkezinde sonradan pencereye çevrilmiş bir kapı açıklığı bulunmaktadır. Fakat günümüzde cephede balkon yer almamaktadır. Çatı seviyesi taş silme ile birinci kattan ayrılmıştır (Şekil 4.24.).

Güney cephenin birinci kat seviyesine bakıldığında cephenin ortasında yaklaşık 97x197 cm dikdörtgen formda bir adet pencere açıklığı var iken bu açıklığın sağ ve sol yan cephe duvarında 107x210 cm dikdörtgen formda ikişer adet pencere açıklığı yer almaktadır. Yanlarda bulunan bu dört adet pencerelerde süslü demir korkuluklar bulunmaktadır. Birinci katta bulunan pencereler ahşap ve giyotindir. Birinci kat

seviyesinin bitmesine yakın bir mesafede cephenin ortasında bir adet oval formda tepe penceresi bulunmaktadır. Pencere açıklıklarıyla beraber cephede simetri oluşturulmuştur.

Güney cephesinin birinci kat güneybatı köşesinde işlenmiş bezemeli başlıklı, sade sütun kaideli sütun yer alır iken güneydoğu köşede bezemeli başlıklı, gövdesi testere dişi motifi ile süslenmiş sütun bulunmaktadır (Şekil 4.25.). Birinci kat bir sıra taş kabartmalı silmeyle çatı hizasından ayrılmıştır. Üst örtüye kadar birkaç sıra daha özgün taş duvar örülmüştür.

Şekil 4.25. Konut-1 güney cephesindeki bezemeli köşe geçişi (solda) ve güneybatı cephesi (sağda)

Konut -1 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-1'in tüm cephelerinde zemin katlar sade, birinci katlar süslemeli bir anlayışta yapılmıştır. Bütün birinci katlar alt ve üst seviyeden silmelerle çerçeve içine alınmıştır. Güney cephe dışında tüm birinci katların köşeleri, pencere araları alt ve üst silme arasında uzanan sütunçelerle panolara ayrılmış, süslenmiştir. Sütuncelerin alt ve üst başlıkları korinthe benzer bezemeli ve sade süslemelidir. Güney cephenin birinci katı hariç tüm cephe pencerelerinin üstünde kısmi silmeler yapılmıştır.

Batı cephesinde simetri hakimdir. Cephedeki bezemeler, cumba, pencere açıklıkları ve ferforjeler cepheye estetik katmış ve cephe karakterini güçlendirmiştir. Kuzey cephesine bakıldığında hem alt katta hem birinci katta simetrinin sağlanmış olması cepheye belirli bir düzen kazandırmıştır. Cephede bulunan pencere açıklıkları, kenar süslemeleri, süslü demir ferforjeler ve bezemeli yalancı sütunlar da cephe karakterini yoğunlaştırmıştır. Doğu ve batı cephede yapılan cumbaların ve pencere açıklıklarının da

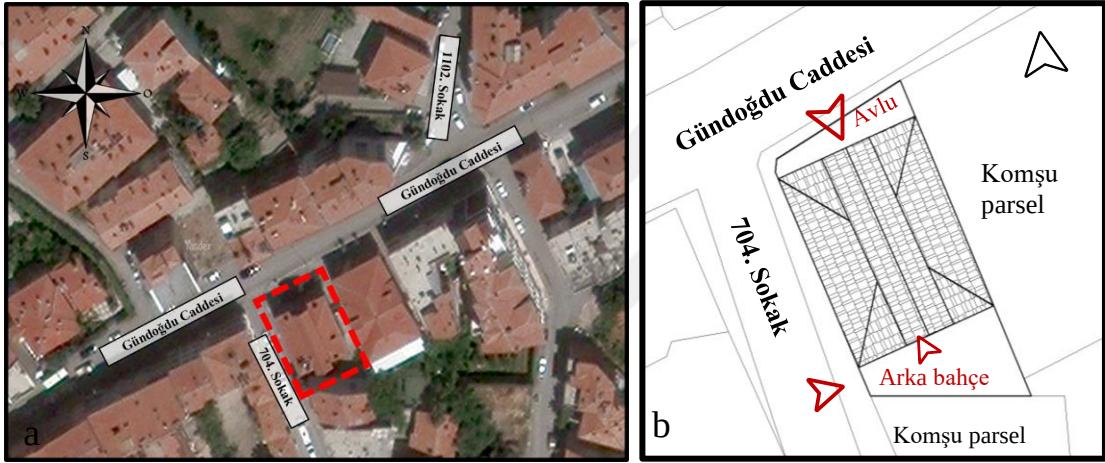
kuzey cephesinden görülmesi cepheye ekstra hareket ve simetri sağlamıştır. Doğu cephesinde birinci katta simetri sağlanmıştır. Cephedeki bezemeler, cumba, pencere açıklıkları ve ferforjeler cepheye estetik katmış ve cephe yoğunluğunu arttırmıştır. Güney cephede ise doğu ve batı cephede çıkma yapan cumbalar ve onları taşıyan süslü konsollar sade olan güney cephe görünümüne estetik ve hareket kazandırmıştır. Sokaktan izlenebilen batı, doğu ve güney cephesi içerisinde en sade olanı güney cephesidir. Yapının kuzey tarafında bulunan bahçesinin fidanlık tarafından depo işlevinde kullanılması yapıya büyük zararlar vermektedir.

4.5.2. Konut-2 (Özotlar Konağı)

Genel tanım

Geleneksel Aksaray evi merkez ilçesi, Hacıhasanlı Mahallesi, Gündoğdu Caddesi, no:22 de yer almaktadır (Şekil 4.26. (a)). Konut özel mülkiyetlidir. Parselin sokak tarafına bitiştirilmiş ev bir avlu içindedir. Evin sokaktan, biri avluya biri ise arka bahçeye açılan iki girişi bulunmaktadır (Şekil 4.26. (b)). Bodrum kat, üstü iki katlı ve çatı katında köşkü bulunan ev kesme taştan yığma tekniğinde yapılmıştır. Kıрма çatı ile örtülen yapı kiremit kaplıdır (Çizelge E1.2.).

Şekil 4.26. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı

Yapım tarihi 19. yy. olan geleneksel evin mimari çağı Osmanlı Dönemi'dir. Orijinal kullanımında konut olarak yapılmış yapı günümüzde de aynı işlevini sürdürmektedir. Günümüze kadar üst örtüde ve iç mekânda farklı onarımlar yapılmıştır (Şekil 4.27.).

Şekil 4.27. Konut-2 onarım geçirmeden önceki görünüşü (Erdal, 2016) ve günümüz genel görünüşü

Mimari anlatım

Gündoğdu Caddesi'nden avluya ulaşılan eve kuzey cephesindeki giriş kapısından erişilmektedir. Ev bodrum ve iki kata sahip, dikdörtgen planlıdır. Geleneksel evin zemin kat plan şeması ile birinci kat planı genel hatlarıyla örtüşmektedir. Cephedeki kullanılan taşlar kabartmalı olarak kullanılmış ve cephenin genelinde hareket sağlamıştır.

Gündoğdu Caddesi'nden yapının avlusuna giriş yapılmaktadır. Kuzey cephesinde bulunan avludan yapının giriş kapısına ulaşılır. Kaldırım kotundan avluya girildikten sonra iki basamak inilerek ana giriş kapısından sofaya erişilmektedir. Yapının batı yönünde bulunan 704. Sokak'tan da yapının güney tarafında bulunan arka bahçesine erişilmektedir.

Zemin katta giriş kapısından girildiğinde dikdörtgen sofa ile karşılaşmaktadır. Dikdörtgen sofaya sahip evin doğu ve batı yönlerinde odalar dizilidir. Sofanın kuzey yönünde evin giriş kapısı güney yönünde ise bahçe çıkış kapısı yer almaktadır. Sofadan ulaşılan bir merdivenle birinci kata erişim sağlanmaktadır. Yapının birinci katında kuzey ve güney yönde bulunan balkonlara sofadan erişilmektedir. Birinci kata erişimi sağlayan merdiven çatı katına kadar devam etmektedir. Çatı katında yapılan, kuzey ve güney yönde uzanan köşk biriminde bir oda ve bir balkon yer almaktadır.

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapının duvar kalınlıkları bodrum kattan birinci kata doğru incelmıştır. Bodrum kat duvarları örgü tekniğinde moloz taş kullanılarak örülmüştür. Duvarlar kesme taştan yığma tekniğinde bosajlı taş duvar olarak yapılmıştır. Evin pencere, kapı ve köşk yapısındaki alınlıklarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Balkon korkuluklarında, avlu kapısında ve parmaklıklarda da metal malzeme gözlemlenmektedir. Geleneksel evin örtü sistemi kırma çatı ve kiremit kaplıdır. Çatıda ahşap bezemeli saçak ve alınlık yapılmıştır.

Cephe düzenlemesi

Geleneksel evin dört cephesi bulunmaktadır. Doğu, batı, kuzey cepheleri sokaktan izlenebilmektedir. Güney cephesinin tamamı bahçe duvarından dolayı görülememekte sadece birinci katı sokaktan gözlemlenmektedir (Çizelge E2.2.).

Kuzey cephesi

Parsel kenarına yerleştirilmiş konutun kuzey ve güney yönde bahçesi bulunmaktadır. Kuzey cephesi sokaktan ve yapı avlusundan süslemeli anlayışta yapılmış

zemin kat, birinci kat ve sade anlayışta bir çatı katı olmak üzere üç kat olarak algılanmaktadır. Birinci katın merkezinden açık çıkma(balkon) yapılmıştır. Aynı zamanda balkon açıklığı cephede içeri çekilmiştir. Çatı katında bulunan köşk(cihannüma) yapısının balkon üst örtüsünde de alınlık oluşturulmuştur (Şekil 4.28.). Yapının kuzey yönündeki avlu duvarları yüksek olmadığı için cephenin tüm katları izlenebilmektedir. Avlu duvarında bulunan demir bir kapılı giriş ile sokaktan avluya erişim sağlanmaktadır (Şekil 4.29. (a)).

Şekil 4.28. Konut-2 kuzey cephesi

Giriş kuzey cephesinin merkezinde büyük bir kemer ile geçilmiştir. Geleneksel evin giriş kapısı da kemer ile aynı büyüklükte ahşaptan yapılmıştır ve aralarda açıklıkları bulunur (Şekil 4.27. (b)). Ana girişin sol tarafında bodrum kata erişimi sağlayan merdiven bulunmaktadır (Şekil 4.27. (c)). Girişin sağ ve sol tarafında ikişer adet kaş (dört merkezli) kemerli ahşap pencere bulunmaktadır. Pencereilerin söveleri kabartmalı taştan ve kaş kemerle geçilmiştir. Pencereilerde süslü demir parmaklıklar bulunur (Şekil 4.27. (d)). Zemin kat seviyesinin ortasından ve pencerelerin bordürlerinin kenarlarından ince taş kabartmalı bir kuşak geçiyor iken zemin kat bitiş seviyesinde kalın taş kabartmalı kat silmesi geçmektedir. Zemin kat ve birinci kat köşe geçişleri şaşırtmalı taş kabartmalı bezeme ile çatı seviyesine kadar uzanmaktadır.

Şekil 4.29. Konut-2 a) avlu kapısı, b) giriş kapısı, c) kuzey cephesi avlusu ve d) zemin kat penceresi

Birinci katta, girişin üstünde içeriye çekilerek ve cepheden dışarı taşırılarak balkon oluşturulmuştur. Bu gömmeli balkon açıklığı iki kemer ile geçilmiştir (Şekil 4.30. (a)). Kemerlerin orta birleşim noktasında aşağıya sarkan kademeli taş bezeme vardır. Kemerlere gergi uygulanmıştır. Balkon tavanı ahşap kaplamadır (Şekil 4.30. (b)). Balkona açılan üst iki köşesi kırılarak şekil verilmiş bir kapı bulunmaktadır. Kapı açıklığının üstü uzun bir taş kabartmaya geçilmiş ve hemen üstüne de yarım daire formunda aydınlatma penceresi yapılmıştır. Bu pencerenin çevresi de taş kabartmalı kemer şeklinde sövelidir (Şekil 4.30. (a)).

Şekil 4.30. a) Birinci kat cephenin merkezindeki balkon, b) balkon detayları ve c) Birinci kat pencereleri

Balkon çıkış kapısının her iki yanında birer adet dört merkezli kemer ile geçilmiş ahşap pencere bulunmaktadır. Bu iki pencerenin de söveleri taş kabartmalıdır. Kuzeydoğu ve kuzeybatı köşedeki odalara ait birer adet, dikdörtgen formdaki pencereler de balkon boşluğuna bakmaktadır (Şekil 4.30. (a)). Balkonun sağ ve sol tarafında da ikişer tane, dikdörtgen formda pencere yer alır. Dikdörtgen formdaki pencerelerin lentosu ve sövesinin altı uzun tek bir taş kabartmayla, yan söveleri ise birbirine geçmeli taş kabartmayla geçilmiştir (Şekil 4.30. (c)). Birinci katta bulunan tüm pencerelerde, balkon

kapısında ve balkonda süslü demir parmaklıklar vardır. Çatı seviyesine yakın, cephede pencerelerin üst kenarlarında ve balkon açıklığını geçen kemer kenarlarında kabartmalı taş silme vardır. Cephede çatı hizası kalın bir taş silme ile birinci kattan ayrılmıştır. Saçak bezemeli ahşap kaplamalıdır.

Çatı katında, kuzey ve güney cephede birer oda ve balkon bulunmaktadır. Osmanlı Dönemi'nde birçok yapıda görülen köşk(cihannüma) Özetler evinde de yer almaktadır ve cephe görseline hareket sağlamıştır. Köşk balkonunun üst örtüsü ahşap bir sundurmayla üçgen alınlık oluşturacak şekilde geçilmiştir. Balkona açılan ahşap, dikdörtgen formda bir kapı ve kapının yanlarında dikdörtgen formda birer pencere bulunmaktadır. Balkon tavanı ahşap kaplama ve üst örtüsü iki adet ahşap sütunla taşınmaktadır. Üçgen alınlığın ön yüzünde ve saçak kısımlarında süslemeler mevcuttur. Balkon açıklığının her iki yanında eşit mesafelerde birer baca bulunmaktadır (Şekil 4.31.).

Şekil 4.31. Konut-2 kuzey(giriş) cephesi Birinci katı (solda) ve çatı katındaki cihannüma (sağda)

Doğu cephesi

Doğu cephe yapının parsel kenarlarına tam oturmasından dolayı yan parsel bakmaktadır. Sokaktan bakıldığında sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Cephede kütleli anlamda herhangi bir hareketlilik yoktur (Şekil 4.32.).

Cephenin zemin katında cephenin merkezinde iki adet boyutları küçük kare formda pencere vardır. Cephenin solunda ise taş kemerli pencere bulunmaktadır. Cephede zemin kat kalın taş kabartmalı silme ile birinci kattan ayrılmıştır. Birinci katta cephenin ortasında taş silme bitiminden başlayan küçük boyutlarda, dikdörtgen formda, işlenmiş demir korkuluklu iki adet pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin belirli bir mesafe üzerinde süslü demir parmaklıklı, dikdörtgen formda, söveleri sade taş kabartmalı iki adet pencere yer almaktadır. Birinci kat cephede kuzeydoğu ve güneydoğu köşelerdeki

mekanlara ait dikdörtgen formda, ferforjeli parmaklıklı, kenarları sade taş söveli birer pencere yer almaktadır (Şekil 4.32.). Çatı seviyesinde başlayan sade taş kabartmalı silme belirgin bir şekilde geçilmiştir. Doğu cephesindeki saçakta ahşap kaplamalı ve bezemelidir (Şekil 4.33.).

Şekil 4.32. Konut-2 kuzeydoğu cephesi 2010 yılı (solda) (Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi) ve günümüz kuzeydoğu cephesi (sağda)

Şekil 4.33. Konut-2 doğu cephesi birinci kat penceresi ve bezemeli ahşap saçığı

Güney cephesi

Konut-2'nin güney cephesinde arka bahçesi bulunmaktadır. Sokaktan bakıldığında süslemeli anlayışta yapılmış birinci katı ve sade anlayışta bir çatı katı gözlemlenmektedir. Bahçe, batı cephesindeki demir kapıyla 704. Sokağa açılmaktadır. Geleneksel evin güney cephesi, cephe düzeni ve süslemeleri açısından genel itibarıyla

kuzey cephesin özelliklerini sergilemektedir. Birinci kat pencerelerinin cumbalı şekilde ferforjeli olması güney cephesindeki parmaklıklardan farkını oluşturmuştur (Şekil 4.32.).

Şekil 4.32. Konut-2 güneybatı cephesi (solda) ve güney cephedeki cumbalı pencereleri (sağda)

Batı cephesi

Batı cephesi yola bitişik nizamda yerleştirilmiştir. Yoldan bakıldığında sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olarak gözlemlenmektedir. Cephede birinci katta açık çıkma(balkon) yapılmıştır. Batı cephesinde zemin katın alt seviyesinde ve birinci katın başlangıç seviyesinde kalın taş kabartmalı kat silmesi bulunmaktadır.

Cephenin alt katında cephenin ortasında bir adet taş kemerli, kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır. Pencere sövesi taş kabartmalıdır. Zemin kat cephe seviyesinin yarısında ince taş kabartmalı bir kuşak geçmektedir. Bu kuşak pencere sövesinin üstünde de devam ettirilmiştir. Pencere altı denizlik görünümü şeklinde tek bir kabartmalı taş sövelidir. Birinci katta cephenin orta aksında bir balkon yer alır. Balkona açılan ahşap bir kapı ve bir adet ahşap pencere bulunmaktadır. Kuzeybatı ve güneybatı köşelerdeki odaların cephe duvarında dikdörtgen formda, ikişer adet ahşap pencere bulunur (Şekil 4.34. (a)). Pencerelerin yan söveleri birbirine geçmeli taş kabartmayla geçilmiş iken lentosu ve alt söveleri ise tek bir sade bezemeli taş ile geçilmiştir. Çatı seviyesine yakın, cephe ve pencerelerin üst kenarlarında kabartmalı taş silme vardır.

Batı cephesinde bulunan pencerelerin hepsinde ferforje parmaklıklar bulunmaktadır. Çatının ahşap saçakları batı cephesinde de işlenmiştir. Çatı katı başlangıcında da kalın taş kabartmalı kat silmesi yer alır (Şekil 4.34. (c)). Batı cephesinin sağ duvarına bitişik bir bahçe duvarı, sol tarafına bitişik devam eden ise avlu duvarı bulunmaktadır (Şekil 4.34. (b)). Bahçe duvarından bir kapı açıklığıyla arka bahçeye geçilebilmektedir.

Şekil 4.34. Konut-2 a) batı cephesi, b) kuzeybatı cephesi c) batı cephesi birinci kat düzeni ve ahşap saçak

Konut-2 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-2'nin kuzey, güney cephelerinde zemin katlar ve birinci katlar süslemeli, doğu ve batı cephelerindeki katlar daha sade bir anlayışta yapılmıştır. Bütün birinci katlar alt ve üst seviyeden silmelerle çerçeve içine alınmıştır. Cephelerde zemin kat ve birinci katların köşelerinde kabartmalı ve şaşırtmalı köşebentler yapılmıştır. Kuzey, güney ve batı pencere sövelerinde bosajlı taş kullanılmış iken doğu cephenin pencere sövelerinde sade kabartmalı taş kullanılmıştır.

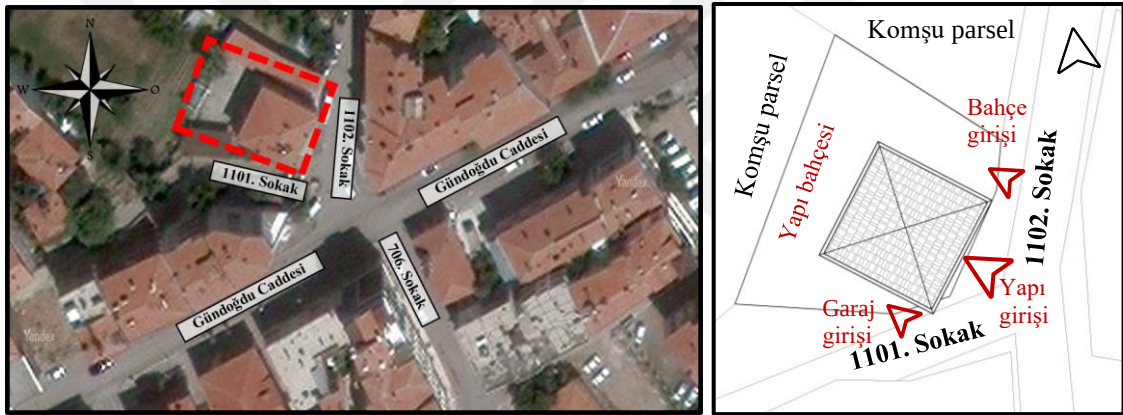
Kuzey cephesi özellikle yapım malzemesinin kabartmalı olması ve diğer bezemeli unsurların kullanılmasıyla oldukça gösterişli ve simetrik. Doğru cephesi özellikle giriş cephesine göre sade tutulmuştur. Güney cephede kuzey cephenin düzeni ve genel karakteri görülmektedir. Kuzey cephe ile karşılaştırıldığında süsleme unsurlarında farklılıklar vardır. Batı cephesinde simetri hakimdir ve cephede kütleli olarak hareketlilik olmamasına rağmen kullanılan yapım malzemesi cepheye görsel olarak yoğunluk kazandırmıştır.

4.5.3. Konut-3 (Erenler Konağı)

Genel tanım

Geleneksel ev merkez ilçesi, Sofular Mahallesi, 1102. Sokak, no:20 de konumlanmıştır (Şekil 4.35. (a)). Yapı özel mülkiyetlidir. İki katlı olarak inşa edilmiş ev giriş kapısının yer aldığı doğu yönünde 1102. Sokağa bitişik nizamda yerleştirilmiştir. Yapının güney, batı ve kuzey yönlerinde bahçesi bulunmaktadır (Şekil 4.35. (b)).

Erenler Konağı, Cumhuriyet Dönemi yapısıdır. Orijinal kullanımında konut olarak yapılmış olan ev günümüzde de aynı işlevini sürdürmektedir. Fakat geleneksel evin özgün birimlerinin dışında batı cephesinde muhdes ekler bulunmaktadır (Çizelge E1.3.).

Şekil 4.35. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı

Mimari anlatım

Dikdörtgen plan şemasına sahip olan geleneksel evin doğu ve batı yönlerinde uzanan sofası bir kapı ile 1102. Sokağa açılır. Batı yönünde sofa arka bahçeye açılmaktadır. Kesme taştan yapılmış ev iki kata sahiptir. Doğü cephesinin zemin katının merkezinde cepheden içeri doğru gömülmüş bir giriş açıklığı mevcuttur. Girişe kaldırım kotundan geçilmektedir. Ayrıca doğu yönünden görülen bir kapı ile kuzeydeki bahçeye erişim sağlanırken garaj kapısıyla da güney yönündeki bahçe kapısına erişim sağlanmaktadır.

Giriş kapısından geçildiğinde doğu ve batı yönünde uzanan sofa ile karşılaşılır. Sofanın kenarlarına odalar dizilmiştir. Sofanın batı yönünde bahçe çıkış kapısı

bulunmaktadır. Sofadan erişilen bir merdiven ile evin birinci katına çıkılmaktadır. Yapının zemin kat plan şeması ile birinci kat planı örtüşmektedir.

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapı yığma tekniğinde düzgün kesme taş kullanılarak inşa edilmiştir. Birinci kat duvar kalınlığı zemin katın duvar kalınlığından daha ince yapılmıştır. Geleneksel evin cephesinde zemin katta ve birinci katta kesme taş gözlemlenmektedir. Yapının pencerelerinde PVC, kapısında ve parmaklıklarında ise metal malzeme kullanılmıştır. Geleneksel evin kırma çatısı ahşap kaplama üzeri kiremit örtülüdür. Çatıda 60-70 cm saçak yapılmıştır.

Cephe düzenlemesi

Konut-3'ün dört cephesi bulunmaktadır. Sokaktan bakıldığında doğu cephesi tam olarak izlenebilmektedir. Güney, batı ve kuzey cephelerinde avlu duvarından dolayı birinci katları yoldan görülmektedir. Yapının arka bahçeye bakan batı yönünde muhdes eklerle cephe bozulduğu için incelemeye batı cephesi alınmamıştır (Çizelge E2.3.).

Doğu cephesi

Üç tarafı bahçe olarak parsel kenarına yerleştirilmiş konutun doğu cephesi 1102. Sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve süslemeli birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Birinci katın sağ köşesindeki mekânda cepheden dışa doğru gönye çıkma yapılmıştır (Şekil 4.36.). Yapının doğu cephesinde zemin kat seviyesinden daha alçakta kalan avlu duvarı vardır. Bu duvarda bulunan bir giriş ile sokaktan bahçeye erişim sağlanmıştır. Doğu cephesinden bakıldığında, güney yönünde yol kotundan girilen, arka bahçeye açılan garaj kapısı yer almaktadır.

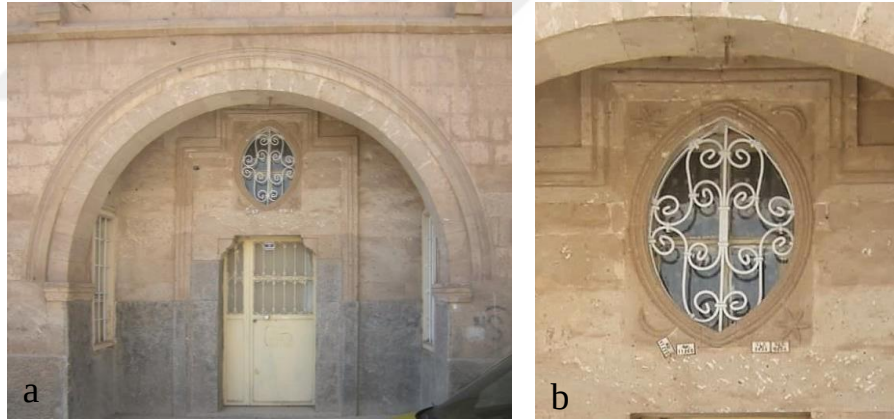

Şekil 4.36. Konut-3 doğu(giriş) cephesi

Zemin kat cephesinin merkezinde bulunan gömme giriş açıklığı taş kabartmalı beşik kemer ile geçilmiştir. Günümüzde bu açıklık yine kemerli yapı bozulmadan ahşap çerçeveli aralarında cam bulunan çerçeve ile kapatılmıştır (Şekil 4.36.). Konutun giriş kapısı dikdörtgen formda demir kapıdır. Kenar çerçevesinde üst iki köşesi kademeli bir şekilde 45 derecelik açıyla pahlanmıştır. Giriş kapısının üzerinde oval formda, sövesi sade taş kabartmalı aydınlatma penceresi yer alır (Şekil 4.35. (a)). Pencerenin köşelerinde ay ve çiçek motifli kabartma bulunmaktadır. Pencerenin üzerinde s ve c motifleri ile süslenmiş parmaklık vardır (Şekil 4.37. (b)).

Giriş kapısının olduğu cephe duvarında, kapıyı ve aydınlatma penceresini içine alan taş kabartmalı çerçeve oluşturulmuştur. Güneydoğu ve kuzeydoğu köşedeki odaların birer pencereleri gömme giriş açıklığına bakmaktadır. İki pencere de dikdörtgen formda, kanatlı ve demir parmaklıdır (Şekil 4.37. (a)).

Doğu cephesinde girişin sağındaki ve solundaki odalara ait ikişer adet kanatlı pencere yer alır. PVC pencereler demir parmaklıdır. Cephede zemin kat taş kabartmalı kat silmesi ile birinci kattan ayrılmıştır (Şekil 4.38.).

Şekil 4.37. a) Konut-3 gömme giriş açıklığı ve kapısı, b) aydınlatma penceresi ve süslemeleri (Aksaray Valiliği Kültür Envanteri, 2010)

Şekil 4.38. Konut-3 zemin kat penceresi ve sade kat silmesi

Doğu cephenin birinci katında sağ tarafta yapılan gönyeli çıkma, pencereler arasındaki sütunceler cephenin ana karakterini oluşturmaktadır. Tüm birinci kat cephesi, sütuncelerin altı ve üstünden uzanan yatay bir silme ile sınırlandırılmıştır (Şekil 4.39.).

Şekil 4.39. Konut-3 doğu(giriş) cephesi birinci katı

Doğu cephesinin birinci katında giriş açıklığının üstünde üç tane, sağ ve sol yanlarda ise ikişer tane olmak üzere cephede yedi adet pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin hepsi de PVC ve demir parmaklıdır. Evin kuzeydoğu köşesindeki odada gönyeli çıkma yapılmıştır. Çıkma, ahşap döşeme kirişi ve payanda ile desteklenmiştir. Birinci katın yapı köşeleri sade taş kabartmalı bir şekilde çatı seviyesine çıkarılmıştır (Şekil 4.39.). Giriş cephesinde simetri hakimdir.

Cephenin orta aksında bulunan pencerelerin kenar bordürleri sade taş söveli iken yanlarda bulunanların sövelerinin orta seviyesinde sağ ve sol yanlara da dışa doğru taş kabartma yapıldığı görülmektedir (Şekil 4.40. (a)). Cephenin orta aksını sağ ve sol yandan ayıran iki tane kademeli kaideli sade silindir gövdeli sütun bulunmaktadır (Şekil 4.40. (b)). Doğu cephesinin ortasında bulunan pencerenin belirli bir mesafe üstünde kare çerçeve içinde dairesel formda, penç motif bezemeli taş rozet yer almaktadır (Şekil 4.40. (c)).

Şekil 4.40. a) Konut-3 doğu(giriş) cephesi birinci kat pencereleri, b) cephede yer alan penç motifli taş rozet

Şekil 4.41. Konut-3 güneydoğu cephesi

Güney cephesi

Güney cephesi sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Zemin katın yarısını yatayda bahçe duvarı kapatmaktadır. Cephede özgün olan herhangi bir hareketlilik yoktur. Zemin kat ve birinci kat sade taş silme ile ayrılmıştır (Şekil 4.42.).

Şekil 4.42. Konut-3 güney cephesi

Cephenin zemin katında iki adet, küçük boyutlarda, PVC pencere bulunmaktadır. Cephenin birinci katında ise dört adet dikdörtgen formda, demir korkuluklu pencere yer almaktadır. Güneybatı köşede muhdes çıkma yapılması kütleyle hareket sağlamıştır (Şekil 4.42.).

Batı cephesi

Konut-3'ün batı cephesi özgün haliyle kalmamış hem zemin kata hem de birinci kata cephe boyunca uzanan dikdörtgen balkon eklenmiş ve katlar arasına da merdiven yerleştirilmiştir. Cephede taş yüzey dokusu bozulmuş ve bazı açıklıklar kapatılmıştır. Cephe özgün karakterini yansıtamadığı için batı cephesindeki detaylara yer verilmemiştir.

Kuzey cephesi

Kuzey cephesi yoldan bakıldığında sade anlayışta yapılmış zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Fakat cephenin zemin katını doğu cephesinde bulunan taş duvar kapatmaktadır. Zemin kat taş kabartmalı silme ile birinci kattan ayrılmaktadır. Birinci katta dört adet, dikdörtgen formda, kanatlı, PVC pencere bulunmaktadır. Pencereelerde demir korkuluklar vardır (Şekil 4.43.).

Şekil 4.43. Konut-3 kuzeydoğu cephesi

Konut-3 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-2'nin kuzey ve güney cephelerinde zemin katlar ve birinci katlar sade bir anlayışta yapılmıştır. Doğu cephesinde ise zemin kat sade birinci kat süslemeli anlayışla yapılmıştır. Evin batı cephesinin özgün düzenine etki eden muhdes ekler bulunduğu için incelemeye alınmamıştır. Bütün birinci katlar alt ve üst seviyeden silmelerle çerçeve içine alınmıştır.

Doğu cephesi evin diğer cephelerine göre oldukça süslemeli ve simetriktir. Cephede yapılan gönyeli çıkma, zemin kattaki giriş açıklığının kemerli olması, cephedeki sütunceler, birinci kat pencere söveleri ve cephenin merkezinde saçığın altında yer alan bezemeli rozet ile doğu cephesine estetik ve görsel yoğunluk kazandırılmıştır. Güney ve kuzey cepheler özellikle giriş cephesine göre sade tutulmuştur. Bu cephelerin birinci kat düzenlerinde simetri sağlanmaya çalışılmıştır.

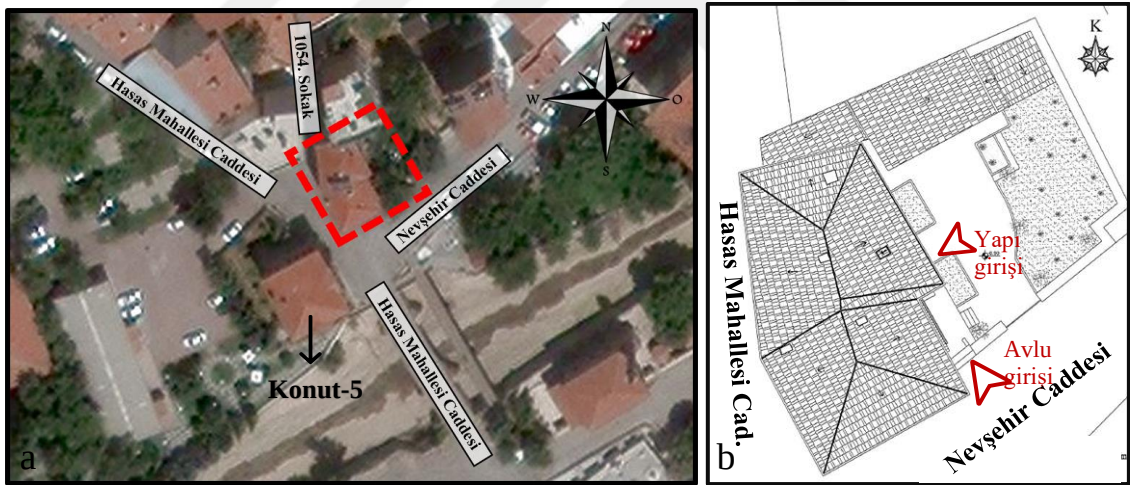
4.5.4. Konut-4 (Akata Konağı)

Genel tanım

Geleneksel ev merkez ilçesi, Çerdiğin Mahallesi, Nevşehir Caddesi, no:56 da yer almaktadır (Şekil 4.44. (a)). Güneybatı cephesinde bulunan başka bir geleneksel ev olan Konut-5(İbrahim Kaya Konağı) ile yan yana yer almaktadırlar. Konut-4 özel mülkiyetlidir.

Parselin sokak tarafına bitiştirilmiş ev bir avlu içindedir. Dikdörtgen biçimli yapının tek girişi avludan sağlanmaktadır (Şekil 4.44. (b)). İki katlı olarak inşa edilen ev kesme taş ile yığma tekniğinde yapılmıştır. Kıрма çatı ile örtülen yapı kiremit kaplıdır (Çizelge E1.4.).

Yapım tarihi 19. yy. olan geleneksel evin mimari çağı erken Cumhuriyet Dönemi'dir. Orijinal kullanımında konak olarak yapılmış olan evin daha sonradan bir kısmı yıkılarak yapıya muhdes ekler eklenip konut işlevini sürdürmesi sağlanmıştır.

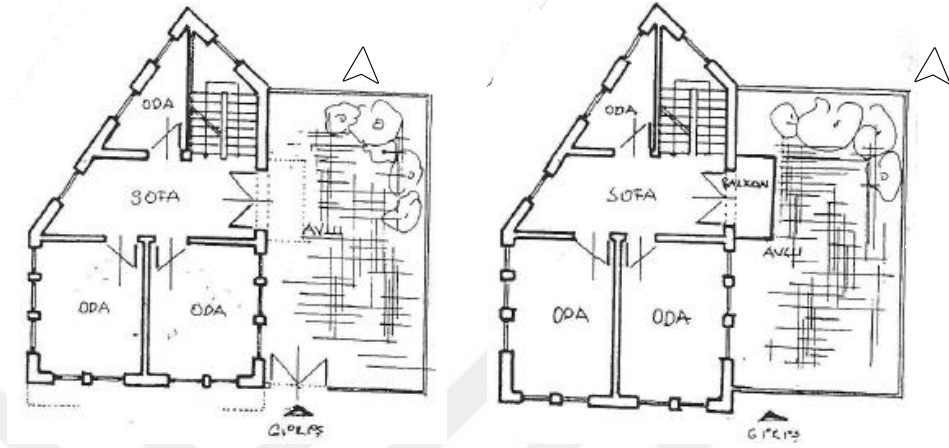
Şekil 4.44. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) Konut-1 rölöve vaziyet planı (Karadayı Yenice, 2012)

Mimari anlatım

Yapının, Nevşehir Caddesi'nden avluya girilen tek girişi vardır. Kesme sarı taştan yapılmış ev iki kata sahiptir. Geleneksel evin doğu cephesinde yer alan bir kapı ile sofa avluya açılmaktadır. Zemin kat plan şeması ile birinci kat planı örtüşmektedir.

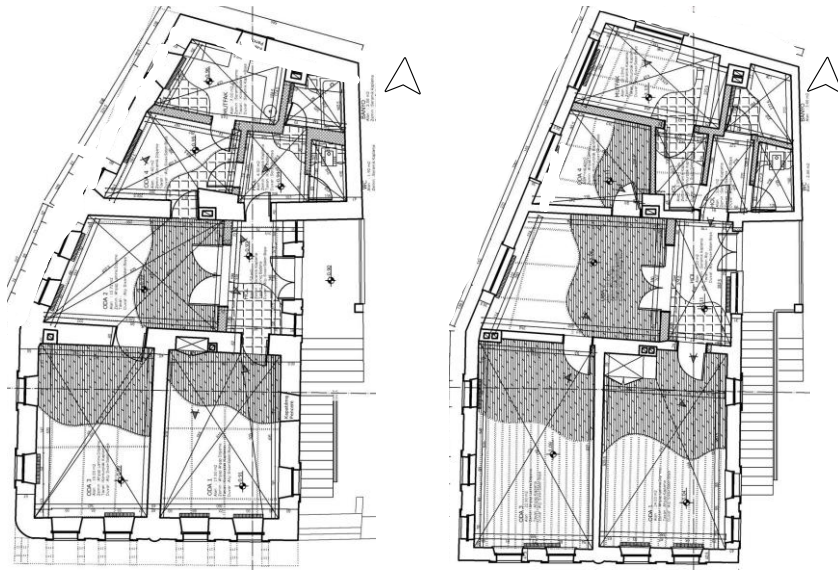
Yapının orijinal planında doğu cephede bulunan giriş kapısından girildikten sonra sofayla karşılaşılır. Sofanın güneyinde ve kuzeybatısında odalar bulunuyor iken

kuzeydoğu köşesinde birinci kata erişimi sağlayan iki kollu bir merdiven yer alır. Birinci kat planı da aynı plan şemasına sahiptir. Zemin kattan farkı sofanın doğusunda balkon yer almaktadır (Şekil 4.45.). Fakat geleneksel evin bir kısmı yıkılıp yeni ekler eklenince Akata Konağı'nın hem plan şeması hem de orijinal cepheleri değişikliğe uğramıştır.

Şekil 4.45. Konut-4 özgün zemin(solda) ve birinci kat planı (Büyükmişçi, 2000)

Sonradan oluşturulmuş plan da ise giriş kapısının önünde küçük bir hol bırakılarak sofa alanı odaya çevrilmiştir. Yapının kuzey tarafına farklı işlevlerde kullanılan mekanlar eklenmiştir. Fakat bu işlemler yapılırken merdiven kaldırıldığı için avludan birinci kata daha öncesinde balkon olan alana erişilen yeni bir merdiven yapılmıştır (Şekil 4.46.). Geleneksel evin orijinal olan kısımları halen özgünlüğünü koruyor iken sonradan eklenen ekler yapının cephe karakterini bozmaktadır.

Şekil 4.46. Konut-4 muhdes ekli zemin(solda) ve birinci kat planı (Karadayı Yenice, 2012)

Yapım tekniği ve malzemesi

İki katlı olarak inşa edilen ev kesme taş ile yığma tekniğinde yapılmıştır. Geleneksel evin zemin kat ve birinci kat orijinal olan bütün cephelerinde kesme taş gözlemlenmektedir. Yapının ahşap pencereleri özgünlüğünü koruyamamış PVC malzeme ile değiştirilmiştir. Muhdes eklerin cepheleri boyalıdır. Parmaklıklarda ve avlu kapısında şekil verilmiş metal malzeme kullanılmıştır. Yapının üst örtüsü kırma çatılı ve kiremit kaplamalı, saçakları ise ahşap kaplamalıdır.

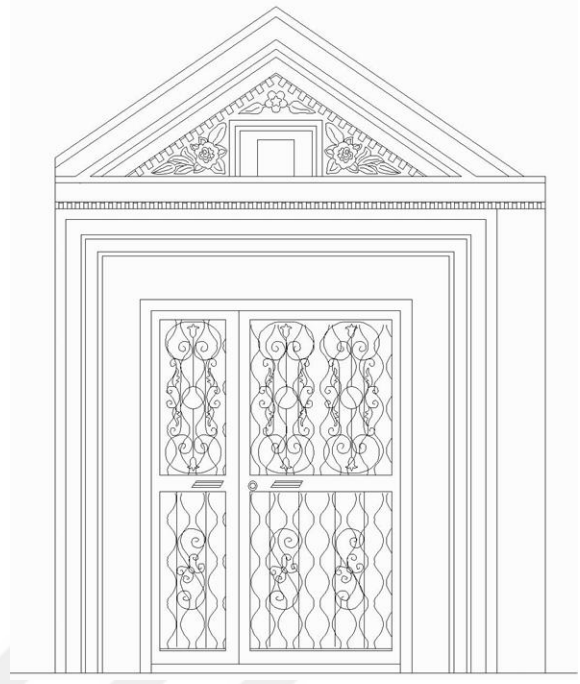
Cephe düzenlemesi

Konut-4'ün dört cephesi bulunmaktadır. Güney ve batı cepheleri sokaktan görülmektedir. Ana girişin bulunduğu doğu cephesinin zemin katı ise avlu duvarlarından dolayı yoldan gözlemlenememekte avludan izlenmektedir. Yapının kuzey cephesinin hemen yanında yapı olduğu için kuzey cephesi arada kalmıştır ve sokaktan tam olarak algılanamamaktadır (Çizelge E2.4.).

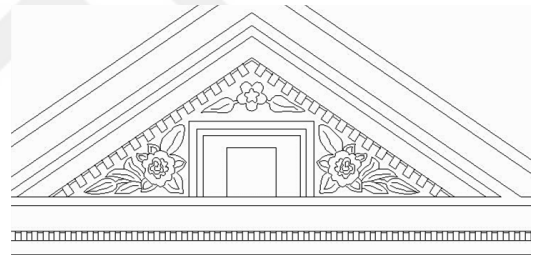
Güney cephesi

Güney cephesi yol ile bitişik nizamdadır. Sokaktan bakıldığında yoğun süslemeli zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Cephenin sağ tarafında cepheye bitişik olarak devam eden avlu duvarı izlenmektedir. Bu avlu duvarında evin tek girişini sağlayan avlu kapısı bulunmaktadır (Şekil 4.47).

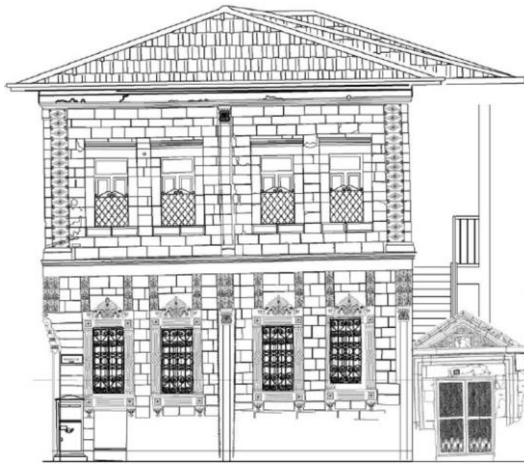
Evin ana girişinin yer aldığı doğu yönündeki avluya Nevşehir Caddesi'nden güney cephesinde bulunan üçgen alınlıklı avlu giriş kapısından geçilir. Demir giriş kapısı dikdörtgen formda işlemelidir. Kapı açıklığının çevresinde kademelenmiş, sade, taş kabartmalı söve bulunmaktadır (Şekil 4.47.). Kapının üzerinde bulunan üçgen alınlığın ortasında ince ve sade kenar bordürü bulunan kare bir çerçeve yapılmıştır. Bu çerçevenin dışında kalan üçgenin yüzeylerinde ise yoğun bitkisel motifli taş bezemeler bulunmaktadır. Alınlığın içe dönük kenar çeperlerinde hareketli dişli motifli bezeme bulunuyor iken dışa bakan çeperlerinde daha sade kabartmalar kullanılmıştır (Şekil 4.48.). Avlu giriş kapısının hemen bitişiğinde sol tarafta geleneksel konutun güney cephesi görülmektedir.

Şekil 4.47. Konut-4 avlu kapısı ve süslemeleri

Şekil 4.48. Konut-4 avlu kapısı alınlığı ve süsleme detayları

Şekil 4.49. Konut-4 güney cephesi rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012) ve cephe görüntüsü

Cephede zemin katın başlangıç yüksekliği sade kabartmalı bir silme ile cephede belirginleştirilmiştir. Cephenin zemin kat seviyesinde, cephe görünümünde simetri oluşturacak şekilde yerleşmiş sokağa bakan dört adet dikdörtgen formda, kanatlı, süslü demir parmaklıklı ve PVC pencereler yer almaktadır (Şekil 4.49).

Pencerelerin boyutları 75x156 cm'dir. Pencere kenarları dikdörtgen söveli ve içleri bitkisel taş bezemelerle süslüdür. Sövenin dört köşesinde rozet görünümünde kabartmalı çiçek motifi bulunmaktadır. Pencerelerdeki sövelerin üzerinde lotus palmet motifli taş tezyinat vardır. Bezemeli bordürün alt bitiş köşelerinde birer tane bitkisel motifli taş kabartma bulunmaktadır (Şekil 4.50.).

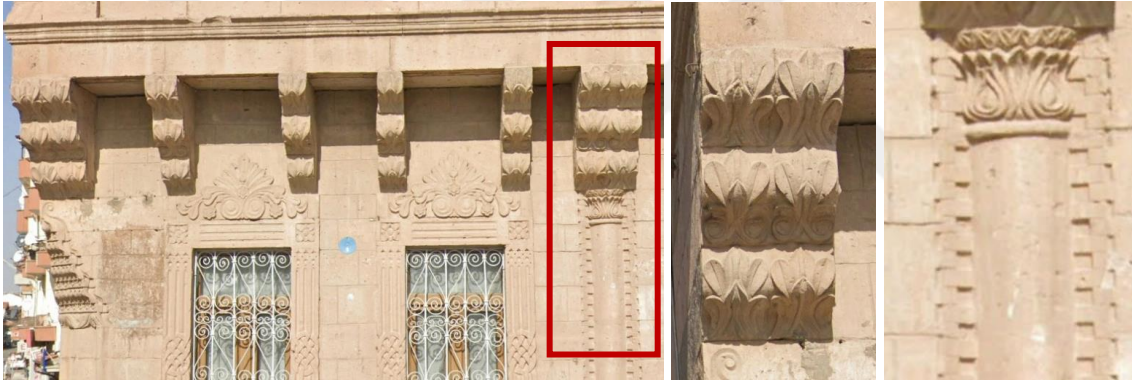
Şekil 4.50. Konut-4 güney cephesi zemin kat penceresi ve süsleme detayı

Cephenin güneybatı köşesi payandaların başlangıç seviyesinden başlayarak zemin döşeme kotuna doğru üzeri taş süslemeli dört kademe yapılarak 45 derecelik açıyla pahlanmıştır (Şekil 4.51.). Bu köşe pahtı yaprak motiflerinin art arda birleşmesiyle oluşan bitkisel bezemeli ve aralarında geometrik bezemeler yer almaktadır.

Güney cephenin sağ köşesinde silindir kaideli, kabartmalı süslü başlıklı, sade silindir gövdeli yarım sütun(sütünce) bulunmaktadır. Cephenin ortasında ise silindir kaideli, kabartmalı süslü başlıklı, sade silindir gövdesinin iki kenarından da şaşırtmalı taş kabartma yapılan sütunce yer alır. Cephedeki bu çıkmalı sütunceler zemin başlangıç seviyesindeki silme üstünden başlayıp cephedeki konsolların başlangıç hizasında sonlanmaktadır (Şekil 4.52.).

Şekil 4.51. Konut-4 güneybatı cephesi ve bezemeli köşe geçiş pahtı

Şekil 4.52. Güney cephesinde yapılan bezemeli çıkma ve sütun detayı

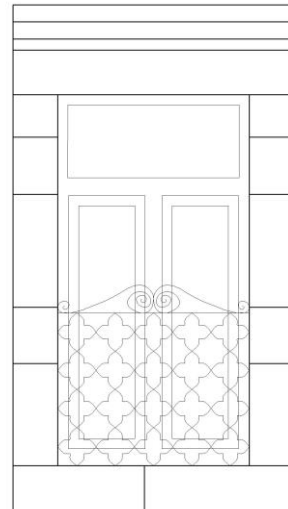
Güney cephesi birinci katının cephede tamamen çıkması, çıkma ile cephe köşelerindeki desenli kabartmalı köşebentler ve cephede eşit aralıklar ile yerleştirilmiş sütunceler cephenin ana karakterini oluşturmaktadır. Tüm birinci kat cephesi, sütuncelerin altı ve üstünden uzanan yatay bir silme ile sınırlandırılmıştır (Şekil 4.53.).

Güney cephenin birinci katının tamamında dışa doğru 69 cm çıkma yapılmıştır. Bu çıkma üzeri bitkisel motiflerle süslü üç kademeli konsollar ile desteklenmektedir. Konsollar yapı köşelerinde ve ortasında bitişik olarak ikili bulunmaktadır (Şekil 4.52.). Konsolların belirli bir mesafe üzerinde taş kabartmalı silme geçilmiştir. Birinci katta, zemin kattakilerle aynı dikey doğrultuda dört adet dikdörtgen formda, kanatlı, PVC pencereler yer alır (Şekil 4.53.).

Şekil 4.53. Konut-4 güney cephesi birinci katı

Birinci kattaki pencereler 77x165 cm boyutlara sahiptir. Pencerelerde yüksekliğinin yarısına kadar ferforje parmaklık bulunmaktadır. Pencere kenarları sade taş sövelerle geçilmiştir. Pencere sövelerinin hemen üstünde sade kabartmalı kısmi silme yer almaktadır (Şekil 4.54.). Birinci katın köşeleri ve ortasında silindir kaideli, kabartmalı süslü başlıklı, sade silindir gövdeli sütunlar bulunmaktadır. Cephenin sağ ve sol köşesinde bulunan bu sütuncelerin hemen yanında geometrik ve bitkisel bezemeli çatı seviyesine kadar devam eden taş kabartmalar mevcuttur. Çatı hizası sade taş kabartmalı silme ile belirginleştirilmiştir. Silmenin devamında ve saçakta ise ahşap kaplama yapılmıştır (Şekil 4.53.).

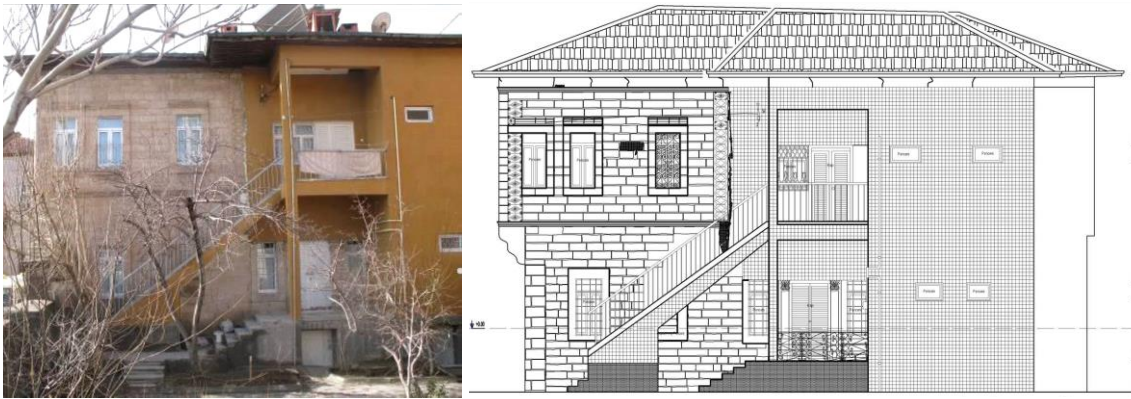

Şekil 4.54. Güney cephe birinci kat penceresi ve köşebendi

Doğu cephesi

Doğu cephesi yapının avlusundan sade anlayıştaki zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Sokaktan bakıldığında doğu cephesinin sadece birinci katı gözlemlenmektedir. Doğu cephesi tamamıyla özgünlüğünü koruyamamıştır. Girişin orijinal olan sağ yan cephesi yıktırılıp günümüz aslına uygun olmayan malzemeler ile yeniden yaptırılmıştır.

Evin doğu cephesinin zemin katının merkezinde çift kanatlı giriş kapısı bulunmaktadır. Bu kapıya avlu kotundan beş basamakla çıkılan su basman seviyesinden ulaşılmaktadır. Konutun giriş kotu yol kotundan 85 cm daha yüksektedir. Giriş açıklığı birinci katta yapılan açık çıkma ile geçilmiştir. Yapı giriş kapısının her iki yanında hole bakan, uzunluğu 155 cm, eni ise yaklaşık 65-68 cm aralığında olan dikdörtgen formda, demir parmaklıklı kanatlı birer pencere yer alır. Doğu cephesinde, güneydoğu köşede bulunan oda iki adet 75x156 cm boyutlarındaki dikdörtgen pencere ile avluya açılmaktadır. Giriş kapısına daha yakın olan pencere sonradan kapatılmıştır. Açık olan pencerede ızgara şeklinde parmaklık bulunmaktadır. Pencere kenarları sade kabartmalı taş söve ile geçilmiştir. Cephenin sol köşesinde güney yönünde yapılan çıkmayı destekleyen konsolların başlama seviyesine kadar şaşırtmalı, sade taş bezemeli köşe geçişi yapılmıştır. Geleneksel evin orijinal beden duvarında zemin kat taş kabartmalı silme ile birinci kattan ayrılmıştır. Cephede kuzeydoğu köşedeki muhdes mekanlarda 162 cm dışa doğru çıkma yapılmıştır. Uygun olmayan şekilde cephesi boyanmış, sonradan eklenen bu kısımlar cephenin özgünlüğüne ve görünümüne zarar vermektedir. Islak hacimlerin baktığı bu cephe duvarında iki adet 70x50 cm boyutlarında dikdörtgen formda, kanatlı, PVC pencereler bulunmaktadır (Şekil 4.55.).

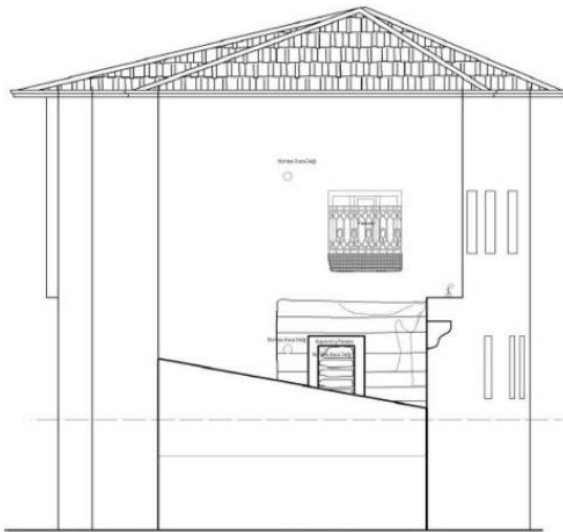
Şekil 4.55. Konut-4 doğu cephesi ve rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012)

Doğu cephesinin birinci katında giriş açıklığının üst hacminde bir açık çıkma bulunmaktayken günümüzde bu balkon birinci kata erişimi sağlayan bir giriş açıklığı vaziyetindedir. Birinci kat giriş kapısına erişim avludan 21 adet basamakla çıkılan bir merdiven ile sağlanmaktadır. Bu giriş sahanlığı yol kotundan 460 cm yukardadır. Dikdörtgen formdaki birinci kat giriş kapısının sol yanında 86x120 cm dikdörtgen formda, hole bakan kanatlı bir adet pencere yer alır. Giriş açıklığının sağ tarafı muhdes ekin yan yüz duvarı ile kapatılmıştır. Zemin katta olduğu gibi sonradan eklenen cephede iki adet ıslak hacim mekanlarına ait 90x50 cm boyutlarında kanatlı, dikdörtgen pencereler yer alır. Birinci kattaki bu pencereler ile zemin kattaki pencerelerin aksları birbirini tutmamaktadır, düzensiz yerleştirilmiştir. Geleneksel evin güneydoğu köşesindeki mekâna ait 70x151 cm ölçülerinde üç adet, dikdörtgen biçiminde, kanatlı, PVC pencereler bulunmaktadır. Pencere söveleri sade taş kabartmalıdır. Cephenin özgün olan kısmında çatı başlama seviyesi sade taş kabartmalı silme ile geçilmiştir (Şekil 4.55.).

Kuzey cephesi

Kuzey cephesi komşu parselde bulunan yapıdan dolayı tamamıyla izlenememektedir. Sokaktan bakıldığında sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Muhdes olan cephe boyalı ve oldukça sadedir.

Cephede birinci kattaki, kuzeybatı köşede bulunan mutfığa bakan bir adet 153x130 cm boyutlarında, dikdörtgen formda kanatlı, PVC pencere bulunmaktadır. Pencere seviyesini tamamıyla kapatmayan ferforje korkuluk bulunur. Cephenin sağında da dışa doğru 75 cm çıkma yapılmıştır (Şekil 4.56.).

Şekil 4.56. Konut-4 kuzey cephesi (Karadayı Yenice, 2012) ve kuzeybatı cephesi

Batı cephesi

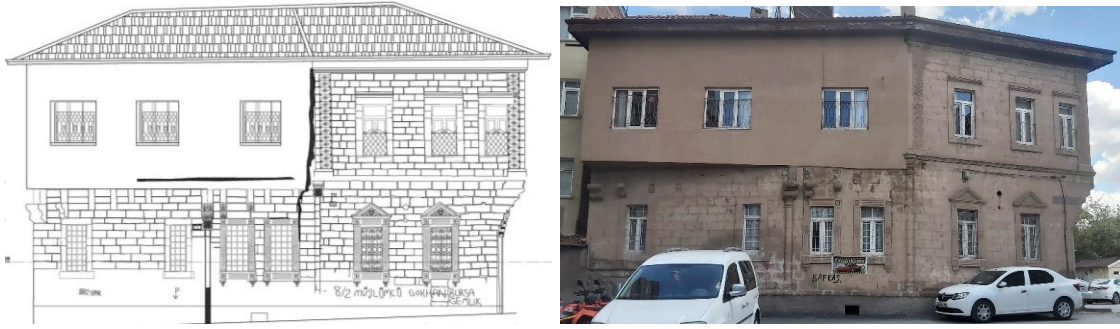
Parsel köşesine yerleştirilmiş evin batı cephesi sokaktan süslemeli anlayışta bir zemin kat ve daha sade birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Cephede yapılan gönyeli çıkma, bezemeli konsollar, pencere söveleri ve sütunceler cephenin karakterini oluşturmuştur. Batı cephesi tamamıyla özgünlüğünü koruyamamıştır. Geleneksel konutun batı cephesinde özgün, bezemeli, orijinal birimler görünürken cephenin sol üst kısımlarında muhdes eklerin sade, basit ve gösterişsiz cephesiyle karşılaşmaktadır.

Cephenin zemin kat döşemesinin başlama seviyesinde taş kabartmalı silme bulunmaktadır. Batı cephesinin zemin katı güneybatı köşede bitkisel motifli bezemeli, 45 derecelik açıyla pahlanarak geçilmiştir (Şekil 4.57 (a)). Güney cephesinde yapılan konsol batı cephesine kütleli olarak hareket kazandırmıştır.

Zemin kat seviyesinde altı adet pencere mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiştir (Şekil 4.58.). Cephenin sağında iki adet, 75x156 cm, dikdörtgen formda, kanatlı, PVC pencere yer alır. Pencerelerin s ve c hareketli işlenmiş süslü demir parmaklıklar bulunur. Pencere kenarları dikdörtgen bordürlü ve içleri bitkisel taş bezemelerle süslüdür. Bordürün dört köşesinde rozet görünümünde kabartmalı çiçek motifi bulunmaktadır. Bezemeli bordürün alt bitiş köşelerinde birer tane bitkisel motifli taş kabartma bulunmaktadır. Pencere bordürünün bitiminde cepheden dışa taşırılmış iki sıralı, taş kabartmalı üçgen alınlık oluşturulmuştur. Bu üçgen alınlığın içi de bitkisel motifli bezemelerle işlenmiştir (Şekil 4.57 (b)).

Şekil 4.57. a) Bitkisel motifli köşe pahtı, b) batı cephesi zemin kat penceresi ve çizimi

Şekil 4.58. Konut-4 batı cephesi rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012) ve cephe görünüşü

Batı cephesi güneybatı köşedeki odanın bitiş izdüşümünden sonra sola doğru içe kırılarak devam etmiştir (Şekil 4.58.). Bu kırılmanın başladığı köşede zemin döşeme hizasındaki taş kuşaktan başlayan silindir kaideli, korinthe benzer kabartmalı süslü başlıklı, sade silindir gövdeli yarım sütun bulunmaktadır (Şekil 4.59. (a)). Batı cephesinde girişin karşısındaki odayı ortalayan iki adet 75x156 cm ölçülerinde dikdörtgen formda, ızgara demir korkuluklu, PVC pencere yer almaktadır. Pencere kenar bordürleri taş kabartmalı ve içlerinde bitkisel desenli süslemeler bulunur. Bordürün dört köşesinde de kare çerçeve içerisinde çiçek motifi vardır. Pencere sövesinin altının iki köşesinde bitkisel motifli taş bezemeler bulunur. Cephede orta aks sol taraftan silindir kaideli, kabartmalı süslü başlıklı, sade silindir gövdeli yarım sütun ile ayrılmaktadır. Cephenin sol tarafında bulunan odanın 61x156 cm ve kuzeybatı köşede bulunan mutfakın 67x156 cm birer adet dikdörtgen formda kanatlı penceresi bulunur. Bu iki adet pencere cephedeki diğer pencere boyutlarından daha küçüktür. Pencereelerde ızgara demir parmaklık ve pencere kenarlarında sade taş kabartmalı söve vardır.

Şekil 4.59. a) Batı cephesi zemin kat sütun ve pencereleri, b) batı cephesi birinci kat pencereleri ve köşebendi

Batı cephesinin birinci katına bakıldığında cephedeki kırılma noktasından kuzeybatı köşeye kadar gönye çıkma yapılmıştır. Çıkma yapılan bu cephe yapıya sonradan eklenmiştir. Çıkmanın cephesinde oranları zemin kattakilerden farklı 155x130 cm dikdörtgen formda üç adet kanatlı, PVC pencere vardır. Pencere yüksekliğini tamamen kaplamayan lale ve geometrik motifli demir korkuluk bulunmaktadır (Şekil 4.60.).

Şekil 4.60. Batı cephesindeki gönye çıkma ve zarar görmüş konsollar

Konsolun altında çoğu yerinde olmayan, parçalanma gibi bozulmalar geçirmiş bitkisel motiflerle süslü konsollar yer almaktadır (Şekil 4.60.). Cephede muhdes ek ile orijinal cephe arasında ve güneybatı köşede silindirik kaideli, kabartmalı süslü başlıklı, sade silindirik gövdeli yarım sütun şeklinde geometrik ve bitkisel desenli taş kabartmalı köşe geçiş bordürü vardır. Bu öğeler çatı hizasındaki kabartmalı taş silmeye kadar devam eder. Batı cephesinin birinci katında güneybatı köşedeki bulunan odaya ait üç adet dikdörtgen formda, kanatlı, PVC pencere bulunmaktadır. Pencere boyu 165 cm ve eni 70-85 cm aralığında değişmektedir. Pencere yüksekliğinin yarısında biten ferforje korkulu vardır. Pencere çerçevesi sade taş kabartmayla çerçevelenmiştir (Şekil 4.59. (b)). Fakat sağ köşe bordürünün bitişiğinde bulunan pencere bordürünün sol alt köşesinde bitkisel ve

geometrik bezemeli süsleme bulunmaktadır. Pencereilerin üst bordürlerinin üzerinde taş kabartmalı kısmi silmeler yer almaktadır (Şekil 4.61.). Çatı batı cephesinde de ahşap kaplamalı saçak oluşturmuştur.

Şekil 4.61. Batı cephesindeki özgün birinci kat cephesi pencere ve köşebent detayı

Konut-4 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-4'ün sokağa bitişik nizamda yerleştirilmiş cephelerinde zemin katlar ve birinci katlar süslemeli bir anlayışta yapılmıştır. Özgünlüğünü koruyabilen cephelerde birinci katlar alt ve üst seviyeden silmelerle çerçeve içine alınmıştır. Güney ve batı cepheleri zemin katlarında köşe dönüm noktalarında ve pencere aralarında alt ve üst silme arasında uzanan sütuncelerle panolara ayrılmış, süslenmiştir. Sütuncelerin alt balıkları sade iken üst başlıkları korint şeklinde bezemelidir. Muhdes olan kuzey cephesi hariç özgün olan tüm birinci kat cephe pencerelerinin üstünde kısmi silmeler yapılmıştır.

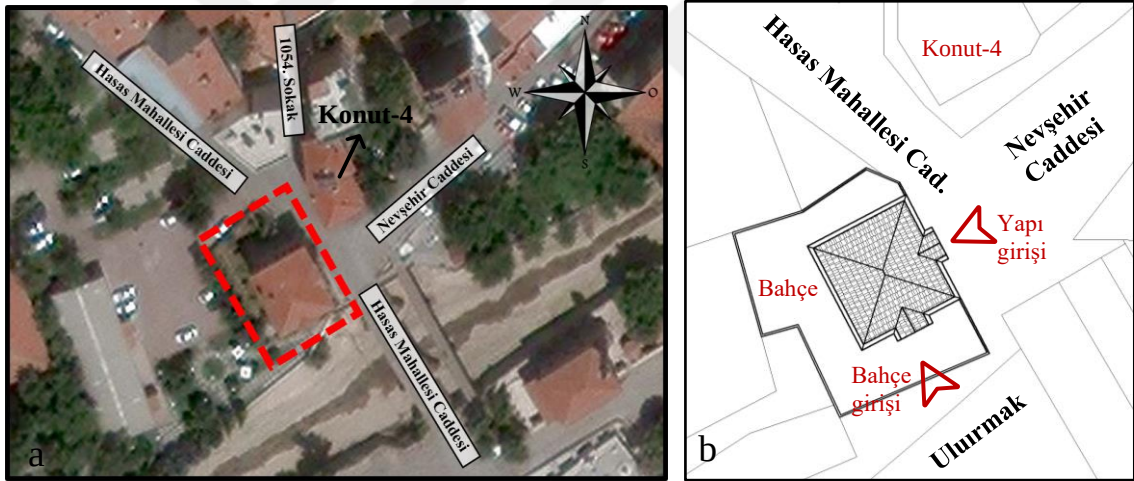
Yapının cepheleri incelendiğinde özgünlüğünü tamamıyla koruyabilen güney cephesi oldukça gösterişli ve yoğun bezemelidir. Doğu cephesi, sokak(güney) cephesiyle karşılaştırıldığında sade kalmıştır. Kuzey cephesi konutun özgün yapısına uygun olmayan bir görsel izlenim sergilemektedir. Batı cephesi ise muhdes eklerin varlığının yanında özgün dokusuyla ve süslemeleriyle orijinal cephe karakterini yansıtmaktadır.

4.5.5. Konut-5 (İbrahim Kaya Konağı)

Genel tanım

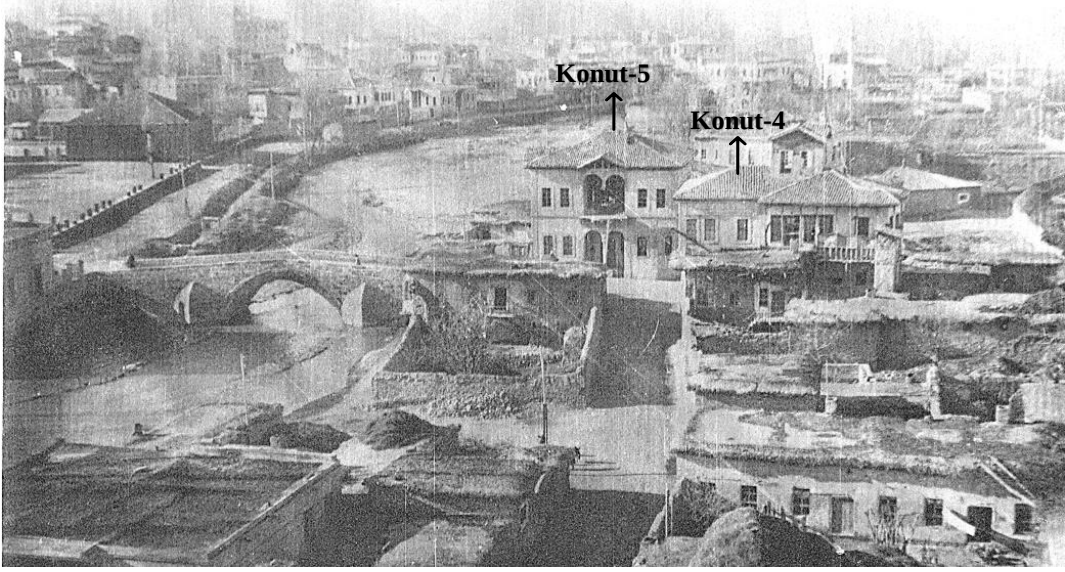
Geleneksel konut yapısı merkez ilçesi, Çerdiğin Mahallesi, Hasas Mah. Caddesi, no:10 da konumlandırılmıştır. Kuzeydoğu cephesinde bulunan başka bir geleneksel ev olan Konut-4 ile yan yana yer almaktadırlar (Şekil 4.62. (a)).

Hasas Mahallesi Caddesi'nden yapı girişine ulaşılan evin kuzey, batı ve güney yönde bahçesi bulunmaktadır (Şekil 4.62. (b)). Sokağa sofa ile bağlı olan yapı iç sofalı plan şeması kategorisindedir. İbrahim Kaya Konağı bodrum ve iki kata sahip kare planlıdır. Zemin kat plan şeması ile birinci kat planı örtüşmektedir. Yapıya giriş yola bitişik nizamda yerleştirilmiş doğu cephenin ortasından bir basamakla sağlanmaktadır. Evin çatısı kırma çatı sisteminde ve kiremit kaplıdır. Dışarı taşırılan saçakların ise ahşap olduğu gözlenmektedir (Çizelge E1.5.).

Şekil 4.52. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı

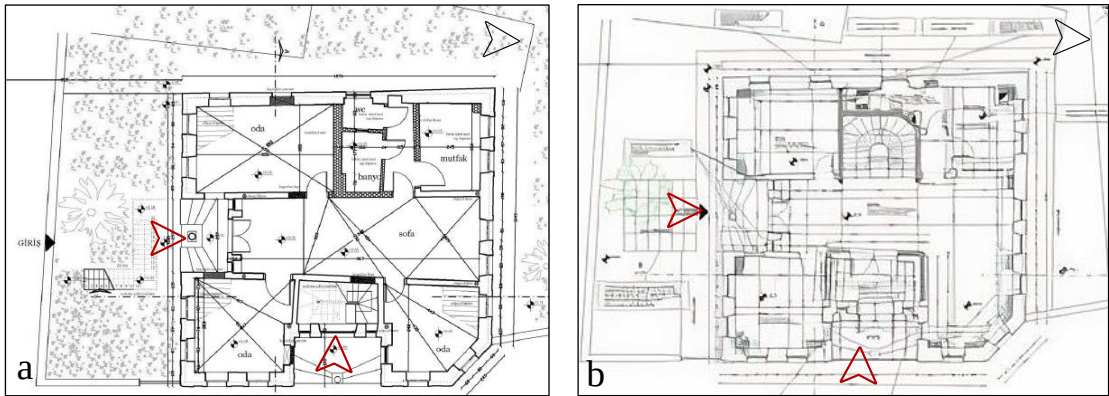
Yapım tarihi 1928 yılı olan İbrahim Kaya Konağı'nın mimari çağı erken Cumhuriyet Dönemi'dir. Orijinal kullanımında konut olarak yapılmış yapı 2003 senesinde bugünkü sahibi olan Konya Mimarlar Odası Aksaray temsilciliği tarafından satın alınmıştır. Konut daha sonra restorasyon geçirerek Aksaray Mimarlar Odası işlevini yüklenmiş ve günümüzde de halen bu işlevini sürdürmektedir.

Şekil 4.63. 1938 yılı Konut-4 ve Konut-5'in genel görünüşü

Mimari anlatım

Geleneksel evin doğu yönündeki Hasas Mahallesi Caddesi'nden bir girişi ve Ulurmak'a bakan güney cephesinden de bir bahçe girişi olmak üzere iki girişi bulunmaktadır. Ön(doğu) cepheden yapıya girildiğinde girişin karşısında birinci kata çıkılan ve bodrum kata inilen merdiven görülmektedir. Güney cephesi doğrultusunda köşelerde birer tane oda bulunmaktadır. Odaların orta aksında 4-5 basamakla inilen sofadan bahçeye açılan güneydeki bahçe çıkış kapısı yer almaktadır. Bahçe kotu yol kotundan daha aşağıdadır. Kuzeybatı köşede ise mutfak ve ıslak hacimler yer alırken kuzeydoğu köşede restorasyon geçirmeden önce bir oda bulunuyor iken günümüzde sofayla birleştirilmiş açık halde bir mekân yer alır (Şekil 4.64. (b)). Yapının bodrum katı zemin katta da bulunan kuzeybatıdaki mekânı haricinde açıktır.

Şekil 4.64. Konut-5 zemin kat rölöve(a) ve restorasyon(b) çizimi (Karadayı Yenice ve Dülgerler, 2014)

Konut-5'in girişinin karşısında bulunan merdivenden birinci kata çıkıldığında yine zemin kattaki gibi bir sofayla karşılaşılır ve bu sofanın güneydoğu ve güneybatı köşelerinde zemin kattaki gibi birer oda bulunmaktadır. Sofanın kuzeyinde ise toplantı yapılabilecek işlevde geniş bir oda yer alır. Islak hacim mekanları zemin kat ile örtüşmektedir. Sofanın güney ve doğu yönündeki balkonlar günümüzde hala yer almaktadır.

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapının bodrum kat duvarları örgü tekniğinde moloz taş kullanılarak örülmüştür. Duvarlar zemin kat ve birinci katta kesme taş olarak yığma tekniğinde yapılmıştır. Kesme taş malzeme zemin katın ve birinci katın cephelerinde gözlemlenmektedir. Evin yatay taşıyıcı sisteminde ahşap kirişleme yapılmıştır. Yapının iç mekandaki merdivenlerinde, pencere ve kapılarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Balkon korkuluklarında ve parmaklıklarda ve kapı tokmağında da metal malzeme görülmektedir. Geleneksel evin örtü sistemi kırma çatı ve kiremit kaplıdır. Çatıda ahşap kaplamalı saçak yapılmıştır.

Cephe düzenlemesi

Geleneksel evin dört cephesi bulunmaktadır. Doğu, güney, batı ve kuzey cepheleri sokaktan görülmektedir. Ana girişin bulunduğu doğu cephesi haricinde diğer cephelerde avlu duvarı bulunmaktadır. Parsel kenarına yerleştirilmiş konutun üç tarafı bahçedir (Çizelge E2.5.).

Doğu cephesi

Doğu cephesi Hasas Mahallesi Caddesi'nden süslemeli anlayışta bir zemin kat ve daha sade birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Zemin katın merkezinde giriş revakı oluşturulmuştur. Birinci katın merkezinden yola doğru açık çıkma yapılmıştır. Cephedeki motifli bezemeler, konsollar ve kemer açıklıkları doğu cephesine hareket ve estetik kazandırmıştır (Şekil 4.65.).

Şekil 4.65. Doğu cephe rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012'den düzenlenmiştir.) ve konut giriş açıklığı

Zemin katın merkezinde sofaya açılan giriş açıklığı iki kemer ve ortasında üst kısmında kaidesi bulunan sekizgen taş sütun ile geçilmiştir (Şekil 4.66.(a)). Gömme girişin sağ yan cephesinde bir adet ve sol yan cephesinde iki adet 80x160 cm boyutlarında ahşap, kanatlı pencereler yerleştirilmiştir. Kuzeydoğu cephede yapı köşesi zemin kat seviyesinin üst kısmından aşağıya doğru 3 defa kademelenme yapılarak 45 derecelik açıyla pahlanmıştır (Şekil 4.66. (b)). Konut yüzeyine yapılan kademelenme bitişiinde ise yine 45 derecelik açıyla dikdörtgen formunda üstü basık kemerli 80x160 cm ölçülerinde kanatlı pencere yerleştirilmiştir (Şekil 4.66. (c)). Doğu cephesindeki bu köşe geçilmesi zemin kattaki simetriyi bozmaktadır.

134x220 cm ölçülerindeki giriş kapısının üzerinde yarım daire formunda aydınlatma penceresi ve kapının her iki yanında birer adet basık kemerli 42x156 cm ölçülerinde pencere bulunmaktadır (Şekil 4.66.(d)). Girişin, güney ve kuzeyinde yer alan mekanların birer tane basık kemerli dikdörtgen formda penceresi de giriş revakına bakmaktadır.

Şekil 4.66. a) Giriş açıklığındaki sekizgen taş sütun, b) köşe pahtı, c) köşe geçişi penceresi, d) giriş kapısı

Doğu cephesinin birinci katının merkezinde hem cepheden içeri çekilerek hem de dışa çıkma yapılarak balkon oluşturulmuştur. Dışarı taşırılarak yapılan balkon taş konsollar ile taşınmaktadır. Çatıda yapılan üçgen alınlık cephe simetriğini güçlendirmiştir (Şekil 4.67.).

Şekil 4.67. Konut-5 restorasyon öncesi doğu cephesi (Erdal, 2016) ve günümüzdeki doğu cephesi

Balkonun her iki tarafındaki cephede simetrik olarak yerleştirilmiş ikişer adet kanatlı ahşap pencereler bulunmaktadır. Pencerelerin boyutları 80x185 cm'dir. Pencereleri sade taş söveler çevrelemektedir. Balkon açıklığı iki kemerin ortada birleşmesi ile geçilmiştir. Kemerlerin ortasında yapının yapım tarihinin yer aldığı kitabesi vardır. Cephede balkona açılan 130x180 cm boyutlarında dikdörtgen formda kapı yer almaktadır. Balkon kapısının her iki yanında 67x80 cm ölçülerinde ahşap pencere bulunmaktadır. Kapı ve pencerelerin söveleri sade taş kabartmalıdır. Balkon kapısının ve kemerlerin merkezinde dışa çıkıntı yapılarak kilit taşı belirginleştirilmiştir. Balkonun süslü demir korkuluğu bulunmaktadır (Şekil 4.68.). Yapının köşeleri motifli kabartmalı taş ile geçişleri belirtecek bir şekilde süslenmiştir.

Şekil 4.68. Doğu cephesi birinci kat penceresi, balkonu ve kemerlerin arasında yer alan kitabesi

Güney cephesi

Güney cephesi sokaktan süslemeli anlayışta bir zemin kat ve daha sade birinci kat olmak üzere iki kat olarak izlenmektedir. Yapının bu cephesi Ulurmak'a bakmaktadır. Güney cephesinde bulunan bahçeyi avlu duvarı çevrelemektedir. Ulurmak tarafında bulunan ferforjeli avlu kapısıyla bahçeye geçiş yapılabilmektedir. Güney cephesi doğu cephenin özelliklerini sergilemektedir (Şekil 4.69.).

Şekil 4.69. Konut-5 güneydoğu (solda) ve güney cephesi (sağda)

Güney cephenin ortasında, zemin kat seviyesinde cephenin merkezinde niş oluşturularak yerleştirilmiş çift kanatlı 134x220 cm ölçülerinde ahşap bahçe çıkış kapısı bulunur. Bu açıklık, doğu cephesindeki giriş açıklığı ile aynı pencere yerleşimlerini, süsleme ve ölçüleri taşımaktadır. Bahçe kapısının açıldığı sahanlığa bahçe kotundan dört basamakla her iki taraftan da çıkılabilen bir merdivenle ulaşılmaktadır. Sahanlık seviyesinden başlayan sütun ise açıklığı geçen kemerlerin birleşim noktasına kadar devam etmiştir (Şekil 4.70. (a)).

Cephenin hem zemin kat seviyesinde hem de birinci katında güneydoğu ve güneybatı köşelerdeki mekanları ortalayan ikişer adet pencere bulunmaktadır. Zemin kattaki pencereler 80x160 cm, kanatlı, basık kemerli, ferforje parmaklıklı ve söveleri sade taş bezemelidir. Birinci kattaki pencereler zemin kattakilerinin aksine pencere söveleri sade, kanatlı ve 80x185 cm dikdörtgen formdadırlar.

Güney cephenin birinci katı genel hatlarıyla doğu cephesinin birinci katı ile aynı yerleşim ve süsleme düzenine sahiptir. Balkon kapısının merkezde değil yanda ve kapının yanında bir adet pencere bulunması ile doğu cepheden farklılaşmaktadır. Balkon kapısı 110x255 cm, pencere ise 80x180 cm ölçülerindedir. Şekil verilmiş demir korkulukları olan balkonun üst örtüsü üçgenleme yapılarak kapatılmıştır (Şekil 4.70. (c)).

Şekil 4.70. a) Güney cephesi bahçe çıkışı, b) çıkma detayı, c) güneybatı cephesi

Batı cephesi

Batı cephesi sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Cephenin baktığı bahçeyi avlu duvarları çevrelemektedir. Bahçe kotundan cephenin zemin katının merkezine ulaşan dokuz basamaklı bir merdiven bulunmaktadır. Cephede herhangi bir niş veya çıkma yoktur. Katlar taş kabartmalı kuşak ile birbirinden ayrılmıştır.

Batı cephesinde zemin kat seviyesinin ortasında bahçeye açılan dikdörtgen ahşap bir kapı bulunmaktadır. Ana girişteki yol kotundan daha düşük bir kotta bulunan bahçeden 9 basamakla bu kapıya ulaşılmaktadır (Şekil 4.71.). Cephenin sağında 80x160 cm boyutlarında iki adet basık kemerli, kanatlı, ahşap pencereler bulunur.

Cephenin birinci katında köşelerde bulunan mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş 80x185 cm ölçülerinde dikdörtgen formda ikişer adet, ahşap kanatlı pencere bulunmaktadır (Şekil 4.71.). Pencere söveleri sade taş kabartmalıdır. Çatı başlama seviyesi sade taş silme ile birinci kattan ayrılmış ve silmenin üzerine de birkaç sıra duvar örülmüştür.

Şekil 4.71. Konut-5 batı cephesi ve bahçe çıkış kapısı

Kuzey cephesi

Kuzey cephe sokaktan bakıldığında sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak görülmektedir. Cephenin solunda zemin kat seviyesinde yapılan köşe pahtı ve bezemeler cephede hareketliliği sağlamıştır. Katlar kabartmalı taş silmesi ile ayrılmıştır.

Şekil 4.72. Kuzey cephe rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012) ve cephenin sokaktan görünüşü

Cephenin zemin katında 80x160 cm boyutlarında basık kemerli beş adet pencere ve birinci katta 80x185 cm dikdörtgen şeklinde altı adet pencere bulunmaktadır. Zemin katta bulunan pencerelerin kenarları süslemeli taş sövelidir. Pencerelerde dikdörtgen formda süslemeli demir parmaklık bulunmaktadır (Şekil 4.73. (a)). Birinci katta bulunan altı pencerenin de kenar bordüründe sade taş kabartma yapılmıştır (Şekil 4.73.(b)). Cephede bulunan pencerelerin hepsi ahşaptır ve kanatlıdır. Birinci kat bitimi sade bir taş kuşakla çatı hizasından ayrılmıştır. Çatının başlamasına kadar birkaç sıra daha duvar örülmüştür (Şekil 4.72.).

Şekil 4.73. a) Zemin kat penceresi, b) birinci kat penceresi

Konut-5 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-5'ün doğu ve güney cephelerinde zemin katlar süslü bir anlayışta birinci katlar ise daha sade bir anlayışta yapılmıştır. Tüm cephelerde birinci katlar alt ve st seviyeden silmelerle ereve içine alınmıştır. Cephelerin zemin katlarında ve birinci katlarda köşe dönüm noktalarında bezemeli veya sade köşebentler bulunmaktadır. Batı cephesi hariç bütün zemin kat pencerelerinin söveleri bezemelidir. Bütün cephelerde birinci kat pencereleri ise sade taş sövelidir.

Konut-5'in doğu ve güney cephelerinde özellikle çatıda oluşturulan alınlık ile görsel etkiyi artırarak simetri sağlanmışır. Bu cephelerde st örtüde üçgen alınlığın yapılması, pencere kenar bordürlerinin bezemeli olması, cephenin merkezinde çıkma yapılması, açıklıkların kemerlerle geçilmesi ve demir korkuluklar cephenin yoğunluğunu arttırmış ve cephede simetriyi güçlendiren elemanlar olmuşlardır. Yapının batı ve kuzey cepheleri diğer cephelere göre oldukça sade düzenlenmiştir.

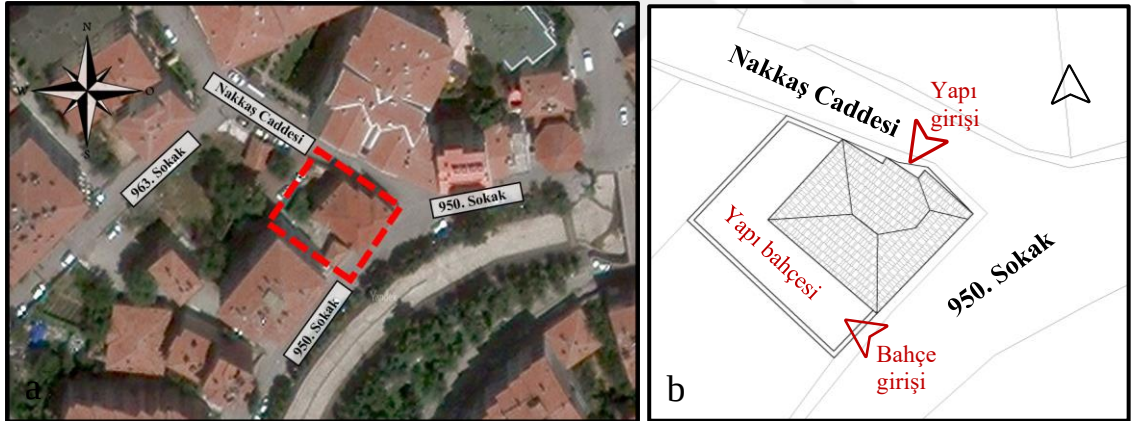
4.5.6. Konut-6 (Ekecik Konağı)

Genel tanım

Geleneksel ev merkez ilçesi, Meydan Mahallesi, Nakkaş Caddesi, 950. Sokak, no:18 de yer almaktadır (Şekil 4.74. (a)). Yapı özel mülkiyetlidir.

Yapı kuzeyde Nakkaş Caddesi ve doğuda 950. Sokağa bitişik nizamda yerleştirilmiştir. Geleneksel evin batı ve güney yönünde bahçesi yer almaktadır. Düzgün kesme taştan yapılmış ev iki kata sahiptir. Evin ana girişine Nakkaş Caddesi'nden ulaşılmaktadır. 950. Sokak'tan da arka bahçeye erişimi sağlayan bahçe kapısı bulunmaktadır (Şekil 4.74. (b)). Evin zemin katı iç sofalı plan şemasında iken birinci katı orta sofalı plan şemasındadır. Geleneksel evin üst örtüsü kırma çatılı ve kiremit kaplamalı, saçakları ise ahşap kaplamalıdır.

Asıl kullanımı ve yapımı konut olan yapı günümüzde metruk vaziyettedir. 19. yy. da inşa edilen evin mimari çağı Cumhuriyet Dönemi'dir (Çizelge E1.6.).

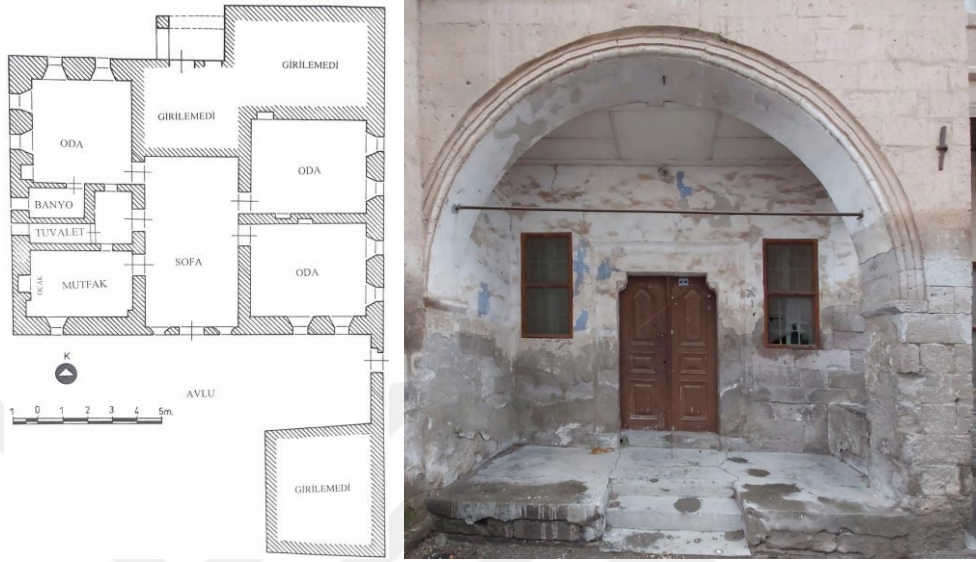
Şekil 4.74. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı

Mimari anlatım

Geleneksel eve Nakkaş Caddesi'nden ulaşılan bir kapı ile erişilmektedir. Düzgün olmayan dörtgen planlı yapının ana girişi kuzey cephesinde bulunmaktadır. Güney cephesinde de evin bahçesi yer almaktadır. Bu bahçeden 950. Sokağa açılan bir kapı vardır.

Zemin katta yapının kuzey ve güney yönünde uzanan sofası kuzeyde Nakkaş Caddesine, güneyde yapının bahçesine bakmaktadır. Kuzey cephesindeki ana giriş kapısından girildiğinde dikdörtgen bir sofaya ulaşılır. Sofanın doğu ve batı kenarlarında

odalar sıralanmıştır. Sofa kuzey yönünde de bahçe çıkış kapısına uzanmaktadır (Şekil 4.75.). Sofadan erişilen merdiven ile yapının birinci katına erişilmektedir. Birinci kat sofanın köşeleri pahlanmış ve odalar sofa etrafında sıralanmıştır.

Şekil 4.75. Konut-6 zemin kat planı (Erdal, 2006) ve kemerli girişi

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapının duvarları kesme taştan yığma tekniğinde yapılmıştır. Taş malzeme cephelerde sade kabartmalı silme şeklinde kullanılmıştır. Geleneksel evin cephelerine bakıldığında zemin kat ve birinci katta kesme taş gözlemlenmektedir. Yapıda pencerelerde ve kapılarda ahşap, parmaklıklarda metal, balkon korkuluklarında ise taş malzeme kullanılmıştır. Evin örtü sistemi kırma çatı ve kiremit kaplıdır. Çatıda ahşap kaplamalı saçak yapılmıştır.

Cephe düzenlemesi

Geleneksel evin dört cephesi bulunmaktadır. Kuzey, doğu ve batı cepheleri sokaktan algılanabilmektedir. Güney cephesinin birinci katı yoldan görülmekte iken zemin katı avlu duvarlarından dolayı yoldan gözlemlenememekte avludan izlenebilmektedir. Yapının güney yönündeki bahçe alanına geçilemediği için cephe anlatımı cephe görseli ile desteklenememiştir. Yapının güney ve batı yönünde bahçesi bulunmaktadır (Çizelge E2.6.).

Kuzey cephesi

Parsel köşesine yerleştirilmiş konutun kuzey cephesi sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve süslemeli birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Evin kuzey(giriş) cephesi yol ile bitişik konumdadır. Cephe batı yönünden doğu tarafına doğru kademeli bir şekilde çıkma yaparak ilerlemektedir (Şekil 4.76.).

Cephenin zemin katının orta aksında giriş açıklığı mevcuttur (Şekil 4.75.). Giriş açıklığının sağ ve sol yanlarında kalan cephe duvarlarında sağdaki mekânı ortalayacak şekilde ikişer adet dikdörtgen formda, kanatlı ve ahşap pencereler yerleştirilmiştir. Zemin kat belirgin taş kabartmalı kat silmesi ile birinci kattan ayrılmıştır.

Yol kotundan iki basamak çıkılarak evin giriş sahanlığına ulaşılmaktadır. Giriş kapısına erişim cephenin merkezinde yer bir adet, büyük bir kemer ile geçilmiş giriş açıklığından sağlanmaktadır. Kemerin etrafı taş kabartmalıdır. Giriş açıklığının batı yönünde ise daha küçük boyutta kemer bulunmaktadır. Giriş kapısı çift kanatlı, bezemeli ve ahşaptır (Şekil 4.76.). Kapı çerçevesinin üst iki köşesinde bezeme vardır. Kapının her iki yanında da dikdörtgen formda birer adet kanatlı, ahşap pencere bulunmaktadır (Şekil 4.77.).

Şekil 4.76. Konut-6 kuzey(giriş) cephesi ve ahşap giriş kapısı

Cephenin birinci katında solda yer alan odanın haricinde diğer mekanları ortalayacak şekilde ikişer adet dikdörtgen formda, kanatlı ve ahşap pencereler yerleştirilmiştir. Birinci katta zemin kattaki gibi batıdan doğuya doğru kademelidir. Cephedeki taşların arasında sade taş kabartmalı silmeler bulunmaktadır. Pencerelerin kenar bordürlerinde de sade taş kabartmalı söveler bulunur (Şekil 4.77.). Kuzey

cephesinin birinci katının sol ve sağ yan cephelerinde ise çatı seviyesindeki silmeden pencere bitiş hizalarına kadar dikey olarak belirli mesafelerde taş kabartmalı geçişler yapılmıştır. Cephedeki dönüm noktaları ve köşe geçişleri taş bezeme ile belirginleştirilmiştir.

Şekil 4.77. Konut-6 zemin kat penceresi(solda) ve birinci kat pencereleri (sağda)

Birinci katta giriş açıklığının üstünde çıkma yapılmıştır. Bu çıkmanın ön yüzünde iki adet, batı yan yüzünde ise bir adet dikdörtgen formda kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır. Ön yüzündeki pencerelerin orta hizasında yukarıda oval formulu aydınlatma penceresi yer almaktadır. Kuzeybatı köşedeki mekânda cepheden dışa doğru çıkma yapılmıştır. Bu kapalı çıkma ahşap kirişleme ve bezemeli taş konsollar ile desteklenmektedir. Birinci kat ile çatı seviyesini ayıran taş kabartmalı silmenin üzerine bir sıra taş duvar örülmüştür (Şekil 4.78.).

Şekil 4.78. Konut-6 kuzeydoğu cephesi

Doğu cephesi

Parsel köşesine yerleştirilmiş konutun doğu cephesi sade anlayışta bir zemin kat ve süslemeli birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Cephe Melendiz (Ulurmak) Çayına bakmaktadır. Doğu cephesi birinci katının cephe boyunca çıkma yapması, çıkma ile cephe köşelerindeki ve cephedeki kabartmalı silmeler cephenin ana karakterini oluşturmaktadır.

Cephenin sol köşesinden devam eden zemin kat seviyesiyle aynı hizada bahçe duvarı izlenmektedir. Bahçe duvarında da güney cephesindeki bahçeyi sokağa bağlayan kapı bulunmaktadır (Şekil 4.79.).

Şekil 4.79. Konut-6 doğu cephesi

Doğu cephesi de yola bitişik nizamdadır. Doğu cephenin zemin katında altı adet, dikdörtgen formda, ferforje parmaklıklı pencere bulunmaktadır. Alt kat ve birinci kat taş kabartmalı kat silmesi ile ayrılmıştır. Doğu cephesinin birinci katının ortasında hem içe gömülü hem de cepheden dışarıya taşırılmış balkon bulunmaktadır (Şekil 4.79.). Bu gömme balkon açıklığı iki adet taş kemer ve kemerlerin birleştiği orta noktada bulunan kaidesi ve başlığı bezemeli bir sütun ile geçilmiştir. Kemerlerin çevresi taş kabartmalıdır. Balkon ahşap kirişleme ve boyutları diğerlerinden daha büyük olan taş payandalar ile desteklenmektedir (Şekil 4.80.).

Doğu cephenin merkezinde kemerli, çift kanatlı ve ahşap balkon kapısı bulunmaktadır. Kapının kemer açıklığında aydınlatma penceresi vardır. Balkon kapısının her iki yanında da birer tane kemerli, giyotin pencere yer almaktadır.

Şekil 4.80. Konut-6 doğu cephesindeki balkon ve konsol

Birinci kat cephede kuzeydoğu ve güneydoğu köşelerdeki mekanların cephelerinde dışa doğru çıkma yapılmıştır. Bu çıkmalarda ahşap kirişleme ve bezemeli taş konsollar ile taşınmaktadır. Çıkmaların ön yüzünde ise ikişer adet dikdörtgen formda kanatlı pencereler yer alır. Balkon boşluğuna bakan yan cephelerinde ise birer tane dikdörtgen formda pencere vardır. Çatı seviyesi taş kabartmalı silme ile birinci kattan ayrılmış ve üzerine bir sıra daha taş dizilmiştir. Doğu cephesinin köşe geçiş yüzeylerinde taş kabartmalı sütunlar bulunmaktadır. Cephede kullanılan sade taşların arasındaki kabartmalı taş silmeler, yapılan çıkmalar, taş bezemeli konsollar cepheye görsel anlamda yoğunluk ve hareket katmıştır (Şekil 4.81.).

Şekil 4.81. Konut-6 güneydoğu cephesi 2011 yılı (Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi) ve günümüz güneydoğu cephesi

Güney cephesi

Güney cepheye sokaktan bakıldığında avlu duvarından dolayı zemin katı izlenememekte sadece sade anlayışta yapılmış birinci kat algılanmaktadır. 950. Sokaktan

bir adet dikdörtgen metal bir kapıyla güney cephesindeki bahçeye geçilmektedir (Şekil 4.82.). Cephenin zemin katının merkezinde sofadan bahçeye açılan ahşap bir kapı bulunmaktadır. Kapının her iki yanında sofayı gören birer adet pencere açıklığı vardır. Cephede güneydoğu köşedeki odaya ait iki adet, güneybatı köşedeki odaya ait bir adet dikdörtgen pencere yer almaktadır. Cephede zemin kat ile birinci kat kabartmalı taş silme ile ayrılmıştır. Güney cephesinin birinci katının ortasında bir kapı açıklığı yer almaktadır fakat cephede balkon bulunmamaktadır. Kapının her iki yanında dikdörtgen biçiminde sofayı gören birer adet pencere vardır. Cephede güneybatı köşesindeki mekânda çıkma yapılmıştır. Bu çıkmanın ön yüzünde iki adet yan yüzlerinde ise birer adet dikdörtgen formda pencere bulunmaktadır. Kapalı çıkmanın taşınmasını taş bezemeli konsollar desteklemektedir. Cephenin sol ve sağ yanındaki pencerelerin birer tanesinde cumbalı demir korkuluk diğerlerinde ise düz demir korkuluklar vardır.

Şekil 4.82. batı cephesindeki bahçeye sokaktan geçişi sağlayan doğu cephedeki bahçe kapısı

Şekil 4.83. Konut-6 güneybatı cephesi

Batı cephesi

Batı cephesi sokaktan sade anlayışta yapılmış zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Cephe oldukça bakımsızdır. Cephede sonradan kapatılmış ve açılmış pencere açıklıkları bulunmaktadır. Zemin katın sol tarafında iki adet dikdörtgen formda, demir korkuluklu pencere bulunur iken cephenin orta aksında küçük boyutlarda ıslak hacimlere ait iki adet pencere yer alır. Zemin kat bitiminde taş kabartmalı kat silmesi görülmektedir (Şekil 4.84.).

Şekil 4.84. Konut-6 batı cephesi

Birinci katta kuzeybatı köşesindeki mekânın cephesini ortalayacak şekilde iki adet dikdörtgen biçimli, süslü demir parmaklıklı, kanatlı pencereler yerleştirilmiştir. Birinci kat cephenin de orta aksında boyutları küçük iki adet pencere bulunur. Cephenin sağ tarafında ise dikdörtgen formda bir adet pencere vardır. Pencerenin cumbalı süslü demir korkuluğu bulunmaktadır. Çatı seviyesi kabartmalı taş silme ile belirginleştirilmiştir. Cephenin sol tarafında görülen kuzey cephesindeki çıkmalar sade olan cephe düzenine hareket katmıştır (Şekil 4.84.).

Konut-6 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-6'nın kuzey ve doğu cephelerinde zemin katlar sade bir anlayışta birinci katlar ise süslü bir anlayışta yapılmıştır. Tüm cephelerde birinci katlar alt ve üst seviyeden silmelerle çerçeve içine alınmıştır. Kuzey ve doğu cephelerin birinci katlarında köşe dönüm noktalarında sade kabartmalı köşebentler bulunmaktadır. Bütün cephelerin zemin kat pencerelerinde söve bulunmamakta iken kuzey ve doğu cephelerde birinci kat pencereleri sade taş sövelidir.

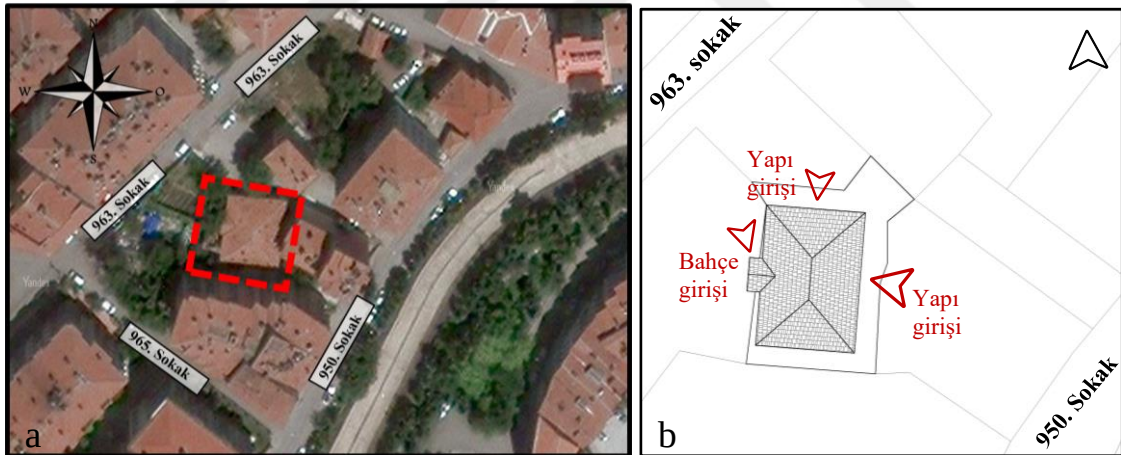
Yapının kuzey cephesi kütsel olarak diğer cephelere göre daha hareketlidir. En bezemeli ve dikkat çeken cephe ise doğu cephesidir. Doğü cephesindeki unsurların yerleşiminde simetri görülmektedir. Sokaktan tam olarak algılanamayan güney cephesinde bakımsızlıktan ve yapının terk edilmesinden ötürü yoğun şekilde bitkilenme görülmektedir. Batı cephesi ise bakımsızlıktan ve yanlış müdahalelerden dolayı büyük ölçüde zarar görmüştür.

4.5.7. Konut-7 (Emin Bilgiç Evi)

Genel tanım

Geleneksel ev merkez ilçesi, Meydan Mahallesi, 963. Sokak, no:7 de konumlanmıştır (Şekil 4.85. (a)). Yapı özel mülkiyetlidir. Yapı parseli, komşu parsellerinin arasında kalmış ve bunun sonucunda da geleneksel evin ana girişi doğu yönündeki komşu parseldeki yapıya bakmaktadır. Evin kuzey cephesinin merkezinde de odaya açılan bir kapısı mevcuttur (Şekil 4.85. (b)). Evin giriş(doğu) cephesi düzgün kesme taştan diğer cepheler ise moloz taş ve kerpiçten yapılmıştır. Geleneksel ev tek kata sahip dikdörtgen planlı ve iç sofalıdır. Yapının üst örtüsü kırma çatılı ve kiremit kaplamalı, saçakları ise ahşap kaplamalıdır (Çizelge E1.7.).

Emin Bilgiç Evi Cumhuriyet Dönemi yapısıdır. Orijinal kullanımında konut olarak yapılmış olan ev günümüzde kullanılmamaktadır. Geleneksel evin özgün birimlerinin dışında kuzey cephesinde özgün olmayan bazı değişiklikler yapılarak bir dönem eğitim işlevinde kullanılmıştır.

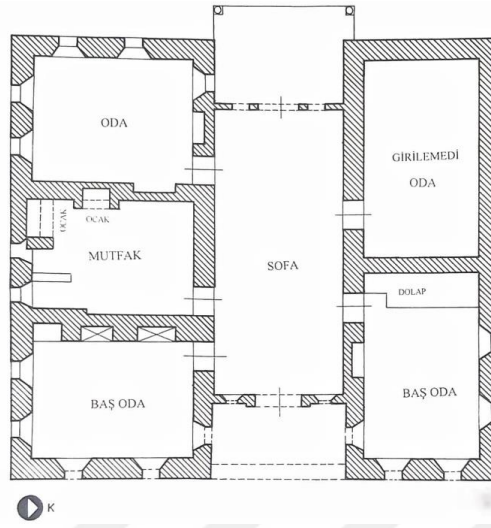

Şekil 4.85. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı

Mimari anlatım

Konut-7 günümüzde apartmanların arasında kaybolmuş vaziyettedir. Giriş cephesinde belirgin bir yol veya avlusu bulunmamaktadır. Sofası doğrudan evin karşısında bulunan apartmanla arasında kalan boşluğa açılmaktadır. Yapının ana girişi doğu cephesinde bulunmaktadır. Doğü cephesindeki ana giriş kapısından girildiğinde dikdörtgen bir sofaya ulaşılır. Sofanın kuzey ve güney kenarlarında odalar sıralanmıştır.

Sofa batı yönünde de bahçe çıkış kapısı bulunmaktadır (Şekil 4.86.). Günümüzde sofanın kuzeye bakan sağ yanındaki mekândan bir kapı açılarak sokağa erişilmiştir.

Şekil 4.86. Konut-7 rölöve planı (Erdal, 2016)

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapının duvarlarında taş, ahşap ve kerpiç malzeme kullanılarak yığma sistemde yapılmıştır. Yapının ana giriş(doğu) cephesinde kesme taş kullanılıyor iken diğer cephelerde kerpiç kullanılmıştır. Duvar kalınlıkları 60-70 cm aralığındadır. Evin pencerelerinde ve kapısında ahşap, parmaklıklarında ise metal malzeme kullanılmıştır. Yapı kırma çatılı ve kiremit kaplamalıdır. Saçaklar ise ahşap kaplamalıdır.

Cephe düzenlemesi

Evin dört cephesi bulunmaktadır. Doğu ve güney cepheleri sokaktan görülmektedir. Kuzey ve batı cepheleri ise avlu duvarlarından dolayı sokaktan gözlemlenememekte avludan izlenmektedir (Çizelge E2.7.).

Doğu cephesi

Doğu cephesi yapı parselinde yoğun süslemeli tek kat olarak algılanmaktadır. Doğu cephe, giriş cephesi olup yapı girişi cepheden içeri çekilerek giriş eyvanı oluşturulmuştur. Cephenin merkezinde bulunan giriş açıklığı bir adet basık kemerle geçilmiştir (Şekil 4.87.).

Şekil 4.87. Konut-7 doğu(giriş) cephesi

Kemer her iki yanda da kademeli taş başlıklı, gövdesinde geometrik ve bitkisel bezemeleri olan sütunlara oturmuştur. Kemerin kenar bordüründe bitkisel olan bitki dalı motifli süsleme bulunuyor iken kemerin alt yüzünde ise geometrik desenli taş bezemeler bulunmaktadır. Kemerin kilit taşında bir adet ve kilit taşının üzerinde yan yana iki adet taş kabartmalı kare çerçeve içerisinde çiçek motifli süsleme bulunmaktadır (Şekil 4.88.).

Şekil 4.88 Konut giriş açıklığı ve plasterlerdeki bitkisel ve geometrik süslemeler

Geleneksel evin giriş kapısına yol kotundan bir basamak çıkılarak ulaşılır. Giriş kapısında da bir basamak taş eşik bulunmaktadır. Cephenin orta aksında bulunan ahşap kapının üzerinde basık kemerli aydınlatma penceresi yer alır.

Kapının her iki yanında birer adet kademelenmiş başlıklı, geometrik motif ile süslenmiş kaideli ve bitki dalı deseni ile bezenmiş gövdesi bulunan sütun vardır. Bu kare sütunların üzerinde, başlıkların üstlerinden başlayıp aydınlatma penceresini de çevreleyen basık kemerli bitkisel motifli, kilit taşında dışarı doğru çıkma yaparak motifi farklılaşan taş kabartmalı çiçek motifli bezeme yer almaktadır (Şekil 4.89.). Sütunların yanlarında birer adet sofaya bakan, bitkisel motifli taş kabartmalı süsleme ile çerçevelenmiş kemerli söveye sahip ahşap pencere bulunmaktadır. Giriş eyvanının tavanında ahşap kirişler bulunmaktadır (Şekil 4.88.).

Şekil 4.89. Giriş kapısı ve pencere detayları

Şekil 4.90. Konut-7 doğu(giriş) cephesi ve cephenin apartman arkasında kalan bölümü

Doğu cephesinin sağ ve sol yanındaki odalarda ikişer adet kemerli ahşap pencere yer almaktadır (Şekil 4.90.). Pencereilerin hepsinde de süslü demir korkuluklar bulunmaktadır. Kuzeydoğu ve güneydoğu köşedeki odaların birer pencereleri de giriş açıklığına bakmaktadır. Bu iki pencere de kemer ile geçilmiş ve sövelerinde süslemeleri bulunur. Bu pencerelerden sol taraftaki pencere sövesinin cephede yer alan diğer pencerelerden farkı yan kenar sövelerinin bitkisel motifle değil geometrik desenle bezenmesidir (Şekil 4.90.) Çatı seviyesinde kademeli taş kabartmalı silme bulunmaktadır. Bu kat silmesinin altında dişli taş kabartmalı frizi yer alır.

Şekil 4.90. Nişli girişte yer alan solda geometrik bezemeli sağda bitkisel bezemeli pencereler

Güney cephesi

Avludan izlenebilen evin güney cephesinde sade anlayışta yapılmıştır. Cephede dikdörtgen formda altı adet pencere bulunmaktadır. Pencereilerde süslü parmaklıklar görülmektedir. Cephe malzemesi doğu cephesindeki gibi taş değil sıvalıdır (Şekil 4.91.).

Şekil 4.91. Konut-7 güneydoğu(solda) ve güney cephesi(sağda)

Batı cephesi

Avludan görülebilen batı cephesinin ortasında ana giriş açıklığı ile aynı aksta bahçeye açılan kapı ve pencere açıklığı bulunmakta iken günümüzde bu açıklık çatısı üçgenleme yapılarak kapatılmış ve sofaya dahil edilmiştir (Şekil 4.92.). Bu muhdes ekin ön yüzünde iki adet pencere açıklığı, sol yan yüzünde ise bir adet kapı bulunmaktadır. Cephesinin sol tarafında bulunan odanın cephesinde iki adet dikdörtgen formda pencere yer almaktadır.

Şekil 4.92. Konut-7 batı cephesindeki sonradan kapatılan açıklık

Kuzey cephesi

Kuzey cephesinin ortasında cepheden içe gömülü bir adet kapı açıklığı vardır. Kapının her iki yanında da dikdörtgen formda ikişer adet kanatlı pencere yer almaktadır. Sonradan yapılan müdahalelerle kuzey cephesinin özgün yapısı bozulmuştur (Şekil 4.93.).

Şekil 4.93. Konut-7 kuzey cephesi

Konut-7 cephelerinin değerlendirilmesi

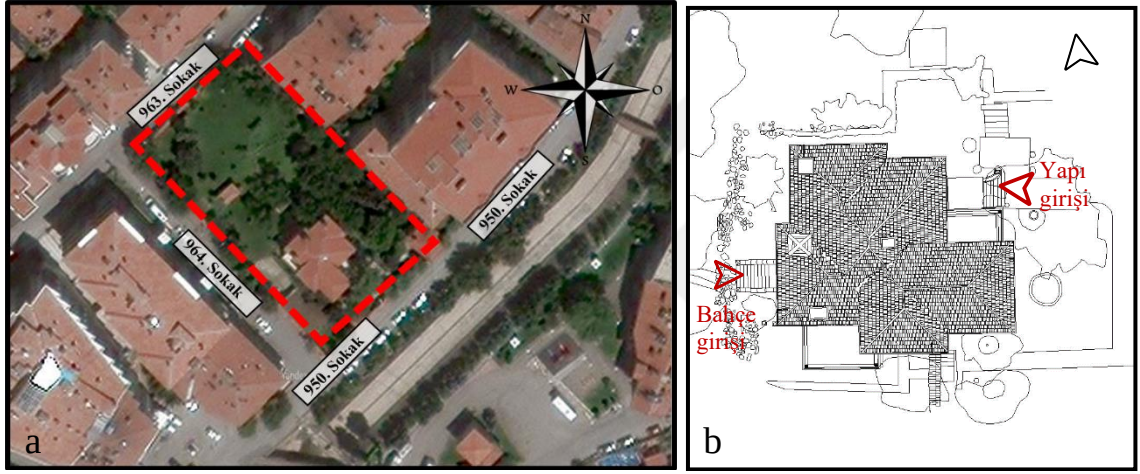
Konut-7'nin doğu cephesi yoğun süslemeli diğer cepheleri ise sade anlayışla yapılmıştır. Doğu cephesi köşelerinde ve giriş açıklığının kenarlarındaki plasterlerin üzerinde geometrik ve bitkisel bezemeli taş köşebentler cephenin karakterini oluşturmuştur. Evin cephe düzeninde simetri ve görsel açıdan yoğun süslemeler görülmektedir. Giriş cephesiyle karşılaştırıldığında güney cephesi oldukça sade bırakılmıştır. Doğu cephesi haricinde geleneksel evin cephelerinin düzeni ve dokusunda değişiklikler yapılarak yapının özgünlüğü bozulmuştur.

4.5.8. Konut-8 (Eski Vali Konağı)

Genel tanım

Geleneksel ev merkez ilçesi, Meydan Mahallesi, 950. Sokak, no:36 da yer almaktadır (Şekil 4.94. (a)). Ev batıda 963. Sokak, doğuda 950. Sokak ve güneyde 964. Sokağın sınırladığı alanda kalan büyük bir avlu içerisinde bulunmaktadır. Evin avlu girişinin bulunduğu doğu cephesi Melendiz Çayına (Uluırmak'a) bakmaktadır. Asıl kullanımı ve yapımı konak olan yapı günümüzde Aksaray Kültür Evi işlevinde kullanılmaktadır. Yapının bugünkü sahibi Aksaray Valiliği'dir.

Şekil 4.94 a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) Yapı vaziyet planı rölöve çizimi (Mutlu arşivi)

Düzgün kesme taştan yapılmış ev bodrum ve iki kata sahiptir. Yapının zemin katına avlu kotundan erişilen iki girişi bulunmaktadır. Geleneksel evin ana girişi kuzey cephede yer alırken bahçeye açılan kapı batı cephesinde yer almaktadır. Zemin kat plan düzeni düzgün olmayan dörtgen plan şemasına sahiptir. Geleneksel evin zemin katı iç sofalı plan şemasını tam olarak yansıtmamakta iken birinci kat ve bodrum katta iç sofalı plan şeması görülmektedir. Yapının birinci kat planına bakıldığında düzgün olmayan dörtgen plandadır. Geleneksel evin üst örtüsü kırma çatılı ve kiremit kaplamalı, saçakları ise ahşap kaplamalıdır (Çizelge E1.8.).

1927 yılında yapımına başlanmış konut 1930 yılında tamamlanmıştır. Mimari çağı Cumhuriyet Dönemi olan yapı 1989 yılına kadar kaymakam konağı olarak kullanılmış ve 1990 yılında restore edilmiştir. Restore edildikten sonra 7 yıl vali konağı işlevinde daha

sonra ise belirli bir dönem sanat evi olarak değerlendirilmiştir. Konut yapısı 2006 yılında tekrar restore edilerek 2007 yılından beri de Aksaray Kültür Evi işlevini üstlenmiştir.

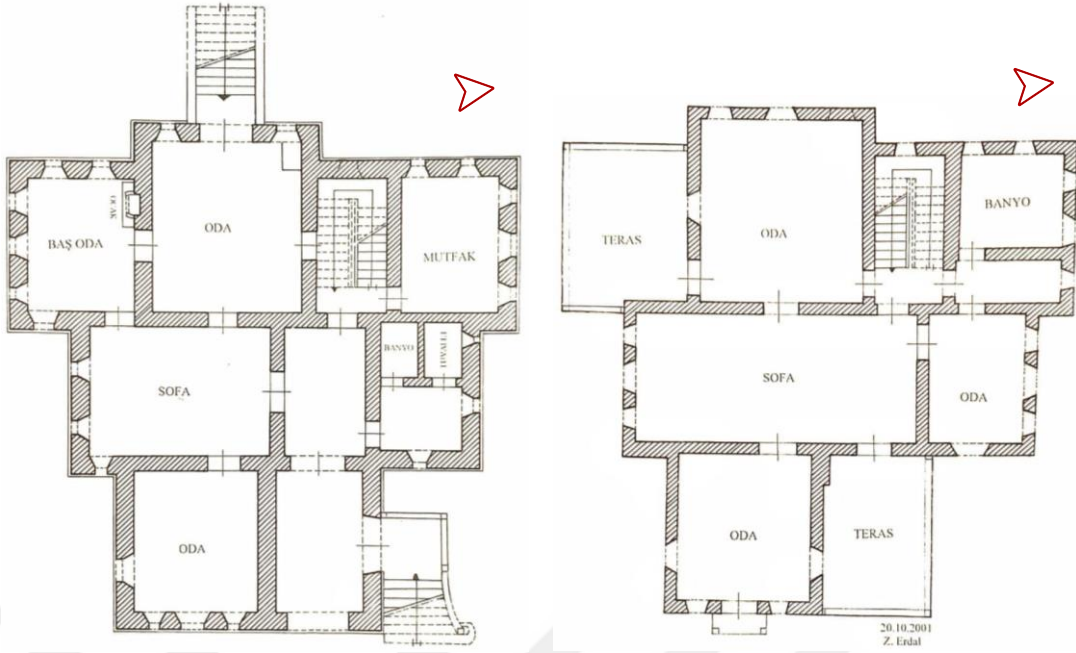
Şekil 4.95. Konut-8 1935 yılı genel görünüşü (Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi)

Mimari anlatım

Geleneksel evin sofası doğu yönde bulunan 950. Sokağa avlu ile bağlıdır. Evin bütün cepheleri bahçeye bakmaktadır. Doğu yönündeki avlu kapısından girildiğinde yapının doğu cephesindeki ana giriş açıklığına erişim sağlanmaktadır. Evin giriş kapısı kuzey cephe duvarına yerleştirilmiştir. Cephesinin kuzeydoğu köşesinde yer alan giriş sahanlığına yedi basamakla çıkılan taş korkuluklu bir merdivenle ulaşılmaktadır.

Ana giriş kapısından girildiğinde ilk önce dikdörtgen planda giriş holüne daha sonra ana sofaya geçiş yapılmaktadır. Sofa güney yönde bahçeye bakmaktadır. Doğu ve batı yönde odalar sofanın kenarlarında sıralanmıştır. Batı cephesindeki bahçeden zemin kattaki odaya erişimi sağlayan merdiven bulunmaktadır. Zemin kattaki giriş holünün batısında bulunan merdiven ile birinci kata erişim sağlanmaktadır.

Birinci kata çıkıldığında ortadaki sofa ile karşılaşılır. Sofanın batı, doğu ve kuzeyinde odalar bulunmaktayken, güney yönünde sofa bahçeye bakmaktadır. Zemin katta bulunan kapalı mekanların ikisi birinci katta teras olarak planlanmıştır (Şekil 4.96.).

Şekil 4.96. Konut-8 zemin kat ve Birinci kat planı rölövesi (Erdal, 2016)

Yapım tekniği ve malzemesi

Yığma yapım tekniğinde inşa edilen ev bodrum ve iki kata sahiptir. Kâgir bir yapı olan yapının duvar kalınlıkları 60-70 cm aralığındadır. Bodrum kat duvarları moloz taş kullanılarak örülmüştür. Zemin kat ve birinci katın duvarları kesme taştan yığma tekniğinde bosajlı taş duvar olarak yapılmıştır. Cephelerdeki süslemelerde ise vitray ve çini süslemeleri bulunmaktadır. Yapının kapı, pencere ve saçaklarında ahşap, balkon korkuluklarında metal ve taş malzeme kullanılmıştır. Kıрма çatılı olan yapının ahşap bezemeli geniş saçakları vardır.

Cephe düzenlemesi

Konut-8'in dört cephesi bulunmaktadır. Cephelerinin hepsi yapı avlusundan ve sokaktan izlenebilmektedir. Bahçenin etrafını çevreleyen avlu duvarları da evin yapım malzemesi gibi taştan örülmüştür. Yapının tüm cephelerinde su basman seviyesine kadar bodrum katın cephesi görülmektedir. Bodrum kat cepheleri sade tutulmuştur. Ön bahçe haricinde kot farkı oluşmasından dolayı diğer cephelerde bodrum kat cephe yüksekliği daha fazla algılanmaktadır. Zemin katın başlama kotunda kabartmalı taş silme bulunmaktadır.

Geleneksel evin tüm cepheleri kabartmalı, bir uzun bir kısa sıra ile dizili bosajlı taşlarla hareketlendirilmiştir. Cephelerde bulunan kapı ve pencerelerin sövelerinde

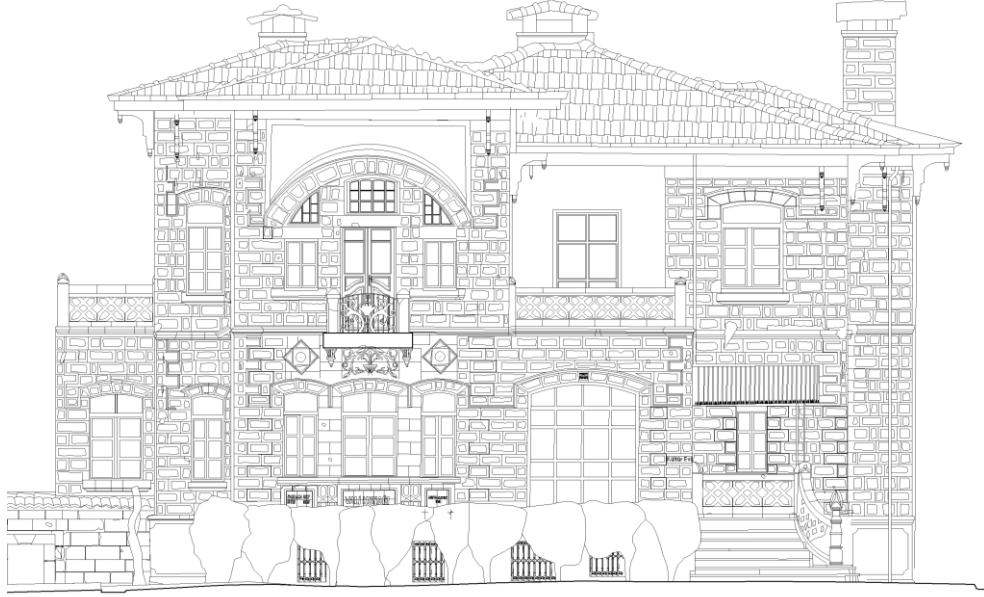
kabartmalı rustik taşlar bulunmaktadır. Pencereilerin alt seviyelerinde ise sade taş kabartmalı silme yer almaktadır. Tüm cephelerin köşe dönüm noktalarında taş kabartmalı dişli köşebentler vardır. Cephelerde birinci kat ile zemin katı birbirinden ayıran taş kabartmalı kat silmesi geçilmiş iken çatı seviyesinde ahşap silme geçilmiştir. Tüm cephelerde oluşturulan bezemeli ahşap saçaklar dönüm noktalarında bulunan ahşap konsol ile desteklenmektedir (Çizelge E2.8.).

Doğu cephesi

Eski Vali konağının doğu cephesi yapının avlusundan sade anlayışta bodrum kat, yoğun süsleme anlayışında zemin kat ve birinci kat olmak üzere bodrum ve iki kat olarak algılanmaktadır. Cephede bodrum kat seviyesinde üç adet düz lentolu, demir korkuluklu pencere bulunmaktadır. Pencereier 62x80 cm boyutlarındadır. Zemin kat seviyesinde kuzeydoğu köşesinde giriş açıklığı vardır ve üst örtüsü ahşap ile kapatılmıştır. Taş merdiven korkuluğu süslü taş kabartmalı başlıklı dört baba arasında ajurlu bezeme ile geçilmiştir. Kuzey cephesinde yapılan kademelenme doğu cephesine hareket katmıştır. Bu kademelenmenin zemin seviyesinde cephenin ortasında bir adet 66x170 cm ölçülerinde basık kemerli ahşap pencere yer alır (Şekil 4.97.).

Şekil 4.97. Konut-8 doğu cephesi

Şekil 4.98. Konut-8 doğu cephe rölöve çizimi (Mutlu arşivinden düzenlenmiştir.)

Zemin kat seviyesinde giriş holünü aydınlatan basık kemerli boyutu 215x225 cm olan ahşap, camları iç mekândan boyalı vitraylı pencere bulunmaktadır. Cephenin güneydoğu köşesindeki mekânın cephe duvarında ise ortadaki 110x170 cm yanlardaki 66x170 cm ölçülerinde olan yan yana üç adet basık kemerli üst kısımlarında iç mekânda renklendirilmiş pencereler vardır (Şekil 4.99.). Bu pencerelerin altında üç tane taş kabartmalı dikdörtgen çerçeveler içerisinde çinili yapının kitabesi, ismi ve restore tarihi yer almaktadır (Şekil 4.100. (a)). Çerçeveler arasında da taş kabartmalı zencerek motifleri bulunmaktadır.

Şekil 4.99. Zemin kat vitraylı pencereleri

Şekil 4.100. a) Yapı kitabeleri, b) balkon altı süslemeleri, c) birinci kat çini bezemeleri ve balkonu

Kitabeler ile pencere başlama seviyelerinin arasında taş kabartmalı silme vardır. Kenarlarda bulunan pencerelerin üstlerinde kare çerçeve içinde mavi ile renklendirilmiş taş kabartmalar bulunmaktadır (Şekil 4.100. (b)). Kabartmaların çevresinde çinili süslemeler yer almaktadır. Ortada yer alan pencerenin üzerinde ise kıvrık dal ve çiçek motiflerinden oluşan süsleme bulunmaktadır. Bu süslemenin üstünde zemin kattaki pencerenin hizasında cephenin birinci katında balkon yer almaktadır. Balkon köşelerinde birer adet taş sütun vardır ve aralarında süslü demir korkuluklar bulunmaktadır (Şekil 4.100. (c)).

Açık çıkmanın alt ve yan yüzeyleri çinili bezemelidir. Balkona açılan dikdörtgen formda, çift kanatlı 102x207 cm'lik ahşap kapı yer almaktadır. Kapının her iki yanında 66x101 cm ölçülerinde dikdörtgen formda birer tane kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır. Balkon kapısının ve yanlarında bulunan pencerelerin üzerinde tepe pencereleri yer alır. Pencerelerin kenarları kemer ile geçilmiş ve pencerelerin biçimlenişleri de ona göre şekillenmiştir. Taş kabartmalı kemerin üzerinde çatı seviyesine kadar renkli çinili süslemeler bulunmaktadır (Şekil 4.100. (c)). Birinci katta, giriş holünün üzerinde teras yer almaktadır. Terasın da giriş merdiveninin korkuluğundaki gibi bezemeli taş korkulukları vardır. Cephede terasa açılan çift kanatlı 134x237 cm boyutlarında ahşap bir kapı yer alır. Birinci kat cephenin kuzeydoğusundaki odaya ait bir adet basık kemerli 120x170 cm ahşap pencere bulunmaktadır. Doğu cephesinin sol yanında görülen güney cephesinde yapılan çıkmanın zemin ve birinci katında da basık kemerli, 66x170 cm ölçülerinde birer pencere yer almaktadır.

Güney cephesi

Geleneksel evin güney cephesi yapının avlusundan sade anlayışta bodrum kat, yoğun süsleme anlayışında zemin kat ve birinci kat olmak üzere bodrum ve iki kat olarak algılanmaktadır. Cephenin bodrum katında demir korkuluklu pencere açıklıkları vardır. Cephede doğu yönden batı yönüne doğru artan bir şekilde kademelenme yapılmıştır. Zemin kat seviyesinde güneybatı köşesindeki mekânın cephesinde 70x175 cm ölçülerinde üst kısımları iç mekânda renklendirilmiş vitraylı üç adet ahşap, kanatlı pencere bulunmaktadır. Aynı süsleme özelliklerinde ve ölçülerde cephenin merkezinde iki adet güneydoğu köşedeki odaya ait de bir adet ahşap pencere bulunmaktadır (Şekil 4.101).

Birinci katının güneydoğu köşesinde teras yer almaktadır. Terasa bakan 134x237 cm'lik bir adet kapı ve 120x178 cm pencere vardır. Terasın taş korkulukları süslü taş kabartmalı başlıklı köşelerde bulunan babalar arasında ajurlu bezeme ile geçilmiştir. Birinci kat cephenin orta aksında ortadaki 120x178 cm kenarlarındaki 80x175 cm boyutlarında üç adet pencere vardır. Cephenin sağ kenarında ise 120x178 cm ölçülerinde bir adet ahşap pencere bulunmaktadır. Cephedeki bütün pencerelerin süsleme özellikleri, sövelerinin bezemeleri ve pencere biçimleri aynı özellikleri taşımaktadır. Cephenin sol kenarında zemin kattaki başodada bulunan ocağın bacası teras seviyesinde ve çatıda görülmektedir (Şekil 4.102.).

Şekil 4.101. Konut-8 güney cephesi

Şekil 4.102. Konut-8 güney cephe rölöve çizimi (Mutlu arşivinden düzenlenmiştir.)

Batı cephesi

Eski vali konağının batı cephesi yapı avlusundan sade anlayışta bodrum kat, yoğun süsleme anlayışında zemin kat ve birinci kat olmak üzere bodrum ve iki kat olarak algılanmaktadır. Cephede bahçe kotundan 205 cm yükseklikteki zemin katın orta aksındaki odaya erişimi sağlayan 11 basamaklı bir merdiven bulunmaktadır.

Bodrum kat seviyesinde merdivenin sol tarafında üç adet sağ tarafında ise iki adet dikdörtgen formda, boyları 76-79 cm arasında, enleri 100-130 cm arasında değişen demir korkuluklu pencereler yer alır. Bodrum katın cephesinin yüksekliğinin ortasında belirginleştirilmiş kuşak bulunmaktadır. Zemin kat kotundaki 184x261 cm boyutlarında basık kemerli, çift kanatlı ahşap kapı merdivenin su basmanına açılmaktadır. Kapının her iki yanında kapı açıklığının ulaştığı aynı mekâna ait 66x170 cm basık kemerli, ahşap birer adet pencere yer alır (Şekil 4.103.). Merdivenin ulaştığı batı cephesinin orta aksı cepheden 105 cm dışarı taşırılmıştır. Cephenin güneybatı köşesindeki baş odanın cephesinde iki adet, cephenin kuzeybatısındaki mekanlara bakan ise üç adet basık kemerli, 66x170 cm ölçülerinde ahşap pencereler vardır.

Şekil 4.103. Konut-8 güneybatı ve batı cephesi

Şekil 4.104. Konut-8 batı cephe rölöve çizimi (Mutlu arşivinden düzenlenmiştir.) ve bahçe kapısı

Zemin kattan taş kabartmalı kat silmesi ile ayrılan birinci kat cephesinin merkezinde zemin kattaki bahçe çıkış kapısının dikey hizasında boyutları 110x170 cm, basık kemerli, ahşap pencere yer almaktadır. Bu pencerenin her iki yanında da birer adet 66x170 cm'lik basık kemerli, ahşap pencere bulunmaktadır. Cephenin güneybatı köşesinde, zemin katta baş oda olan mekânın üzerinde taş bezemeli korkuluklara sahip olan teras vardır. Birinci kat cephenin sol tarafında ise üç adet 66x170 cm, basık kemerli, ahşap pencereler yer almaktadır. Cephedeki bütün pencerelerin üst kısımlarında iç mekânda renklendirilmiş vitraylar bulunmaktadır. Batı cephesinin çatı seviyesinde ortada ve iki yanda da birer adet baca görülmektedir. Ortada bulunan bacanın genişliği yanlardakine göre daha büyüktür. Bacaların cepheleri de kabartmalı taşlarla kaplanmış ve yapı cephesiyle uyum sağlanmıştır (Şekil 4.104.).

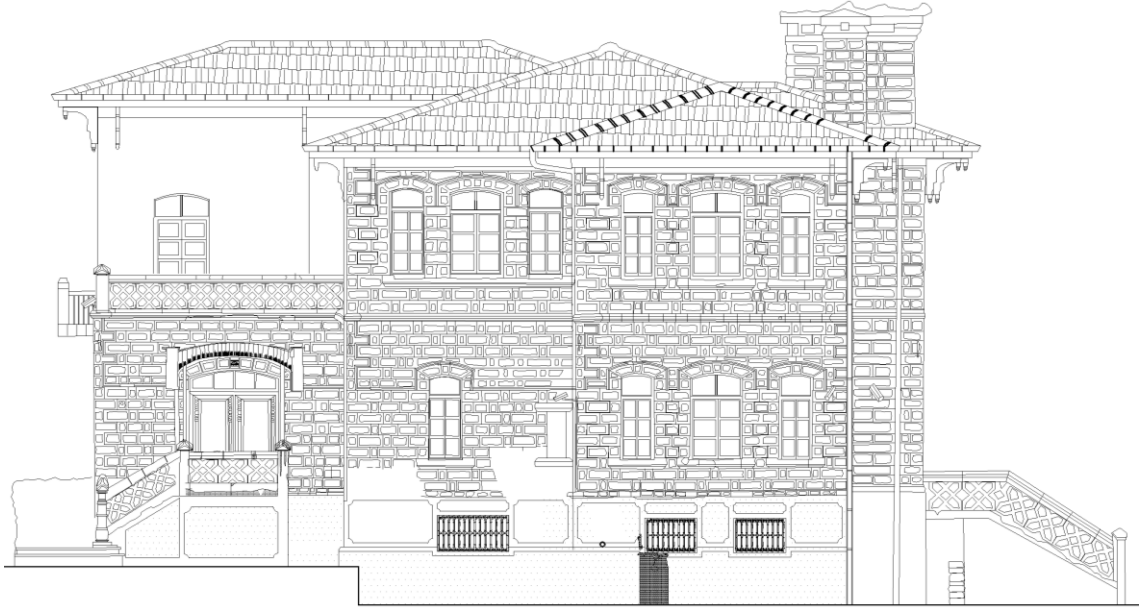
Kuzey cephesi

Kuzey cephe yapının avlusundan sade anlayışta bodrum kat, yoğun süsleme anlayışında zemin kat ve birinci kat olmak üzere bodrum ve iki kat olarak algılanmaktadır. Cephede doğudan batıya doğru kademeli olarak artan çıkma yapılmıştır.

Cephenin bodrum seviyesinde iki adet dikdörtgen formda, demir parmaklıklı pencere bulunmaktadır. Cephede en geride kalan kuzeydoğu köşesinde giriş merdiveni ve üstü ahşap örtülü sahanlığı bulunmaktadır (Şekil 4.106.). Zemin seviyesinde kuzeydoğu köşedeki giriş holüne bakan cephenin ortasında 176x263 cm ahşap, çift kanatlı ana giriş kapısı bulunmaktadır (Şekil 4.105.). Kuzey cephesinin orta aksındaki solda bulunan pencere cephedeki diğer pencereler ile aynı boyutlarda basık kemerli, sağdaki ise ıslak hacme bakan küçük boyutta dikdörtgen formdadır. Zemin kat seviyesindeki kuzeybatı köşedeki mekânın cephesinde ortadakinin eni büyük üç adet basık kemerli, ahşap pencere yer almaktadır (Şekil 4.107.). Zemin kattaki üç pencerenin hizasında birinci kat cephede de üç tane basık kemerli, ahşap pencere vardır.

Şekil 4.105. Konut-8 giriş kapısı, giriş merdiveni ve taş korkuluk detayı

Şekil 4.106. Konut-8 kuzey cephe rölöve çizimi (Mutlu arşivinden düzenlenmiştir.)

Şekil 4.107. Konut-8 kuzey cephesi ve cephede bulunan pencereler

Birinci kat cephenin merkezinde de yine ortadakinin eni daha fazla olan üç adet basık kemerli, ahşap pencere bulunmaktadır. Cephenin kuzeydoğu köşesinde zemin kotundaki giriş holünün üstünde teras yer almaktadır. Terasa bakan bir adet basık kemerli, ahşap pencere bulunmaktadır (Şekil 4.106.). Terasın taş korkulukları süslü taş kabartmalı başlıklı köşelerde bulunan babalar arasında ajurlu bezeme ile geçilmiştir. Cephede bulunan tüm pencerelerin üst kısımlarındaki camlarda vitray süslemeler bulunmaktadır.

Konut-8 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-8'in bütün cephelerinde bodrum katlar sade bir anlayışta, zemin katlar ve birinci katlar ise yoğun süslemeli olarak yapılmıştır. Yapının tüm cephelerinde zemin

katlar ve birinci katlar alt ve üst seviyeden kabartmalı taş silmeler ile sınırlandırılmıştır. Tüm cephelerin zemin kat ve birinci katlarında köşe dönüm noktalarında kabartmalı köşebentler bulunmaktadır. Cephelerde yer alan bodrum kat pencereleri dışında diğer pencerelerin üst kısımları vitraylı kenarları ise taş sövelidir. Bütün bodrum kat pencerelerinde parmaklıklar vardır fakat diğer katlardaki pencerelerde bulunmamaktadır.

Aksaray Kültür Evi'nin cephelerinde simetriye gidilmemiş cephede yapılan girinti çıkıntılarla cepheye hareket kazandırılmıştır. Cephelerde kullanılan dokulu bosajlı taşlar, pencerelerin kabartmalı söveleri, köşe geçişleri, camlarda bulunan vitray süslemeleri, ahşap bezemeli saçaklar ve saçakları destekleyen ahşap payandalar cephe karakterine görsel olarak yoğunluk katmıştır.

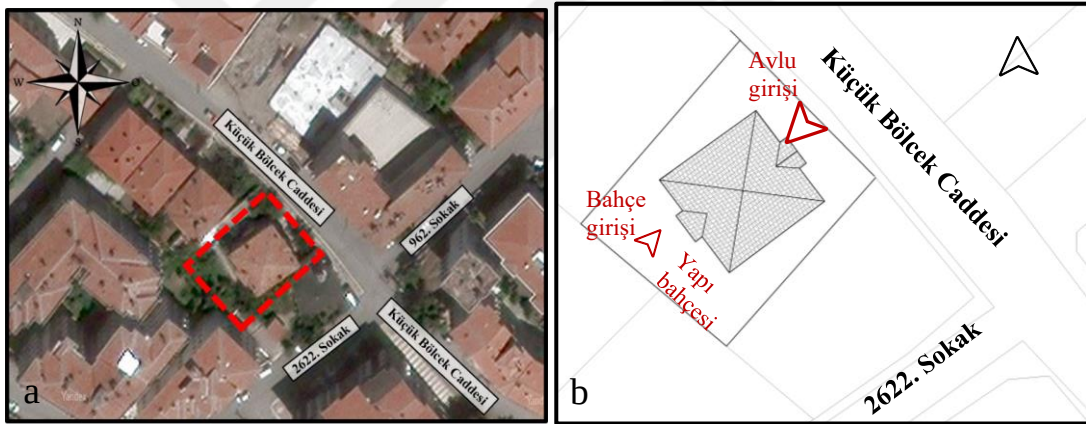
Geleneksel evin iç mekânında ve süslemelerinde batı etkisi gözlemlenirken dış cephe düzeninde ve süslemelerinde geleneksel Türk evi özellikleri görülmektedir. Konakta bulunan teras birimleri diğer geleneksel Aksaray evlerinden farklılaşmaktadır. Yapımda kullanılan taşın dokusu, cephe düzenindeki doluluk boşluklar, çinili süslemeler, bezemeli ahşap saçaklar doğu(ön) cephesine hareket kazandırmış ve cephe karakterini yoğunlaştırılmıştır.

4.5.9. Konut-9 (Uslar Konağı)

Genel tanım

Geleneksel Aksaray evi merkez ilçesi, Küçük Bölcek Mahallesi, Küçük Bölcek Caddesi, no:20 de yer almaktadır (Şekil 4.108. (a)). Yapı özel mülkiyetlidir. Avlu içerisinde bulunan evin girişine Küçük Bölcek Caddesi'nden erişilmektedir. Yapının dört tarafında da bahçesi bulunmaktadır (Şekil 4.108. (b)). Düzgün kesme taştan yapılmış ev dikdörtgen planlı ve iki kata sahiptir. Zemin kat plan şeması ile birinci kat planı genel plan itibari ile örtüşmektedir.

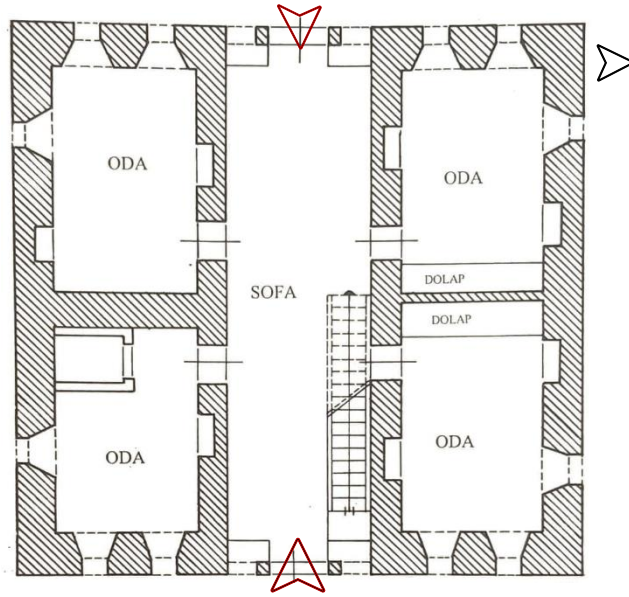
Yapım tarihi 1938 olan geleneksel evin mimari çağı Cumhuriyet Dönemi'dir. Orijinal kullanımında konut olarak yapılmış olan ev günümüzde aynı işlevini devam ettirmektedir. Fakat daha sonradan yapıya muhdes ekler eklenip zemin kat ve birinci kat bağlantısı koparılmıştır (Çizelge E1.9.).

Şekil 4.108. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı

Mimari anlatım

Geleneksel evin sofası sokağa Küçük Bölcek Caddesinden erişilen avlu ile bağlıdır. Parsel ortasına yerleştirilmiş evin doğudaki ana girişinden girildiğinde dikdörtgen sofaya geçiş yapılır. Sofanın güney ve kuzeyine odalar dizilmiştir. Sofanın batısında arka bahçe çıkış kapısı bulunmaktadır. Sofanın kuzeydoğusunda birinci kata erişimi sağlayan merdiven yer alır (Şekil 4.109.). Birinci kat sofanın doğu ve batı yönlerinde cepheden dışarı taşırılmış balkonlar yer almaktadır. Günümüzde birinci kat sofanın kuzey yönündeki mekânın cephesinde kapı açılarak muhdes merdivenler ile yapı avlusuyla birinci kat arasında bağlantı sağlanmıştır.

Şekil 4.109. Konut-9 zemin kat rölöve planı (Erdal, 2016)

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapının duvarları zemin katta ve birinci katta kesme taştan yığma tekniğinde yapılmıştır. Taş malzeme cephe dönüm noktalarında ve birinci kat pencere sövelerinde bosajlı taş kullanılmıştır. Evin pencere ve kapılarında ahşap, balkon korkuluklarında ve parmaklıklarda metal malzeme kullanılmıştır. Yapının çatısında tuğla malzemedan yapılan bacalar yer almaktadır. Evin örtü sistemi kırma çatı ve kiremit kaplıdır. Çatıda ahşap kaplamalı saçak yapılmıştır.

Cephe düzenlemesi

Geleneksel evin dört cephesi bulunmaktadır. Doğu ve kuzey cephesi sokaktan görülebilmekteyken güney cephesi yan parselde bulunan yapıdan dolayı yoldan tamamıyla izlenememektedir. Yapının arka bahçesine bakan batı cephesi ise bahçeden algılanabilmektedir. Konutun çevresini yüksek olmayan avlu duvarı çevrelemektedir (Çizelge E2.9.).

Doğu cephesi

Parsel ortasına yerleştirilmiş konutun doğu cephesi zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Birinci katın merkezinde hem gömme hem de yola doğru çıkma olarak yapılmış balkon yer almaktadır. Doğu cephenin birinci katı, zemin katına göre daha bezemelidir.

Cephenin zemin katının merkezinde konut giriş kapısı ve cephesinde altı adet simetrik olarak yerleştirilmiş pencereler yer almaktadır. Zemin kat kabartmalı kat silmesi ile birinci kattan ayrılmıştır. Cephe köşelerinde birbirine geçmeli taş kabartmalar bulunmaktadır (Şekil 4.110.).

Şekil 4.110. Konut-9 doğu cephesi

Doğu cephesindeki ana girişe kaldırım kotundan birkaç basamak inilerek erişim sağlanmaktadır. Giriş kapısı doğu cephenin ortasında, çift kanatlı, ahşap ve dikdörtgen formdadır. Kapının sövesi dikdörtgen formda sade taş kabartmalı iken üst iki köşesi içe doğru kırılarak bezeme uygulanmıştır. Giriş kapısının üstünde yarım daire formunda, etrafı taş kabartmalı aydınlatma penceresi yer alır. Kapının her iki yanında birer adet basık kemerli pencere bulunmaktadır (Şekil 4.111. (a)).

Giriş açıklığının sağ ve sol yan mekân cephelerinde ise ikişer tane basık kemerli pencere vardır. Zemin katta bulunan kanatlı ve ahşap altı adet pencerenin de söveleri sade taş kabartmalıdır ve pencerelerde demir korkuluklar bulunmaktadır (Şekil 4.111. (b)).

Şekil 4.111. a) Konut-9 giriş kapısı, b) zemin kat pencereleri

Cephenin birinci katının yanlarında kapalı çıkma, çıkmayı destekleyen konsollar, cephe merkezinde yer alan hem içeriye gömülmüş hem de cepheden dışarıya taşırılmış balkon açıklığı ve üst örtüde yapılmış alınlık cephenin ana karakterini oluşturmaktadır. Balkon açıklığının kenarlarında ve cephe köşelerinde birbirine geçmeli taş bezeme bulunmaktadır. Tüm birinci kat cephesi, kat bitiş seviyelerinde yer alan kabartmalı yatay bir silme ile sınırlandırılmıştır. Birinci kat ile çatı kat seviyesini ayıran silmesinin üzerine bir sıra taş dizilmiş ve çatı başlamıştır. Kiremit örtülü olan çatının ahşap saçakları bulunmaktadır. Çatıda üçgenleme yapılarak balkonun üstünde ahşap bezemeli alınlık oluşturulmuştur (Şekil 4.110.).

Birinci kat cephesinin merkezinde yer alan balkonun çift kanatlı, ahşap bir kapı ve kapının her iki yanında da birer adet sofayı gören dikdörtgen formda penceresi bulunmaktadır. Balkonun sağ ve sol yanında bulunan mekânların birer adet kaş kemerli ahşap penceresi balkon açıklığına bakmaktadır. Balkon tavanı ahşap kaplamadır ve balkon açıklığı iki kemer ile geçilmiştir. Kemerlerin birleşim noktasında kademeli bezeme yapılmıştır. Kemerlerin çevresi de belirgin bir şekilde taş kabartmayla çevrelenmiştir. Süslü demir balkon korkuluğu bulunmaktadır (Şekil 4.112. (a)).

Balkonun sağ ve sol yanındaki mekanlarda cepheden dışa doğru çıkma yapılmıştır. Bu çıkmalar kademeli taş payandalar ile desteklenmektedir. Taş konsollar köşe dönüş yerlerinde bitişik olarak iki adet kullanılmıştır. Çıkma yapılan cephe duvarlarında ikişer adet, kaş kemerli, kanatlı ahşap pencere yer alır. Bu pencerelerin söveleri de taş kabartmalıdır (Şekil 4.112. (b)).

Şekil 4.112. a) Balkon açıklığı ve detayları, b) cephedeki pencere, payanda ve köşe geçişi

Güney cephesi

Konut-9'un güney cephesi sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Ancak komşu parselde bulunan yapıdan dolayı cephe bir bütün olarak izlenememektedir.

Şekil 4.113. Konut-9 güney cephesi

Şekil 4.114. Konut-9 güneybatı cephesi

Güney cephesi zemin katında her iki kenarda da birer adet söveleri taş kabartmalı, kanatlı ahşap pencere yer almaktadır. Zemin kat ile birinci kat taş kabartmalı kat silmesi ile ayrılmaktadır. Güney cephesi zemin ve birinci kat köşelerinde birbirine geçmeli taş kabartmalar bulunmaktadır. Bu köşe geçişleri birinci katın bitiminde geçilen sade kabartmalı taş silmeye kadar devam etmektedir (Şekil 4.113.).

Cephenin birinci katında sağ tarafında ve ortasında birer adet kaş kemerli ahşap pencere yer almaktadır. Ortadaki pencere açıklığı belirli bir yüksekliğe kadar taş örülerek kapatılmıştır. Cephenin sol tarafında ise boyutları küçük kare formda ahşap pencere yer alır. Doğu ve batı cephesinde yapılan çıkmalar güney cephesine kütleli olarak hareket kazandırmıştır.

Batı cephesi

Batı cephesi, yapının arka bahçesinden zemin ve birinci kat olmak üzere iki katlı olarak algılanır. Cephenin birinci katı, zemin katına göre daha bezemelidir. Batı cephesinin zemin katı, giriş(doğu) cephesiyle aynı özellikleri taşımaktadır. Birinci katında ise cepheden dışarı doğru taşırılmış, kapalı ve açık çıkma yapılmıştır. Çatı sade kalın bir taş silme ile birinci kattan ayrılmıştır. Cephede simetri hakimdir.

Şekil 4.115. Konut-9 batı cephesi(solda) ve kuzeybatı cephesi (Erdal, 2016)

Zemin kat cephesinin ortasında bulunan dikdörtgen formda, ahşap kapı bahçeye açılmaktadır. Bahçe kapısının her iki yanında da basık kemerli, kanatlı üçer pencere yer almaktadır. Bahçe çıkış kapısının üzerinde balkon bulunmaktadır. Birinci kat sofanın uzandığı batı cephesindeki bu balkona ahşap kapıyla erişim sağlanmaktadır. Balkonun her iki yanında da sofayı gören birer adet dikdörtgen formda ahşap pencere yer alır. Balkon açıklığının her iki yanında da cepheden dışarıya doğru kapalı çıkma yapılmıştır. Bu çıkmalar taş konsollar ile desteklenmektedir. Çıkma yapılan bu mekanlarda ikişer adet kaş kemerli, söveleri sade taş kabartmalı ahşap pencere vardır (Şekil 4.115.). Balkon üst örtüsünü çatıdan gelen saçak kapatmaktadır ve iki adet ahşap dikme ile taşınması desteklenmektedir.

Kuzey cephesi

Kuzey cephesi sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki katlı olarak algılanmaktadır. Cepheye eklenen muhdes ek cephenin özgünlüğüne zarar vermektedir. Katlar arasında taş kabartmalı silme yapılmıştır. Yapı köşelerinde birbirine geçmeli taş kabartmalar vardır.

Zemin kat cephede sağ ve sol kenardaki mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş birer adet basık kemerli, söveleri sade taş kabartmalı, kanatlı ahşap pencere yer almaktadır. Birinci kata erişim sağlayabilmek için avludan 20-22 basamakla çıkılan muhdes bir merdiven yapılmıştır. Bu merdiven ile bir sahanlığa ulaşıp oradan da birinci kat cephenin merkezinde bulunan kapıyla yapıya girilmektedir. Kat sahanlığının etrafı kapatılmıştır. Birinci kat cephenin sağ ve sol kenarında da birer adet kaş kemerli, söveli, kanatlı ahşap pencere yer almaktadır (Şekil 4.116.).

Şekil 4.116. Konut-9 kuzeydoğu cephesi

Konut-9 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-9'un doğu ve batı cephelerinde zemin katlar ve birinci katlar süslemeli, kuzey ve güney cephelerinde ise katlar daha sade bir anlayışta yapılmıştır. Bütün birinci katlar alt ve üst seviyeden silmelerle çerçeve içine alınmıştır. Cephelerde zemin kat ve birinci katların köşelerinde kabartmalı ve şaşırtmalı köşebentler yapılmıştır. Tüm zemin kat ve birinci kat pencere sövelerinde bosajlı taş kullanılmıştır.

Yapının doğu ve batı cephesindeki pencere yerleşimleri, üst örtüde alınlık oluşturulması, cephenin iki tarafında da çıkma yapılmasıyla cephenin simetri görünümü kuvvetlendirilmiştir. Cephe düzeni ve bezemeleri ile de yapının ana karakterini oluşturan cepheler doğu ve batı cephesidir. Güney cephe diğer cephelere göre oldukça sade kalmıştır. Kuzey cephede ise muhdes ekler cephenin özgün görünümünü ve düzenini bozmaktadır.

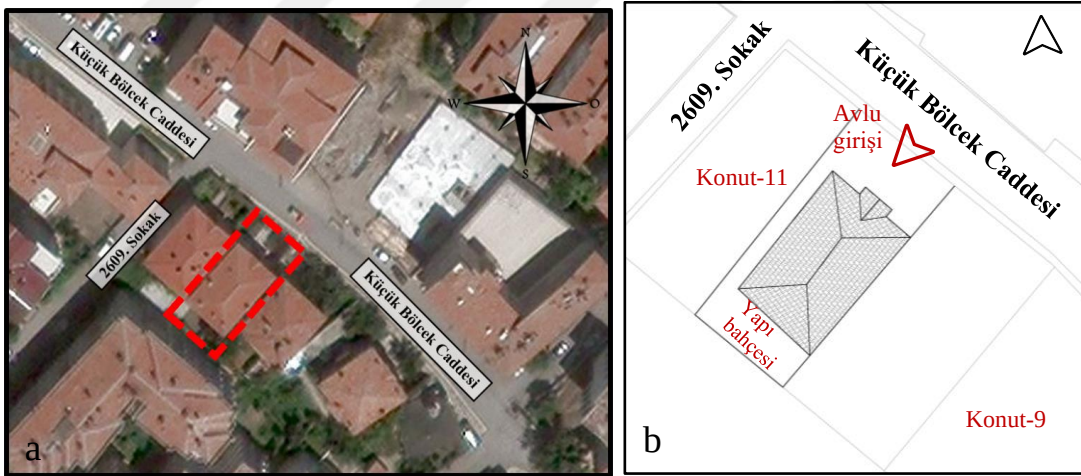

4.5.10. Konut-10

Genel tanım

Geleneksel Aksaray evi merkez ilçesi, Küçük Bölcek Mahallesi, Küçük Bölcek Caddesi'nde yer almaktadır (Şekil 4.117. (a)). Yapı özel mülkiyetlidir. Avlu içerisinde bulunan yapıya erişim doğu yönündeki Küçük Bölcek Caddesi'nden ulaşılan avlu kapısıyla sağlanmaktadır. Yapının kuzey ve batı yönlerinde bahçe yer almaktadır. Ev güney yönde komşu parselle bitişik nizamda yapılmıştır (Şekil 4.117. (b)). Düzgün kesme taştan yapılmış, cephe duvarları sıvalı ev, dikdörtgen planlı ve iki kata sahiptir. Kıрма çatılı ev kiremit kaplıdır.

Yapım yılı 1949 olan geleneksel evin mimari çağı Cumhuriyet Dönemi'dir. Geleneksel evin güneyinde bir sonraki parselinde Konut-9 (Uslar Konağı), kuzey yönündeki komşu parselinde ise Konut-11 yer almaktadır. Orijinal kullanımında konak olarak yapılmış olan yapı restore edilerek günümüzde restoran olarak kullanılmaktadır (Çizelge E1.10.).

Şekil 4.117. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı

Mimari anlatım

Konut-10'un sofası giriş kapısı ile Küçük Bölcek Caddesine avlu ile bağlıdır. Doğudaki ana girişten girildiğinde sofaya geçiş yapılmaktadır. İç sofalı plan tipine sahip yapının odaları sofanın güney yönünde kenarında dizili iken kuzey yönünde köşelerdedir. Sofanın batı yönünde ise arka bahçeye erişimi sağlayan bahçe çıkış kapısı yer almaktadır. Sofanın kuzeyinin orta aksında birinci kata erişimi sağlayan merdiven bulunmaktadır.

Geleneksel evin alt kat plan şeması ile birinci kat planı örtüşmektedir. Birinci kat sofanın doğu ve batı yönünde cepheden dışarıya taşırılmış balkon yer almaktadır.

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapının duvarları zemin katta ve birinci katta kesme taş ve sıva ile yığma tekniğinde yapılmıştır. Taş malzeme cephe dönüm noktalarında, kapı ve pencere sövelerinde bosajlı taş olarak kullanılmıştır. Evin cephelerinde ise kesme taşın üzeri sıvalı olarak gözlemlenmektedir. Yapının pencere, kapı ve balkon korkuluklarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Pencereleri ise demir parmaklıdır. Evin örtü sistemi kırma çatı ve kiremit kaplıdır. Çatıda ahşap kaplamalı ve bezemeli saçak yapılmıştır.

Cephe düzenlemesi

Yapının dört cephesi bulunmaktadır. Doğu cephesi sokaktan görülebilmekteyken güney ve kuzey cephesi yan parselde bulunan yapılardan dolayı yoldan tamamıyla izlenememektedir. Yapının arka bahçesine bakan batı cephesi ise bahçeden algılanabilmektedir. Konutun çevresini yüksek olmayan avlu duvarı çevrelemektedir (Çizelge E2.10.).

Doğu cephesi

Parsel kenarına yerleştirilmiş konutun üç tarafı bahçelidir. Doğu cephesi sade anlayışta zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Birinci katın merkezinde hem gömme hem de yola doğru çıkma yapılmış balkon yer almaktadır (Şekil 4.118.).

Şekil 4.118. Konut-10 doğu cephesi sokaktan görünümü ve yapı avlusundan görünümü

Cephenin zemin katının merkezinde konut giriş kapısı ve cephesinde dört adet simetrik olarak yerleştirilmiş pencereler yer almaktadır. Zemin kat kabartmalı kat silmesi ile birinci kattan ayrılmıştır. Cephe köşelerinde birbirine geçmeli taş kabartmalar bulunmaktadır (Şekil 4.118.).

Doğu cephesindeki ana girişe erişebilmek için kaldırım kotundan birkaç basamak inilerek avluya giriş yapılmaktadır. Avlu kotundan iki basamak çıkılarak giriş sahanlığına erişim sağlanmaktadır. Giriş açıklığı cepheden içe çekilerek oluşturulmuştur. Cephenin merkezinde bulunan bu giriş eyvanı basık kemer ile geçilmiştir. Kemerin çevresinde taş bezeme, süslemenin çevresinde ise taş kabartmalı silme bulunmaktadır (Şekil 4.119. (a)). Zemin kat cephesinde giriş eyvanının yanlarında bulunan mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş birer adet kanatlı, ahşap ve dikdörtgen formda pencere yer almaktadır (Şekil 4.119. (b)). Zemin katta bulunan pencerelerin söveleri rustik taş kabartmalıdır ve pencerelerde demir korkuluklar bulunmaktadır.

Şekil 4.119. a) Doğu(giriş) cephesindeki nişli giriş, b) zemin kat penceresi, c) giriş kapısı ve pencereleri

Giriş kapısı doğu cephenin ortasında, çift kanatlı, ahşap ve dikdörtgen formdadır. Kapının bulunduğu duvar yüzeyi sade taş kabartmalı iken kapının üst iki köşesi içe doğru kırılarak bezeme uygulanmıştır. Giriş kapısının üstünde dikdörtgen formda aydınlatma penceresi yer alır iken kapının her iki yanında da birer adet dikdörtgen biçiminde kanatlı pencere bulunmaktadır (Şekil 4.119. (c)). Giriş eyvanının sağ ve sol yanındaki odaların birer adet dikdörtgen formda, kanatlı ahşap penceresi de giriş açıklığına bakmaktadır.

Cephenin birinci katında ana girişin üzerinde hem içeriye gömülmüş hem de cepheden dışarıya taşırılmış balkon açıklığı bulunmaktadır. Balkon açıklığının kenarlarında ve cephe köşelerinde birbirine geçmeli taş bezeme vardır. Birinci kat

cephede altı adet simetrik olarak yerleştirilmiş pencereler yer almaktadır. Tüm birinci kat cephesi, kat bitiş seviyelerinde yer alan kabartmalı yatay bir silme ile sınırlandırılmıştır. Çatıda üçgenleme yapılarak balkonun üstünde ahşap bezemeli alınlık oluşturulmuştur. Kiremit örtülü olan çatının bezemeli ahşap saçakları bulunmaktadır (Şekil 4.118.).

Birinci kat cephenin merkezinde balkon açıklığını geçen basık kemerin sol üst köşesinde kare çerçeve içerisinde yapının kitabesi ve sağ üst köşesinde ise çinili nazar boncuklu bezeme bulunmaktadır (Şekil 4.120. (a)). Balkon tavanı ahşap kaplamadır ve balkon açıklığı basık kemer ile geçilmiştir. Kemerlerin çevresi de belirgin taş kabartmalıdır. Cephede balkon açıklığının sağ ve sol yanındaki mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş dikdörtgen formda, ikişer adet ahşap, kanatlı pencereler yer almaktadır. Birinci katta bulunan pencerelerde demir korkuluklar ve sövelerinde taş kabartmalar vardır (Şekil 4.120. (b)). Birinci kat ile çatı kat seviyesi kabartmalı taş kat silmesi ile geçilmiştir.

Şekil 4.120. a) Kemerin köşelerinde bulunan yapı kitabesi ve çinili süsleme, b) yapının birinci kat pencereleri

Balkonun bezemeli ahşap korkuluğu bulunmaktadır ve balkon altı saçağının kenarları da bezemeli ahşap kaplamadır (Şekil 4.121. (a)). Birinci kat sofadan erişim sağlanan balkonun çift kanatlı, ahşap bir kapısı ve kapının her iki yanında da birer adet sofayı gören dikdörtgen formda kanatlı penceresi bulunmaktadır. Balkon kapısının üzerinde de yarım daire formunda aydınlatma penceresi yer almaktadır. Aydınlatma penceresinin çevresinde kabartmalı taş sövelidir (Şekil 4.121. (b)). Balkonun her iki yanında bulunan mekanların dikdörtgen formda birer adet kanatlı, ahşap penceresi de balkon açıklığına bakmaktadır (Şekil 4.121. (c)).

Şekil 4.121. a) Cephedeki balkon, b) balkon kapısı ve pencereleri, c) balkon kenarlarındaki mekanlara ait pencere

Güney cephesi

Konut-10'un güney cephesi sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Ancak komşu parselde bulunan yapıdan dolayı cephe bir bütün olarak izlenememektedir (Şekil 4.122. (a)).

Cephenin zemin katında üç adet kanatlı, dikdörtgen ve ahşap pencere yer almaktadır. Zemin kat ile birinci kat taş kabartmalı kat silmesi ile ayrılmaktadır. Birinci kat cephede de zemindeki gibi üç adet kanatlı ve dikdörtgen formda pencere bulunmaktadır. Cepheye bulunan pencerelerde demir korkuluklar ve pencere kenar bordürlerinde kabartmalı taş söveler vardır. Çatı seviyesi taş kabartmalı silme ile ayrılmıştır. Cephe köşelerinde rustik taş kabartmalar bulunmaktadır.

Şekil 4.122. a) Konut-10 güneydoğu cephesi, b) batı (arka bahçe) cephesi, c) batı cephesi bahçe kapısı

Batı cephesi

Batı cephesi, yapının arka bahçesinden sade anlayışta yapılmış zemin ve birinci kat olmak üzere iki katlı olarak izlenmektedir. Yapı parselinde doğu yönündeki avludan

batı cephedeki arka bahçeye doğru kot farkı vardır. Bu kot farkı batı cepheden doğuya doğru yükselen merdiven ile kapatılmıştır. Çatı sade kalın bir taş silme ile birinci kattan ayrılmıştır.

Cephenin zemin katının ortasında bahçe çıkış kapısı bulunmaktadır (Şekil 4.122. (c)). Çift kanatlı, ahşap olan bu kapının sol yanında bir adet dikdörtgen formda kanatlı pencere yer almaktadır. Bahçe çıkış kapısı daha alt kotta olan bahçeye su basman seviyesinden inilen 10-12 basamaklı merdivenle bağlanmaktadır. Kot farkından dolayı oluşan sahanlığın altındaki alan kapatılarak restoranın fonksiyonuna dahil edilmiştir (Şekil 4.122. (b)). Zemin kat cephenin sol ve sağ tarafında ise mekanları ortalayacak şekilde birer adet dikdörtgen formda, kanatlı ahşap pencere yerleştirilmiştir.

Batı cephenin birinci katının merkezinde sofanın uzandığı balkon çıkış kapısı vardır. Dikdörtgen formdaki çift kanatlı ahşap kapının her iki yanında da birer adet dikdörtgen formda, kanatlı pencere yer almaktadır. Cepheden taşırılarak oluşturulmuş balkon tüm cephe duvarını kapsayacak şekilde dikdörtgen planlıdır. Birinci katta bulunan açık çıkma zemin kattaki su basman ve merdivenlerin üst örtüsünü oluşturmuştur. Bu üst örtü dört adet kare ahşap sütun ile desteklenmektedir. Cephede kuzeybatı ve güneybatı köşelerde bulunan odaları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş kanatlı, dikdörtgen formda ikişer adet pencere vardır. Balkon üst örtüsünü çatıdan gelen saçak kapatmıştır. Ahşap kaplamalı saçak dört adet ahşap kare sütun ile taşınmaktadır. Balkonun ahşap korkulukları bulunmaktadır. Batı cephesinde yer alan bütün pencerelerin kenar bordürleri sade taş söveye ve pencereleri demir korkuluklara sahiptir. Batı cephesinin köşelerinde de dişli köşebentler vardır.

Kuzey cephesi

Kuzey cephesi sokaktan sade anlayışta bir zemin ve birinci kat olmak üzere iki katlı olarak algılanmaktadır. Fakat komşu parselde bulunan Konut-11'den dolayı cephe bir bütün olarak izlenememektedir. Katlar arasında taş kabartmalı silme yapılmıştır. Yapı köşelerinde birbirine geçmeli taş kabartmalar vardır.

Cephenin zemin katında ve birinci katında üçer adet dikdörtgen formda, kanatlı ahşap pencere yer almaktadır. Cephedeki altı adet pencerenin de kenar bordürlerin sade taş sövelidir ve demir korkulukları vardır. Çatı saçağı ahşap kaplamalı ve ahşap bezemelidir.

Konut-10 cephelerinin değerlendirilmesi

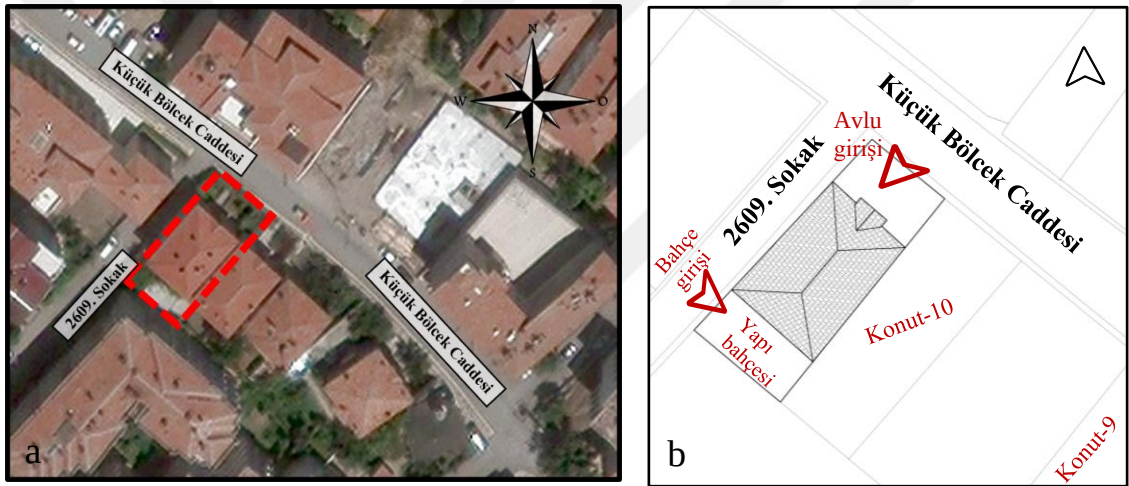
Konut-10'un cepheleri sade bir anlayışta yapılmıştır. Bütün birinci katlar alt ve üst seviyeden silmelerle çerçeve içine alınmıştır. Cephelerde zemin kat ve birinci katların köşelerinde kabartmalı ve şaşırtmalı köşebentler yapılmıştır. Tüm zemin kat ve birinci kat pencere sövelerinde bosajlı taş kullanılmıştır.

Evin karşılıklı iki cephesi genel olarak aynı özellikleri yansıtmakta ve cephelerde simetri oluşturma çabası görülmektedir. Doğu cephesinde pencere yerleşimleri, üst örtüde alınlık oluşturulması ile cephenin simetri görünümü kuvvetlendirilmiştir. Doğu cephesinde köşe dönüm noktalarında, balkon ve giriş açıklığının kenarlarında rüstik taş kabartmalı dişli köşebentler cephenin görsel yoğunluğunu arttırmıştır. Batı cephesinde açık çıkma yapılması ve üst örtüde geniş ahşap saçak oluşturulması ile cephe hareketlendirilmiştir. Komşu yapılara bakan kuzey ve güney cepheleri ise oldukça sade bırakılmıştır.

4.5.11. Konut-11

Genel tanım

Geleneksel Aksaray evi merkez ilçesi, Küçük Bölcek Mahallesi, Küçük Bölcek Caddesi'nde yer almaktadır (Şekil 4.123. (a)). Yapı özel mülkiyetlidir. Yapıya erişim doğu yönündeki Küçük Bölcek Caddesi'nden ulaşılan avlu kapısıyla sağlanmaktadır. Köşe parselde konumlandırılmış yapının batı yönünde bahçe yer almaktadır. Ev güney yönde komşu parsel, kuzey yönde ise 2609. Sokağa bitişik nizamda yerleştirilmiştir (Şekil 4.123. (b)). Düzgün kesme taştan yapılmış evin cephe duvarları sıvalıdır. Konut dikdörtgen planlı ve iki kata sahiptir. Kıрма çatılı ev kiremit kaplıdır (Çizelge E1.11.).

Şekil 4.123. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı

Şekil 4.124. Konut-10 (solda) ve Konut-11'in sokaktan görünümü

Yapım tarihi 1949 olan geleneksel evin mimari çağı Cumhuriyet dönemidir. Konut güney yönündeki komşu parselde bulunan Konut-10 ile yan yana yer almaktadır (Şekil 4.124.). Orijinal kullanımında konak olarak yapılmış olan ev restore edilerek günümüzde konut işlevini devam ettirmektedir.

Mimari anlatım

Küçük Bölcek Caddesi'nden girilen bir avlu ile evin giriş kapısına ulaşılır. Batı yönünde bahçesi bulunan evin 2609. Sokaktan girilen metal bir bahçe kapısı bulunmaktadır. Geleneksel evin sofası doğu yönde girişteki avluya, batı yönünde ise arka bahçeye uzanmaktadır. Yapı giriş cephesi ve plan şeması bakımından Konut-10 ile aynı özellikleri taşımaktadır. Fakat cephelerinde doluluk-boşluk boyutlarında ve sövelerinde bazı farklılıklar bulunmaktadır. Kırma çatıya sahip evin bezemeli ahşap saçakları dört cephede de görülmektedir.

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapının zemin kat ve birinci kat duvarları kesme taştan yığma tekniğinde yapılmıştır. Taş malzeme cephe dönüm noktalarında, kapı ve pencere sövelerinde bosajlı taş olarak kullanılmıştır. Kuzey ve güney yöndeki zemin kat duvarları moloz taş ile örülmüştür. Batı ve doğu cephelerde ise sıvalı kesme taş gözlemlenmektedir. Yapının pencere ve kapısında ahşap malzeme kullanılmıştır. Evin balkon korkuluklarında ve pencerelere parmaklıklarında metal malzeme kullanılmıştır. Evin örtü sistemi kırma çatı ve kiremit kaplıdır. Çatıda ahşap kaplamalı ve bezemeli alınlık ve saçak yapılmıştır.

Cephe düzenlemesi

Yapının dört cephesi bulunmaktadır. Doğu ve kuzey cephesi sokaktan görülebilmektedirken güney cephesi yan parselde bulunan Konut-10'dan dolayı yoldan tamamıyla izlenememektedir. Yapının arka bahçesine bakan batı cephesi ise bahçeden algılanabilmektedir. Konutun çevresini yüksek olmayan avlu duvarı çevrelemektedir (Çizelge E2.11.).

Doğu cephesi

Parsel kenarına yerleştirilmiş konutun doğu ve batı yönünde iki tarafı bahçelidir. Doğu cephesi sade anlayışta zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak

algılanmaktadır. Birinci katın merkezinde hem gömme hem de yola doğru çıkma yapılmış balkon yer almaktadır (Şekil 4.125.).

Şekil 4.125. Konut-11 doğu cephesi

Konut-11'in doğu cephesinin zemin katında giriş eyvanının daha büyük açıklıklı geçilmesi, giriş kapısının üzerinde aydınlatma penceresi bulunmaması ve giriş açıklığının sol ve sağ yan cephelerinde ikişer adet pencere bulunmasıyla Konut-10'un zemin katının cephe görünümünden ayrılmaktadır (Şekil 4.126.). Bunların dışında kalan cephe düzeni ve süslemelerinde iki konakta da aynı özellikler görülmektedir.

Şekil 4.126. Konut-11 doğu cephesi giriş açıklığı ve zemin kat pencereleri

Konut-11'in birinci kat cephesinde balkon açıklığının eninin daha geniş olması, balkon kapısının üzerinde aydınlatma penceresi bulunmaması, balkon korkuluklarının metal olması ve balkon alt saçağının kenarlarında farklı ahşap bezeme kullanılmasıyla Konut-10 ile farklılık göstermiştir. Balkon kemerinin üst iki köşesinde yapı kitabesi yer almaktadır (Şekil 4.127.). Bu farklılıklar dışında cephedeki açıklık yerleşim düzenleri ve cephedeki bezemeler aynıdır. Doğu cephesinde üst örtüde alınlık oluşturulması simetriyi güçlendirmiştir.

Şekil 4.127. Konut-11 doğu cephesi birinci kat düzeni ve balkon detayı

Güney cephesi

Konut-11'in güney cephesi sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Ancak komşu parselde bulunan Konut-10'dan dolayı cephe bir bütün olarak izlenememektedir (Şekil 4.128.). Güney cephesi köşe geçişlerinde taş bezemeli köşebentler kullanılmıştır. Çatı seviyesinde de taş kabartmalı silme yer almaktadır.

Şekil 4.128. Konut-11 güneydoğu ve kuzeydoğu cephesi

Cephenin zemin katında ve birinci katında üçer adet dikdörtgen formda, kanatlı ahşap pencere yer almaktadır. Cephedeki altı adet pencerenin de kenar bordürleri sade taş sövelidir ve demir korkulukları vardır. Cephe su basman seviyesi moloz taş ile kaplanmıştır. Zemin katın başlama kotunda kabartmalı taş silme bulunmaktadır. Zemin katın cephesinde sıvalı moloz taş kullanılırken birinci katın cephesinde de sıvalı kesme taş kullanılmıştır. Cephedeki katlar arasındaki malzeme farklılığını kabartmalı taş kat silmesi belirginleştirmiştir.

Batı cephesi

Batı cephesi, yapının arka bahçesinden sade anlayışta zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki katlı olarak izlenmektedir. Yapı parselinde doğu yönündeki avludan batı cephedeki arka bahçeye doğru kot farkı bulunmaktadır. Çatı sade kalın bir taş silme ile birinci kattan ayrılmıştır (Şekil 4.129. (a)).

Şekil 4.129. a) Batı cephesi, b) batı cephesi arka bahçeden görünüşü, c) bahçe çıkış kapısı sahanlığı

Cephenin zemin katının ortasında bahçe çıkış kapısı bulunmaktadır. Bahçe çıkış kapısı daha alt kotta olan bahçeye su basman seviyesinin her iki tarafından da inilen 11 basamaklı merdivenle bağlanmaktadır. Sahanlığın altında kalan alan depo olarak kullanılmaktadır. Batı cephesindeki su basmanın etrafı ahşap malzeme ile aralarda açıklıklar oluşturarak kapatılmıştır (Şekil 4.129. (b)). Bu kapalı alana açılan çift kanatlı, ahşap bahçe çıkış kapısının her iki yanında birer adet dikdörtgen formda kanatlı pencere yer alır. Cephenin sol ve sağ tarafında ise ikişer adet mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş dikdörtgen formda, kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır.

Zemin kattaki su basmanın cephe boyunca devam etmemesi, cephenin sağ tarafında iki adet pencere bulunması ve birinci kat cephesi boyunca devam eden balkonun

süslü demir korkulukları olması dışında batı cephesinin katlarındaki cephe düzeni ve genel cephe süslemeleri Konut-10 ile aynı özellikleri sergilemektedir.

Kuzey cephesi

Kuzey cephesi sokaktan sade anlayışta yapılmış zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki katlı olarak algılanmaktadır. Katlar arasında taş kabartmalı silme yapılmıştır. Cephenin sağ tarafında devam eden düzgün kesme taştan yapılmış avlu duvarı izlenmektedir. Bu duvarda arka bahçeye erişimi sağlayan demir bir kapı ve garaj kapısı yer almaktadır (Şekil 4.130.). Yapı köşelerinde birbirine geçmeli taş kabartmalar vardır.

Şekil 4.130. Konut-11 kuzeybatı cephesi ve bahçe avlu kapısı

Kuzey cephesinin zemin katında ve birinci katında üçer adet küçük boyutlarda, ahşap pencere yer almaktadır. Cephedeki altı adet pencerenin de kenar bordürlerinde sade taş söve bulunmaktadır ve demir korkulukları vardır (Şekil 4.131.). Cephe su basman seviyesi moloz taş ile kaplanmıştır. Zemin katın başlama kotunda kabartmalı taş silme bulunmaktadır.

Zemin kat cephesinde sıvalı moloz taş kullanılırken birinci katın cephesinde de sıvalı kesme taş kullanılmıştır. Cephedeki katlar arasındaki malzeme farklılığını kabartmalı taş kat silmesi belirginleştirmiştir. Cephe köşelerinde taş bezemeli köşebentler kullanılmıştır (Şekil 4.131.). Çatı seviyesinde taş kabartmalı kuşak yer almaktadır. Saçak kuzey cephe de ahşap kaplamalı ve ahşap bezemelidir.

Şekil 4.131. Konut-11 kuzey cephesi (solda) ve kuzeydoğu cephesi (sağda)

Konut-11 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-11'in cepheleri sade bir anlayışta yapılmıştır. Bütün birinci katlar alt ve üst seviyeden silmelerle çerçeve içine alınmıştır. Cephelerde zemin kat ve birinci katların köşelerinde kabartmalı ve şaşırtmalı köşebentler yapılmıştır. Batı ve doğu cephelerin zemin kat ve birinci kat pencere sövelerinde bosajlı taş kullanılmıştır. Kuzey ve güney cephelerinin zemin katlarında sıvalı moloz taş kullanılmış iken birinci katlarında sıvalı kesme taş kullanılmıştır. Bu cephelerdeki pencere söveleri ise sade taş kabartmalıdır. Bütün cephelerde ahşap saçak görülmektedir.

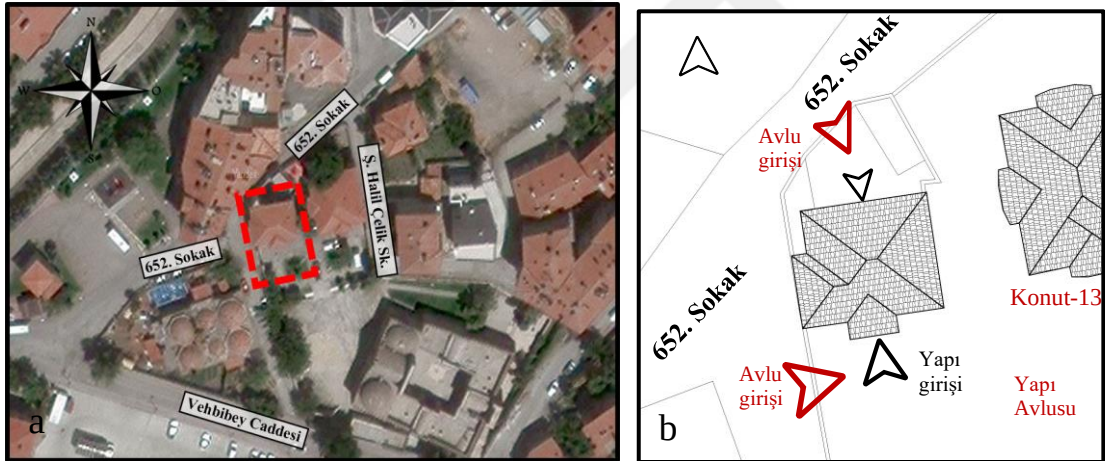
Evin doğu cephesinde doluluk-boşluk oranları, pencere yerleşimleri ve üst örtüde alınlık oluşturulması ile cephenin simetri görünümü kuvvetlendirilmiştir. Doğu cephesinde köşe dönüm noktalarında, balkon ve giriş açıklığının kenarlarında rüstik taş kabartmalı dişli köşebentler cephenin görsel yoğunluğunu arttırmıştır. Konut-10'a bakan güney cephesi oldukça sade bırakılmıştır. Batı cephesinde açık çıkma yapılması ve üst örtüde geniş ahşap saçak oluşturulması ile cephe hareketlendirilmiştir. Sokağa bakan kuzey cephesi doğu ve batı cephesine göre oldukça sadedir. Cephede bulunan açıklıkların boyutları diğer cephelerdekinden küçük tutulmuştur.

4.5.12. Konut-12 (Mehmet Turgut Konağı)

Genel tanım

Geleneksel ev merkez ilçesi, Zincirli Mahallesi 652. Sokakta 1 nolu parselde yer almaktadır (Şekil 4.132. (a)). Yapı sahibi Aksaray Belediyesi'dir. Orijinal kullanımında 652. Sokaktan erişilen avludan yapıya giriş sağlamaktadır. Ancak günümüzde yapının güney cephesinde bulunan avludan giriş yapılmaktadır (Şekil 4.132. (b)). Kesme taştan yapılmış yapı, bodrum ve iki kata sahip dikdörtgen planlıdır. Genel plan itibariyle alt kat plan şeması ile birinci kat planı örtüşmektedir (Çizelge E1.12.).

1910 yılında yapılmış olan konutun mimari çağı Cumhuriyet Dönemi'dir. Orijinal kullanımı ev olan yapı 2013 yılında Aksaray Belediyesi tarafınca restore edilerek günümüzde Aksaray Belediyesi kültür ve sosyal işleri evi olarak kullanılmaktadır. Aynı avlunun içerisinde Konut-13 ile yan yana konumlanmışlardır (Şekil 4.133.).

Şekil 4.132. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı

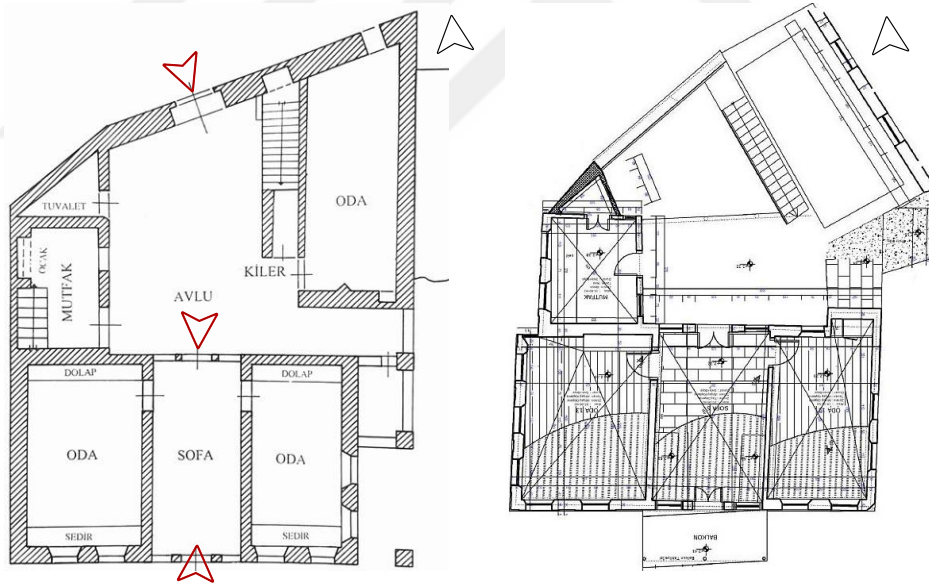

Şekil 4.133. Konut-12 ve Konut-13 görünüşü

Mimari anlatım

652. Sokaktan erişilen avlu ile evin girişine ulaşılmaktadır. Evin dikdörtgen sofası güney ve kuzey yönünde avlulara açılmaktadır. Kesme taştan yapılmış yapı, bodrum ve iki kata sahip dikdörtgen planlıdır. Genel plan itibariyle alt kat plan şeması ile birinci kat planı örtüşmektedir. Konut-12'nin özgün ana girişi kuzey cephesindeki avlu kapısından sağlanmaktadır. Ancak günümüzde bu kapı kullanılmadığı için yapıya güney cephesindeki avlu tarafından giriş yapılmaktadır.

Güneydeki ana girişten girildiğinde dikdörtgen sofaya geçiş yapılır. Sofanın doğu ve batısına odalar yerleştirilmiştir. Zemin katta kuzeybatı köşeye kapısına arka bahçeden ulaşılan mutfak yerleştirilmiştir. Kuzey yönündeki avluda kuzeydoğu köşede dikdörtgen planda depo bulunmaktadır. Dikdörtgen sofada yer alan bir merdiven ile birinci kata erişim sağlanmaktadır. Birinci kat sofanın güneyinde ve kuzeyinde giriş açıklığının üstündeki balkon yer almaktadır. Zemin katta olduğu gibi birinci kat planında da odalar sofanın kenarındadır (Şekil 4.134.).

Şekil 4.134. Konut-12 zemin kat planı rölöve çizimi (Erdal, 2016) ve Birinci kat planı rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012)

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapı yığma tekniğinde düzgün kesme taş kullanılarak inşa edilmiştir. Geleneksel evin cephesine bakıldığında zemin katta ve birinci katta kesme taş gözlemlenmektedir. Kapı, pencere ve saçak gibi mimari elemanlarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Pencere

parmaklıklarında metal malzeme gözlemlenmektedir. Yapı kırma çatı ile örtülmüştür. Örtüsü kiremit kaplı olan çatının 50-60 cm ahşap kaplamalı saçağı vardır.

Cephe düzenlemesi

Konut-12'nin dört cephesi bulunmaktadır. Yola bitişik nizamda olan batı cephesinin tamamı sokaktan izlenebilmektedir. Kuzey ve güney cephesinin zemin katı ise yüksek avlu duvarlarından dolayı yoldan gözlemlenememekte avludan izlenmektedir. Doğu cephesi ise yapı avlusundan algılanabilmektedir (Çizelge E2.12.).

Güney cephesi

Parsel kenarına yerleştirilmiş konutun güney cephesi avludan sade anlayışta zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Batı ve doğu cephesinde yapılan çıkma güney cephesine hareket kazandırmıştır.

Zemin kat cephede simetrik olarak yerleştirilmiş altı adet pencere ve bir adet kapı bulunmaktadır. Yapıya giriş güney cephenin ortasından bir basamakla çıkılan su basman seviyesinden sağlanmaktadır. Dikdörtgen sofaya açılan bu giriş açıklığı birinci katta çıkma yapılarak oluşturulmuş iki adet ahşap dikme ile taşınan balkonun yarattığı üstü kapalı yarı açık bir alan ile geçilmiştir (Şekil 4.135.). Açıklığının tavanı ise ahşap malzemeye kaplanmıştır.

Şekil 4.135. Konut-12 güney cephesi ve giriş kapısı

Giriş kapısı tek kanatlı, dikdörtgen formda ve ahşaptır. Kapının her iki yanında birer adet kanatlı, dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin genişliği cephedeki diğer pencerelerden daha azdır. Giriş açıklığının batı ve doğu yan cephelerinde ise ikişer tane dikdörtgen formda pencereler vardır. Zemin katta bulunan altı adet pencerede ızgara şeklinde parmaklıklara sahiptir (Şekil 4.135.).

Cephenin birinci katında ana girişin üzerinde cepheden dışarıya taşırılmış balkon bulunmaktadır. Birinci kat cephede altı adet simetrik olarak yerleştirilmiş pencereler yer almaktadır. Birinci kat, cephede hem taş bir silmeyle hem de ahşap silmeyle zemin kattan ayrılmıştır.

Şekil 4.136. Konut-12 güney cephesi Birinci katı

Balkon çıkış kapısı iki kanatlı, dikdörtgen formda ve ahşaptır. Kapının sağ ve sol yanında dikdörtgen formda birer pencere yer almaktadır. Bu pencereler üç bölümden oluşan ortadaki ve kenarlardaki desenleri farklı iki tarz süsleme ile şekil verilmiş demir parmaklıklıdır. Balkonun yan cephelerinde mekanları ortalayacak şekilde ikişer adet pencere yerleştirilmiştir. Doğudaki pencerelerde balkon kapı açıklığının yanlarında bulunan pencerelerde olduğu gibi süslemeli demir parmaklıklar vardır. Batı tarafındaki pencerelerin ise bir tanesi cumbalı, süslemeli diğeri ise süslemeli demir korkulukludur. Bu iki dikdörtgen pencerenin kenarlarında sade taş söveler bulunmaktadır. Bu pencereler dışında güney cephesindeki pencere ve kapı kenarları süslemesiz ve sadedir. Çatıdan gelen saçakla balkonun üst örtüsü oluşturulmuştur. Balkon üst örtüsü ahşap tavanlı ve kiremit kaplıdır. Bu üst örtünün taşınması iki adet taş silindir kaideli üzerinde ahşap kare iki adet dikme ile desteklenmektedir. Süslü demir balkon korkulukları bulunmaktadır (Şekil 4.136.).

Batı cephesi

Batı cephesi, sokaktan sade anlayışta yapılmış zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki katlı olarak izlenmektedir. Yola bitişik nizamda yerleştirilmiş yapının cephesi kuzey yönüne doğru kırılarak yolun aksına göre şekillendirilmiştir. Cephenin sağ tarafında ise avlu duvarı izlenmektedir.

Cephede zemin katta küçük boyutlarda kare formda, ızgara demir parmaklıklı ve ahşap bir adet pencere dışında herhangi bir açıklık yoktur. Kat arasının belirgin bir şekilde hem taş hem de ahşap silmeyle geçildiği görülmektedir. Birinci kat cephede beş adet pencere yerleştirilmiştir. Yapının birinci katında güneybatı köşedeki odayı kapsayacak ölçüde dışa çıkma yapılmıştır. Batı cephesinin sağ tarafında bulunan bu çıkma kademeli taş konsollar ile desteklenmiştir (Şekil 4.137.).

Şekil 4.137. Konut-12 güneybatı (solda) ve batı cephesi (sağda)

Çıkmanın sokağı gören ön yüzünde üç adet yan yüzünde ise bir adet dikdörtgen formda, kanatlı ahşap pencere bulunmaktadır. Kenarlarda bulunan pencereler cumbalı ve süslemeli parmaklıklara sahipken ortada bulunan pencere işlenmiş parmaklığa sahiptir. Cephesinin sol tarafında ise iki adet dikdörtgen şeklinde, kanatlı ahşap pencere yer almaktadır (Şekil 4.138.). Yerleştirilmiş bu iki pencerenin farklı süslemeli demir parmaklıkları vardır. Birinci kattaki pencerelerin kenar bordürlerinde sade taş kabartmalı söve bulunmaktadır.

Şekil 4.138. a) Restore edilmeden önceki batı cephesi (Erdal, 2016), b) günümüz batı cephesi

Kuzey cephesi

Kuzey cephesi yapı avlusundan sade anlayışta zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Sokaktan bakıldığında ise avlu duvarından dolayı sadece birinci katı gözlemlenmektedir. Kuzey cepheye yoldan bakıldığında aynı avlu içerisinde bulunan Konut-13'ün aynı yönde birinci kat cephesi de görülmektedir (Şekil 4.139.).

Şekil 4.139. Konut-13 ve Konut-12 sokaktan görünüşü

Kuzey cephesinde bulunan bahçe avlusuna sokaktan ahşap bir kapıyla erişim sağlanmaktadır. Avlu duvarının sol tarafında kuzeydoğu köşede yer alan mekâna ait iki adet pencere yer almaktadır (Şekil 4.140. (b)). Cephenin zemin katının merkezinde bahçe çıkış kapısı bulunmaktadır. Kapının her iki yanında sofayı gören dikdörtgen formda birer adet pencere yer almaktadır. Girişin sol yanındaki odaya bakan bir adet dikdörtgen formda pencere yer alır. Zemin kattaki ahşap pencerelerde süslü demir parmaklıklar bulunmaktadır. Bahçe çıkış kapısının sağ tarafındaki odanın cephesini bahçeden erişilen mutfak mekânı kapatmaktadır. Zemindeki giriş açıklığının üstü balkon olarak kapatılmıştır.

Şekil 4.140. a) Restore edilmeden önceki kuzey cephesi (Erdal, 2016), b) günümüz kuzey cephesi

Kuzey cephesinin birinci katına bakıldığında cephenin orta aksında çift kanatlı, dikdörtgen formda ahşap bir kapı bulunmaktadır. Dikdörtgen plandaki balkona açılan bu kapının sol yanında iki adet sağ yanında ise bir adet kanatlı ahşap ve parmaklıklı pencere vardır. Balkon üst örtüsü ahşap kaplamalıdır ve üç adet ahşap dikme ile taşınması desteklenmektedir. Kuzeybatı köşedeki odaya ait dikdörtgen biçimde, ahşap, süslü korkuluklu pencere görülmektedir. Birinci katın mutfak bölümünde de bir adet kare pencere yer alır (Şekil 4.141.).

Şekil 4.141. Konut-12 kuzey cephesi birinci kat görünüşü

Doğu cephesi

Doğu cephesi yapı avlusundan sade anlayışta zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak izlenmektedir. Cephenin sağ tarafında yapının kuzey avlusunda kuzeydoğu köşede bulunan mekânın cephesi görülmektedir. Doğu cephede birinci katta yapılan çıkma zemin katta konsol oluşumunu sağlamıştır.

Doğu cephesinin zemin katında güneydoğu köşedeki mekâna bakan iki adet dikdörtgen formda, demir korkuluklu, kanatlı ve ahşap pencere yer almaktadır. Cephenin birinci katında çıkma yapılmıştır. Bu çıkma üzerinde de iki adet, dikdörtgen biçiminde süslü parmaklıklı, kanatlı ve ahşap pencere bulunmaktadır. Doğu cephede yapılan bu çıkma ahşap kirişleme ve kare taş sütunlar ile taşınmaktadır. Sütunların çıkmayı desteklemesiyle zemin katta arkad oluşturulmuştur. Birinci kat cephenin sol yapı köşesi üstten ve alttan belirli bir mesafe bırakılarak 45 derecelik açıyla üstten iki kademe alttan ise bir kademe yapılarak pahlanmıştır. Köşe geçmesi sade olan cepheye hareketlilik sağlamıştır (Şekil 4.142.).

Arkad boşluğundan sonra cephe duvarının bitiminde, zemin kat yüksekliğinde taş bahçe duvarı devam ettirilmiştir. Bu duvar üzerinde de bir adet ahşap kapı ve bir adet depoyu gören dikdörtgen ahşap pencere bulunmaktadır (Şekil 4.143.). Birinci kat ile çatı arası taş silmeyle geçilmiş ve cephede kat ayrımı belirginleştirilmiştir.

Şekil 4.142. Konut-12 güneydoğu (solda) cephesi ve kuzeydoğu cephesi

Şekil 4.143. Konut-12 doğu cephesi

Konut-12 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-12'nin cepheleri sade bir anlayışta yapılmıştır. Bütün birinci katlar alt ve üst seviyeden silmelerle çerçeve içine alınmıştır. Güney ve batı cephelerinde pencere söveleri sade taş kabartmalıdır. Bütün cephelerde ahşap saçak görülmektedir. Cephelerde yer alan bütün pencerelerde demir parmaklıklar bulunmaktadır.

Güney cephenin birinci katında açık çıkmadan yapılması, çıkmanın üst örtüsünde geniş saçak kullanılması, doğu ve batı cephelerinde yapılan kapalı çıkma güney cepheye hareket kazandırmıştır. Batı cephede ise çıkma yapılması, taşıyıcı konumundaki konsollar ve cumba şeklinde demir parmaklıklar cephe karakterini oluşturmuştur. Kuzey cephesi

sokağa oldukça kapalıdır. Doğu cephede birinci katta yapılan çıkma ile oluşmuş arkad cepheye hareket sağlamıştır. Konut-12 diğer geleneksel Aksaray evleri ile karşılaştırıldığında süsleme açısından oldukça sade kalmıştır.

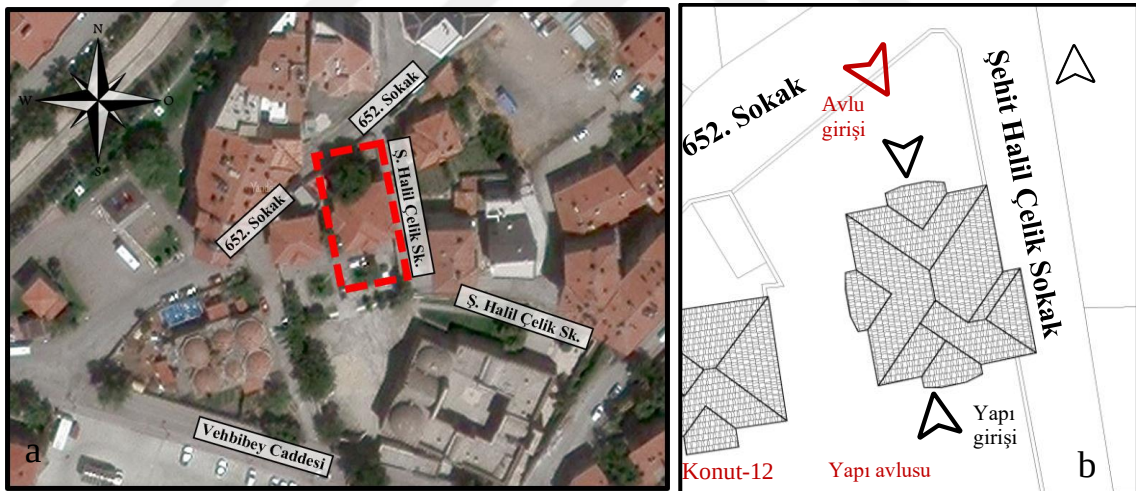
4.5.13. Konut-13 (Şükrü Aktaş Konağı)

Genel tanım

Geleneksel ev yapısı merkez ilçesi, Zincirli Mahallesi Şehit Halit Çelik Sokakta 3 nolu parselde yer almaktadır (Şekil 4.144. (a)). Yapı sahibi Aksaray Belediyesi'dir.

Avlu içerisinde yer alan yapıya 652. Sokaktan metal avlu kapısıyla erişilmektedir. Ancak günümüzde yapıya güney cephesinde bulunan avludan giriş yapılmaktadır (Şekil 4.144. (b)). Geleneksel ev kesme taştan yapılmış, bodrum ve iki kata sahip iç sofalı, dikdörtgene yakın kare planlıdır. Alt kat plan şeması ile birinci kat planı örtüşmektedir (Çizelge E1.13.).

Yapının mimari çağı Cumhuriyet Dönemi'dir. Orijinal kullanımı konut olan yapı 2013 yılında Aksaray Belediyesi tarafınca restore edilerek günümüzde Aksaray Belediyesi Kültür ve Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü tarafından kullanılmaktadır. Yapının batı cephesinin yan tarafında diğer bir geleneksel ev olan Konut-12 (Mehmet Turgut Konağı) bulunmaktadır.

Şekil 4.144. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı

Mimari anlatım

652. Sokaktan erişilen avlu ile evin girişine ulaşılmaktadır. Yapının özgün girişi aslında kuzey cephesinde bulunan avludan sağlanmaktadır. Fakat günümüzde bu giriş aktif olarak kullanılmamakta güney cephesindeki giriş açıklığı kullanılmaktadır. Ev doğu yönünde Şehit Halil Çelik Sokağa bitişik nizamda yerleştirilmiştir. Kuzey, batı ve güney yönlerinde ise bahçesi bulunmaktadır.

Güneydeki ana girişten girildiğinde dikdörtgen sofaya geçiş yapılır. Sofanın doğu ve batısına odalar yerleştirilmiştir. Zemin kat sofada bulunan merdiven ile birinci kata erişim sağlanmaktadır. Birinci kattaki sofanın güneyinde giriş açıklığının üstündeki balkon, kuzeyinde ve batı yönünde de cepheden çıkma yapılarak oluşturulmuş balkon yer almaktadır. Zemin katta olduğu gibi birinci kat planında da odalar sofanın kenarlarına sıralanmıştır.

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapı yığma tekniğinde düzgün kesme taş kullanılarak inşa edilmiştir. Geleneksel evin cephesine bakıldığında zemin katta ve birinci katta kesme taş gözlemlenmektedir. Kapı, pencere ve saçak gibi mimari elemanlarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Pencere parmaklıklarında ve balkon korkuluklarında metal malzeme mevcuttur. Yapının örtü sistemi kırma çatı ve kiremit kaplıdır. 50-60 cm ahşap kaplamalı saçak oluşturulmuştur.

Cephe düzenlemesi

Konut-13'ün dört cephesi bulunmaktadır. Yola bitişik nizamda olan doğu cephesinin tamamı sokaktan izlenebilmektedir. Kuzey ve güney cephesinin zemin katı ise yüksek avlu duvarlarından dolayı yoldan gözlemlenememekte avludan izlenmektedir. Batı cephesi ise yapı avlusundan algılanabilmektedir (Çizelge E2.13.).

Güney cephesi

Parsel kenarına yerleştirilmiş konutun güney cephesi avludan sade anlayışta yapılmış bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Cephedeki konsollar, açık çıkma ve kemer açıklığı güney cephesine hareket ve estetik kazandırmıştır.

Güney cephesi zemin katında simetrik olarak yerleştirilmiş altı adet pencere bulunmaktadır. Cephenin merkezinde kemer ile geçilmiş giriş açıklığı yer almaktadır. Cephe katlar arası kat silmesi ile belirginleştirilmiştir (Şekil 4.145.).

Şekil 4.145. Konut-13 güney cephesi

Yapıya giriş güney cephenin ortasından, cepheden içe çekilerek oluşturulmuş üç basamakla çıkılan su basman seviyesinden sağlanmaktadır. Sofaya açılan bu giriş açıklığı beşik kemerle geçilmiştir. Kemerin merkezinde kilit taşını simgeleyen bezemeli kabartma bulunmaktadır. Giriş açıklığının tavanı ahşap malzemeyle ters tavan tekniğiyle örtülmüştür. Girişin batı ve doğu yan taraflarında bulunan mekanların birer tane dikdörtgen formda penceresi giriş açıklığına bakmaktadır (Şekil 4.146. (a)). Giriş kapısı iki kanatlı ve ahşaptır. Kapının üzerinde oval formda aydınlatma penceresi ve kapının her iki yanında birer adet dikdörtgen şeklinde, kanatlı ahşap pencere yer almaktadır (Şekil 4.146. (b)). Cephede zemin katta girişin yanlarında bulunan mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş ikişer adet dikdörtgen formda, kanatlı ve ahşap pencere yer almaktadır. Zemin kattaki bütün pencerede ızgara şeklinde parmaklık bulunmaktadır (Şekil 4.146. (c)).

Şekil 4.146. a) Giriş açıklığı ve tavan detayı, b) giriş kapısı ve pencere detayları, c) zemin kat penceresi

Cephenin birinci katında ana girişin üzerinde cepheden dışarıya taşırılmış balkon bulunmaktadır. Cephenin sol tarafında ise kapalı çıkma yapılmıştır. Birinci kat cephede sekiz adet pencere yer almaktadır. Cephede dışa doğru taşırılan balkon giriş açıklığından önce zeminde ahşap kaplamalı saçak oluşturmıştır. Balkon üst örtüsü çatıdan gelen saçakla örtülmüş ahşap tavanlı ve kiremit kaplıdır. Bu üst örtü dört adet taş silindir kaideli üzerinde ahşap kare sütunlarla taşınmaktadır. Şekil verilmiş demir balkon korkulukları bulunmaktadır. Balkon kapısının sağ ve sol yanında dikdörtgen formda birer adet pencere yer almaktadır. Kapının üstünde ise oval formda aydınlatma penceresi bulunmaktadır (Şekil 4.147.).

Şekil 4.147. Konut-13 güney cephesi Birinci katı

Balkonun sol yanındaki mekânda cepheden avluya doğru kapalı çıkma yapılmıştır. Bu çıkmanın yan cephesinde bulunan bir adet dikdörtgen formdaki pencere balkona bakmaktadır. Yapılan çıkmanın cepheden görülen tabanları ahşap kaplamalıdır. Dışa taşırılmış duvar konsollar ile taşınmaktadır. Birinci kat cephenin sol tarafında dikdörtgen, demir parmaklıklı üç adet pencere bulunuyorken sağ tarafta ikisi eşit genişlikte biri daha ince olan boyları aynı dikdörtgen formda üç pencere yer almaktadır. Birinci kat pencerelerinde bulunan ferforjelere üç bölümden oluşan ortadaki ve kenarlardaki desenleri farklı iki tarz süsleme ile şekil verilmiştir. Böylece birinci kat ve zemin kat pencere görünüşleri birbirinden ayrılarak cephede kat ayrımını kuvvetlendirmiştir. Cephedeki birinci kat pencerelerinin zemin katta bulunan pencerelerden bir diğer farkı ise pencere altlarının denizlik görünümü oluşturacak şekilde taş silme ile geçilmesidir (Şekil 4.147.).

Şekil 4.148. Konut-13 restorasyon öncesi güneybatı cephesi (Erdal, 2016) ve günümüz güneybatı cephesi

Batı cephesi

Batı cephesi avludan sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki katlı olarak izlenmektedir. Cephede birinci katın merkezinde açık çıkma(balkon) yapılmıştır. Katlar arasında kabartmalı silme yapılarak cephede kat farkları belirginleştirilmiştir. Kuzey ve güney cephede yapılan çıkmalar batı cephe düzenine hareket kazandırmıştır. Yapının batı cephesi yan yana konumlandığı Konut-12'nin doğu cephesine bakmaktadır (Şekil 4.149. (a)).

Zemin kat cephenin ortasında ve sol yanında birer adet, cephenin sağında ise iki adet dikdörtgen formda, kanatlı ahşap pencere yer almaktadır. Pencereleer mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiştir. Pencereleerde ızgara şeklinde parmaklık bulunmaktadır.

Şekil 4.149. a) Konut-13 batı cephesi ve Konut-12 doğu cephesi, b) Konut-13 kuzeybatı cephesi

Birinci katın orta aksında cepheden dışarı taşırılmış balkon yer almaktadır. Balkonun bulunduğu duvar cepheden içe gömülmüştür. Cephenin yanlarındaki mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş ikişer adet pencere vardır. Kanatlı pencereler ahşap, dikdörtgen ve süslü demir parmaklıdır. Birinci katta bulunan pencere altlarında sade taş kabartmalı silme bulunmaktadır (Şekil 4.149. (b)).

Cepheden içe çekilmiş olan orta akstaki duvarda iki adet dikdörtgen formda, ahşap kapı yer alır. Bu kapılar cepheden dışa doğru yay şeklinde çıkıntı yapılarak oluşturulmuş balkona açılmaktadır. Balkon çıkış kapılarının üstlerinde kare şeklinde, parmaklıklı aydınlatma penceresi bulunmaktadır. Cephede dışa taşırılan balkon iki kenardan kademelenmiş payanda ile taşınmaktadır. Balkon üst örtüsü çatıdan gelen ahşap kaplamalı saçakla kapatılmıştır. Bu üst örtü dört adet silindir kaideli ve üzerindeki ahşap kare sütunlarla taşınmaktadır (Şekil 4.149. (b)).

Kuzey cephesi

Kuzey cephesi avlu duvarından dolayı sokaktan tamamıyla algılanamamaktadır. Yapı avlusundan sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat izlenebilmektedir. Cephenin baktığı avlu ferforjeli bir kapı ile sokağa bağlıdır. Cephede katların ayrımı sade taş kabartmalı kat silmesi ile belirginleştirilmiştir.

Zemin kat cephenin ortasında avluya açılan tek kanatlı, ahşap bir kapı yer almaktadır. Cephede kapının sağ ve sol tarafında üçer adet ahşap, dikdörtgen formda, ızgara demir parmaklıklı kanatlı pencereler yerleştirilmiştir.

Şekil 4.150. Konut-13 kuzey cephesi

Birinci katta cephenin kenarlarında kapalı çıkma ortasında ise açık çıkma(balkon) yapılmıştır. Cephede yapılan çıkmalar, payandalar ve balkon üst örtüsü cephe karakterini yoğunlaştırmıştır. Cephede mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş yedi adet pencere ve bir adet kapı bulunmaktadır (Şekil 4.150.).

Birinci kat cephenin merkezinde dışa çıkıntı yapılarak oluşturulmuş balkon yer almaktadır. Birinci kat sofadan balkona açılan kapı çift kanatlı ve ahşaptır. Balkon kapısının her iki yanında birer adet dikdörtgen ve ahşap kanatlı pencere vardır. Çatıdan saçak yapılarak üst örtüsü geçilmiş balkon ahşap tavanlıdır. Bu üst örtünün taşınması dört adet taş silindir kaideli ve üzerindeki ahşap kare sütunlarla ve açık çıkmanın alt kenarlarında bulunan iki adet ahşap payanda ile desteklenmektedir. Şekil verilmiş demir balkon korkulukları bulunmaktadır (Şekil 4.151. (a)).

Birinci kat cephenin, sağ ve sol kenarlarında yer alan mekanların cephelerinde kapalı çıkma yapılmıştır. Cepheden dışa doğru yapılan çıkmalar kademelenmiş taş konsollar ile taşınmaktadır (Şekil 4.151. (b)). Kuzey cephesinde bulunan soldaki kapalı çıkmanın ön yüzünde üç adet, sağdaki çıkmanın ön yüzünde ise iki adet pencere bulunuyor iken çıkmaların balkona bakan yan taraflarında birer adet pencere yer almaktadır. Cephenin birinci kattaki pencerelerinde denizlik görünümü oluşturacak şekilde pencere altları sade taş silme ile geçilmiştir.

Şekil 4.151. a) Kuzey cephe balkon detayı, b) kapalı çıkmayı destekleyen payandalar

Doğu cephesi

Parsel kenarına yerleştirilmiş konutun doğu cephesi, sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki katlı olarak izlenmektedir. Yola bitişik nizamda

yerleştirilmiş yapı cephesinin sağ ve sol tarafında cepheye bitişik avlu duvarı görülmektedir.

Cephenin zemin katında üç adet pencere bulunmaktadır. Zemin kat birinci kattan sade taş kabartmalı silmeyle ayrılmaktadır. Cephenin sol tarafında bir adet boyutları küçük kare formda ahşap pencere bulunuyor iken cephenin sağ tarafında iki tane daha büyük boyutlarda, kare ahşap pencereler yer alır. Zemin kattaki kanatlı pencerelerde süslü demir korkuluklar bulunmaktadır (Şekil 4.152.).

Şekil 4.152. Konut-13 doğu cephesi

Şekil 4.153. a) Konut-13 doğu cephe cumba detayı, b) birinci kat pencere detayı

Birinci kat cephenin sol kenarında yola doğru çıkma yapılarak cumba oluşturulmuştur. Cumba süslü kademeli payandalar ile taşınmaktadır. Cumbanın ön yüzünde iki adet yan yüzlerinde birer adet dikdörtgen formda, süslü korkuluklu pencereler yer alır (Şekil 4.153. (a)). Cumbanın sağında kalan beden duvarında ise ikişerli

olarak üç ayrı mekânı ortalayacak şekilde yerleştirilmiş altı adet dikdörtgen pencereler vardır (Şekil 4.152.). Her mekâna ait pencerelerin biri süslü diğeri ise işlenmiş ve cumbalı demir parmaklıklara sahiptir (Şekil 4.153. (b)). Pencere üstleri lentolu altları ise sade taş silme ile geçilmiştir.

Şekil 4.154. Konut-13 güneydoğu cephesi

Şekil 4.155. Konut-13 restorasyon öncesi güneydoğu cephesi (Erdal, 2016)

Konut-13 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-13'ün cepheleri sade bir anlayışta yapılmıştır. Bütün birinci katlar alt ve üst seviyeden silmelerle çerçeve içine alınmıştır. Bütün cephelerde ahşap saçak görülmektedir. Cephelerde yer alan tüm pencerelerde demir parmaklıklar bulunmaktadır. Bütün cephelerde birinci katların hepsinde en az bir açık(balkon) çıkma veya kapalı çıkma yapılmış ve konsollarla desteklenmiştir.

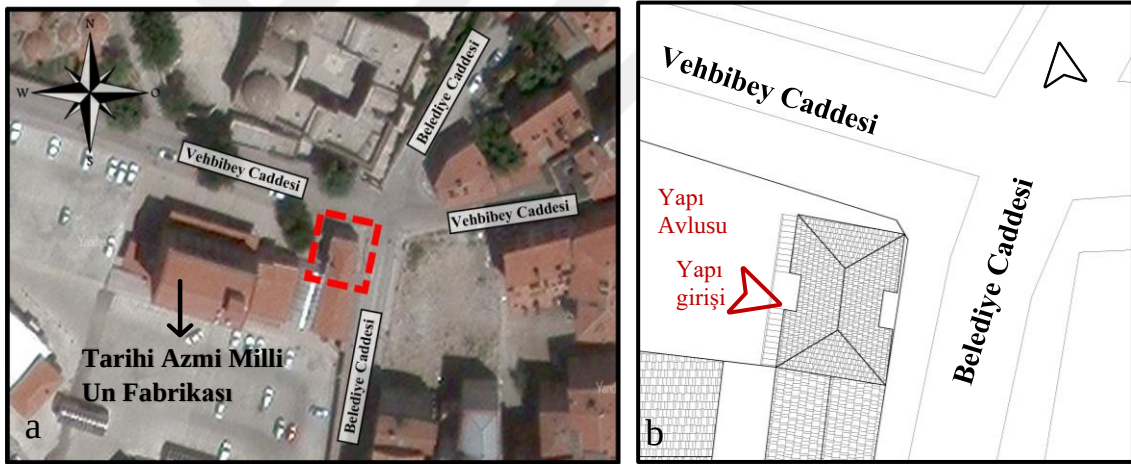
Yapının güney cephesinde doluluk boşluk oranları ve yerleşimleri ile simetri oluşturulmaya çalışılmıştır. Cephede yapılan çıkmalar, konsollar ve gömme giriş cepheye hareket kazandırmıştır. Batı cephesinde hem kütle olarak hem de pencere gibi elemanların yerleşimleri olarak cephede simetri sağlanmıştır. Kuzey cephede zemin kat seviyesinde özellikle pencerelerin yerleşimi ile simetrinin sağlanmış olduğu görülmektedir. Fakat birinci kat için bu durum pencere yerleşimleriyle geçerli olmayıp kütleli anlamda iki tarafta da çıkma yapılarak sağlanmak istenmiştir. Doğu cephesinde ise cephenin solunda yapılan çıkma ve pencere korkulukları sade olan cepheye hareket kazandırmıştır.

4.5.14. Konut-14

Genel tanım

Geleneksel ev merkez ilçesi, Muhsin Çelebi Mahallesi'nde, yapımına 1924'te başlanıp 1926'da açılışı yapılan tarihi Azmi Milli Un Fabrikası'nın doğu köşe parselinde yer almaktadır (Şekil 4.156. (a)). Azmi Milli Un Fabrikası ile aynı avluyu paylaşan yapı kuzey yönündeki Vehbibey Caddesi ve doğu yönündeki Belediye Caddesine bitişik nizamda yerleştirilmiştir (Şekil 4.156. (b)). Dikdörtgen plan şemasına sahip yapı zemin kat ve bodrum kattan oluşmaktadır. Yığma tekniğinde yapılmış ev kırma çatılıdır.

Yapının bugünkü sahibi Aksaray Belediyesi'dir. Cumhuriyet Dönemine ait olan yapı bodrum ve tek katlıdır. Orijinal kullanımında fabrika için lojman işlevinde yapılmış olan ev günümüzde Aksaray Belediyesi'nin ek hizmet binası olarak kullanılmaktadır (Çizelge E1.14.).

Şekil 4.156. a) Yapi konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı

Mimari anlatım

Yapı kesme ve moloz taştan yığma tekniğinde yapılmıştır. Geleneksel ev, Vehbibey Caddesi ile Belediye Caddesinin birleştiği köşe parselde yer almaktadır. Evin güney yönünde cephe duvarına bitişik fabrikanın ek yapısı bulunmaktadır. Geleneksel ev batı yönünde avluya bakmaktadır. Zemin kata su basman seviyesinden ulaşılmaktadır. Yapının giriş kapısı zemin kat seviyesinde batı cephesinin ortasında bulunmaktadır. Avlu kotundan inilerek bodrum kata erişilmektedir. Dikdörtgen plan şemasına sahip yapının

zemin kat ve bodrum kat plan şeması örtüşmektedir. Bodrum kat yüksekliğinin bir kısmı cephelerden gözükmemektedir.

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapının bodrum ve zemin katı yığma tekniğinde moloz taş ve kesme taş kullanılarak inşa edilmiştir. Geleneksel evin cephesine bakıldığında yoğun olarak moloz taş gözlemlenmektedir. Yapının sövelerinde, silmesinde ve köşe geçişlerinde kesme taş kullanılmıştır. Kapı, pencere gibi mimari elemanlarında ahşap malzeme korkuluk ve parmaklıklarda ise metal kullanılmıştır. Yapının örtü sistemi kırma çatı ve kiremit kaplıdır. Taş malzemeden saçak oluşturulmuştur. Saçağın altına ise saçağı destekleyen ve cepheye estetik katan taş konsollar yerleştirilmiştir.

Cephe düzenlemesi

Konut-14'ün dört cephesi bulunmaktadır. Batı, kuzey ve doğu cephesi sokaktan izlenebilmektedir. Yapının güney cephesi ise sokaktan izlenebilmektedir. Ancak cepheye bitişik devam eden farklı işlevde bir yapı bulunmaktadır. Cephelerde bodrum kat seviyesinin bir kısmı izlenebilmektedir (Çizelge E2.14.).

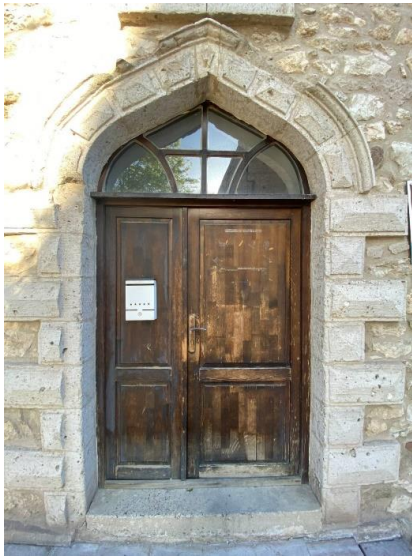
Batı cephesi

Parsel kenarına yerleştirilmiş yapının batı cephesi avluya bakmaktadır. Cepheye bakıldığında süslü anlayışta zemin kat ve sade anlayışta bir bodrum kat olmak üzere iki kat algılanmaktadır. Cephenin merkezinde avlu kotundan zemin kat seviyesine yükselen merdiven bulunmaktadır. Merdivenin ulaştığı giriş sahanlığına iki taraftan da dokuz adet basamakla ulaşılmaktadır (Şekil 4.157.).

Şekil 4.157. Konut-14 batı (giriş) cephesi

Cephenin zemin kat seviyesinin merkezinde giriş kapısı bulunmaktadır. Cephenin sağında ve solunda ise birer adet dikdörtgen formda ahşap kanatlı pencere yer almaktadır (Şekil 4.157.). Kaş kemerli ahşap kapının kemer kısmında aydınlatma penceresi vardır. Giriş kapısının kenar bordürü bezemeli rustik taş sövelidir (Şekil 4.158.). Taş kabartmalı kemerin üstünde ise dikdörtgen bir çerçeve oluşturulmuştur. Zemin kattaki tüm pencere kenarlarında taş kabartmalı söve ve pencerelerde süslü demir parmaklıklar bulunmaktadır.

Şekil 4.158. Zemin kat giriş kapısı

Şekil 4.159. Bodrum kat giriş kapısı

Batı cephesinin orta aksında yer alan zemin kat giriş hizasının alt kotunda, avlu seviyesinden sekiz adet basamakla bodrum kat seviyesine inilen açıklık yer almaktadır. Cepheden içe çekilerek oluşturulan bodrum giriş açıklığı kemer ile geçilmiştir (Şekil 4.157.). Bodrum kata erişimi sağlayan tek kanatlı ahşap kapı bulunmaktadır (Şekil 4.159.). Bodrum kat ile zemin kat taş kabartmalı kat silmesi ile ayrılmıştır. Batı cephesinde simetri hakimdir.

Yapının tüm cephelerinde çatı seviyesinde kalınca bir kat silmesi geçilmiştir. Çatıda oluşturulan saçakları süslü taş bezemeli konsollar desteklemektedir. Batı cephesinde girişin üstü ve doğu cephesinin merkezinde çatıda saçak oluşturulmamış ve silmeler bu açıklıkta devam etmemiştir. Yapının köşe dönümlerinde rustik taşlarla köşebent oluşturulmuştur.

Kuzey cephesi

Yapının yola bakan kuzey cephesi sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve bodrum olmak üzere iki katlı izlenebilmektedir. Cephenin zemin katında ortada bir adet dikdörtgen formda ahşap kanatlı pencere bulunmaktadır. Cephede bodrum kat ile zemin kat taş kabartmalı kat silmesi ile ayrılmıştır. Cephenin bodrum kat seviyesinde iki adet boyutları küçük, kemerli ahşap pencere bulunmaktadır. Pencerelerin sövelerinde de zemin kattakilerde olduğu gibi taş kabartmalı bezeme kullanılmıştır. Kuzeydoğu köşede yapı cephesi oval şekilde geçilmiş ve cephesinde kemer şeklinde rustik taş süslemeler yerleştirilmiştir. Bu bezeme zemin kat pencerelerinin alt hizasından başlayıp saçağın altındaki konsollara kadar uzanmaktadır (Şekil 4.160. (a)).

Şekil 4.160. a) Konut-14 kuzey cephesi, b) yapı doğu cephesi

Doğu cephesi

Doğu cephe sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve bodrum kat olmak üzere iki kat algılanabilmektedir. Zemin kat cephede eşit mesafelerde yerleştirilmiş üç adet dikdörtgen formda, ahşap ve kanatlı pencere bulunmaktadır. Cephede bodrum kat ile zemin kat taş kabartmalı silme ile ayrılmıştır. Cephenin bodrum kat seviyesinde iki adet boyutları küçük, kemerli, ahşap kanatlı pencere yer almaktadır. Pencereilerin kenar bordürleri zemin kattakilerde olduğu gibi taş kabartmalı sövelidir. Bodrum pencereleri cephedeki simetriyi bozmaktadır (Şekil 4.160. (b)).

Güney Cephesi

Yapının güney cephesine sokaktan bakıldığında sade anlayışta bir zemin kat olmak üzere tek kat izlenebilmektedir. Geleneksel özellikleri yansıtan yapının güney cephesine bitişik Azmi Milli Un Fabrikası'nın depo işlevindeki ek binası yer almaktadır. Cephenin sokaktan görülebilen kısmında herhangi bir açıklık bulunmamaktadır (Şekil 4.161.).

Şekil 4.161. Konut-14 güneydoğu cephesi

Konut-14 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-14'ün cepheleri sade bir anlayışta yapılmıştır. Bütün cephelerde zemin katlar alt ve üst seviyeden silmelerle çerçeve içine alınmıştır. Güney cephesi hariç tüm cephelerde saçağın altında konsollar yer almaktadır. Cephelerde yer alan bütün pencerelerin kabartmalı taş söveleri ve parmaklıkları mevcuttur.

Yapının cephelerinde doluluk boşluk oranları ve mimari elemanların yerleşimleri ile simetri oluşturulmaya çalışılmıştır. Batı cephedeki konsollar, giriş kapısının formu, süslü merdiven korkulukları ve bodrum kata erişim sağlamak için yapılan nişli giriş

cepheye hareket kazandırmıştır. Kuzey cephesinde pencere yerleşimleri ile cephede simetri sağlanmıştır. Cephenin sol köşesinin bezemeli ve oval şekilde geçilmesi ile cepheye hareket ve estetik kazandırılmıştır. Doğu cephesinde cephenin sağında yapılan ovalleştirilmiş köşe geçişi, pencere söveleri ve parmaklıkları sade olan cepheye hareket kazandırmıştır. Güney cephesi oldukça sade bırakılmıştır.

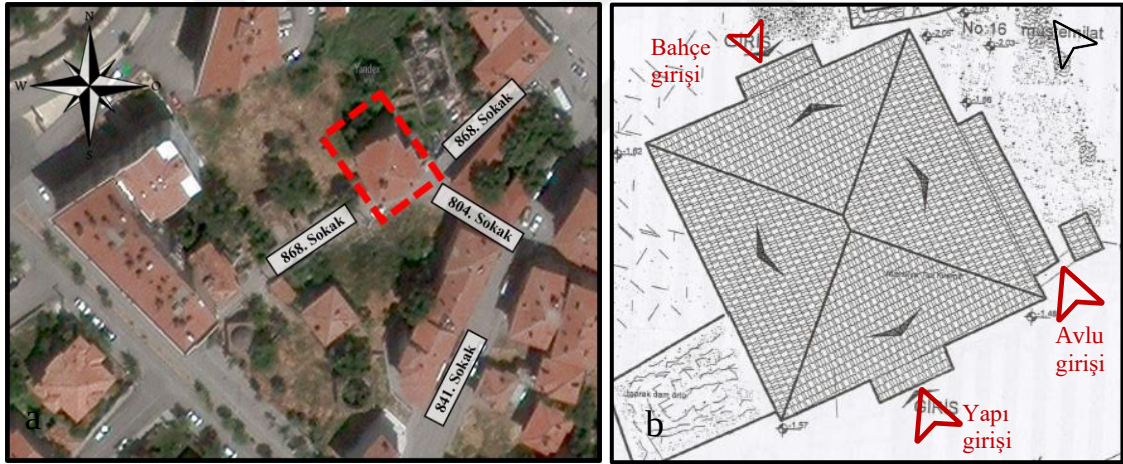

4.5.15. Konut-15 (Ünsallar Konağı)

Genel tanım

Konut-15 merkez ilçesi, Taşpazar Mahallesi, Çorakçı (868.) Sokak, no:10 da yer almaktadır (Şekil 4.162. (a)). Konut özel mülkiyetlidir. Güney yönünde 868. Sokağa bitişik nizamda yerleştirilmiş yapının kuzey, doğu ve batı yönlerinde bahçesi yer almaktadır. Yapının ana girişi güney cephe merkezinde, bahçe girişi ise güney cephenin sağ tarafından girilen bir kapı ile yapılmaktadır (Şekil 4.162. (b)). Geleneksel ev kesme taştan yapılmış, bodrum ve iki kata sahip dikdörtgen planlıdır. Kıırma çatılı evin saçakları ahşaptır (Çizelge E1.15.).

Yapım tarihi 19. yy. olan geleneksel ev Osmanlı Dönemi mimari çağına ait bir yapıdır. Zaman içerisinde örtü sisteminde ve iç mekânlarında onarımlar görmüş ev yapıldığındaki orijinal işlevi olan konut özelliğini günümüzde hala sürdürmektedir.

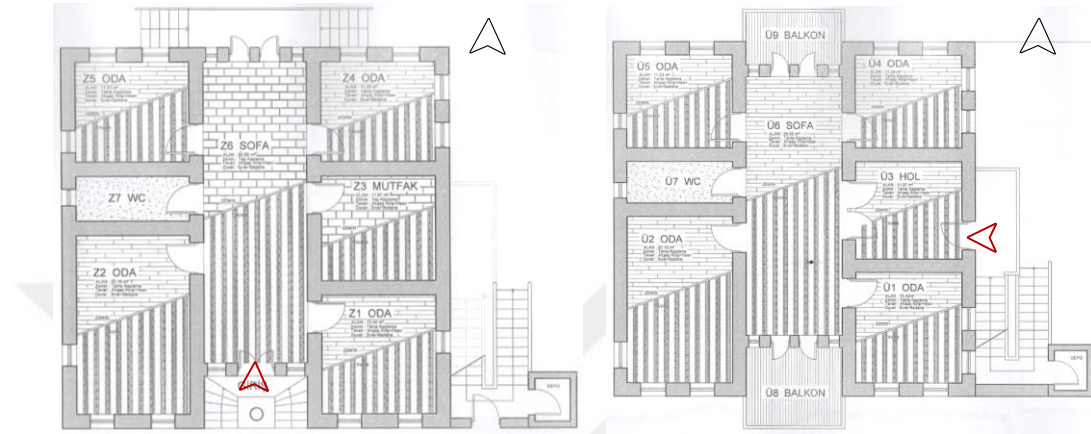
Şekil 4.162. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012)

Mimari anlatım

Avlusu bulunmayan evin sofasına güney yönündeki 868. Sokaktan girilen bir kapı ile erişim sağlanmaktadır. İç sofalı plan tipine sahip olan evin alt kat plan şeması ile birinci kat planı genel olarak örtüşmektedir.

Yapıya güneydeki ana girişten girildiğinde dikdörtgen sofaya geçiş yapılır. Sofanın doğu ve batı kenarlarına mekanlar yerleştirilmiştir. Zemin kat sofanın kuzeyinde bahçe çıkış kapısı bulunmaktadır. Yapının birinci katına giriş zemin kattan bir merdivenle

sağlanmamış yapı bahçesinden sağlanmıştır. Bahçe kotundan merdivenlerle birinci kata ulaşılmaktadır. Birinci katın doğu cephesinden açılan çelik kapıdan girildiğinde önce bir odaya oradan da dikdörtgen formdaki sofaya geçiş yapılır. Yine zemin katta olduğu gibi odalar sofanın doğu ve batı kenarlarına sıralanmıştır. Birinci kat sofa güney ve kuzey yönünde cepheden dışa taşırılmış balkonlar bulunmaktadır (Şekil 4.163.).

Şekil 4.163. Konut-15 zemin kat 8solda) ve birinci kat planı(sağda) (Karadayı Yenice, 2012)

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapının duvarları kesme taştan yığma tekniğinde yapılmıştır. Taş malzeme cephe dönüm noktalarında, pencere ve kapı sövelerinde geometrik desenli kabartmalı olarak kullanılmıştır. Geleneksel evin cephesine bakıldığında zemin katta ve birinci katta kesme taş gözlemlenmektedir. Evin parmaklıklarında ve balkon korkuluklarında metal malzeme kullanılmıştır. Çatı örtü sistemi kırma çatıdır. Yapının genelinde de ahşap ters tavan tekniğiyle kapatılmış, 50-60 cm saçak bulunmaktadır.

Cephe düzenlemesi

Geleneksel evin dört cephesi bulunmaktadır. Güney cephesi sokaktan tamamıyla görülmektedir. Avlu duvarından dolayı doğu ve batı cephelerinin birinci katları yoldan algılanabilmektedir. Kuzey cephesi yapının arka bahçesinden görülmektedir (Çizelge E2.15.).

Güney cephesi

Parsel kenarına yerleştirilmiş konutun güney cephesi sokaktan süslü anlayışta bir zemin kat ve daha sade olan birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Zemin katın merkezinde gömme giriş ve birinci katın merkezinde hem gömme hem de yola

doğru çıkma olarak yapılmış balkon yer almaktadır. Cephenin solunda ve sağında avlu duvarı izlenmektedir. Cephedeki doluluk-boşluk oranları, kabartmalı, desenli bezemeler ve konsollar cephe karakterini oluşturmuştur (Şekil 4.164.).

Şekil 4.164. Konut-15 güney (giriş) cephesi rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012)

Şekil 4.165. a) Konut-15 güney cephesi, b) giriş sahanlığı

Zemin kat cephede simetrik olarak yerleştirilmiş altı adet pencere yer almaktadır. Yapıya giriş güney cephenin ortasından çıkılan su basmanın her iki tarafında da bulunan aynı seviyedeki altı basamakla sağlanmaktadır (Şekil 4.165. (b)). Dikdörtgen sofaya açılan bu giriş açıklığının üstü iki kemer ve ortasında üst kısmında kaidesi bulunan sekizgen taş sütun ile geçilmiştir. Giriş kapısı kenar yüzeyi dikdörtgen formunda fakat üst iki köşesi üç kere kademe yapılarak belirginleştirilmiştir. Su basmanın altında, iki taraftan çıkılabilen merdivenlerin arasında demir bir kapı bulunmaktadır. Bodrum kata

erişimi sağlayan bu kapının günümüzde yol seviyesinin yükselmesinden dolayı cepheden görünür yüksekliği azalmıştır (Şekil 4.166. (a)). Evin giriş kapısı orijinal kalamamış ve çelik kapıyla değiştirilmiştir. Ana giriş kapısının üstünde iki kiriş yayının birleşmesiyle oluşan uçları sivri eliptik şekilde aydınlatma penceresi bulunmaktadır. Kapının her iki yanında birer adet dikdörtgen şeklinde tek kanatlı PVC pencere vardır. Bu pencerelerin genişliği cephedeki diğer pencerelerden 50 cm daha azdır.

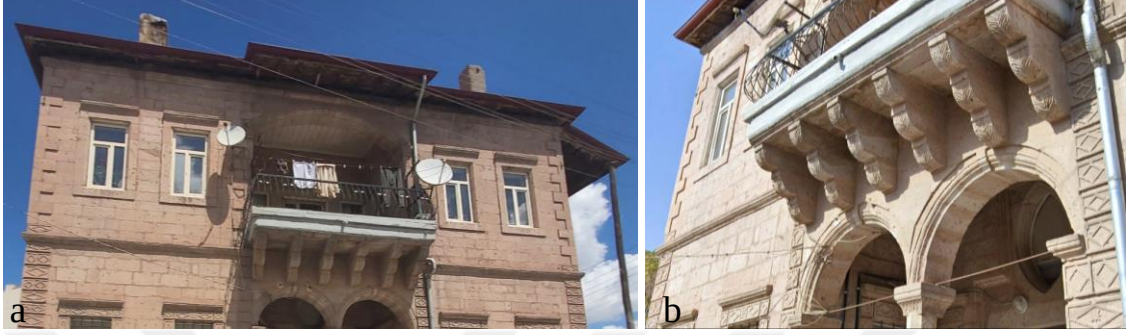

Şekil 4.166. a) Konut-15 giriş açıklığı, b) zemin kat pencereleri ve köşe geçişleri

Zemin kat cephede girişin sağ ve sol beden duvarlarında ikişer tane dikdörtgen formda pencereler vardır. Bu dört adet pencere de aynı özellikleri taşımaktadır. Giriş açıklığının yanlarında bulunan mekanların birer adet pencereleri de sahanlığına bakmaktadır. Konutun özgün pencereleri korunamamış PVC malzemeli pencereler ile değiştirilmiştir. Zemin katta bulunan bütün pencerelerde ızgara görünümünde demir korkuluk vardır. Ayrıca cephedeki bütün pencerelerin söveleri taş malzemeden yapılmış, kabartmalı, farklı şekillerde geometrik süsleme bulunmaktadır. Bu bezemeli sövelerin üst kenarının hizasında yapılmış süslemenin de dışına çıkacak şekilde taşırılmış taştan kabartmalı bir kısmı silme yer almaktadır (Şekil 4.166. (b)).

Ortadaki giriş yapıda simetriyi kuvvetlendirmiştir. Cephede hem kat farklılığının anlaşılmasını kolaylaştıran hem de cephe karakterini yoğunlaştıran cepheden dışa doğru kabartmalı kuşak bulunmaktadır. Zemin kat ana giriş cephesinde yapı ve giriş açıklığının köşelerinde pencere kenarlarında olduğu gibi farklı şekillerde, tekrarlanan geometrik desenli taş kabartmalar vardır. Bu bezemeler aynı kendi içerisinde çeşitlenen motiflerle kat silmesine yani zemin katın bitimindeki seviyeye kadar devam eder. Bu bezemeler sayesinde hem köşe geçişleri belirgin bir şekilde gösterilmiş hem de cephe görseli yoğunlaştırılmış ve kuvvetlendirilmiştir.

Birinci kat cephede hem cepheden içe çekilerek hem de dışa çıkma yapılarak balkon oluşturulmuştur. Balkonun yanlarında bulunan mekanların cephelerinde ikişer adet pencere yer almaktadır. Cephenin ortasında ise balkona bakan iki adet pencere bulunmaktadır (Şekil 4.167. (a)).

Şekil 4.167. a) Güney(giriş) cephesi Birinci katı, b) çıkmayı destekleyen konsollar

Cephenin merkezinde yer alan balkon süslemeli konsollar ile taşınmaktadır (Şekil 4.167. (b)). Balkon açıklığı bir kemerle geçilmiştir. Cumba şeklinde dışarı doğru bombelenmiş süslü demir balkon korkulukları bulunmaktadır. Balkon çıkış kapısının yanlarında dikdörtgen birer tane pencere vardır. Balkon kapısının üzerinde de uçları sivriltilmiş elips şeklinde aydınlatma penceresi yer almaktadır. Balkonun yanlarında bulunan odaların birer adet pencereleri de balkona bakmaktadır. Birinci katta bulunan PVC pencerelerin hepsinin söveleri sade taş kabartmalıdır. Sövelerin üst kenarında kabartmalı kısmi silme bulunmaktadır. Balkon boşluğunun içerisinde kalan pencerelerde de bu süsleme devam etmektedir.

Birinci kat köşe geçişleri ve balkon boşluğunun kenar geçişleri zeminden farklı süslemeye sahip taş kabartmalıdır. Bu kattaki bezemelerde birinci katı çatı hizasından ayıran cepheden dışa taşırılmış kabartmalı silme seviyesine kadar devam etmektedir (Şekil 4.167. (a)).

Batı cephesi

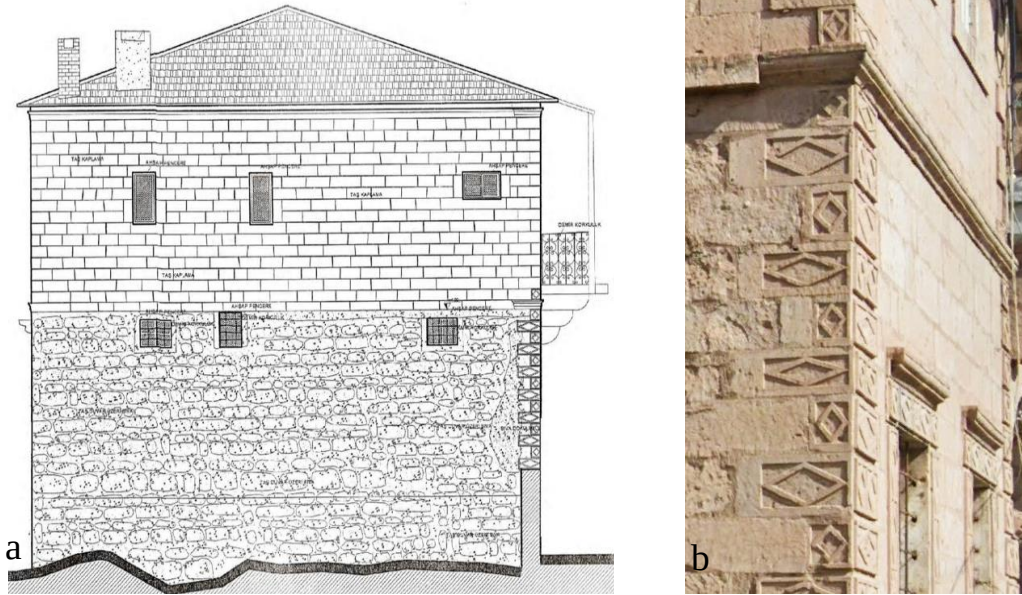
Batı cephesi, sokaktan sade anlayışta bir zemin ve birinci kat olmak üzere iki katlı olarak izlenmektedir. Ancak zemin kat cephesinin tamamı yoldan değil yapı bahçesinden görülmektedir. Katlar arasına kabartmalı taş silmeler yapılarak kat ayrımları belirginleştirilmiştir (Şekil 4.168.).

Cephede zemin kat tavanına yakın seviyede üç adet küçük aydınlatma penceresi bulunur. Bu pencereler dikdörtgen formda ve demir parmaklıdır (Şekil 4.160.(a)).

Cephedeki pencerelerin iki tanesi PVC iken bir tanesi ahşaptır. Cephenin birinci katında ise dikdörtgen formda yatay ve dikey olarak yerleştirilmiş PVC pencereler bulunmaktadır (Şekil 4.169.(a)). Zemin kattaki pencereler ile karşılaştırıldığında boyutları daha büyük ve bulunduğu kat seviyesindeki yükseklikleri daha aşağıda bitmiştir. Zemin kat ve birinci kat cephenin sağ tarafında güney cephe köşe süslemesinden gelen farklı geometrik süslemeli köşe geçişi, kabartmalı kat silmesine kadar görülmektedir (Şekil 4.160. (b)).

Şekil 4.168. Konut-15 güneybatı ve batı cephesi

Şekil 4.169. a) Batı cephesi rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012), b) geometrik bezemeli köşebent

Kuzey cephesi

Kuzey cephe yapının arka bahçesinden sade anlayışta yapılmış zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat izlenebilmektedir. Zemin kat cepheye beş adet pencere

yerleştirilmiştir. Cephenin ortasında bahçeye açılan çift kanatlı bir kapı bulunmaktadır. Bahçe çıkış kapısından ulaşılan su basmandan da altı basamaklı merdivenden bahçeye inilmektedir. Kapının üstünde eliptik şekilde aydınlatma penceresi yer alır. Kapının her iki yanında da birer tane PVC dikdörtgen pencere mevcuttur. Bu pencereler dışında günümüzde kuzey cephesinin zemin kat sol yan cephede iki adet dikdörtgen, PVC pencere bulunmakta iken sağ yan cephede bir adet dikdörtgen, PVC pencere yer almaktadır (Şekil 4.170. (b)). Fakat Yenice (2012)'nin doktora tezinde paylaştığı Uslu (2006)'ya ait olan rölöve plan çiziminde zemin katta cephenin sağ tarafında da soldaki gibi iki pencere olduğu ve bahçe tarafındaki cephede simetrinin sağlandığı anlaşılmaktadır.

Şekil 4.170. a) Konut-15 kuzeybatı cephesi, b) kuzey cephesi

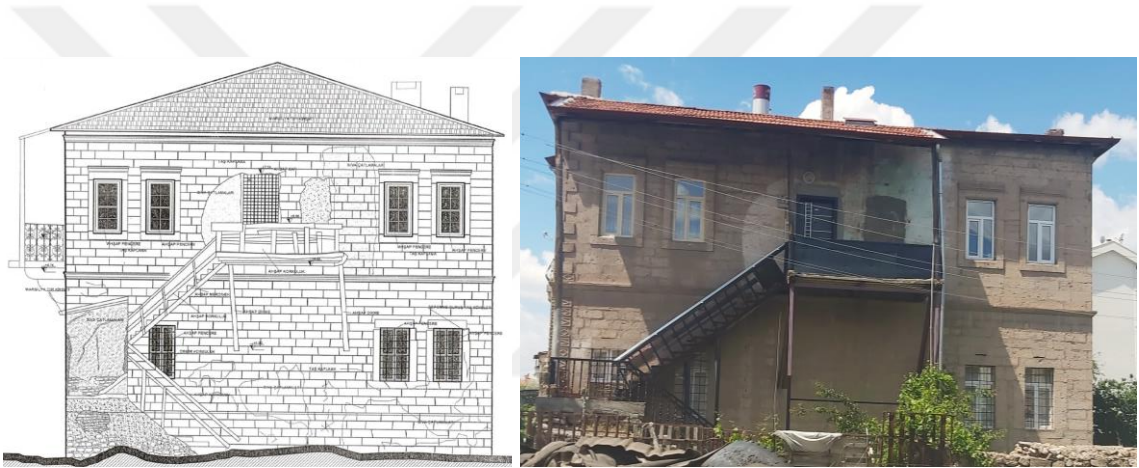
Birinci kat cephe düzenine bakıldığında ise cephenin merkezinde açık çıkma(balkon) yapıldığı görülmektedir. Cephede mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş altı adet pencere yer almaktadır. Dışa taşırılmış balkon süslemeli konsollar ile taşınmaktadır. Demir balkon korkulukları bulunmaktadır. Balkonun üstü çatıdan gelen saçakla örtülmüştür. Cephenin merkezinde balkona açılan çift kanatlı ahşap kapı yer almaktadır. Kapının yanlarında dikdörtgen birer tane pencere bulunuyor iken üstünde de uçları sivriltilmiş elips şeklinde aydınlatma penceresi vardır (Şekil 4.170. (a)).

Balkon giriş açıklığı cephede içeri doğru çekilerek kuzeybatı ve kuzeydoğu köşelerde bulunan odaların cephede çıkma yapmış gibi durmasını sağlamıştır. Kuzeybatı köşedeki odanın cephesinde deforme olmuş, bir kısmı yıkılmış dört adet taş konsol gözükmemektedir. Kuzey cepheye bakan odalarda ikişer adet dikdörtgen formda, PVC pencere bulunmaktadır. Boyut olarak sol yan cephedeki iki adet pencere kuzey

cephesindeki diğer pencerelere göre daha küçüktür (Şekil 4.170. (b)). Kuzey cephesinde bulunan pencerelerin hepsinin söveleri sadedir. Diğer cephelerde de olduğu gibi kat farklılıklarını cephede fark etmemizi kolaylaştıran katlar arasına taş kabartmalı silme geçilmiştir.

Doğu cephesi

Doğu cephesi, sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki katlı olarak izlenmektedir. Ancak zemin kat cephesinin tamamı yoldan değil yapı bahçesinden görülmektedir. Güney cephesinde bulunan avlu kapısından girilerek muhdes merdivene ulaşılmaktadır. Cephede birinci kata ulaşım sağlamak amacıyla yapılan muhdes merdiven ve sahanlığı cephe karakterini bozmaktadır. Katlar arasına kabartmalı taş silmeler yapılarak kat ayrımları belirginleştirilmiştir.

Şekil 4.171. Konut-15 doğu cephesi rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012) ve doğu cephesi

Doğu cephesinin zemin katında orta aksta pencere veya kapı boşluğu yoktur. Pencereler cephenin kenarlarında bulunan mekânları ortalayacak şekilde ikişer tane yerleştirilmiştir (Şekil 4.171.). Bu dört adet pencere dikdörtgen formda, PVC ve ızgara demir parmaklıdır. Pencere söveleri sade taş kabartmalı bir şekilde belirtilmiştir. Doğu cephesinin zemin kat seviyesinin sol tarafında güney cephe köşe süslemesinden gelen farklı geometrik süslemeli köşe geçişi kat silmesine kadar devam etmiştir.

Birinci kat cephede, zemin katta olduğu gibi cephenin kenarlarındaki mekânları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş ikişer adet kanatlı PVC pencere vardır. Pencereler sade taş kabartmalı sövelidir (Şekil 4.171.).

Birinci kata ulaşım için yapılmış cephenin orta aksında bulunan çelik bir kapı mevcuttur. Merdiveni ve sahanlığı örten saçak ahşap dikmelerle taşınmaktadır. Sahanlığın taşınabilmesi için de ahşap dikme ve demir profillerle destek sağlanmıştır.

Güney cephesindeki kabartmalı köşe geçişi, batı cephenin sol yanında çatı hizasındaki dışa çıkıntılı kuşağa kadar devam etmektedir. Kiremitle kaplı olan çatıdan sonradan eklenmiş merdiven üstüne saçak oluşturulmuştur (Şekil 4.172.).

Şekil 4.172. Konut-15 güneydoğu cephesi

Konut-15 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-15'in sokağa bitişik nizamda yerleştirilmiş güney cephesinde zemin kat ve birinci kat süslemeli bir anlayışta yapılmış iken doğu, batı ve kuzey cepheleri sade anlayışta yapılmıştır. Tüm cephelerde birinci katlar alt ve üst seviyeden silmelerle çerçeve içine alınmıştır. Güney cephede zemin kat ve birinci katta pencerelerin üstünde kısmi silmeler yapılmıştır.

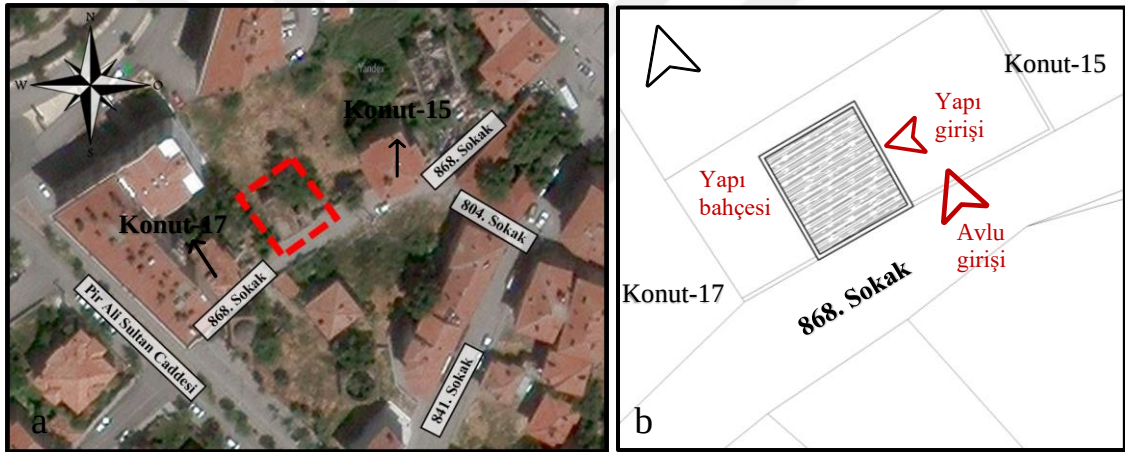
Giriş cephesi özelliklerini taşıyan güney cephesi mimari elemanların orantılı bir şekilde kullanılması ve yerleştirilmesiyle simetri özelliğini yakalamıştır. Oldukça bezemeli ve cephe düzeni açısından hareketli olan cephe yapının karakterini oluşturmaktadır. Batı cephesi, güney cephesinin aksine sade, süslemesiz ve hareketsizdir. Kuzey cephesinde, giriş cephesinin özellikleri yansıtılmaya çalışılmıştır. Ancak cephe özgünlüğünü koruyamamıştır. Doğu cephesinde yapılan muhdes ekler cephenin özgün yapısına ve görünümüne zarar vermektedir.

4.5.16. Konut-16

Genel tanım

Geleneksel ev merkez ilçesi, Taşpazar Mahallesi, 868. Sokakta Konut-15 ile Konut-17 arasında yer almaktadır (Şekil 4.173. (a)). Taşpazar Mahallesi kentsel sit alanı içerisinde bulunan ev orijinal kullanımında konut olarak yapılmıştır. Fakat yapı günümüzde kullanılmamakta harap vaziyettedir.

Güney yönünde 868. Sokağa bitişik nizamda yerleştirilmiş yapının kuzey, doğu ve batı yönlerinde bahçesi yer almaktadır. Evin tek girişi güney yönde bulunan avlu kapısından sağlanmaktadır (Şekil 4.173. (b)). Dikdörtgen plan şemasına sahip ev tek katlıdır. Yığma tekniğinde yapılmış evin üst örtüsü düz çatıdır. Geleneksel evin yapım tarihi ve dönemi kesin olarak bilinmemektedir (Çizelge E1.16.).

Şekil 4.173. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı

Mimari anlatım

Parsel kenarına yerleştirilmiş yapı kesme taştan tek kat olarak inşa edilmiştir. Dikdörtgen plan şemasına sahip geleneksel eve 868. Sokaktan ulaşılan avlu ile erişilmektedir. Dikdörtgen formdaki yapının kısa kenarı yola bitişik nizamda yerleştirilmiştir. Avluya bakan uzun kenarından ise giriş kapısına ulaşılmaktadır. Dikdörtgen planlı sofanın kenarlarında odalar bulunmaktadır. Sofa bat yönde bahçeye bakmakta iken doğu yönde giriş kapısına uzanmaktadır. Yapının çatısı düz çatıdır. Bu özelliği ile diğer geleneksel Aksaray evlerinden farklılaşmaktadır.

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapının duvarları kesme taştan yığma tekniğinde yapılmıştır. Taş malzeme cephe dönüm noktalarında, pencere ve kapı sövelerinde sade kabartmalı olarak kullanılmıştır. Geleneksel evin bütün cephelerinde kesme taş gözlemlenmektedir. Evin pencerelerinde ahşap, parmaklıklarında ise metal malzeme kullanılmıştır. Geleneksel evin örtü sistemi düz çatıdır.

Cephe düzenlemesi

Yapının dört cephesi bulunmaktadır. Güney cephesi sokaktan tamamıyla görülmektedir. Avlu duvarından dolayı doğu ve batı cephelerinin yoldan algılanamamaktadır. Kuzey cephesi ise yapının bahçesinden görülmektedir (Çizelge E2.16.).

Güney cephesi

Güney cephesi sokaktan sade anlayışta yapılmış tek katlı bir ev olarak izlenebilmektedir. Cephenin sağ ve sol kenarlarında devam eden avlu duvarı görülmektedir. Sağ taraftaki avlu duvarında avlu giriş açıklığı yer almaktadır. Yapı cephesinde iki adet pencere açıklığı bulunur. Sağ taraftaki dikdörtgen formda, büyük iken sol tarafta bulunan pencere uzun kenarı yatayda olacak şekilde yerleştirilmiş dikdörtgen şeklinde boyutu sağdakine göre küçüktür. Pencerelerin etrafında çerçeve oluşturmuş şekilde sade taş kabartmalı söveler bulunur. Cephe köşelerinde de kat seviyesinin bitimine kadar sade taş kabartmalı dikdörtgen sütunce görülmektedir. Kat seviyesinin bitiminde ise yatayda sade kabartmalı taş silme bulunur. Taş silmenin üstüne de iki sıra taş dizilmiştir (Şekil 4.174.).

Şekil 4.174. Konut-16, 2020 yılı güney cephesi (solda) ve günümüz güney cephesi (sağda)

Doğu cephesi

Doğu cephesi yapı avlusundan sade anlayışta tek kat olarak izlenmektedir. Güney cephesinden yapı avlusuna, avludan da sofaya giriş yapılır. Doğu cephesinde bulunan giriş açıklığı dikdörtgen formdadır fakat üst köşelerinde kırılma yapmıştır. Yapının önceki tarihli fotoğraflarına bakıldığında giriş kapısının her iki yanında sofaya açılan dikdörtgen, ahşap pencere olduğu görülmektedir (Şekil 4.175. (a)). Ancak günümüzde sadece kapı pencere açıklıkları bulunmaktadır. Cephede sofanın yanlarında yer alan mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş ikişer adet dikdörtgen şekilde pencere açıklığı bulunmaktadır (Şekil 4.175. (b)). Güney cephesinde bulunan sade silmeler doğu cephede de yatayda ve dikeyde görülmektedir.

Şekil 4.175. a) Konut-16, 2020 yılı güneydoğu cephesi, b) günümüz doğu cephesi

Kuzey cephesi

Kuzey cephe yapının bahçesinden sade anlayışta tek kat olarak algılanabilmektedir. Cephede ikişerli olarak, iki ayrı mekânı ortalayacak şekilde yerleştirilmiş dört adet dikdörtgen formda pencere açıklığı görülmektedir. Yapı köşeleri dikeyde sade taş kabartma ile geçilmiştir. Çatı seviyesinde de yatay silme bulunmaktadır (Şekil 4.176. (a)).

Şekil 4.176. a) Konut-16 kuzey cephesi, b) kuzeybatı cephesi

Batı cephesi

Batı cephesi yapı bahçesinden sade anlayışta yapılmış tek kat olarak görülmektedir. Cephenin sol kenarında iki adet ortasında ise bir adet dikdörtgen pencere açıklığı bulunmaktadır. Cephede çatı seviyesinde sade taş kabartmalı silme yer almaktadır.

Konut-16 cephelerinin değerlendirilmesi

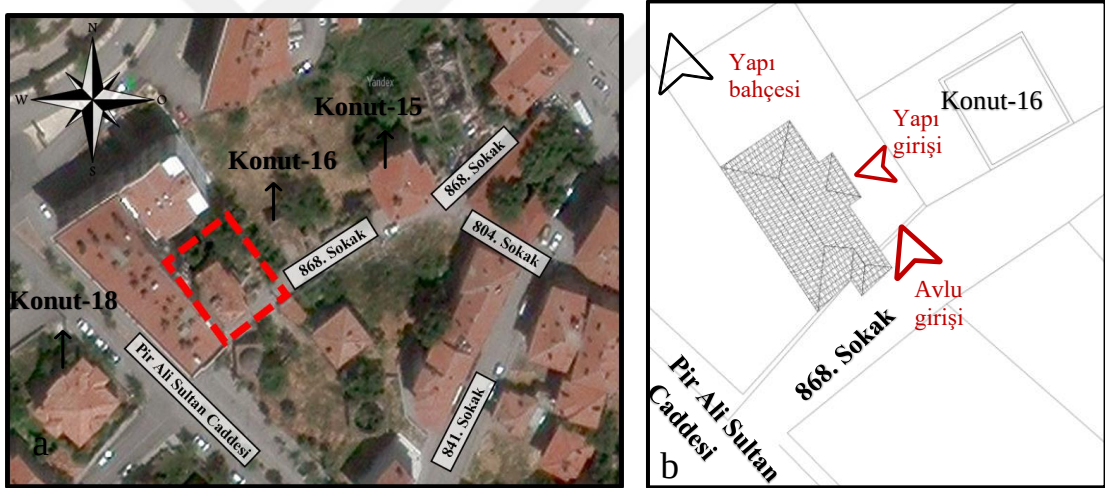
Konut-16'nın tüm cepheleri sade anlayışta yapılmıştır. Bütün cephelerde çatı başlama seviyesinde sade silme yer almaktadır. Geleneksel Aksaray evleri içerisinde tek kata sahip olan ev sayısı günümüzde iki adet bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Konut-16 ise özgünlüğünü koruyamamış, terkedilmiş ve kendi kaderine bırakılmıştır.

4.5.17. Konut-17 (Terzi Çevik Evi)

Genel tanım

Geleneksel konut yapısı merkez ilçesi, Taşpazar Mahallesi, 868. Sokakta yer alır (Şekil 4.177. (a)). Konut yapısı özel mülkiyetlidir. Güney yönünde 868. sokağa bitişik nizamda yerleştirilmiş yapının kuzey ve doğu yönlerinde bahçesi yer almaktadır. Evin tek girişi güney yönündeki avlu kapısından sağlanmaktadır (Şekil 4.177. (b)). Batı cephesine bitişik nizamda yerleştirilmiş apartman bulunmaktadır. Dikdörtgen plan şemasına sahip olan yapı zemin+1 katlıdır. Çatısı kırma çatı sisteminde kiremit kaplıdır.

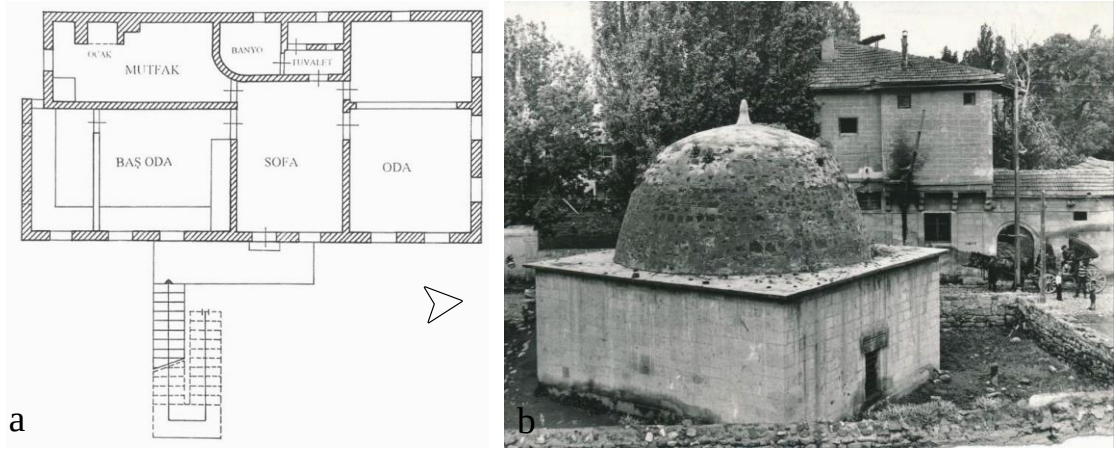
Taşpazar Mahallesi kentsel sit alanı içinde bulunan evin mimari çağı Cumhuriyet Dönemi'dir. Orijinal kullanımında konut olarak yapılmış yapının büyük bir kısmı günümüzde harap bir vaziyettedir ve yıkılma tehlikesi bulunmaktadır (Çizelge E1.17.). Yapının doğu yönündeki komşu parselinde Konut-16 yer almaktadır.

Şekil 4.177. a) Yapi konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı

Mimari anlatım

Geleneksel eve 868. Sokaktan ulaşılan avlu ile erişilmektedir. Sokağa avlu ile bağlı olan yapı iç sofalı plan şeması kategorisindedir. Sofanın kuzey ve güney kenarlarına odalar yerleştirilmiştir. Yapının birinci katına avludan çıkılan bir merdiven ile erişilmektedir. Evin birinci katında sofanın güney, kuzey ve batı koluna mekanlar yerleştirilmiştir (Şekil 4.178.(a)).

Şekil 4.178. a) Konut-17 Birinci kat planı rölöve çizimi (Erdal, 2016), b) Geleneksel konutun Pir Ali Sultan türbesinden güney cephesi tarihi görünümü (Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü arşivi)

Yapım tekniği ve malzemesi

Bugünkü kullanılmayan metruk vaziyetteki geleneksel evin cephesinden anlaşıldığı üzere zemin kat kesme taştan örülmüştür. Birinci kat ise ahşap karkas arası kerpiç doldurularak yapılmış ve cephesi taş ile kaplanmıştır. Evin pencerelerinde ve saçığında ahşap malzeme, pencere parmaklıklarında ise metal malzeme kullanılmıştır. Çatısı kırma çatı sisteminde kiremit kaplıdır.

Cephe düzenlemesi

Yapının üç cephesi bulunmaktadır. Güney cephesi sokaktan izlenebilmekteyken doğu ve kuzey cephesi yapının bahçesinden algılanabilmektedir. Konut-17'nin batı cephesine bitişik olarak yapılmış apartmandan dolayı batı cephesi tamamıyla kapanmıştır (Çizelge E2.17.).

Güney cephesi

Güney cephesi sokaktan sade anlayışta yapılmış bir zemin ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Zemin kat seviyesinde cephenin sağ tarafında devam eden avlu duvarı görülmektedir. Birinci katta cephe duvarının bir kısmı çökmüştür (Şekil 4.179. (b)).

Şekil 4.179. a) Konut-17 güney cephesi yıkılmadan önceki hali (Erdal, 2016), b) günümüz güney cephesi

Cephede bulunan avlu duvarında iki kademeli yuvarlak taş kemer ile geçilmiş kapı açıklığı yer almaktadır. Cephenin zemin kat seviyesinde sağ tarafta bir adet dikdörtgen, demir parmaklıklı sol tarafta ise birinci kat başlama seviyesine yakın küçük kare formda, demir parmaklıklı bir adet pencere açıklığı vardır. Zemin katta belirli aralık ve düzende, yapı köşelerinde ve aralarında dikdörtgen sütunce, pencere bitiş seviyesinde de yatay olarak taş kabartmalı silme görülmektedir (Şekil 4.180.). Birinci kat ile zemin kat cephede sade taş kabartmalı silme ile ayrılmıştır.

Şekil 4.180. Konut-17 güney cephesi zemin kat görünümü

Birinci katta cephenin sağ tarafında cepheden dışa doğru kapalı çıkma yapılmıştır. Bu çıkma ahşap döşeme kirişleriyle taşınmış ve eşit kademeli konsollar ile desteklenmiştir. Çıkmanın yanlarında bir adet dikdörtgen şeklinde pencere açıklıkları vardır. Çıkmanın sokağa bakan ön yüzünde ise çatı hizasına yakın aydınlatma penceresi

boyutlarında küçük iki adet dikdörtgen pencere bulunur. Geleneksel Türk evlerindeki cumbanın ön yüzünde bulunan pencereler Konut-17’de görülmemektedir. Güney cephesinin sol tarafı yıkık vaziyette olduğu için yorumlanamamıştır.

Doğu cephesi

Doğu cephenin tamamı yapı avlusundan sade anlayışta yapılmış zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki katlı izlenebilmektedir. Güney cephesinden avluya girdikten sonra doğu cephesindeki yapı girişiyle karşılaşmaktadır.

Zemin kat cephede giriş kapısı yapının uzun kenarında bulunur ve dikdörtgen formda bir açıklıkla geçilmiştir. Giriş kapısının üstünde yarım daire şeklinde aydınlatma penceresi bulunmaktadır. Kapının sağ ve sol yanında basık kemerle geçilmiş ikişer pencere açıklığı mevcuttur.

Birinci kat cephede ortada dikdörtgen bir kapı açıklığı yanlarında ise üçer adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Birinci katta orijinalinde balkon olan alan sonradan merdiven eklenerek kat sahanlığına çevrilmiştir (Şekil 4.181. (a)). Birinci kat, zemin kattaki birimlerden ayrı olarak işlev sürdürmüştür. Balkon üstü ahşap tavanlıdır ve ahşap direklerle taşınması desteklenmiştir. Çatı yapı çevresinde saçak oluşturmuştur.

Şekil 4.181. a) Doğu cephesi, b) kuzeydoğu cephesi

Kuzey cephesi

Kuzey cephesi yapı bahçesinden sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki katlı algılanmaktadır. Cephenin zemin katında iki, birinci katında ise üç adet dikdörtgen formda pencere açıklığı bulunmaktadır (Şekil 4.181. (b)). Cephede herhangi bir hareketlilik yoktur. Yapının batı cephesinde bitişik nizamda daha sonradan yapılmış bir apartman bulunmaktadır. Bu sebeple batı cephesi yorumlanamamıştır.

Konut-17 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-17'nin tüm cepheleri sade anlayışta yapılmıştır. Evin bütün cephelerinde zemin kat sade silme ile birinci kattan ayrılmıştır. Sokağa bitişik nizamda yerleştirilmiş güney cephesi haricinde diğer cephelerde simetri sağlanmıştır. Konut-17 özgünlüğünü koruyamamış, terkedilmiş ve kendi kaderine bırakılmıştır.

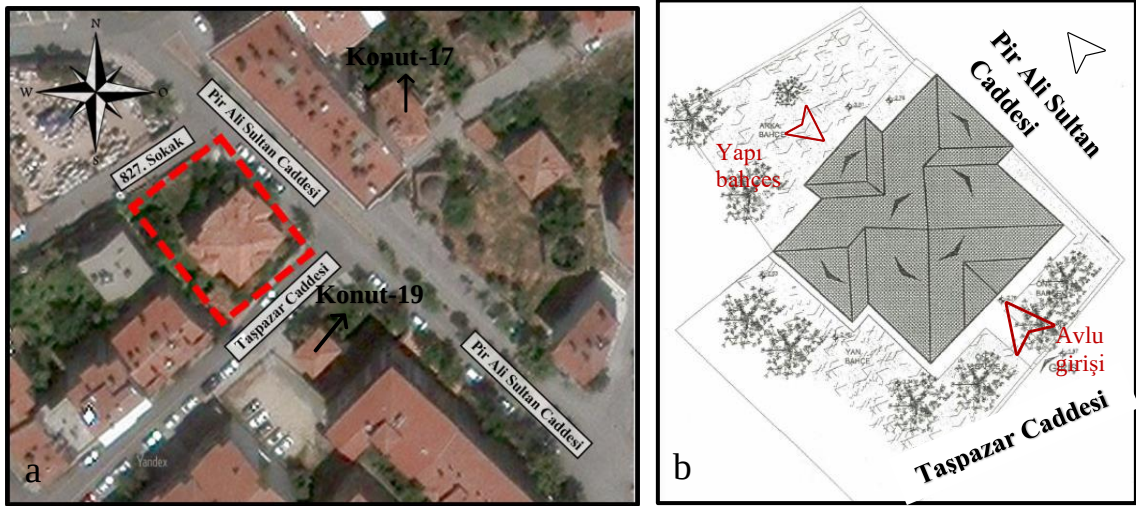

4.5.18. Konut-18 (Çorakçılar Konağı)

Genel tanım

Geleneksel ev merkez ilçesi, Taşpazar Mahallesi, Pir Ali Sultan Caddesi'nde no:16 da yer almaktadır. Taşpazar Mahallesi kentsel sit alanı içerisinde bulunan evin güney cephesinin karşısında geleneksel Aksaray evi olan Konut-19 bulunmaktadır (Şekil 4.182. (a)). Asıl kullanımı ve yapımı konut olan yapı günümüzde de aynı işlevini sürdürmektedir. Yapı özel mülkiyetlidir. Eve doğu yönünde bulunan Taşpazar Caddesinden ulaşılan avlu ile giriş sağlanmaktadır. Yapının kuzey ve batı yönünde bahçesi bulunuyorken ev doğu yönünde Pir Ali Sultan Caddesine bitişik nizamda yerleştirilmiştir (Şekil 4.182. (b)). Kesme taştan yapılmış ev iki kata sahip, düzgün olmayan dörtgen planlıdır. İki kata sahip olan yapı kırma çatılıdır (Çizelge E1.18.).

20. yy. da inşa edilen evin mimari çağı Cumhuriyet Dönemi'dir. 20. yy. Aksaray sivil mimarlığının özelliklerini yansıtan, günümüzde hala varlığı sürdürebilen kayda değer bir geleneksel ev örneğini temsil etmektedir. Ayrıca Cumhuriyet Dönemi'nde Atatürk Konut-18'de misafir olmuş ve memnuniyetinden dolayı evin sahibi Vehbi Çorakçı'yı Aksaray mebusu görevine getirmiştir (Uğur, 2013).

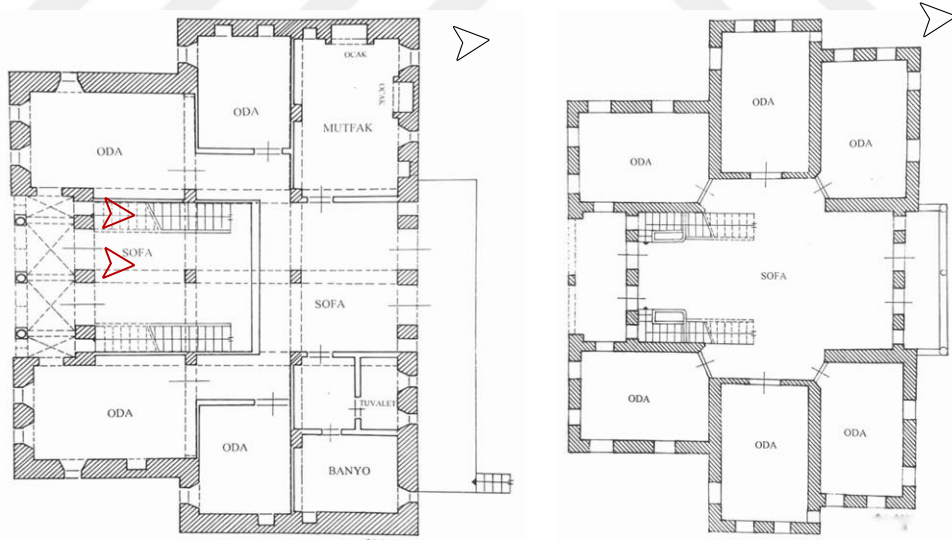

Şekil 4.182. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012)

Mimari anlatım

Ev kuzeyde 828. Sokak, doğuda Pir Ali Sultan Caddesi, güneyde ise Taşpazar Caddesi batıda ise komşu parsel arasında kalmış alanda konumlandırılmıştır. Doğu yönünde yola bitişik nizamda yerleştirilmiş yapının diğer cepheleri yapı bahçesine bakmaktadır. Taşpazar Caddesinden metal bir kapıyla geçilerek ulaşılan kesme taştan yapılmış ev iki kata sahip, düzgün olmayan dörtgen planlıdır. İç sofalı plan şemasına sahip evin odaları sofanın kenarlarında bulunmaktadır. Sofanın güneyinde ana giriş kapıları yer almakta iken sofanın kuzey yönünde de iki adet bahçeye açılan giriş kapısı vardır. Sofanın doğu ve batı kenarlarında bulunan iki adet tek kollu merdiven ile evin birinci katına erişim sağlanmaktadır. Fakat birinci kat ile alt katı ayrı konut olarak kullanmak amacıyla sofanın ortasından ters “U” biçiminde duvar örülmüştür (Şekil 4.183.). Zemin kat iç mekânda yuvarlak kemerlerle hareketlendirilmiştir.

Konutun birinci katı da zemin kattaki yuvarlak kemerler üzerinde yükseltilmiştir. Birinci katta bulunan sofanın köşeleri pahlanarak odaların giriş kapıları konumlandırılmıştır (Erdal, 2016). Birinci katta sofanın güneyinde ve kuzeyinde birer adet balkon yanlarında ise odalar yer alır.

Şekil 4.183. Konut-18 zemin kat (solda) ve birinci kat (sağda) planı rölöve çizimi (Erdal, 2016)

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapının zemin kat ve birinci kat duvarları kesme taştan yığma tekniğinde yapılmıştır. Taş malzeme cephede, pencere ve kapı sövelerinde sade kabartmalı olarak kullanılmıştır. Geleneksel evin pencere ve kapılarında ahşap, balkon korkuluklarında taş

malzeme kullanılmıştır. Pencere parmaklıklarında ve avlu kapısında ise metal malzeme görülmektedir. Evin üst örtüsü kırma çatı sisteminde, kiremit kaplamalı ve ahşap saçaklıdır. Çatıda yapılmış alınlıkta da ahşap bezeme yapılmıştır.

Cephe düzenlemesi

Evin dört cephesi bulunmaktadır. Güney, kuzey ve doğu cepheleri sokaktan izlenebilmektedir. Batı cephesi ise yapının bahçesinden algılanabilmektedir.

Parsel kenarına yerleştirilmiş konutun güney yönünde avlu duvarı bulunmaktadır. Avluya açılan çift kanatlı, demir giriş kapısından geçilerek dikdörtgen formdaki avluya erişilmektedir. Güneyde yer alan avludan da yol kotundan birkaç basamak aşağıda bulunan giriş kapısına ulaşılmaktadır (Çizelge E2.18.).

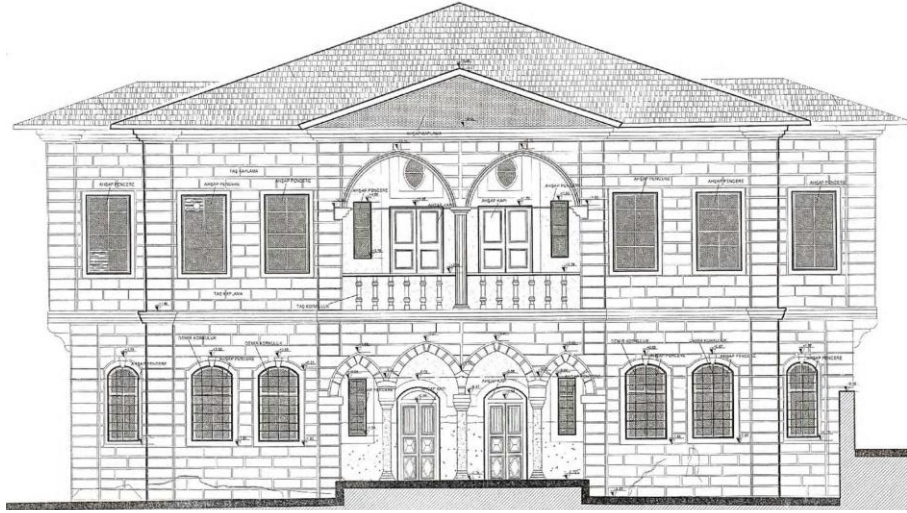
Güney cephesi

Güney cephesi sokaktan süslemeli anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Katlar arasına kabartmalı taş silme yapılarak kat ayrımları belirginleştirilmiştir. Cephe köşelerinde ve orta merkezde bulunan açıklıkların kenarları taş kabartmalı silme ile belirginleştirilmiştir. Cephede tamamen simetri görülmektedir. Çatı oymalı taş, kat silmesi ile birinci kattan ayrılmıştır.

Zemin kat cephenin ortasında gömme giriş açıklığı yer almaktadır. Cephede sekiz adet pencere görülmektedir. Cepheden içe gömülerek oluşturulmuş giriş açıklığı üç adet sütun, dört adet kemer ile geçilmiştir. Oluşturulan bu giriş açıklığı cephede revak görünümünü sağlamıştır. Ortada bulunan iki adet kemer daha geniş ve yüksek, yanlarda bulunan iki tanesi ise daha alçak ve küçük oranlardadır. Aynı oranlarda giriş açıklığının üstü dört adet çapraz tonoz ile örtülmüştür (Şekil 4.184.).

Şekil 4.184. Konut-18 sokak (solda) ve avlu (sağda) bakış açısı ile güney (giriş) cephesi

Şekil 4.185. Konut-18 güney cephesi rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012)

Cephenin merkezinde bulunan iki adet giriş kapısı dikdörtgen formda, çift kanatlı ve ahşaptır. Her iki kapının da yanında 45x150 cm ölçülerinde dikdörtgen, ahşap birer adet pencere yer alır. 113x214 cm boyutlarındaki giriş kapılarının üstü basık kemer ile geçilmiştir (Şekil 4.186. (b)). Girişin yanlarında bulunan mekanların 80x200 cm ölçülerinde birer adet basık kemerli, ahşap penceresi revak boşluğuna bakmaktadır (Şekil 4.186. (c)).

Cephede revak açıklığının sol ve sağ yanında odaları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş ikişer adet basık kemerli, ahşap kanatlı pencere yer almaktadır. Pencereilerin boyutları 107x200 cm'dir (Şekil 4.186. (d)). Doğu ve batı cephede yapılan çıkmanın cephesinde bulunan birer adet pencere de güney cephesinden algılanmaktadır. Bu iki adet pencere de ahşap, kanatlı ve 80x200 cm boyutlarındadır (Şekil 4.185.). Cephedeki bütün pencerelerde parmaklık vardır. Giriş kapılarının yanlarında bulunan pencereler haricinde zemin kattaki tüm pencerelerin kenar bordürleri sade taş sövelidir. Bu sade, basık kemerli taş kabartmaların kilit taşında yüzeyden daha fazla çıkıntı yapılarak belirginleştirilmiştir.

Şekil 4.186. a) Konut girişi, b) giriş kapısı, c) giriş açıklığına bakan oda penceresi, d) zemin kat penceresi

Birinci kat cephenin merkezinde, giriş açıklığının üst hacminde gömme balkon yer almaktadır. Cephede sekiz adet dikdörtgen pencere bulunmaktadır. Çatıda, balkon üst örtüsünde üçgenleme yapılarak alınlık oluşturulmuştur. Alınlığın cephesi ahşap süslemelidir (Şekil 4.187. (a)).

Balkon açıklığının sağ ve sol yan cephesinde ikişer adet, dikdörtgen biçiminde, ahşap ve giyotin pencere yer almaktadır. Pencere ölçüleri 118x208 cm, söveleri ise sade taş kabartmalıdır (Şekil 4.187. (b)). Aynı özelliklerde batı ve doğu cephede yapılan çıkımlarında güney cepheden görülebilen birer adet penceresi yer almaktadır.

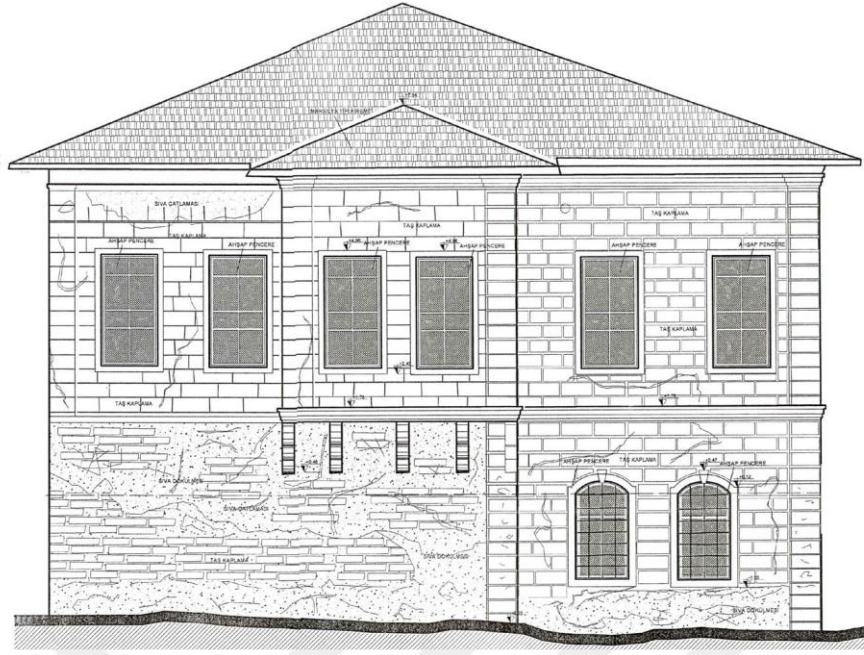

Şekil 4.187. a) Konut-18 balkonu ve alınlık, b) birinci kat pencereleri, c) balkon kapısı ve pencereleri

Cephedeki balkon açıklığı iki kemer ve kemerlerin birleşme noktasındaki kademeli silindir kaideli, kabartmalı süslü başlıklı, silindir gövdeli taş sütun ile geçilmiştir. Kemerlerin yanlardaki başlangıç noktalarında bezeme yer alır. Balkonun taş bezemeli korkuluğu bulunmaktadır. Balkona açılan dikdörtgen formda, çift kanatlı, iki adet ahşap kapı vardır. Kapıların boyutları 143x274 cm'dir. İki kapının da üstünde dikdörtgen çerçeve içerisinde badem formunda, kenarları kabartmalı, ahşap aydınlatma pencereleri bulunmaktadır. Balkon kapısının yanlarında birer adet 45x150 cm boyutlarında dikdörtgen formda, giyotin ahşap pencere yer almaktadır (Şekil 4.187. (c)). Gömme balkonun kenarlarında bulunan odaların dikdörtgen formda, ahşap, birer adet giyotin penceresi de balkon açıklığına bakmaktadır.

Batı cephesi

Batı cephesi yapı bahçesinden sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanabilmektedir. Cephede köşe dönüm noktaları kabartmalı taş silme ile belirginleştirilmiştir. Katlar arasındaki taş kabartmalı kat silmesi ile kat ayrımları belirginleştirilmiştir. Cephenin birinci katında simetri vardır.

Şekil 4.188. Konut-18 batı cephe rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012)

Zemin kat cephenin sol tarafında çıkma yapılmıştır. Çıkmanın üzerinde herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Cephenin sağında ise iki adet 107x200 cm boyutlarında, basık kemerli, ahşap pencere yer almaktadır (Şekil 4.188.).

Birinci kat cephenin merkezinde cepheden dışarıya doğru çıkma yapılarak cumba oluşturulmuştur. Bezemeli taş payandalar cumbanın taşınmasını desteklemekte aynı zamanda batı cephesine hareketlilik katmaktadır. Cephede mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş altı adet pencere yer almaktadır. Giyotin pencereler 118x208 cm boyutlarında, dikdörtgen formda, ahşaptır. Pencerelerin söveleri sade taş kabartmalıdır. Cephede çıkmanın olduğu kısma kadar kabartmalı dokulu taş kullanılmış, cephenin sol tarafında ise sade kesme taş kullanılmıştır (Şekil 4.188.).

Kuzey cephesi

Kuzey cephe hem sokaktan hem de yapı bahçesinden sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki katlı olarak algılanabilmektedir. Birinci kat cephe merkezinde açık çıkma yapılmıştır. Katlar arasında yapılan taş kabartmalı silmeler, kat farklılıklarını belirginleştirmiştir. Yapı köşelerinde ve dönüm noktalarında taş kabartmalı köşe geçişleri bulunmaktadır. Bu köşe bordürleri çatı seviyesine kadar devam etmektedir.

Cephenin zemin katında yedi adet pencere ve iki adet kapı yer almaktadır. Cephenin orta aksında bahçeye açılan iki adet, 113x200 cm ölçülerinde çift kanatlı, ahşap kapı yer alır. Kapılar taş kabartmalı basık kemer ile çerçevelenmiştir. Kapıların kemer

kısımlarında aydınlatma penceresi vardır. Bu kapıların yanlarında birer adet 45x150 cm boyutlarında dikdörtgen formda, ahşap ve giyotin pencere bulunmaktadır. Pencerelelerin de etrafı sade taş sövelidir (Şekil 4.189.). Özgün cephenin sağında ve solunda üçer adet pencere yer alırken günümüzde cephenin solunda üç adet sağında ise iki adet kanatlı pencere mevcuttur (Şekil 4.189.). Sağ yan cephede bulunan mutfak mekânın penceresi günümüzde kapatılmıştır (Şekil 4.190.). Pencere boyutları 107x200 cm ve 90x170 cm ölçülerinde, basık kemerli ve ahşaptır.

Şekil 4.189. Konut-18 kuzey cephe rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012)

Şekil 4.190. Konut-18 kuzey cephesi (Erdal, 2016) ve günümüz kuzey cephesi

Birinci kat cephenin merkezinde hem gömme hem de cepheden çıkma yapılarak oluşturulmuş balkon yer almaktadır. Cephede sekiz adet dikdörtgen pencere bulunmaktadır.

Cephenin sağ ve solundaki mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş ikişer adet pencere yer almaktadır. Dikdörtgen formdaki giyotin pencereler 118x208 cm boyutlarında ahşaptır. Pencerelerin etrafında sade taş söve bulunmaktadır. Batı ve doğu cephede yapılan çıkmaların yan cephelerinde kuzey cepheden görülebilen birer adet 45x160 cm ölçülerinde giyotin pencere yer almaktadır (Şekil 4.189.).

Cephe merkezindeki balkonun taşınmasını bezemeli taş konsollar desteklemektedir. Balkon üst örtüsü çatıdan gelen ahşap kaplamalı saçak ile kapatılmıştır. Üç adet ahşap dikme ile saçığın taşınması desteklenmektedir. Balkonun taş bezemeli korkulukları vardır (Şekil 4.191.). Balkona açılan 143x274 cm iki adet, ahşap, çift kanatlı kapı ve yanlarında 45x160 cm ölçülerinde birer tane ahşap, giyotin pencere yer almaktadır.

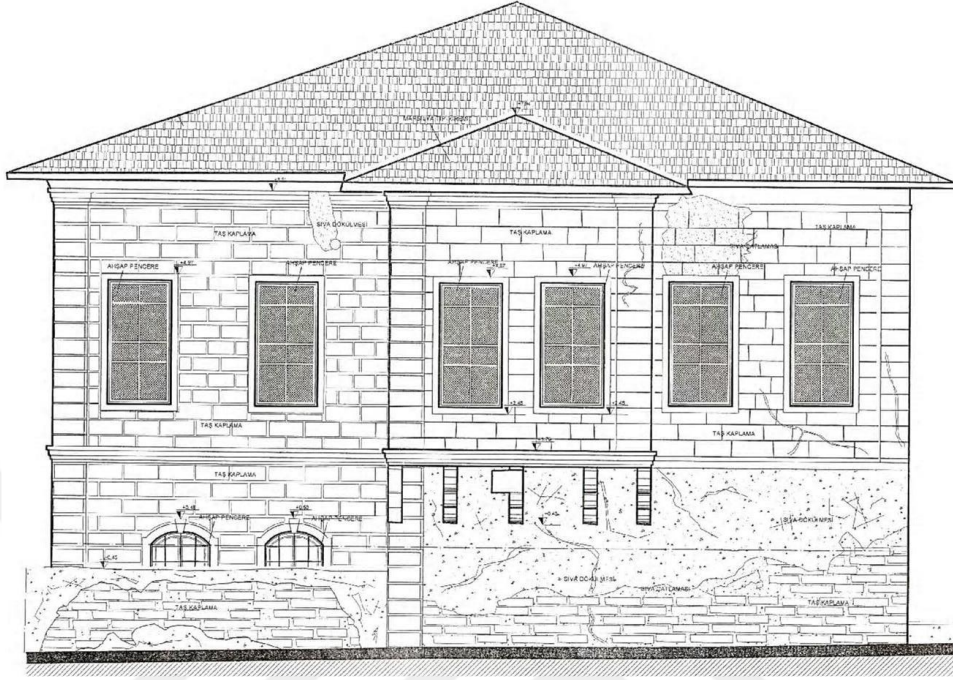
Şekil 4.191. Konut-18 kuzey cephesi bahçe çıkışı ve balkonu

Doğu cephesi

Doğu cephesi sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki katlı izlenebilmektedir. Cephede köşe dönüm noktaları kabartmalı taş silme ile belirginleştirilmiştir. Katlar arasındaki taş kabartmalı kuşak yer almaktadır. Cephenin birinci katında simetri görülmektedir. Doğu cephede, batı cephenin özellikleri görülmektedir.

Zemin kat cephenin sağ tarafında çıkma yapılarak yola bitişik nizamda yerleştirilmiştir. Cephenin solunda çıkmanın duvarından itibaren avlu duvarı gözlemlenmektedir. Avlu duvarının arkasında, güneydoğu köşede bulunan mekânın cephe duvarı görülmektedir. Bu cephede boyutları 107x200 cm olan iki adet, basık

kemerli, ahşap kanatlı pencere yer almaktadır. Yola bitişik konumda çıkma yapılan cephenin üzerinde herhangi bir açıklık bulunmamaktadır (Şekil 4.192.).

Şekil 4.192. Konut-18 doğu cephe rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012)

Şekil 4.193. Konut-18 kuzeydoğu ve doğu cephesi sokaktan görünümü

Birinci kat cephenin merkezinde cepheden yola doğru çıkma yapılarak cumba oluşturulmuştur. Bezemeli taş konsollar cumbanın taşınmasını desteklemekte aynı zamanda cepheye hareketlilik katmaktadır (Şekil 4.194. (b)). Cephede mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş altı adet pencere yer almaktadır. Giyotin pencereler 118x208 cm boyutlarında, dikdörtgen formda ve ahşaptır. Pencerelerin söveleri sade taş kabartmalıdır. Cephede çıkmanın olduğu kısma kadar dokulu rustik duvar devam etmiş cephenin geri kalan kısmında ise sade kesme taş kullanılmıştır (Şekil 4.193.).

Şekil 4.194. a) Güneydoğu cephesi, b) doğu cephesindeki cumba, c) kuzeydoğu cephesi

Konut-2 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-2'nin güney cephesi süslemeli bir anlayışta yapılmış iken diğer cepheler sade anlayışta yapılmıştır. Bütün birinci katlar alt ve üst seviyeden silmelerle çerçeve içine alınmıştır. Cephelerde zemin kat ve birinci katların köşelerinde sade kabartmalı ve köşebentler yapılmıştır. Cephelerde yer alan bütün pencere sövelerinde sade kabartmalı taş kullanılmıştır. Evin cephesinde kullanılan taşın dokusu ve cephedeki doluluk-boşluk oranlarıyla özellikle güney(giriş) cephesinde, cephe karakterini yoğun olarak yansıtmaktadır.

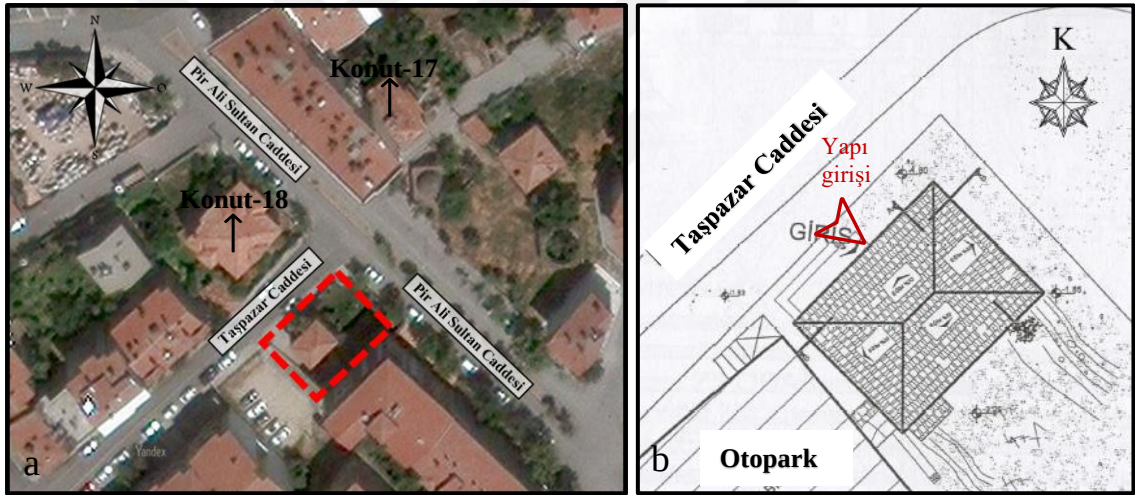
Güney cephede yapılan alınlık ve batı ve doğu cephede yapılan çıkmalar güney cephesindeki simetriyi güçlendirmiştir. Cephede taşın dokulu olarak kullanılması, boşlukların yaratılması ve diğer süsleme gibi öğeler ile cephe görseli ve hareketi yoğunlaştırılmıştır. Kuzey cephede de güney cephenin özellikleri yansıtılmaya çalışılmıştır. Ancak cephe düzeninde doluluk-boşluk oranları ve mimari elemanları farklılık göstermektedir. Diğer cephelere göre sade olan doğu ve batı cephelerinde yapılan cumbalar cephe görünümüne hareket kazandırmıştır.

4.5.19. Konut-19

Genel tanım

Geleneksel konut yapısı merkez ilçesi, Taşpazar Mahallesi, Pir Ali Sultan Caddesi ile Taşpazar Caddesinin birleştiği köşede yer almaktadır. Kuzey cephesinin tam karşısında başka bir geleneksel ev olan Çorakçılar Konağı (Konut-18) bulunur (Şekil 4.195. (a)). Konut Taşpazar kentsel sit alanı sınırları içerisinde yer alır.

Kesme taştan yapılmış ev iki katlıdır. Yapının kuzey yönde bulunan giriş kapısına Taşpazar Caddesi'nden erişilmektedir (Şekil 4.195. (b)). Kıрма çatısı bulunan yapının çatısı ahşap ve kiremit örtülüdür. Yapının mimari çağı erken Cumhuriyet Dönemi'dir. Orijinal kullanımında konut olarak yapılmış yapı günümüzde kullanılmamakta terkedilmiş durumundadır (Çizelge E1.19.).

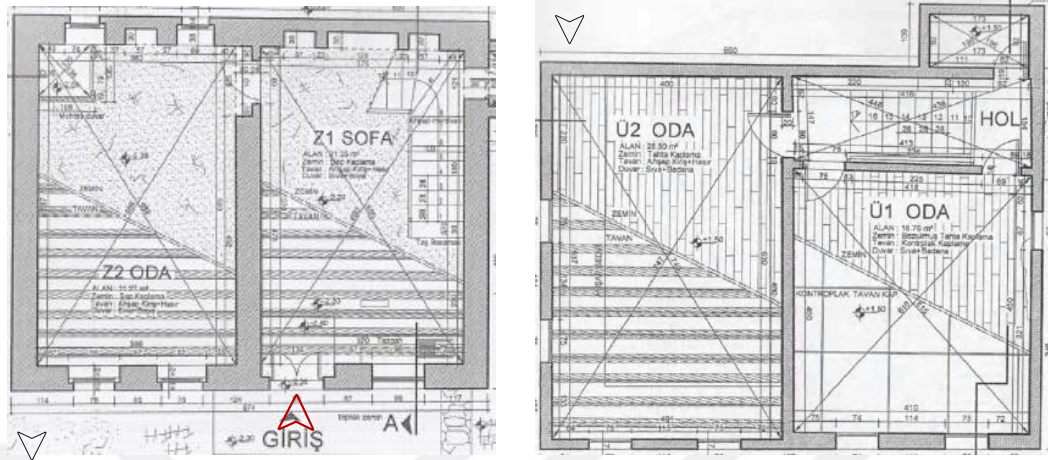

Şekil 4.195. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı (Karadayı Yenice, 2012'den düzenlenmiştir.)

Mimari anlatım

Ev iki kata sahip, dikdörtgen planlıdır. Geleneksel eve Taşpazar Caddesi'nden erişilen bir kapı ile giriş yapılmaktadır. Evin güney ve doğu cepheleri bahçeye bakmaktayken batı cephesi yan parsel bitişik nizamda yerleştirilmiştir. Yapının girişi yol kotundan birkaç basamak aşağıda bulunur. Kuzey cephesinde bulunan giriş kapısı dikdörtgen sofaya açılmaktadır. Zemin kat sofanın doğusunda dikdörtgen planda bir oda yer alır. Sofanın güneybatı köşesinde birinci kata erişimi sağlayan merdiven bulunmaktadır. Kesme taştan yapılmış olan geleneksel evin zemin kat plan şeması ile

birinci kat planı genel hatlarıyla örtüşmektedir. Birinci katta ise zemin kattaki gibi doğuda bir oda ve alt kattaki sofanın üzerinde de bir oda vardır (Şekil 4.196.).

Şekil 4.196. Konut-19 zemin kat (solda) ve birinci kat (sağda) planı rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012)

Yapım tekniği ve malzemesi

Yapı yığma tekniğinde düzgün kesme taş kullanılarak inşa edilmiştir. Birinci kat duvar kalınlığı zemin katın duvar kalınlığından daha ince yapılmıştır. Geleneksel evin cephesine bakıldığında zemin katta ve birinci katta kesme taş gözlemlenmektedir. Yapının pencerelerinde ve özgün kapısında ahşap malzeme kullanılmıştır. Ancak günümüzde bu mimari elemanlar değiştirilmiş veya yok olmuştur. Pencere parmaklıklarında ve günümüzdeki kapısında ise metal malzeme gözlemlenmektedir. Geleneksel evin kırma çatısı ahşap ve kiremit örtülüdür. Çatıda 50-60 cm saçak yapılmıştır.

Cephe düzenlemesi

Yapının dört cephesi bulunmaktadır. Doğu, batı ve kuzey cepheleri sokaktan izlenebilmektedir. Güney cephesi yapı bahçesinden algılanmaktadır. Güney yönündeki komşu parselde yapılan apartmanın avlu duvarı Konut-19'un kuzey cephesinin sol yanına kadar devam etmiştir (Çizelge E2.19.).

Kuzey cephesi

Parsel köşesine yerleştirilmiş konutun kuzey cephesi sokaktan sade anlayışta bir zemin ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır (Şekil 4.197.). Giriş kapısının üst köşeleri 45 derece içe kırılarak şekil verilmiştir. Girişin sağ tarafında bir

adet, sol tarafında ise iki adet boyutları 75x160 cm olan ahşap, dikdörtgen üzeri lentolu kanatlı pencereler bulunmaktadır (Şekil 4.198.). Zemin kat sade taş kabartmalı kat silmesiyle birinci kattan ayrılmıştır. Cephenin birinci katında ise iki ayrı mekânı ortalayacak şekilde yerleştirilmiş ikişer adet kanatlı pencere yer almaktadır. Bu pencereler dikdörtgen formda ahşap ve kenarları sade taş sövelidir. Birinci kat bitimi seviyesi de sade kabartmalı bir silmeyle geçilmiştir.

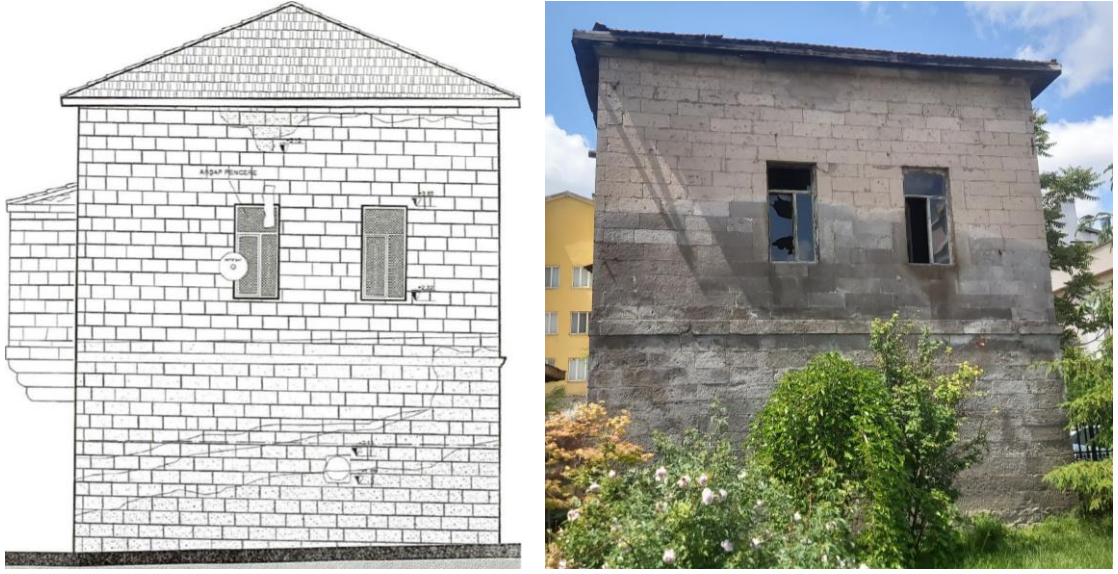
Şekil 4.197. Konut-19, 2017 yılı kuzeydoğu cephesi (solda) (Karadayı Yenice, 2017) ve günümüz kuzey(giriş) cephesi (sağda)

Şekil 4.198. Konut-19 kuzey(giriş) cephesi giriş kapısı ve zemin kat pencereleri

Doğu cephesi

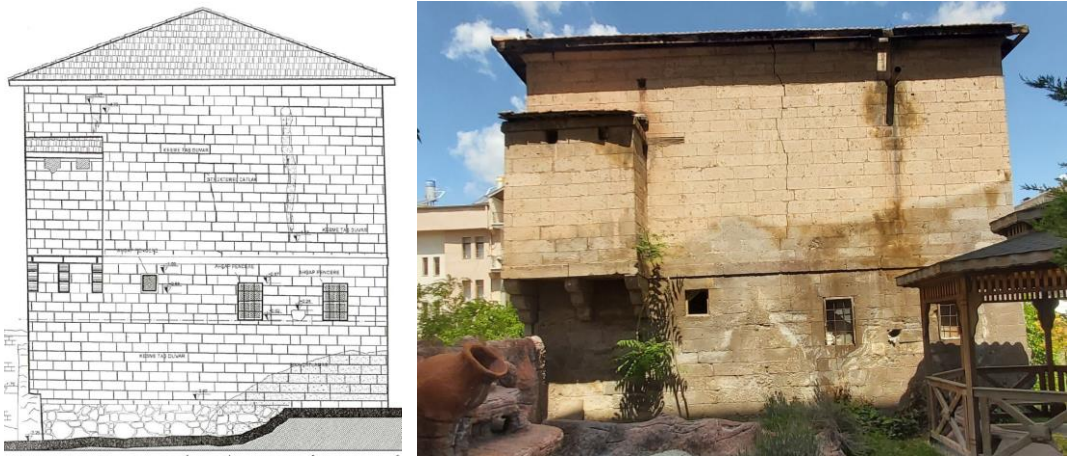
Doğu cephe Pir Ali Sultan Caddesi'nden sade anlayışta yapılmış zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki katlı izlenebilmektedir. Katlar arasında sade taş silme yer almaktadır. Zemin katın cephesinde herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. Birinci katta ise iki adet dikdörtgen formda, ahşap kanatlı pencere yer almaktadır. Pencerelerin boyutları 75x153 cm'dir. Güney cephesinde yapılan 109 cm'lik çıkma doğu cephesi görünümünde cepheye hareket sağlamıştır (Şekil 4.199.).

Şekil 4.199. Konut-19 doğu cephe rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012) ve cephe görünüşü

Güney cephesi

Güney cephesi yapı bahçesinden sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak algılanmaktadır. Cephenin sağ tarafında zemin katın bitiş seviyesine yakın iki adet dikdörtgen ve ahşap pencere bulunmaktadır. Pencerelelerin boyutları 52x85 cm'dir. Cephenin sol tarafında ise bir tane 30x35 cm ahşap pencere yer alır. Sade taş kabartmalı kat silmesi ile cephede zemin kat birinci kattan ayrılmıştır. Birinci kat cephenin sol tarafında cepheden 109 cm'lik çıkma yapılmıştır. Bu çıkmanın taşınmasını üç kademeli taş konsollar desteklemektedir (Şekil 4.201.). Kapalı çıkmanın eni 217 cm, boyu ise 254 cm'dir. Bu çıkmanın yüksekliği çatı başlama hizasından 135 cm daha aşağıda sonlanmıştır. Birinci kat ile çatı hizası sade taş silme ile geçilmiştir (Şekil 4.200.).

Şekil 4.200. Konut-19 güney cephesi rölöve çizimi (Karadayı Yenice, 2012) ve cephe görünüşü

Şekil 4.201. Konut-19 güneybatı(solda) ve güneydoğu cephesi (sağda)

Batı cephesi

Batı cephesi sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve birinci kat olmak üzere iki kat olarak görülmektedir. Güney cephesinde yapılan kapalı çıkma cepheye kütleli olarak hareket kazandırmıştır. Zemin kat cephede sonradan açılmış ve kapatılmış bir kapı açıklığı vardır. Birinci kat ile zemin kat sade taş silmeyle birbirinden ayrılmıştır. Cephenin birinci katında 55x80 cm dikdörtgen formda bir adet ahşap pencere bulunmaktadır. Çatı başlama hizasında sade, taş kabartmalı silme yer almaktadır (Şekil 4.202.).

Şekil 4.202. Konut-19 batı cephesi (solda) ve kuzeybatı cephesi (sağda)

Konut-19 cephelerinin değerlendirilmesi

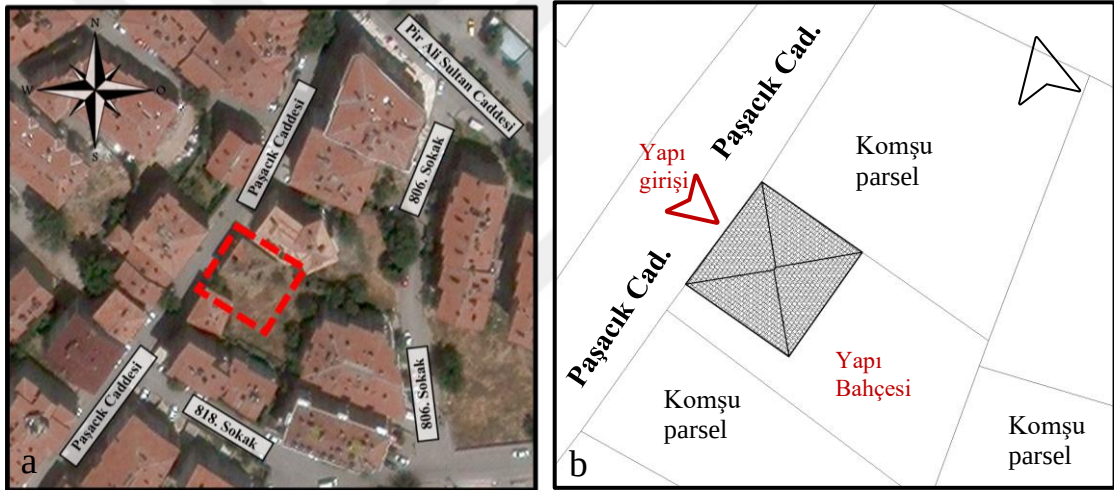
Konut-19'un tüm cepheleri gösterişsiz tutulmuş sade anlayışta yapılmıştır. Evin bütün cephelerinde birinci kat alt ve üst seviyelerden kat silmeleri ile çeręeve içine alınmıştır. Konut-19 zgnlyęn koruyamamış, terkedilmiş ve kendi kaderine bırakılmıştır. Yapı cephelerinin ve kapı, pencere gibi mimari elemanlarının büyük bir onarıma ihtiyaçı vardır.

4.5.20. Konut-20 (Tekeli Konağı)

Genel tanım

Geleneksel Aksaray evi merkez ilçesi, Taşpazar Mahallesi, Paşacık Caddesi no:25 de yer almaktadır (Şekil 4.203. (a)). Konut yapısı özel mülkiyetlidir. Yapının kuzeyinde Paşacık Caddesi, doğusunda komşu parsel, güney ve batı yönünde ise yapı bahçesi yer almaktadır. Ev kesme taştan iki katlı olarak yapılmıştır. Evin girişi Paşacık Caddesine bakan kuzey cephede bulunan giriş kapısından sağlanmaktadır. Yapının güneyinde ve batısında bahçesi bulunmaktadır (Şekil 4.203. (b)). Yapının mimari çağı Cumhuriyet Dönemi'dir. Orijinal kullanımında konut olarak yapılmış olan yapı günümüzde terkedilmiş ve metruk vaziyettedir (Çizelge E1.20.).

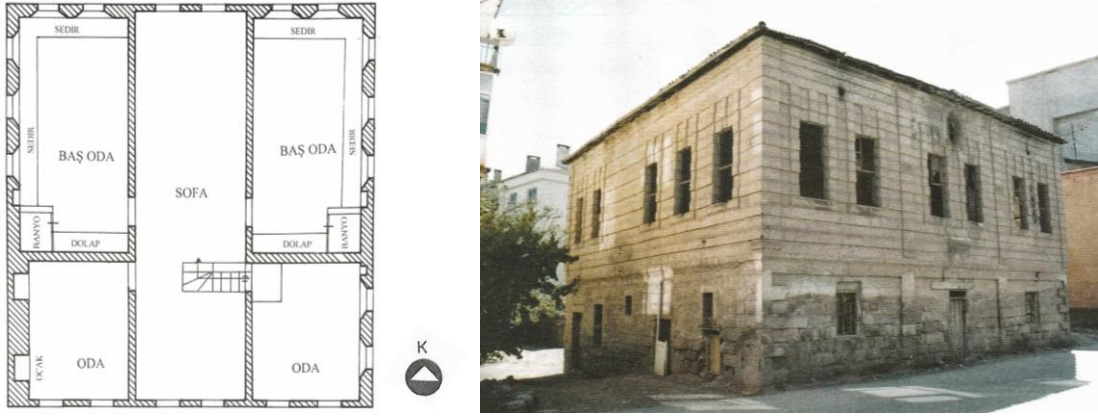

Şekil 4.203. a) Yapı konumu (Yandex Maps görüntüsü üstüne işlenmiştir.), b) yapı vaziyet planı

Mimari anlatım

Geleneksel evin tek girişi zemin kat sofasından, Paşacık Caddesi'ne açılan kapı ile sağlanmaktadır. Ev dikdörtgen planlı ve iki kata sahiptir. Kuzeydeki ana girişten kuzey ve güney yönünde uzanan sofaya girilmektedir. İç sofalı plan tipine sahip evin odaları sofanın kenarlarında dizilidir. Zemin kat sofadan birinci kat sofaya erişimi sağlayan bir merdiven bulunmaktadır (Şekil 4.204.).

Geleneksel evin alt kat planı ile birinci kat planı örtüşmektedir. Kuzey-güney yönde uzanan birinci kat sofanın doğu ve batısında odalar yer almaktadır. Sofa kuzey yönde Paşacık Caddesine, güney yönde yapının arka bahçesine bakmaktadır.

Şekil 4.204. Konut-20'nin birinci kat planı ve genel görünüşü (Erdal, 2016)

Yapım tekniği ve malzemesi

Evin zemin katında moloz ve yontu taş kullanılmış birinci katta ise kesme taş kullanılmıştır. Yapı cephelerinde kullanılan taşlar sade kabartmalı olarak silme biçiminde yerleştirilmiştir. Geleneksel evin günümüzdeki durumundan anlaşıldığı kadarıyla pencerelerinde ahşap, parmaklıklarında da metal malzeme kullanılmıştır. Kıırma çatılı ev alaturka kiremit kaplıdır.

Cephe düzenlemesi

Yapının dört cephesi bulunmaktadır. Doğu, batı ve kuzey cepheleri Paşacık Caddesi'nden izlenebilmektedir. Güney cephesi yapı bahçesinden algılanmaktadır (Çizelge E2.20.).

Kuzey cephesi

Parsel köşesine yerleştirilmiş yapının kuzey cephesi yola bitişik nizamda yerleştirilmiştir. Cephe sade anlayışta bir zemin kat ve süslemeli birinci kat olmak üzere iki katlı görülmektedir. Tüm cephelerde olduğu gibi kuzey cephede de zemin katta moloz ve yontu taşı, birinci katta ise kesme taş kullanılmıştır.

Zemin kat cephenin ortasında günümüzde sonradan kapatılmış dikdörtgen formda bir kapı cephenin yanlarında ise yine sonradan kapatılmış birer adet pencere boşluğu bulunmaktadır. Fakat bu açıklıklar günümüzde kapatılmıştır (Şekil 4.205. (a)). Kapı boşluğunun her iki yanında da belirgin bir şekilde taş kabartmalı sütun geçilmiştir. Bu sütun birinci kat cephede de devam etmektedir. Birinci katta da devam eden bu iki sütunların yüzeyinde iki ay arasında kalan yıldız deseni bulunmaktadır (Şekil 4.205. (b)).

Şekil 4.205. a) Konut-20 kuzey(giriş) cephesi, b) sütun üzerindeki ay yıldızlı süsleme

Birinci kat cephe bir sıra taş yüzeyden taşırılmış bir sıra geride kalmış şekilde inşa edilmiştir. Böylece cephede doku yoğunluğu oluşturulmuştur. Cephenin birinci katında ikisi ortada ikişerde yanlarda olmak üzere mekanları ortalayan altı adet pencere açıklığı mevcuttur. Pencerelelerde demir parmaklıklar bulunmaktadır (Şekil 4.205. (a)).

Şekil 4.206. a) Tepe penceresi süslemeleri ve soldaki pencere kartuş süslemesi, b) pencerenin lentosunda bulunan yelpaze deseni

Cephenin ortasındaki iki pencere açıklığının üzerinde dikdörtgen çerçeve içerisinde oval aydınlatma penceresi bulunmaktadır. Tepe penceresinin sövesi taş bezemelidir. Üst iki köşesinde ay motifi alt iki köşesinde de yıldız motifi yer almaktadır (Şekil 4.206. (a)). Kuzey cephesinin merkezinin sağ tarafındaki pencere üst bordürünün orta noktasında taş kabartmalı yelpaze deseni (Şekil 4.206. (b)), soldaki pencerenin lento taşının ortasında ise dikdörtgen çerçevenin içte basık kemerli hale geldiği bezemeli kartuş bulunmaktadır. Kartuşun üzerinde kenarları nervür süslemeli dikdörtgen çerçeve

içerisinde üçgen alınlık benzeri bir süsleme yapılmıştır. Üçgen alınlığın köşeleri üçgen köşelik şeklinde bırakılmıştır. (Şekil 4.206. (a)).

Doğu cephesi

Doğu cephe sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve süslemeli birinci kat olmak üzere iki katlı izlenebilmektedir. Cephenin zemin katında boyutları değişken üç adet pencere boşluğu cephenin sağında ve solunda da birer adet kapı boşluğu bulunmaktadır. Günümüzde evin iç mekanına erişimi engellemek için kapı açıklıkları kapatılmıştır. Pencere açıklıklarında demir parmaklıklar vardır. Zemin kat taş kabartmalı kat silmesi ile birinci kattan ayrılmıştır (Şekil 4.207.).

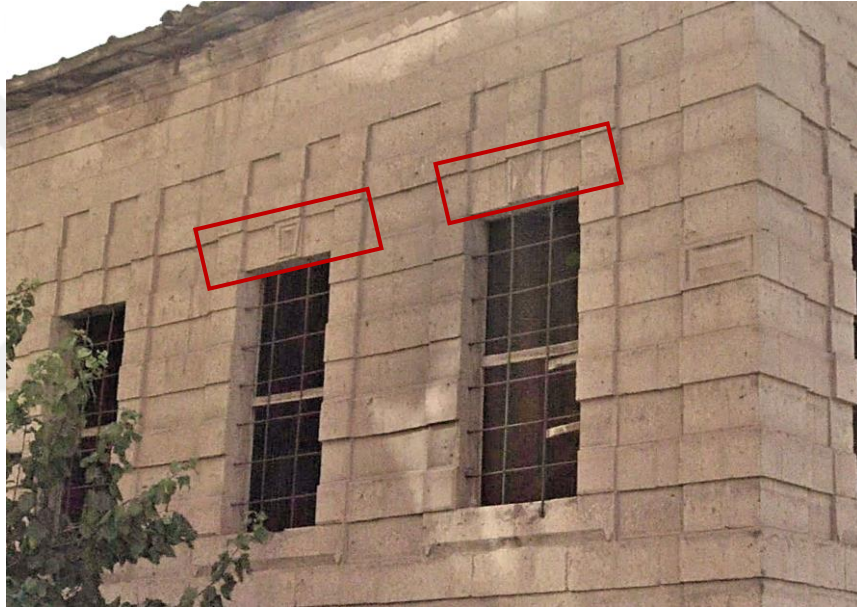

Şekil 4.207. a) Konut-20 geçmiş tarihli kuzeydoğu cephesi (Erdal,2016), b) günümüz kuzeydoğu cephesi

Birinci katın solunda üç adet sağında ise iki adet dikdörtgen formda pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencerelelerde demir parmaklıklar mevcuttur. Pencere söveleri taş kabartmayla geçilmiştir (Şekil 4.208. (a)). Pencere sövelerinin üstünden ve lentonun merkezinden çatı seviyesine doğru üç adet taş kabartmalı sütun yapılmıştır. Birinci kat cephe bir sıra taş yüzeyden taşırılmış bir sıra geride kalmış şekilde örülmüştür. Böylece cephede doku yoğunluğu oluşturulmuştur. Birinci kat cephede sokağı görebilen pencerelerin lentosunun ortasında taş bezeme bulunmaktadır (Şekil 4.209.). Cephenin dönüm noktalarında taş kabartmalı köşebent ve çatı seviyesinde de taş kabartmalı silme vardır.

Şekil 4.208. a) Konut-20 doğu cephesi, b) güney cephesi

Şekil 4.209. Pencere lentosundaki taş bezemeler

Güney cephesi

Güney cephe yapı bahçesinden sade anlayışta bir zemin kat ve süslemeli birinci kat olmak üzere iki kat olarak izlemektedir. Cephenin zemin katında iki adet dikdörtgen pencere açıklığı bulunmaktadır. Zemin kat taş kabartmalı kuşak ile birinci kattan ayrılmıştır (Şekil 4.210). Cephenin birinci katında ikişerli grup halinde mekanları ortalayacak şekilde yerleştirilmiş altı adet dikdörtgen formda pencere bulunmaktadır. Pencere kenar bordürleri sade taş sövelidir (Şekil 4.208. (b)). Birinci katın cephesinde de bir sıra taş yüzeyden taşırılmış bir sıra geride kalmış şekilde yatay sıralanan taş dizisiyle cepheye yoğunluk ve hareket katılmıştır. Güney cephesinin köşe

dönümlerinde de kabartmalı taş köşebentler bulunmaktadır. Birinci kat seviyesinin bitiminde taş kabartmalı silme yer almaktadır.

Şekil 4.210. a) Konut-20 eski tarihli güneybatı cephesi (Erdal, 2016), b) günümüz güneybatı cephesi

Batı cephesi

Batı cephe sokaktan sade anlayışta bir zemin kat ve süslemeli birinci kat olmak üzere iki katlı algılanmaktadır. Cephede katlar kabartmalı taş silme ile ayrılmıştır. Yapının eski tarihli fotoğraflarına bakıldığında zemin kat cephenin ortasında bir kapı, solunda da bir adet pencere açıklığı görülmektedir. Ancak bu açıklıklar günümüzde kapatılmıştır. Cephenin birinci kat seviyesinde ise cephenin solunda üç adet dikdörtgen formda demir parmaklıklı pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencerelerin söveleri cepheden dışarı taşırılmış bir şekilde sade taş kabartmalıdır. Birinci kat cephe bir sıra taş yüzeyden taşırılmış bir sıra geride kalmış şekilde inşa edilmiştir. Cephenin köşelerinde kabartmalı taş köşebentler vardır (Şekil 4.211.).

Şekil 4.211. Konut-20 batı cephesi ve kuzeybatı cephesi

Konut-20 cephelerinin değerlendirilmesi

Konut-20'nin cephelerinde zemin katlar sade bir anlayışta birinci katlar ise süslemeli bir anlayışta yapılmıştır. Tüm cephelerde birinci katlar alt ve üst seviyeden silmelerle çerçeve içine alınmıştır. Cephelerin birinci katlarında köşe dönüm noktalarında sade kabartmalı köşebentler bulunmaktadır. Bütün cephelerin birinci kat pencereleri sade taş sövelidir. Yapının cepheleri bakımsızlıktan ve yanlış müdahalelerden dolayı büyük ölçüde zarar görmüştür.

Yapının kuzey cephesi bezeme açısından giriş cephesi özelliklerini yansıtarak diğer cephelere göre daha yoğundur. Kuzey cephesinde pencere ve kapı gibi mimari elemanların yerleştirilmesi ile cephede simetri vurgulanmıştır. Sokaktan algılanabilen doğu cephesi ve batı cephesinde zemin katlarında pencere ve kapı açıklıkları kapatılmış cephenin özgün dokusu bozulmuştur. Birinci katlarındaki pencere açıklıkları özgün yerlerini korumaktadır. Güney cephesinde bakımsızlıktan ve yapının terk edilmesinden ötürü bitkilenme görölmektedir.

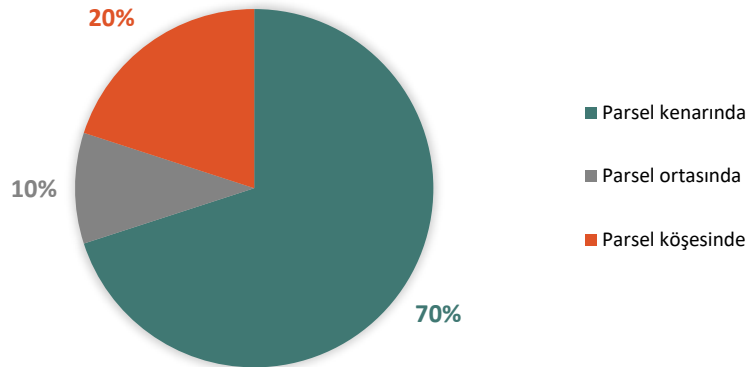
5. DEĞERLENDİRME

5.1. Geleneksel Aksaray Evleri Cephe Mimarisinin Değerlendirilmesi

Çalışmanın bu bölümünde Aksaray kent merkezin yer alan analiz için seçilmiş 20 adet konutun cephe(görsel) analizi yapılmıştır. Bu analizlerde geleneksel evlerin tek cephesi incelenerek değil tüm cepheleri göz önüne alınarak sonuçlar elde edilmiştir. Değerlendirme neticesinde elde edilen bulgular görsel ve sayısal olarak tablolar, çizimler ve fotoğraflar halinde ilgili bölüm başlığı altında sunulmuştur. Araştırılan her bir ev için cephe analiz tabloları oluşturulmuş ve Ek-2 bölümüne konut sıralamasına göre ilave edilmiştir.

5.1.1. Konum açısından değerlendirilmesi

Geleneksel Aksaray evlerinin yerleşim düzenleri incelendiğinde bulunduğu parselin konumu önem teşkil etmektedir. Tescilli evlerin bulunduğu parseller sit alanı içerisinde bulunmaktadır. Konutlar köşe veya ara parsel olarak iki şekilde konumlandırılmışlardır. Eğer parsel köşe konumda yer alıyorsa evin iki cephesi de sokağa baktırılmış ve cepheleri süslemeli olarak düzenlenmiştir. Bulunduğu alanın büyüklüğüne göre dört tarafı bahçe olan evler bulunuyor iken sadece bir veya iki yönünde avlu olan evler de bulunmaktadır (Çizelge 5.1.).

Şekil 5.1. Konutların parseldeki yerleşim analizi

Yapının parsel içindeki yerleşimiyle ev direkt veya dolaylı olarak sokağa bağlanır. Geleneksel Türk evinde bulunan hayata geleneksel Aksaray evlerinde de rastlanmaktadır. Sofanın doğrudan sokağa açıldığı veya sofadan ilk olarak avluyla sokağa erişimin sağlandığı da görülmektedir. Yapı cephesinden ve bahçe kapısından olmak üzere birden fazla giriş açıklığı bulunan konutlar bulunmaktadır. Giriş kapısının doğrudan sokağa açıldığı evlerin çoğunun giriş cepheleri görsel ve cephe düzeni açısından yoğundur.

Çizelge 5.1. Sokak- parsel-konut-bahçe ilişkisi analizi

PARSEL KONUMU	PARSEL KENARINDA			PARSEL ORTASINDA	PARSEL KÖŞESİNDE
	TEK YANI BAHÇE	İKİ YANI BAHÇE	ÜÇ YANI BAHÇE	DÖRT YANI BAHÇE	İKİ YANI BAHÇE
KÖŞE PARSEL					
ARA PARSEL					
KONUT ADEDİ	2 ADET	2 ADET	10 ADET	2 ADET	4 ADET
KONUT NO	K1, K14	K2, K11	K1, K3, K5, K7, K10, K12, K13, K15, K16, K18,	K8, K9	K6, K17, K19, K20

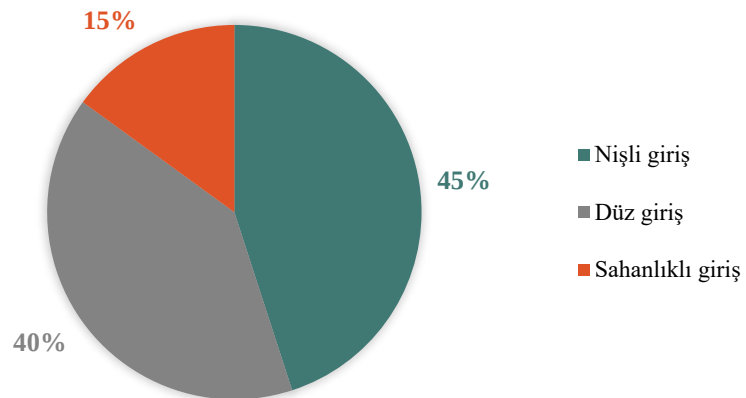
5.1.2. Giriş düzenleri açısından değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında incelenen geleneksel konutların girişleri doğrudan sokak ile bağlantılı veya avlu kapısı ile sokağa açılmaktadır. Avlulu yapıların avlu kapıları süsleme açısından en yoğun olan sokak cephesinde bulunmaktadır. Direkt sokağa açılan evlerin ana girişleri de sokağa bakan bezemeli cephe tarafında yer almaktadır. Yapıların girişleri yol kotundan ve su basman seviyesine bağlı olarak değişmektedir. Evlerin plan şemaları, sofanın yerleşim düzeni ve şekli yapının hem genel cephe düzenine hem de giriş düzenine etki etmektedir. Cephe düzlemindeki girişler veya giriş eyvanları çoğunlukla cepheyi simetrik olarak bölmektedir.

Analiz kapsamında giriş düzenleri düz, sahanlıklı ve gömme giriş düzenleri olarak 3 ayrı kategoriye ayrılmıştır (Çizelge 5.2.). Birkaç veya daha fazla basamakla çıkılan su basmana sahip girişler olduğu gibi düz sahanlıklı girişlerde mevcuttur. Bazı sahanlıkların her iki yanında da basamaklar yükselmiştir. İncelenen 20 adet evin %45'i nişli, %40'ı düz, %15'i ise sahanlıklı girişe sahiptir (Şekil 5.2.).

Çizelge 5.2. Konutların giriş düzenleri analizi tablosu

GİRİŞ TÜRÜ	DÜZ GİRİŞ		NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLI GİRİŞ	
	CEPHE ORTASINDAN	CEPHE KENARINDAN	CEPHE ORTASINDAN	CEPHE ORTASINDAN	CEPHE KENARINDAN
YÜKSEK KOTLU GİRİŞ					
DÜZ KOTLU GİRİŞ					
KONUT ADEDİ	7 ADET	1 ADET	9 ADET	2 ADET	1 ADET
KONUT NO	K1, K2, K9, K12, K16, K17, K19, K20	K19	K3, K5, K6, K7, K10, K11, K13, K15, K18	K4, K14	K8

Şekil 5.2. Konutların giriş düzenleri analizi

Nişli giriş (Eyvanlı/Gömme giriş)

Geleneksel evlerin giriş cephelerinin merkezinde farklı boyuttaki açıklıklarla nişli yapı girişleri oluşturulmuştur. Cepheden içe çekilerek oluşturulan bu gömme giriş eyvanları tek, dört kemerli veya orta birleşim noktasında ayağı yere basmayan bezemeli sütun bulunan iki kemer ile geçilmiştir (Şekil 5.3).

Araştırılan 20 adet geleneksel ev içinde 9 tanesinde en çok karşılaşılan nişli giriş düzenine rastlanmaktadır. 9 adet nişli girişe sahip evin 4 tanesinin girişine avludan diğerlerine ise sokaktan erişim sağlanmaktadır. Giriş eyvanları yol kotu ile aynı seviyede veya 1-6 adet basamak arasında yükseltilmiş sahanlığa sahiptir. Basamaklar giriş açıklığını tamamen kapsayacak şekilde veya su basmanın her iki tarafından yükselmektedir.

Giriş açıklıklarının sağ ve sol yanlarında bulunan mekanların genellikle birer adet pencereleri giriş nişini görmektedir. Giriş kapısının her iki yanında bulunan sofayı gören birer adet pencere de nişli giriş açıklığına bakmaktadır. Pencerelerin boyutları ve formları giriş açıklığının büyüklük ve küçüklüğüne göre şekillenmektedir (Şekil 5.4.).

Şekil 5.3. Nişli girişe sahip Konut-15(solda) ve Konut-18 (sağda)

Şekil 5.4. Nişli girişe sahip Konut-6(solda), Konut-7 ve Konut-13(sağda)

Düz giriş

Düz girişe sahip olan 8 adet geleneksel evin 6 tanesinin girişine avludan erişim sağlanırken 2 adet evin girişine ise sokaktan erişim sağlanmaktadır. 8 adet evin içerisinde 1 tanesinin girişi cephenin sağ yan tarafından ve düz, 1 adet evin girişi cephenin ortasından ve bir tane basamakla yükseltilmiş kotlu iken geriye kalan 6 adet evin girişi cephenin merkezinden ve düzdür (Şekil 5.5.).

Şekil 5.5. Düz girişe sahip Konut-2(solda) ve Konut-9 (sağda)

Sahanlıklı giriş

Analiz edilen evler içerisinde 3 adet konutun avlu kotundan yükselmiş sahanlıklı girişleri mevcuttur. Girişlerin iki tanesi cephe ortasından verilmiş iken biri cephenin sol yanından sağlanmaktadır (Şekil 5.6.). Cephenin ortasında bulunan girişlerden birine sahanlığın sol yanında 5 adet basamak bulunan merdiven ile diğerine ise sahanlığın sağ ve sol yanındaki 9 adet basamaklı merdiven ile erişilmektedir. Sahanlıklı girişlerin bir tanesine ise cephenin sol yanında bulunan 7 rıhta sahip merdiven ile çıkılmaktadır. Özellikle bezemeli korkulukları bulunan sahanlıklı girişler cephenin hareket ve yoğunluğuna katkı sağlamaktadır.

Şekil 5.6. Sahanlıklı girişe sahip Konut-8(solda) ve Konut-14 (sağda)

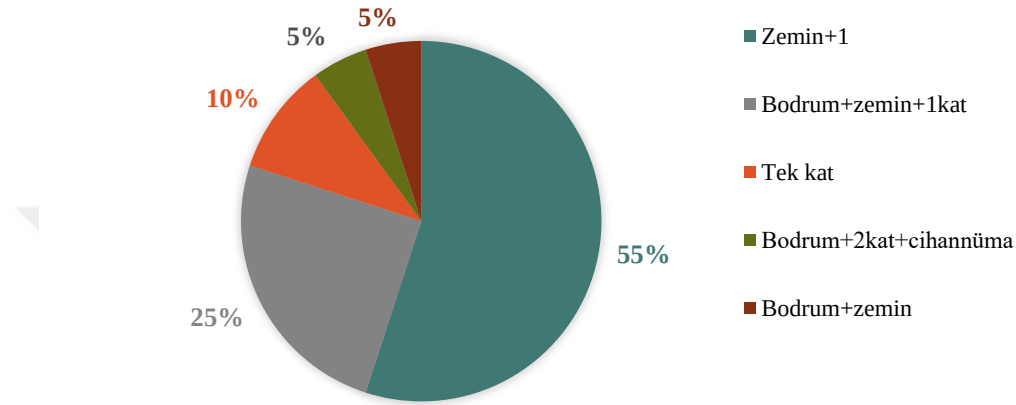
5.1.3. Kat biçimlenişi açısından değerlendirilmesi

Cephe özellikleri ve genel özellikleri analiz edilmek için seçilen 20 adet tescilli geleneksel Aksaray evlerinin kat adetleri incelendiğinde 5 farklı kat tipi ortaya çıkmıştır (Çizelge 5.3.). Analiz edilen konutların çoğunluğunu kapsayan 11 adet geleneksel evin kat adeti zemin + 1 olarak saptanmıştır. Geriye kalan 5 adet ev bodrum + zemin + 1 kata, 2 adet ev tek kata, 1 adet konut bodrum + zemin kata ve 1 adet geleneksel ev de bodrum + 2 + cihannümaye sahiptir (Şekil 5.7.).

Çizelge 5.3. Konutların kat analizleri tablosu

KAT TÜRÜ	ZEMİN+1KAT	BODRUM+ZEMİN+1KAT	TEK KAT	BODRUM+ZEMİN	BODRUM+ZEMİN+1KAT+CİHANNÜMA
KONUT ADEDİ	11 ADET	5 ADET	2 ADET	1 ADET	1 ADET
KONUT NO	K3, K4, K6, K9, K10, K11, K13, K17, K18, K19, K20	K1, K5, K8, K12, K15	K7, K16	K14	K2

Yapıların zemin katları çoğunlukla yol kotlarında bulunuyor iken bazı evlere yol kotu seviyesinden alt kota inilerek ya da yol kotundan birkaç basamakla ulaşılan giriş sahanlığı ile ulaşılmaktadır. Cephesinde bodrum katı gözükken yapıların sokağa bakan cephelerinde yükseltilecek yol kotu düzenlemelerinden dolayı bodrum katının görülen seviyesinde azalma olmuştur hatta bazı yapılarda bodrum pencereleri bile zor algılanmaktadır.

Şekil 5.7. Konutların kat adedi analiz grafiği

5.1.4. Cephelerin doluluk-boşluk açısından değerlendirilmesi

Geleneksel Aksaray evleri konumlandığı parselden en iyi faydalanacak şekilde sokağa bitişik olarak yerleştirilmişlerdir. Bu durumda evlerin cephe düzenlerinin oluşmasına etki etmiştir. Evlerin cephe düzenlerinde yan cepheler eğer sokağa bitişik nizamda yerleştirilmemiş ise genellikle ayırt edici bir özelliği ön planda olmayan sade yapılan cephelerdir. Evlerin arka cepheleri ise çoğunlukla giriş cepheleri ile aynı oralarda ve düzende yapılmış fakat süsleme açısından oldukça sadedirler. Bu yüzden incelenen geleneksel evlerin doluluk-boşluk analizi yapılırken görsel açıdan yoğunluğa sahip giriş cepheleri tercih edilmiştir (Çizelge 5.4.).

Cephelerdeki doluluk boşluk oranlarına bakıldığında yapının cephe genişliğine göre değiştiği gözlemlenmektedir. Özellikle gösterişli ana cepheleri bulunan evlerin giriş cephelerinde doluluk boşluk oranlarının dengeli bir şekilde kullanılmasıyla cephede simetri yakalanmıştır. Simetrinin de oluşturulduğu bazı örneklerde pencereler belirli aralıklarla düzenli bir ritimde yerleştirilmiş iken bazı evlerin cephelerinde de belirli bir düzen olmadan yerleştirilmiştir. Bu yüzden analiz edilen evlerin veya bir evin dört

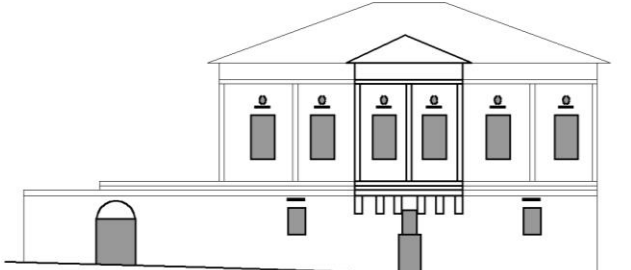
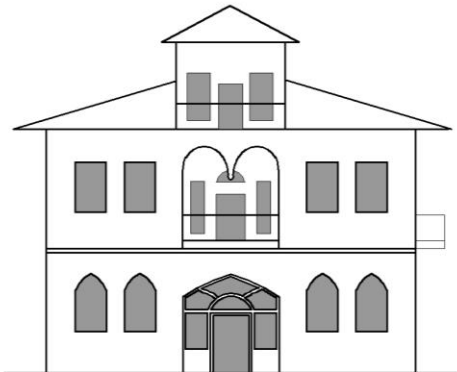
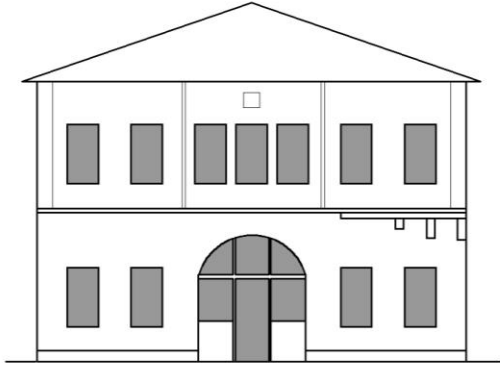
cephesinde bile doluluk boşluk oranlarının düzenli ve aynı tipte olduğu kanısı ortaya koyulmamaktadır.

Evlerin cephelerine bakıldığında giriş kapıları genellikle cephenin merkezinde konumlandırılmıştır. Nişli veya açık çıkma yapılarak oluşturulan balkonların kapıları da giriş kapılarının hizasında ve aynı oranlarda yapılmıştır. Böylece evlerin cephe düzeninde benzerlik sağlanmıştır.

Pencerelerin modüller halinde gruplanması ile cephe düzeninde ritim ve benzerlik sağlanmıştır. Pencere ve kapı kenarlarında bulunan söveler, cephede kat ayrımını kolaylaştıran silmeler ve köşebentler ile cephede tekrar yapılarak süreklilik oluşturulmuştur.

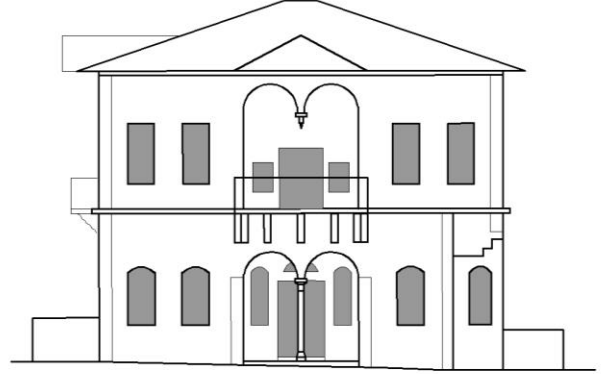
Çizelge 5.4. Konut giriş cephelerinin doluluk-boşluk analizi tablosu

	
KONUT-1	
	
KONUT-2	
	
KONUT-3	
	
KONUT-4	

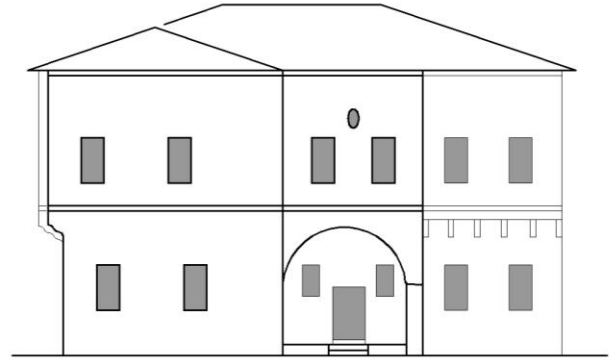
Çizelge 5.4. Konut giriş cephelerinin doluluk-boşluk analizi tablosu devamı

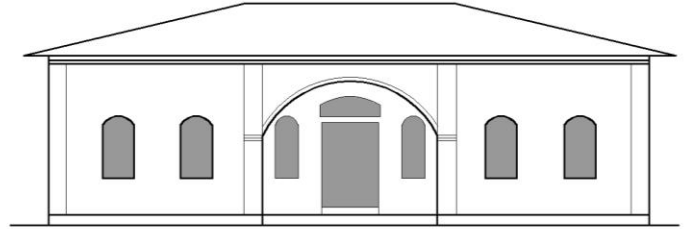
KONUT-5

KONUT-6

KONUT-7

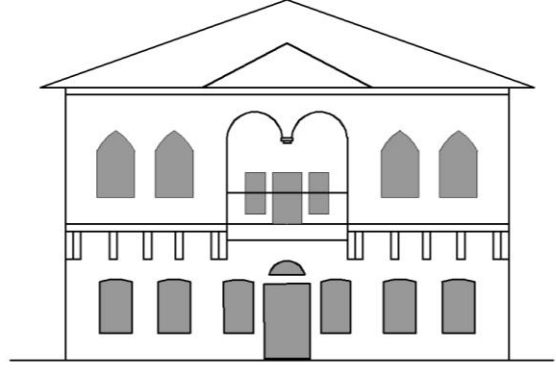
KONUT-8

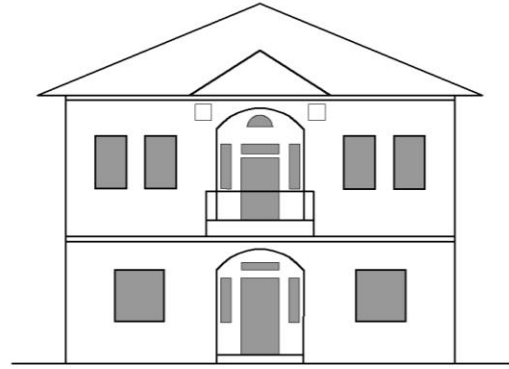
Çizelge 5.4. Konut giriş cephelerinin doluluk-boşluk analizi tablosu devamı

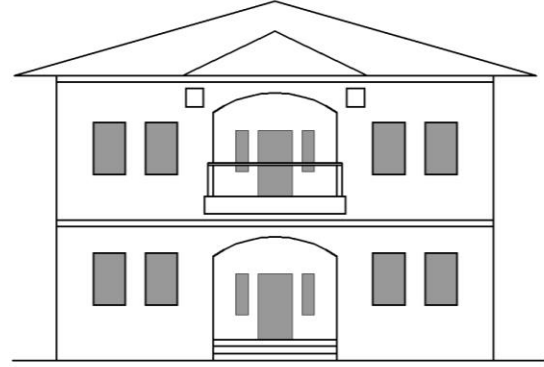
KONUT-9

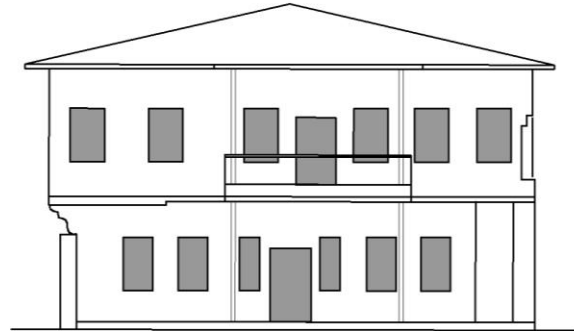
KONUT-10

KONUT-11

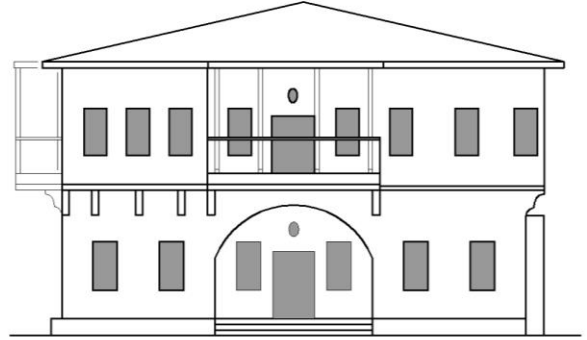
KONUT-12

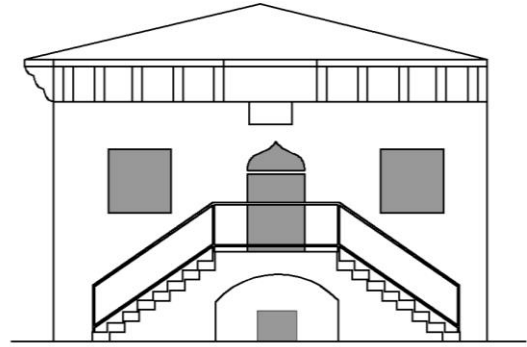
Çizelge 5.4. Konut giriş cephelerinin doluluk-boşluk analizi tablosu devamı

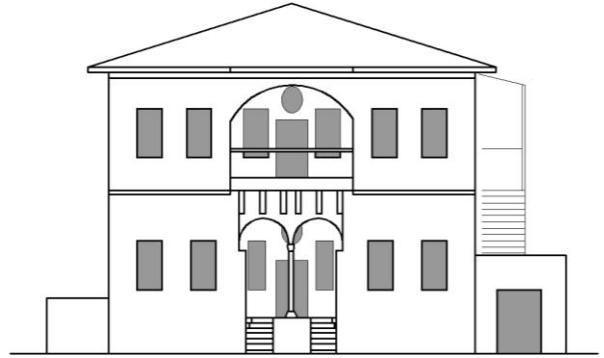
KONUT-13

KONUT-14

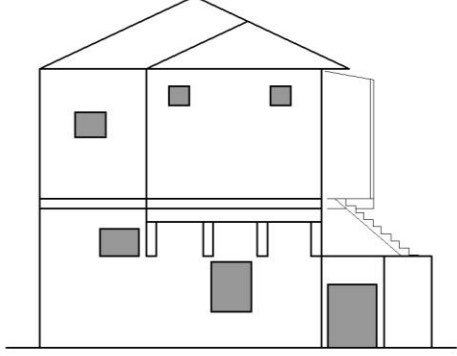
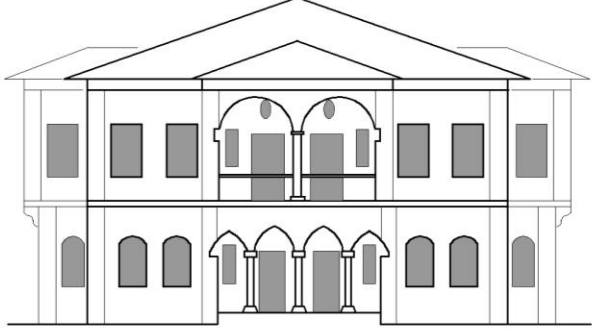
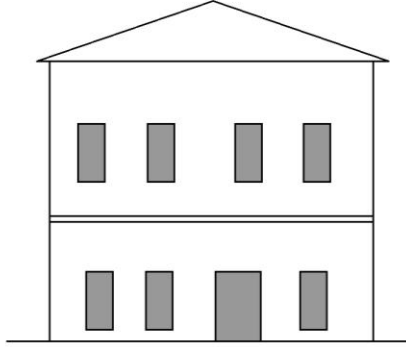
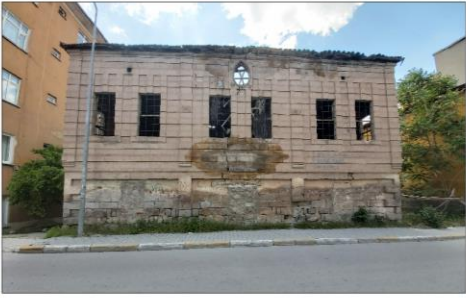
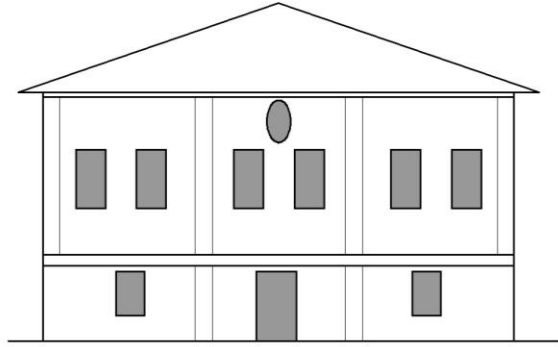
KONUT-15

KONUT-16

Çizelge 5.4. Konut giriş cephelerinin doluluk-boşluk analizi tablosu devamı

	
KONUT-17	
	
KONUT-18	
	
KONUT-19	
	
KONUT-20	

5.1.5. Yapım tekniği ve malzeme açısından değerlendirilmesi

Aksaray ilinin yöresel malzemesi olan taş sivil mimari yapıların yanı sıra idari, dini yapılarda ve köprülerde de çok miktarda kullanılmıştır. Aksaray taşı geleneksel evlerin yapım sisteminde yer aldığı gibi cephe kaplamasında ve süslemesinde de bulunmaktadır. Evler çoğunlukla kesme sarı(tüf) taştan yığma sistemde inşa edilmiştir. Tüf taşlar volkanik ve doğal niteliklerinden ötürü yapının sağlam bir şekilde yapılmasını sağlar.

Yığma sistemde yapılmış geleneksel konutların zemin ve bodrum katlarında moloz taş kullanılmıştır. Bazı örneklerde moloz taş gözüke de dış cephede moloz taşlar gösterilmemiş kesme taşlarla kaplanmıştır (Çizelge 5.5.). Konutların çatıları ise ahşap iskelet üzerine kiremit kaplıdır.

Sandık örgü² sisteminde yapılan duvarların kalınlığı zemin kattan birinci kata çıkınca yaklaşık 30-50 cm aralığında azalmaktadır. Zemin katlarda 50-80 cm arasında yapılırken birinci katlarda duvar kalınlığı 20-30 cm arasında değişmektedir. Böylelikle alt kattaki duvarlara taşıtılan yük azaltılmıştır. Birinci katlarda yapılan çıkmaların yükleri de taş konsollarla alt kattaki beden duvarlarına aktarılmıştır.

Çizelge 5.5. Konutların yapım tekniği ve malzeme analizi tablosu

KAT TÜRÜ	ZEMİN+1KAT			BODRUM+ ZEMİN+1KAT	TEK KAT	BODRUM+ ZEMİN	BODRUM+ ZEMİN+1KAT +CİHAANNÜMA
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME							
	YIĞMA	YIĞMA	YIĞMA+AHŞAP KARKAS	YIĞMA	YIĞMA	YIĞMA	YIĞMA
KONUT ADEDİ	8 ADET	2 ADET	1 ADET	5 ADET	2 ADET	1 ADET	1 ADET
KONUT NO	K3, K4, K6, K9, K13, K18, K19, K20	K10, K11	K17	K1, K5, K8, K12, K15	K7, K16	K14	K2

Bezemeleri ile cephenin görsel yoğunluğunu artıran taşlar aynı zamanda iç mekanların yazları serin kışları ılık olmasına katkı sağlamaktadır. Taşlar geleneksel evlerin cephelerinde sade bir doku oluşturarak veya taşların merkezine doğru bombe-bosaj yapılarak taşa verilen kabartmalı dokuyla kullanılmıştır. Bazı yapılarda cephenin

² Sadece görünen yüzleri kesme taş, arkaları, duvarın içi moloz taş ya da tuğladan örülen duvarlardır.

tamamı kabartmalı silmelerle kuşatılarak cepheye yoğunluk kazandırılmıştır. Geleneksel Aksaray evlerinin bilhassa sokağa bakan ve giriş cepheleri oldukça gösterişli bir bezemeye sahiptir. Taş malzemenin süslemesi ve gösterişi açısından en göze çarpan örnekleri Akata Konağı'nın (Konut-4) sokağa bakan cephesi ve Konut-7'nin giriş cephesidir (Şekil 5.8.).

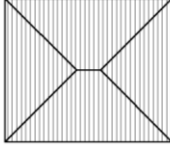
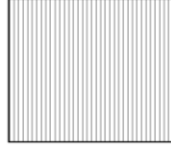
Şekil 5.8. Konut-4 (solda) sokağa bakan cephesi ve Konut-7 (sağda) giriş cephesi

5.1.6. Örtü sistemleri açısından değerlendirilmesi

Geleneksel Aksaray evlerinde yer alan kapı, pencere, kapalı veya açık çıkmalar gibi cephe karakterinde etkili olan unsurların yanında yapının üst örtüsünün biçimlenmesi de cepheyi önemli ölçüde etkilemektedir. Araştırma kapsamına alınan 20 adet evin %95'inde kırma çatı gözlemlenirken %5'inde düz dam çatı gözlemlenmiştir (Çizelge 5.6.). Kırma çatılar ahşap iskeletli ve kiremit kaplıdır. Osmanlı dönemi olan Özetler evinin (Konut-2) çatısında yapılan cihannüma kat seviyesinde yükselmiş ve çatıdan bağımsız olarak beşik çatı şeklinde üçgen alınlık yapılarak kendi üst örtüsünü oluşturmuştur (Şekil 5.9. (a)).

Özellikle giriş cephelerinde ve sokağa bakan cephelerde balkon üst örtüleri üçgen alınlıklıdır. Oluşturulan ahşap bezemeli alınlık sayesinde cephede var olan simetri ve bezeme yoğunluğu kuvvetlendirilmiştir (Şekil 5.9. (b)).

Çizelge 5.6. Konutlardaki çatı türleri

ÇATI TÜRÜ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM
		
KONUT ADEDİ	19 ADET	1 ADET
KONUT NO	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K17, K18, K19, K20	K16

Şekil 5.9. a) Konut-2 cihannüma ve çatı alınlığı, b) Konut-11 bezemeli çatı alınlığı

5.2. Cephelerde Kullanılan Yapı ve Süsleme Elemanları Açısından Değerlendirme

5.2.1. Kapılar

Yapıya yaklaşımın avludan veya doğrudan giriş açıklığıyla sağlanması kapıların malzemesinde ve süslemesinde farklılıklar yaratmaktadır. Bahçesi bulunan evlerin giriş kapılarının yanında bazen birden fazla bahçe çıkış kapıları da bulunmaktadır. Konutların çoğunda balkon kapıları, bahçe çıkış kapıları evlerin giriş kapılarıyla aynı biçim ve düzen özelliklerini taşımaktadır.

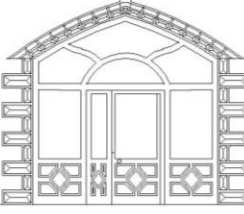
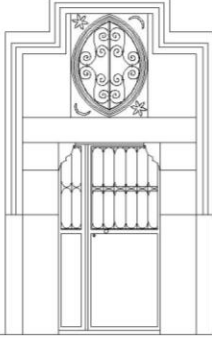
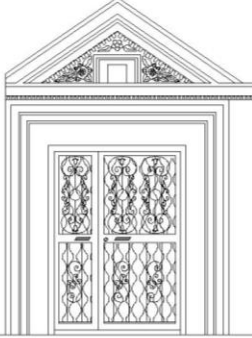
Geleneksel Aksaray evlerinde avlusu bulunan yapıların avlu kapıları günümüzde genellikle ferforje korkulukludur fakat demir sac kaplı kapılarda bulunmaktadır. Avlu kapıları karşılaştırıldığında en görkemlisinin Akata konağına (Konut-4) ait olduğu gözlemlenmektedir. Doğrudan sokak ile bağlantılı olan evlerin giriş kapıları genellikle

Çift kanatlı ve ahşaptır. Sade olan örnekleri olduğu gibi bezemeli kapı örneklerine de rastlanmaktadır.

Yapıya erişimi sağlayan kapıların formları dikdörtgen veya kemerlidir. Evlerin giriş kapıları çoğunlukla ahşap çift kanatlı tiptedir fakat özgün olan kapının günümüzde yeni malzemeli bir kapı ile değiştirildiği örneklerde bulunmaktadır. Tek veya çift kanatlı ahşap kapıların yüzeylerinde 2-4 arasında tabla bulunmaktadır. Tablalar eşit boyutlarda olabildiği gibi farklı boyutlarda da görülmektedir. Bazı kapılar sade bırakılmış iken bazı kapıların tablalarında ereve oluşturularak süsleme yapılmıştır. Kapı kenar bordürleri de bazı örneklerde yoğun bezemeye sahiptir.

Geleneksel evlerde yer alan kapılar tip, biçim, malzeme, giriş konumları ve aydınlatma penceresi bulunup bulunmamasına göre incelenmiştir (izelge 5.7.). Günümüzde metruk durumda olan konutların kapıları mevcut olmadığı için tabloya dahil edilmemiştir.

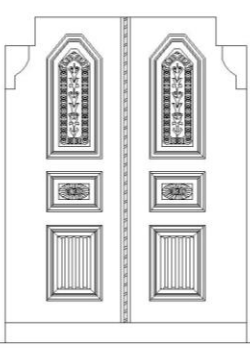
Çizelge 5.7. Konutlarda bulunan kapıların analiz tablosu

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
		×				×
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NIŞ İÇİNDE	
			×	×		
		AYDINLATMA PENCERESİ		SOKAK KAPISI		
		VAR	YOK			
KONUT NO: 1		×				
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×		×	
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NIŞ İÇİNDE	
		×		×		
		AYDINLATMA PENCERESİ		GİRİŞ KAPISI		
		VAR	YOK			
KONUT NO: 2		×				
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×			×
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NIŞ İÇİNDE	
			×		×	
		AYDINLATMA PENCERESİ		GİRİŞ KAPISI		
		VAR	YOK			
KONUT NO: 3		×				
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×	×		
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NIŞ İÇİNDE	
			×	×		
		AYDINLATMA PENCERESİ		AVLU KAPISI		
		VAR	YOK			
KONUT NO: 4			×			

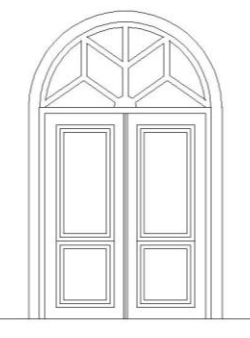
Çizelge 5.7. Konutlarda bulunan kapıların analiz tablosu devamı

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×			×
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×			×	
AYDINLATMA PENCERESİ		GİRİŞ KAPISI				
VAR	YOK					
×						

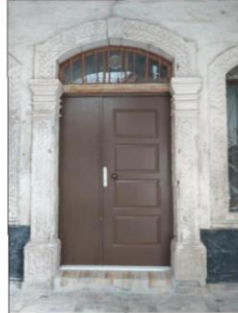
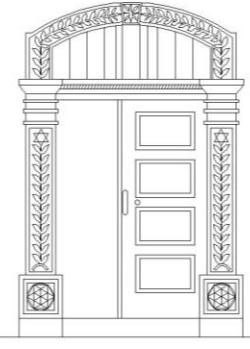
KONUT NO: 5

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×			×
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×			×	
AYDINLATMA PENCERESİ		GİRİŞ KAPISI				
VAR	YOK					
	×					

KONUT NO: 6

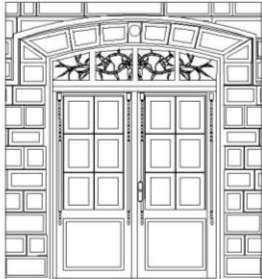
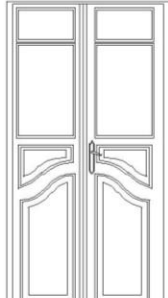
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×		×	
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×			×	
AYDINLATMA PENCERESİ		BALKON KAPISI				
VAR	YOK					
×						

KONUT NO: 6

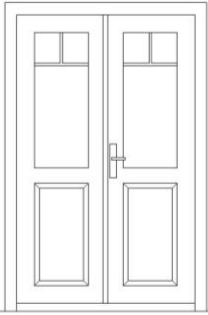
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×		×	
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×		×		
AYDINLATMA PENCERESİ		GİRİŞ KAPISI				
VAR	YOK					
×						

KONUT NO: 7

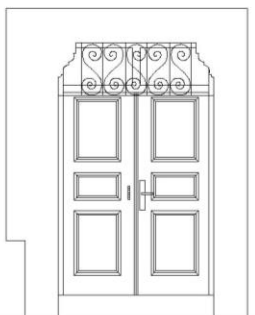
Çizelge 5.7. Konutlarda bulunan kapıların analiz tablosu devamı

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
 KONUT NO: 8			×		×	
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NIŞ İÇİNDE	
		×		×		
		AYDINLATMA PENCERESİ		GİRİŞ KAPISI		
		VAR	YOK			
		×				
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
 KONUT NO: 8			×		×	
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NIŞ İÇİNDE	
		×		×		
		AYDINLATMA PENCERESİ		BAHÇE ÇIKIŞ KAPISI		
		VAR	YOK			
		×				
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
 KONUT NO: 8			×	×		
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NIŞ İÇİNDE	
		×		×		
		AYDINLATMA PENCERESİ		BALKON KAPISI		
		VAR	YOK			
			×			
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
 KONUT NO: 9			×			×
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NIŞ İÇİNDE	
		×		×		
		AYDINLATMA PENCERESİ		GİRİŞ KAPISI		
		VAR	YOK			
		×				

Çizelge 5.7. Konutlarda bulunan kapıların analiz tablosu devamı

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×	×		
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×			×	
		AYDINLATMA PENCERESİ		BALKON KAPISI		
VAR	YOK					
KONUT NO: 9			×			

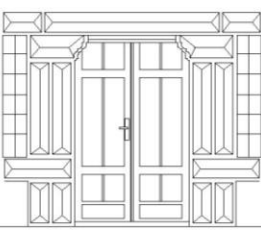
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×			×
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×			×	
		AYDINLATMA PENCERESİ		GİRİŞ KAPISI		
VAR	YOK					
KONUT NO: 10		×				

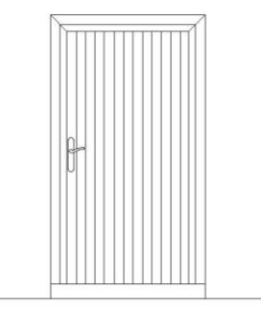
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×			×
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×		×		
		AYDINLATMA PENCERESİ		BAHÇE ÇIKIŞ KAPISI		
VAR	YOK					
KONUT NO: 10		×				

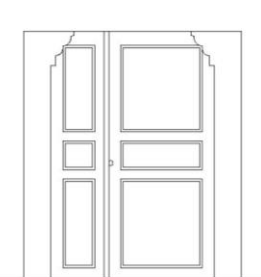
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×			×
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×			×	
		AYDINLATMA PENCERESİ		BALKON KAPISI		
VAR	YOK					
KONUT NO: 10		×				

Çizelge 5.7. Konutlarda bulunan kapıların analiz tablosu devamı

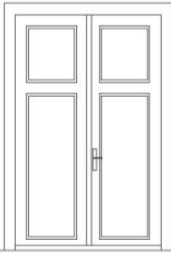
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×			×
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×			×	
		AYDINLATMA PENCERESİ		GİRİŞ KAPISI		
VAR	YOK					
KONUT NO: 11			×			

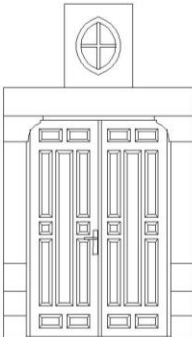
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×			×
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×			×	
		AYDINLATMA PENCERESİ		BALKON KAPISI		
VAR	YOK					
KONUT NO: 11			×			

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
		×		×		
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×		×		
		AYDINLATMA PENCERESİ		GİRİŞ KAPISI		
VAR	YOK					
KONUT NO: 12			×			

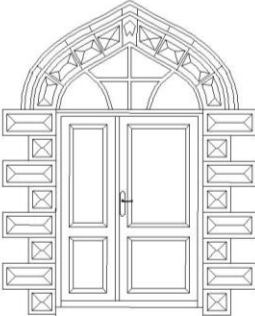
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×			×
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×		×		
		AYDINLATMA PENCERESİ		AVLU KAPISI		
VAR	YOK					
KONUT NO: 12			×			

Çizelge 5.7. Konutlarda bulunan kapıların analiz tablosu devamı

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×	×		
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×		×		
		AYDINLATMA PENCERESİ		BALKON KAPISI		
VAR	YOK					
KONUT NO: 12			×			

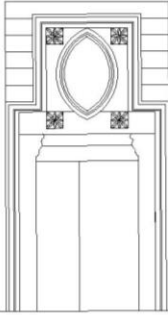
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×			×
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×			×	
		AYDINLATMA PENCERESİ		GİRİŞ KAPISI		
VAR	YOK					
KONUT NO: 13		×				

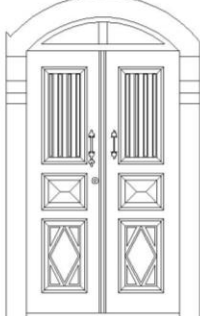
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
		×		×		
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×		×		
		AYDINLATMA PENCERESİ		BAHÇE ÇIKIŞ KAPISI		
VAR	YOK					
KONUT NO: 13			×			

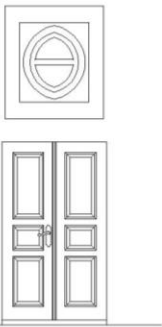
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×		×	
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×		×		
		AYDINLATMA PENCERESİ		GİRİŞ KAPISI		
VAR	YOK					
KONUT NO: 14		×				

Çizelge 5.7. Konutlarda bulunan kapıların analiz tablosu devamı

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
		×			×	
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×			×	
		AYDINLATMA PENCERESİ		BODRUM KAT GİRİŞ KAPISI		
VAR	YOK					
	×					
KONUT NO: 14						

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×			×
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
			×		×	
		AYDINLATMA PENCERESİ		GİRİŞ KAPISI		
VAR	YOK					
×						
KONUT NO: 15						

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×		×	
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×			×	
		AYDINLATMA PENCERESİ		GİRİŞ KAPISI		
VAR	YOK					
	×					
KONUT NO: 18						

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI
			×	×		
		MALZEME		GİRİŞ KONUMU		
		AHŞAP	DİĞER	CEPHEDE	NİŞ İÇİNDE	
		×			×	
		AYDINLATMA PENCERESİ		BALKON KAPISI		
VAR	YOK					
×						
KONUT NO: 18						

5.2.2. Pencereleler

Yaşamı sürdürebilmek için iç mekânda gereksinim duyulan aydınlatmayı ve havalandırmayı sağlayan pencereler cephe düzeni ve süslemesi açısından önemli bir unsurdur. Geleneksel Aksaray evlerinin bütün cephelerinde boyutlarında küçülme olsa da pencere açıklıkları mevcuttur. Geleneksel Türk evlerinde mahremiyetten dolayı zemin katlarda olabildiğince az pencere açıklıkları kullanılmıştır fakat geleneksel Aksaray evlerinde cephede bu düzene uyulmamıştır. Planda sofa ve odaların yerleşimleri cephe düzenini ve pencere yerleşimlerini etkilemektedir. Cepheye bakan kaç mekân varsa özellikle birinci katların hepsinde en az mekân sayısı kadar pencere açıklıkları bulunmaktadır. Pencere yerleşimleri cephede simetrisinin güçlenmesine katkı sağlarken bazı örneklerde simetriyi bozmuştur.

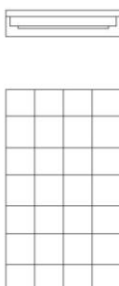
Araştırma için seçilen evlerden günümüzde varlığını sürdürebilen pencereler incelendiğinde ahşap giyotin ve kanatlı olmak üzere iki farklı tipte pencere örnekleri bulunmaktadır. Restore olmuş ya da kullanıcı tarafından değiştirilen PVC ve yenilenmiş ahşap pencerelerde mevcuttur.

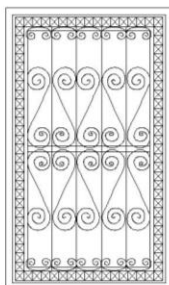
Cephedeki pencereler dikdörtgen, sivri kemerli, basık kemerli veya kaş kemerli formlarda yer alırlar. Pencerelerin boyları genel olarak enlerinden daha uzundur. Uzun kenarı dikeyde olacak şekilde yerleştirilen pencerelerin aksine bodrum kat cephelerinde ve ıslak hacimlere bakan açıklıklarda daha küçük ebatlarda yatay ve dikey olarak dikdörtgen formda veya kare pencereler bulunmaktadır. Pencerelerin çoğunluğu kanatlı tipte olup cam yüzeyleri ahşap çıtalarla bölünmektedir ve pencerelerin üst kısımları sabittir. Giyotin pencerelerin yüzeyleri genelde eşit parçalara ayrılmıştır.

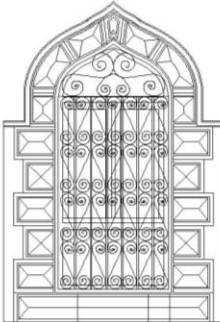
Zemin kat ve bodrum kat pencerelerinde bulunan korkuluklar genellikle birinci kat pencerelerinde bulunmamaktadır. Pencerelerin kenar bordürlerinde taş kabartmalı bazen sade bazen geometrik ve bitkisel motifli taş söveler bulunmaktadır. Analiz edilen evler arasında pencere üstlerinde motifli taş bezemeli alınlık oluşturulan örnekte vardır.

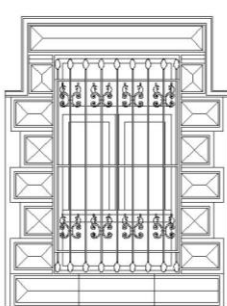
Geleneksel evlerde yer alan pencereler tip, biçim, malzeme ve parmaklık bulunup bulunmamasına göre incelenmiştir (Çizelge 5.8.). Günümüzde metruk vaziyette olan konutların arasında da pencere izleri bulunan örnekler günümüzdeki haliyle çizilmiştir. Sadece pencere açıklıkları görülen harap vaziyetteki evlerin pencere analizleri tabloya dahil edilmemiştir.

Çizelge 5.8. Konutlarda bulunan pencerelerin analiz tablosu

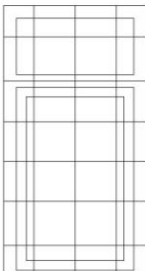
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
		×		×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 1		ZEMİN KAT PENCERESİ				

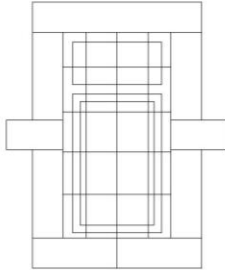
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
		×		×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 1		I. KAT PENCERESİ				

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
			×		×	
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 2		ZEMİN KAT PENCERESİ				

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 2		I. KAT PENCERESİ				

Çizelge 5.8. Konutlarda bulunan pencerelerin analiz tablosu

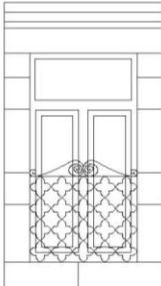
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
			×	×		
KONUT NO: 3		ZEMİN KAT PENCERESİ				

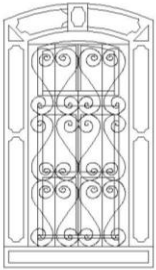
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
			×	×		
KONUT NO: 3		I. KAT PENCERESİ				

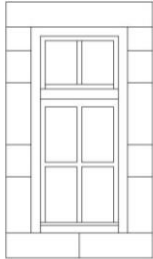
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
			×	×		×
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
			×	×		
KONUT NO: 4		ZEMİN KAT PENCERESİ				

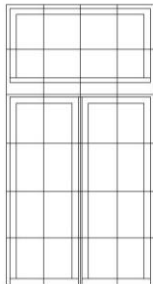
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
			×	×		×
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
			×	×		
KONUT NO: 4		ZEMİN KAT PENCERESİ				

Çizelge 5.8. Konutlarda bulunan pencerelerin analiz tablosu

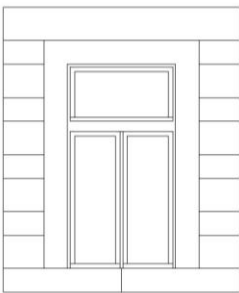
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
			×	×		
KONUT NO: 4		I. KAT PENCERESİ				

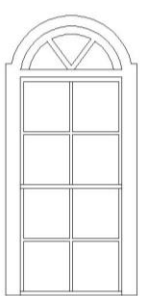
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×		×	
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 5		ZEMİN KAT PENCERESİ				

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×			×	
KONUT NO: 5		I. KAT PENCERESİ				

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 6		ZEMİN KAT PENCERESİ				

Çizelge 5.8. Konutlarda bulunan pencerelerin analiz tablosu

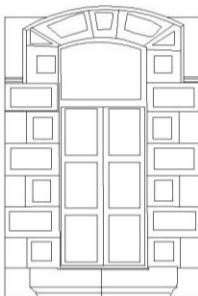
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×			×	
KONUT NO: 6		I. KAT PENCERESİ				

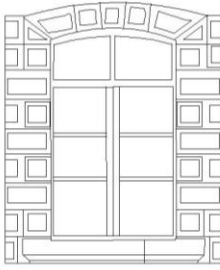
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
		×			×	
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×			×	
KONUT NO: 6		I. KAT PENCERESİ				

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×		×	
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 7		ZEMİN KAT PENCERESİ				

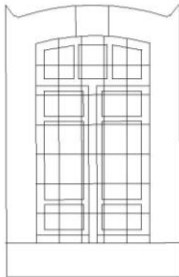
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×		×	
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 7		ZEMİN KAT PENCERESİ				

Çizelge 5.8. Konutlarda bulunan pencerelerin analiz tablosu

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
			×		×	
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×			×	
		ZEMİN KAT PENCERESİ I. KAT PENCERESİ				
KONUT NO: 8						

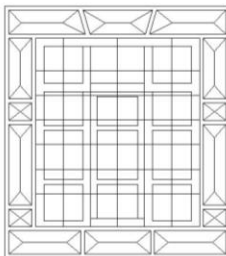
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
			×		×	
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×			×	
		ZEMİN KAT PENCERESİ I. KAT PENCERESİ				
KONUT NO: 8						

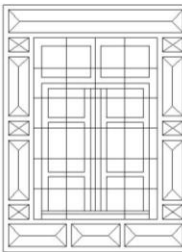
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP			BİÇİM	
		GIYOTİN	KANATLI	SABİT	DÖRTGEN	KEMERLİ
				×		×
		MALZEME			PARMAKLIK	
		AHŞAP	PVC	DİĞER	VAR	YOK
		×				×
KONUT NO: 8		ZEMİN KAT PENCERESİ				

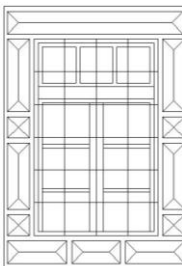
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
			×		×	
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
		ZEMİN KAT PENCERESİ				
KONUT NO: 9						

Çizelge 5.8. Konutlarda bulunan pencerelerin analiz tablosu

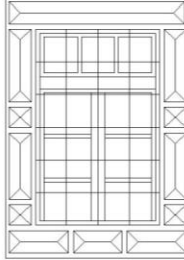
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
			×		×	
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×			×	
KONUT NO: 9		I. KAT PENCERESİ				

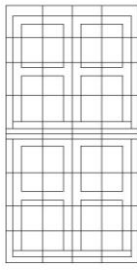
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 10		ZEMİN KAT PENCERESİ				

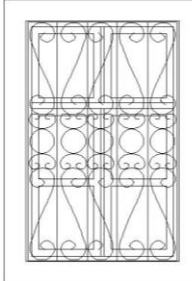
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 10		I. KAT PENCERESİ				

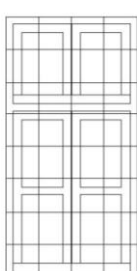
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLİ
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 11		ZEMİN KAT PENCERESİ				

Çizelge 5.8. Konutlarda bulunan pencerelerin analiz tablosu

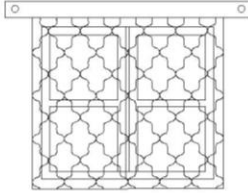
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
I. KAT PENCERESİ						

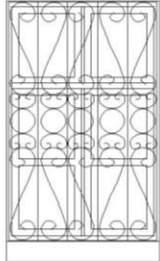
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
ZEMİN KAT PENCERESİ						

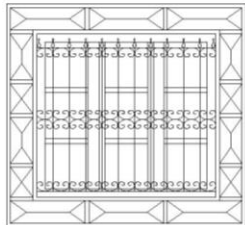
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
I. KAT PENCERESİ						

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
ZEMİN KAT PENCERESİ						

Çizelge 5.8. Konutlarda bulunan pencerelerin analiz tablosu

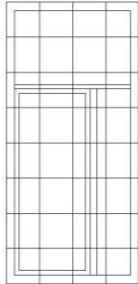
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 13		ZEMİN KAT PENCERESİ				

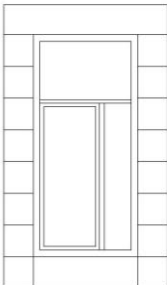
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 13		I. KAT PENCERESİ				

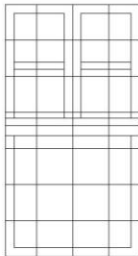
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 14		ZEMİN KAT PENCERESİ				

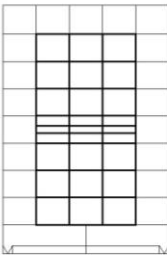
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×		×	
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 14		BODRUM KAT PENCERESİ				

Çizelge 5.8. Konutlarda bulunan pencerelerin analiz tablosu

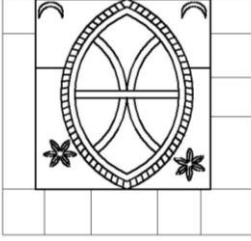
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GİYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 19		ZEMİN KAT PENCERESİ				

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GİYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
			×	×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×			×	
KONUT NO: 19		I. KAT KAT PENCERESİ				

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GİYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
		×		×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 20		ZEMİN KAT PENCERESİ				

FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP		BİÇİM		
		GİYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	ALINLIKLIL
		×		×		
		MALZEME		PARMAKLIK		
		AHŞAP	PVC	VAR	YOK	
		×		×		
KONUT NO: 20		I. KAT KAT PENCERESİ				

Çizelge 5.8. Konutların kapı analizi tablosu devamı

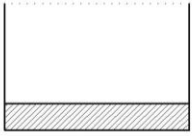
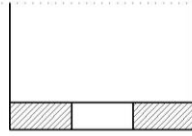
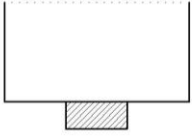
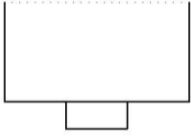
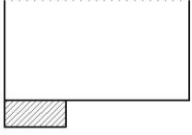
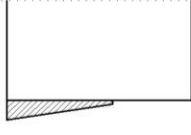
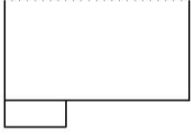
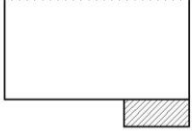
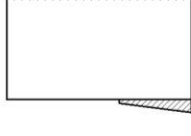
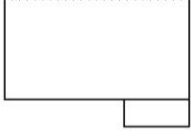
FOTOĞRAF	ÇİZİM	TİP			BİÇİM	
		GIYOTİN	KANATLI	SABİT	DÖRTGEN	OVAL
				×		×
		MALZEME			PARMAKLIK	
		AHŞAP	PVC	DİĞER	VAR	YOK
		×				×
		TEPE PENCERESİ				

5.2.3. Çıkmalar

Geleneksel Türk evinin cephe karakterini önemli derece etkileyen çıkma elemanına geleneksel Aksaray evlerinde de sıkça rastlanmaktadır. Birinci kattaki mekânın kullanım alanını genişletmek, sofanın uzantısında açık veya kapalı çıkma yaparak görüş açısını artırmak ve daha iyi aydınlatma ve hava sirkülasyonunu sağlamak amacı ile konut cephelerinin genelinde çıkmalar yapılmıştır. Araştırma kapsamına alınan 20 adet evin cepheleri incelendiğinde %80'inde yapının birinci katlarında çıkma yapıldığı gözlemlenmiştir. Evlerde yapılan çıkma analizinde geleneksel evlerin tek cepheleri üzerinde durulmamış dört cephesi de incelenmiştir. Evlerin bir, iki veya üç cephesinde çıkma bulunmaktadır. Evlerde bulunan çıkma analiz sonuçları Çizelge 5.9. 'de çıkma türlerine göre gösterilmiştir.

Geleneksel evlerde yapılan çıkmalar açık ve kapalı çıkma olarak ikiye ayrılmıştır. Açık çıkmalar genellikle simetriyi sağlayarak cephenin merkezinde bulunmakta ve balkon işlevinde kullanılmaktadır. Farklı olarak incelenen 2 adet evin arka bahçe cephesinin tüm yüzeyinde dikmelerle destelenen açık çıkma yapılmıştır. Kapalı çıkmalar ise tüm cephede, sadece bir yanda veya her iki yanda ya da cephenin ortasında yer almaktadır. Kapalı çıkma örnekleri içerisinde geometrik formlarına göre düz ve gönyeli çıkmalar bulunmaktadır. Sadece 1 adet geleneksel evin bir köşesinde pahlı köşeli çıkma yapılmıştır. Konutların cephelerinde sadece kapalı çıkma veya açık çıkma bulunurken bazı cephelerde de açık çıkma ve kapalı çıkma bir arada bulunmaktadır (Çizelge 5.9.).

Çizelge 5.9. Konutlardaki çıkma analizi tablosu

ÇIKMA TÜRÜ	KAPALI ÇIKMA		AÇIK ÇIKMA	HEM AÇIK HEM KAPALI ÇIKMA
	DÜZ ÇIKMA	GÖNYELİ ÇIKMA	DÜZ ÇIKMA	DÜZ ÇIKMA
CEPHE BOYU ÇIKMA				
MERKEZİ ÇIKMA				
SOL YAN CEPHE ÇIKMA				
SAĞ YAN CEPHE ÇIKMA				
KONUT ADEDİ	8 ADET	2 ADET	10 ADET	3 ADET
KONUT NO	K1, K4, K6, K12, K13, K17, K18, K19	K3, K4	K2, K5, K8, K10, K11, K12, K13, K15, K17, K18	K6, K9, K13

Genellikle cephe ortasında bulunan açık çıkmanın altında konut giriş açıklığı yer almaktadır. Bu giriş eyvanı gömme veya cepheye düz şekilde yerleşmiştir. Açık çıkmalar gömme balkon uzantısı olduğu gibi doğrudan cepheden taşırılarak yanları da açık bir düzende oluşturulmuştur. Cephede her iki şekilde de yapılan çıkma giriş saçağının oluşmasını sağlamıştır. Birinci kat cephenin tüm yüzeyini kapsayan çıkmaların bulunduğu evlerin giriş kapıları da yan cephede yer almaktadır.

5.2.4. Dekoratif Elemanlar

Geleneksel Aksaray evleri incelendiğinde Türk evlerinde bulunan sadeliğin yanında batı etkisiyle oluşturulmuş süslemeli örneklerde bulunmaktadır. Konutların cephelerinde kullanılan dekoratif elemanlar yapıdan yapıya farklılık göstermektedir. Araştırma kapsamındaki 20 adet evin cephelerinde kullanılan dekoratif öğeler farklı başlıklarda incelenmiştir.

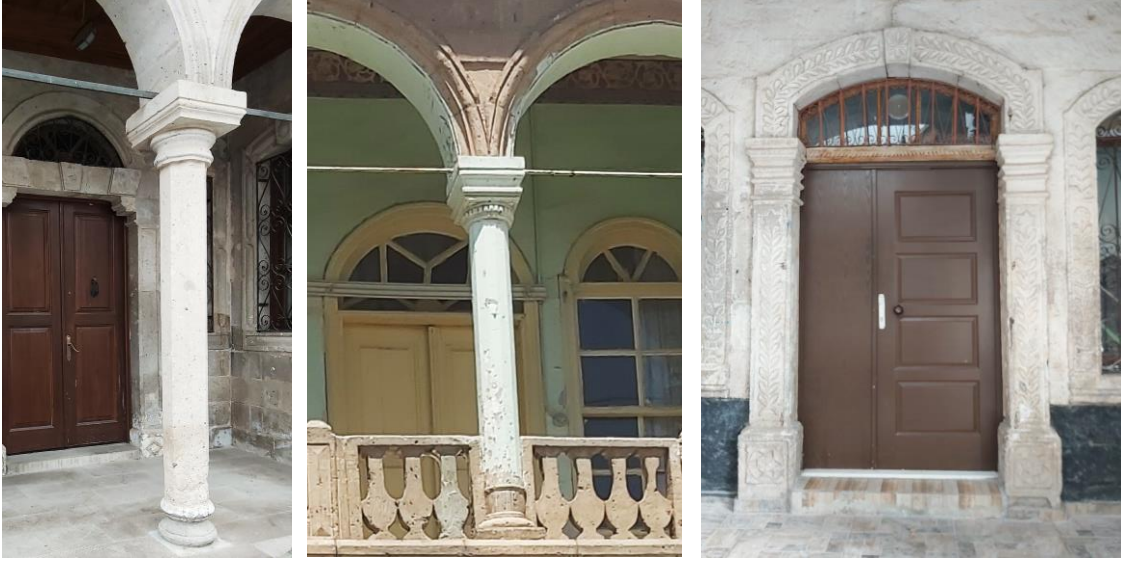
Sütun

Sütunlar evlerin giriş eyvanlarının veya gömme balkon açıklıklarının üst örtüsünü geçen kemerlerin orta birleşim noktasında kullanılmıştır (Şekil 5.11, Şekil 5.12.). Bu taş sütunlar kademeli kaideli, süslü başlıklı bazen de sekizgen formda sütun gövdesine sahiptirler (Şekil 5.10.).

Bazı örneklerde sütunlar tamamıyla kullanılmamış sütünce şeklinde yapılarak cephede yarısının görünmesi sağlanmıştır (Şekil 5.13.). Cepheye yapışık olan bu sütunceler pencere aralarında, yapı köşelerinde, giriş kapısı ve giriş açıklığının kenarlarında yer almaktadır. Kare veya dairesel formda bezemeli olarak bulunmaktadır (Şekil 5.12.).

Şekil 5.10. Konut-15 girişteki sütun başlığı (solda) ve Konut-18 güney cephesindeki balkon sütunu başlığı (sağda) (Erdal, 2016)

Şekil 5.11. Konut-5 girişteki sütun başlığı(solda), Konut-6 başlığı bezemeli balkon sütunu(ortada) ve Konut-7 giriş kapısının yanlarında bulunan kare ve bezemeli sütun

Şekil 5.12. Konut-15 giriş sahanlığındaki kademeli ve bezemeli sütun(solda), Konut-18 giriş revakında bulunan kademeli başlıklı sütun (ortada) ve Konut-4 cephesindeki bezemeli sütunce başlığı(sağda),

Şekil 5.13. Konut-1 Birinci katın iki cephesinde de farklı süslemeli uygulanan sütunceler

Silme

Cephede katlar arasındaki ayrımı anlamamızı kolaylaştıran silmeler katlar arasında ve çatı başlama seviyesinde bulunmaktadır. Cumba veya çıkma yapılan yüzeylerde kat silmesi devam etmektedir. Silmeler genellikle geleneksel evlerin tüm cephelerini çevrelemektedir. Kat silmeleri çoğunlukla kademelenmiş taş kabartmalı veya bezenmiş sade rustik taşlıdır. Fakat aralarında birkaç sıradan oluşan süslü örnekleri de mevcuttur (Şekil 5.14.).

Bazı yapılarda kat silmelerinden farklı olarak pencere üstlerinde ve yapı cephesinde hareketliliği sağlamak için yatayda taş kabarmalı silmeler kullanılmıştır. Cephede kullanılan kuşak olarak da adlandırılan bezemeli silmeler cephe dokusunu ve süslemesini yoğunlaştırmıştır (Şekil 5.15.).

Şekil 5.14. Konut-5(solda) ve Konut-14 sade kat silme örneği

Şekil 5.15. Konut-6(solda) ve Konut-20 yapı cephesinin genelinde kullanılan silme örneği

Çatı başlama kotunda bulunan, birinci kat ile çatı seviyesini ayıran silmeler incelendiğinde ise araştırılan geleneksel evler içinde çoğunlukla taş malzemeden olan silmelerin ahşap olan örneği de mevcuttur. Silmeler bazı yapılarda sade tutulmuş iken bazı örneklerinde de kademelenmiş ve dişli bezemeli olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil 5.16.).

Şekil 5.16. Konut-7 taş bezemeli silme örneği (solda) ve Konut-8 ahşap silme örneği (sağda)

Saçak

Geleneksel evlerin çatılarında çoğunlukla 50-60 cm genişliğinde saçak bulunmaktadır. Araştırma kapsamındaki düz dam örtülü bir adet evin dışındaki bütün geleneksel Aksaray evlerinde saçak tespit edilmiştir. Saçaklar ahşap kaplamaya sahip iken ahşap bezemeli saçak örnekleri de bulunmaktadır (Şekil 5.17.). Saçak genişlikleri açık çıkma yapılan bölümlerde artmış ve balkon üst örtüsünü oluşturmuştur (Şekil 5.18.). İncelenen evler içerisinde saçak alın tahtasının desenli süslü örnekleri de mevcuttur.

Şekil 5.17. Konut-2 (solda) ve Konut-5 (sağda) saçak örneği

Şekil 5.18. Konut-12 saçığı

Baca

Geleneksel evlerin bazılarında taş veya tuğla örgülü bacalar dikkat çekmektedir. Yapıdan dışarıya dumanın akışını sağlayan bacalar aynı zamanda cephe düzeninde simetriyi güçlendirmektedir (Şekil 5.19.).

Şekil 5.19. Konut-2 ve Konut-9 cephesinde baca görüşleri

Köşe geçişleri ve süslemeleri

Konut-5(İbrahim Kaya konağı) ve Konut-4'ün (Akata konağı) sokağa bakan birer köşeleri 45 derecelik açıyla pahlanarak geçilmiştir. İncelenen evler içerisinde %10'unda bulunmaktadır. Karşılıklı yapılan bu köşe geçişlerinin formları ve bezemeleri de birbirinden oldukça farklıdır. Konut-5 üç kademeli yapılan köşe pahında bir adet pencere bulunmaktadır (Şekil 5.20.). Konut-4'ün pahlı köşe geçişinde ise pencere açıklığı

bulunmamakta ve mukarnas biçiminde süslenmiş taş bezeme yer almaktadır (Şekil 5.21. (a)).

Dik açıyla geçilmiş yapı köşelerinde ve balkon kenarlarında genellikle taş kabartmalı köşebentler bulunmaktadır. Bu köşebentler bazen geometrik ve bitkisel süslemeli (Şekil 5.21. (b), Şekil 5.22.) bazen de rustik taşlı birbirine geçmeli (Şekil 5.23.) düzende görülmektedir.

Şekil 5.20. Konut-5 köşebent süslemesi ve köşe pahtı

Şekil 5.21. a) Konut-4 bezemeli köşe pahtı, b) Konut-15 köşebent süslemesi

Şekil 5.22. Konut-7 köşebent süslemesi

Şekil 5.23. Konut-9 (solda), Konut-10 ve Konut-11 (sağda) köşebent süslemesi

Konsol

Geleneksel evlerin birinci katlarında yapılan açık çıkma, kapalı çıkma veya cumbaların taşınmasını destekleyen elemanlara konsol ya da eli böğründe denilmektedir. Araştırılan evler içinde taş konsollar çıkma yapılan bütün cephelerde bulunmaktadır. Yapılar arasında konsolların kademelenmesinde ve süslemesinde farklılıklar görülmektedir. Konsollar sade, geometrik ve bitkisel bezemeli olabilmektedir (Şekil 5.24., Şekil 5.25., Şekil 5.26., Şekil 5.27.). Cephede yapılan çıkmanın boyutuna bağlı olarak konsol sayılarında farklılık bulunmaktadır. Belirli bir düzende yerleştirilmiş bezemeli taş konsollar bazı evlerde cephede dönüm noktalarında birleşik şekilde iki adet

yer almaktadır (Şekil 5.28.). Cephelerin bazılarında zaman içinde konsollarda dış etkilerden dolayı yıpranarak dökülmeler ve kopmalar meydana gelmiştir.

Şekil 5.24. Konut-1 bezemeli konsol

Şekil 5.25. Konut-5 kademeli konsol

Şekil 5.26. Konut-18 kademeli konsol

Şekil 5.27. Konut-12 ve Konut-13 konsolları

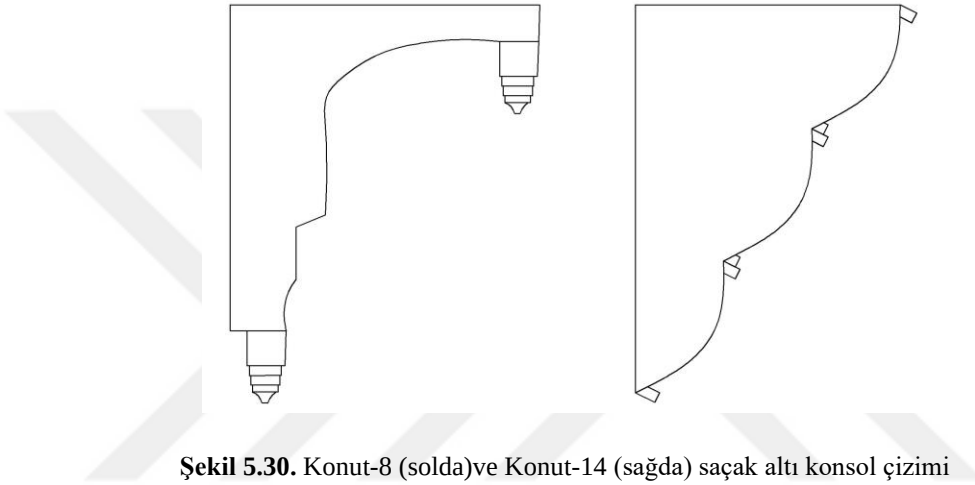
Şekil 5.28. Konut-4 bezemeli konsol

Geleneksel Aksaray evlerinin ahşap kaplamalı saçaklarının hemen altında cepheye hem estetik kazandıran hem de saçağı destekleyen konsollar bulunmaktadır. Araştırılan 20 adet evin %10'unda saçak altında konsol yer almaktadır. Malzeme olarak taş ve ahşap örneği mevcuttur. Konsolların malzemesindeki bu farklılık biçimlerini ve bezemelerini de ayırtmıştır.

Profilli ve uçlarında sarkıt bulunan ahşap konsollar cephe düzeninde saçak dönüm noktalarında birer adet yer almakta iken kademli süslü taş konsollar cephenin genelinde yer almaktadır (Şekil 5.29., Şekil 5.30.).

Şekil 5.29. Konut-8 (Eski Vali konağı) ahşap konsol örneği (solda) ve Konut-14 taş konsol örneği (sağda)

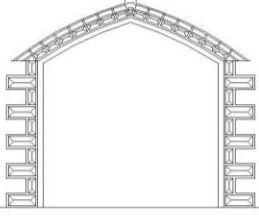
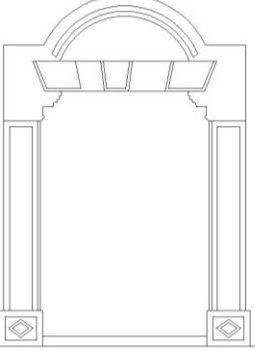
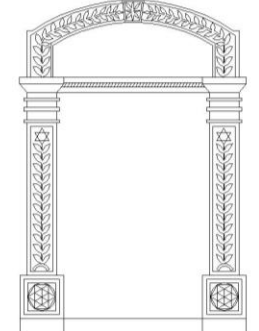
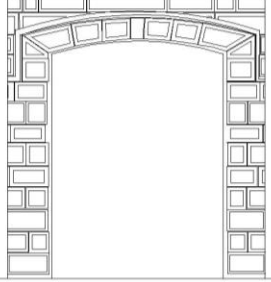
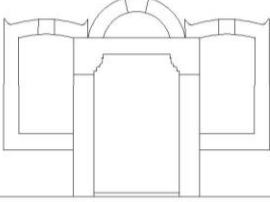
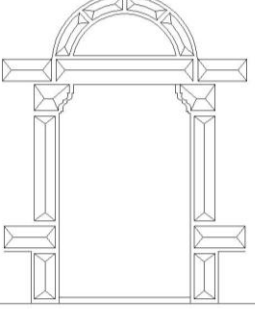
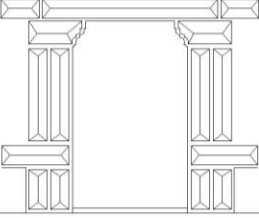
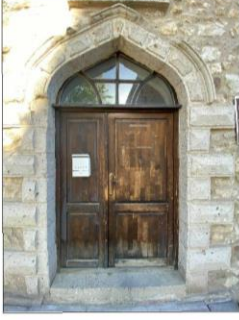
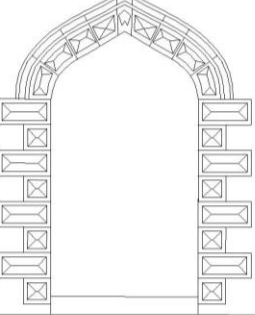
Şekil 5.30. Konut-8 (solda)ve Konut-14 (sağda) saçak altı konsol çizimi

Söve

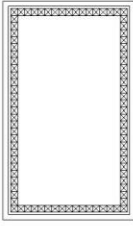
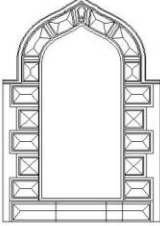
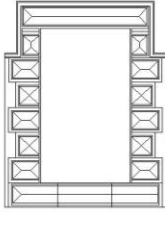
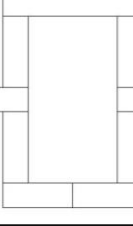
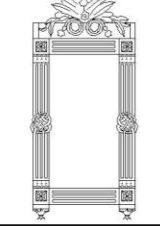
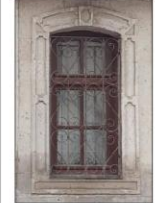
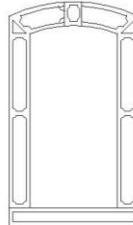
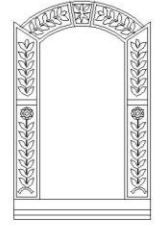
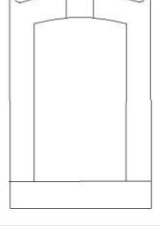
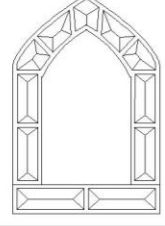
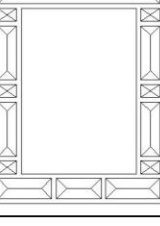
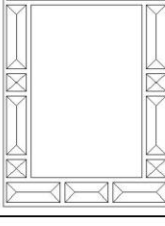
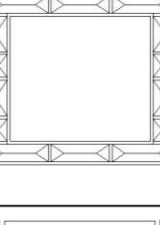
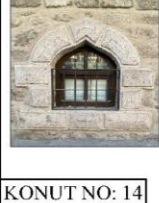
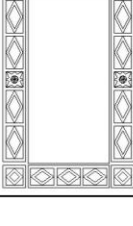
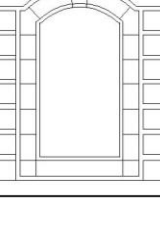
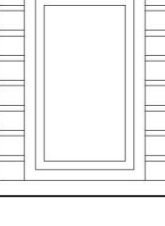
Pencere ve kapı boşluklarının etrafını çerçeveleyen cepheden dışa çıkıntılı öğeler sövedir. Geleneksel Aksaray evlerinin tümünde bulunan söveler bazen sade bırakılmış bazen de oldukça süslü olarak yapılmıştır. Söveler pencere veya kapının formuna göre şekillenmiş taş kabartmalıdır. Bezemeli örneklerinde geometrik motifler kullanıldığı kadar bitkisel desenli süslemelerde görülmektedir. Bazı örneklerde de kenar bordürler rustik taşlı olarak yapılarak cepheye hareket kazandırılmıştır.

Geleneksel evlerin içinde en göze çarpan örneği Konut-4 geometrik ve bitkisel bezemeli pencere söveleridir. Kilit taşının yan sövelerden daha kabartmalı bir şekilde geçildiği örnekler de bulunmaktadır. Cepheye görsel anlamda yoğunluk ve hareket kazandıran söveler kapı (Çizelge 5.10.) ve pencere (Çizelge 5.11.) söveleri olarak iki kategoride incelenmiştir.

Çizelge 5.10. Konutların kapılarında görülen söve analizi çizimi

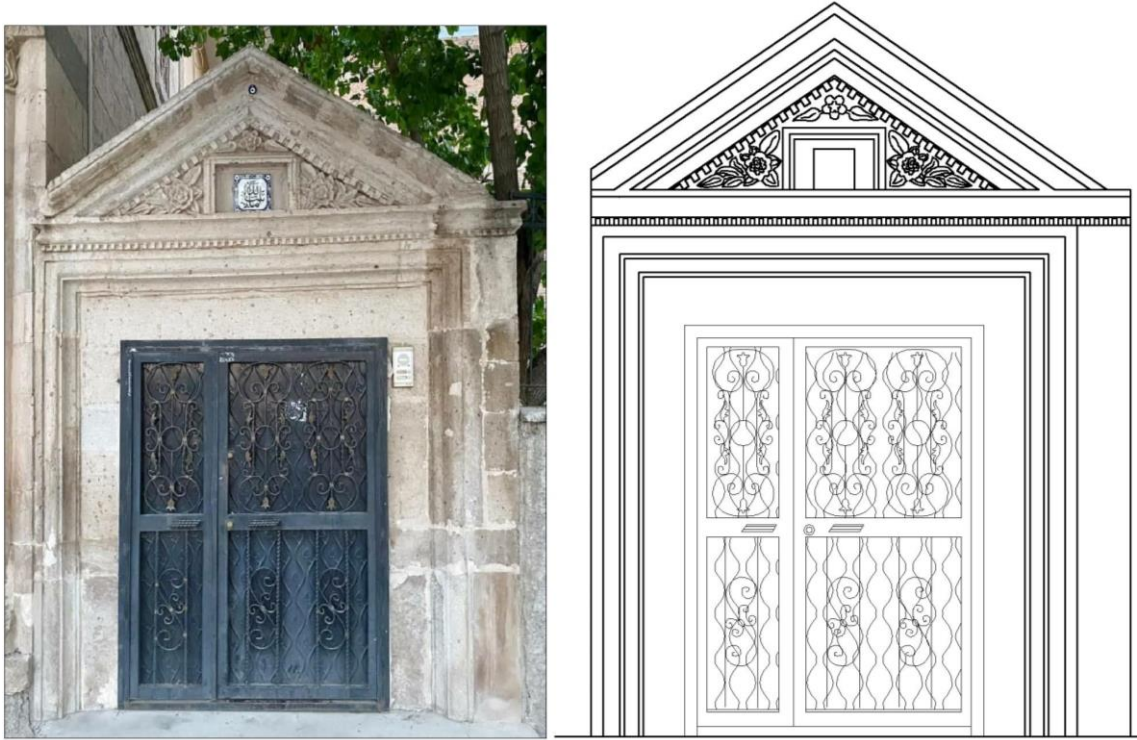
FOTOĞRAF	ÇİZİM	FOTOĞRAF	ÇİZİM
			
KONUT NO: 2		KONUT NO: 5	
			
KONUT NO: 7		KONUT NO: 8	
			
KONUT NO: 9		KONUT NO: 10	
			
KONUT NO: 11		KONUT NO: 14	

Çizelge 5.11. Konutların pencerelerinde görülen söve analizi çizimi

FOTOĞRAF	ÇİZİM	FOTOĞRAF	ÇİZİM	FOTOĞRAF	ÇİZİM
					
KONUT NO: 1		KONUT NO: 2		KONUT NO: 2	
					
KONUT NO: 3		KONUT NO: 4		KONUT NO: 4	
					
KONUT NO: 5		KONUT NO: 7		KONUT NO: 7	
					
KONUT NO: 8		KONUT NO: 9		KONUT NO: 9	
					
KONUT NO: 10		KONUT NO: 10		KONUT NO: 11	
					
KONUT NO: 12		KONUT NO: 14		KONUT NO: 14	
					
KONUT NO: 15		KONUT NO: 18		KONUT NO: 18	

Alınlık

Bazı geleneksel evler içinde çatıda oluşturulan ahşap alınlık (Şekil 5.32., Şekil 5.33., Şekil 5.34.). Akata Konağının (Konut-4) avlu giriş kapısının üzerinde ve pencere üstlerinde de taş alınlık olarak yer almaktadır. Giriş kapısının üzerindeki alınlık dışta kabartmalı ve bezemeli kenar bordür ile çevrelenmiş içte bitkisel motiflerle süslenmiştir (Şekil 5.31.). Konutun zemin kat pencerelerinin üzerlerinde de gösterişli bitkisel motifli alınlık bulunmaktadır (Şekil 5.35.).

Şekil 5.31. Konut-4 bezemeli alınlıklı avlu kapısı

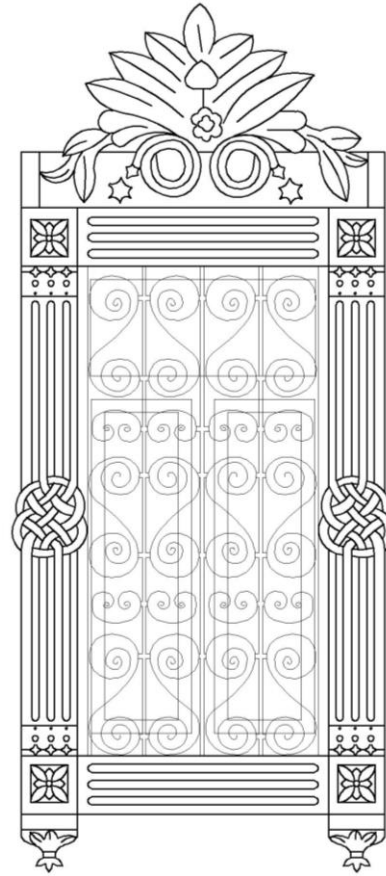
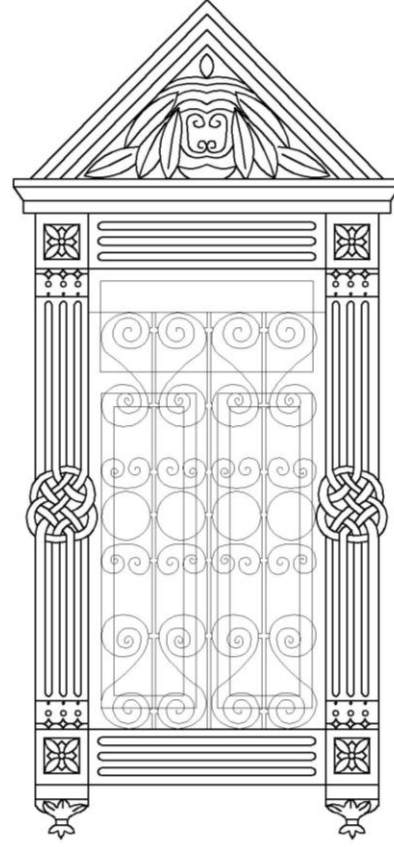
Şekil 5.32. Konut-5 (solda) ve Konut-18 (sağda) alınlık oluşturulmuş çatı

Şekil 5.33. Konut-10 (solda) ve Konut-11 (sağda) bezemeli çatı alınlığı

Şekil 5.34. Konut-2 köşk yapısında yapılan çatı alınlığı

Şekil 5.35. Konut-4 zemin kattaki süslemeli pencere alınlıkları ve semboller

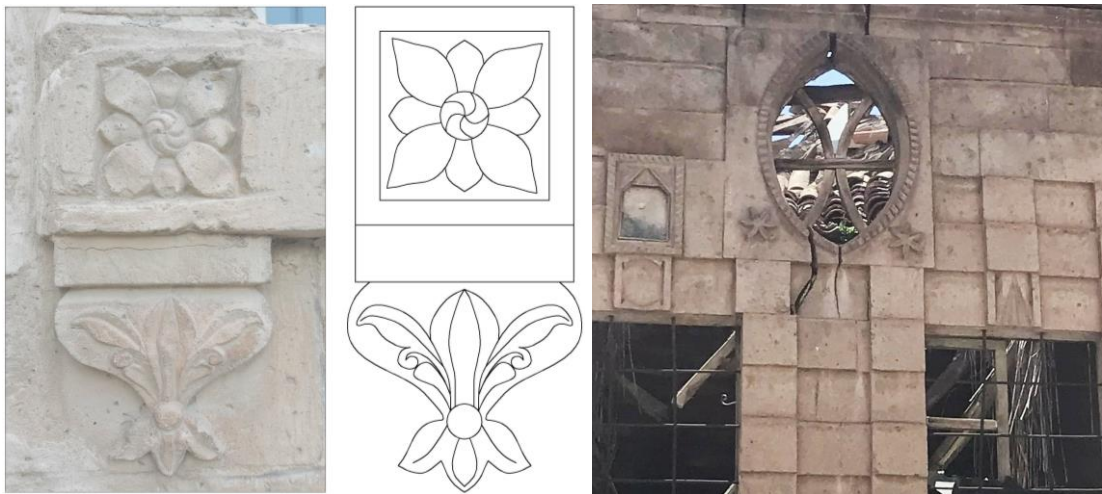
Semboller

Yapılarda bulunan semboller farklı yerlerde ve desenlerde bulunmaktadır. Çatıda oluşturulan alınlıklarda ve balkon altının yan yüzlerinde ahşap bitkisel ve geometrik bezemeler bulunmaktadır (Şekil 5.36.). Geleneksel evlerin cephelerinde kapı, pencere ve köşe geçişlerinde kullanılan geometrik, bitkisel ve sade süslemelerin yanında bazı yapılarda bulunan taş kabartmalı motifli sembollerde yer almaktadır (Şekil 5.37.).

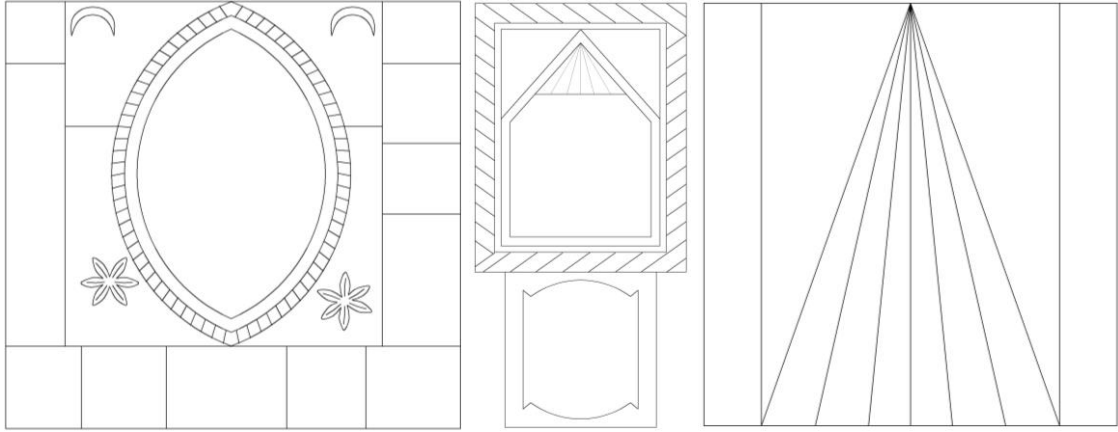
Örnek konutlardan Konut-20’de bulunan sütunların yüzeyinde ve cephede iki ay arasında kalan yıldız deseni bulunmaktadır. Pencere üst bordürünün orta noktasında taş kabartmalı yelpaze deseni, soldaki pencerenin lento taşının ortasında ise üst ve altı yay biçimde geçilmiş bezemeli kartuş yer almaktadır (Şekil 5.38.).

Şekil 5.36. Konut-3 giriş cephesindeki bezemeli sembolü (solda) ve Konut-11 balkon altı yanı bitkisel süslemesi ve kitabesi (sağda)

Şekil 5.37. Konut-4 pencere sövesinde bulunan bitkisel motif (solda) ve Konut-20 pencere etrafındaki süslemeler (sağda)

Şekil 5.38. Konut-20 giriş cephesindeki pencere etrafındaki taş kabartmalı süslemeler

Korkuluk

Balkon (açık çıkma) ve kapalı çıkmalar geleneksel Aksaray evlerinin yarısının fazlasında bulunmaktadır. Arka bahçeye bakan veya giriş üzerinde bulunan balkonlarda biçimleri evden eve farklılaşan korkuluklar bulunmaktadır. Balkon korkulukları malzemesine göre taş, ahşap veya demirdir. Günümüzde varlığını koruyabilen veya restore geçirmiş balkon korkulukları incelendiğinde yedi adet evin ferforjeli korkuluğa (Şekil 5.39., Şekil 5.41., Şekil 5.42.), iki adet evin taş bezemeli korkuluğa (Şekil 5.40., Şekil 5.43.), bir adet evin tamamıyla ahşap korkuluğa, bir adet geleneksel evin ise hem taş hem de demir korkuluğa sahip olduğu görülmektedir (Çizelge 5.12.).

Çizelge 5.12. Konutlarda görülen parmaklık analizi

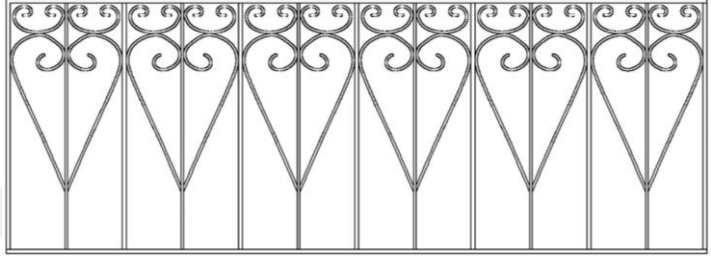
KORKULUK TÜRÜ	KORKULUK BİÇİMİ	
MALZEMESİ	DÜZ	CUMBALI
METAL	K2, K5, K8, K9, K11, K12, K13 K15	K11, K15
TAŞ	K6, K8, K18	
AHŞAP	K10	
KONUT ADEDİ	11 ADET	2 ADET

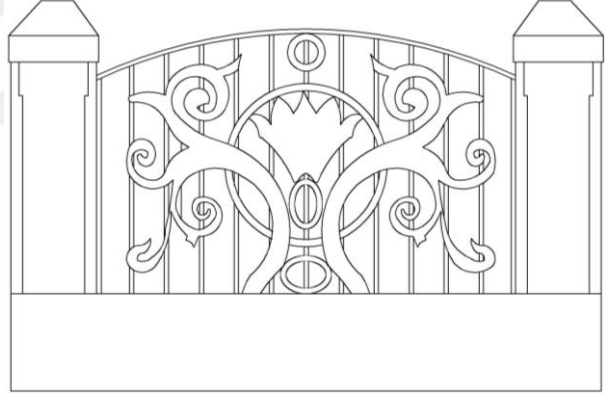
Şekil 5.39. Konut-9 demir balkon korkuluğu

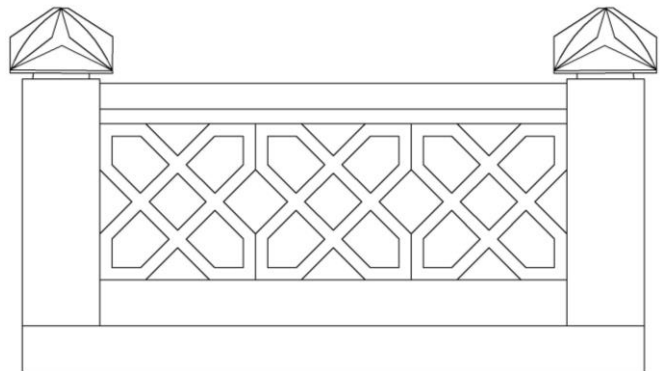
Şekil 5.40. Konut-18 taş balkon korkuluğu

Şekil 5.41. Konut-12 demir balkon korkuluğu

Şekil 5.42. Konut-8 balkon korkuluğu ve çizimi

Şekil 5.43. Konut-8 taş giriş ve teras korkuluğu

Parmaklık

Genellikle zemin ve bodrum kat pencerelerinde kullanılan parmaklıklar geleneksel Türk evlerinde olduğu gibi Aksaray evlerine de görülmektedir. Güvenlik ve mahremiyet olgusu ile cephede yer alan parmaklıkların süslemeleri yapıdan yapıya değişiklikler göstermektedir. Bazı konutların birinci katlarında da görülen parmaklıklar incelenen 20 adet evde de demir malzemeden yapılmıştır.

Pencerelerde bulunan demir parmaklıklar çoğunlukla düz dikdörtgen formda olmakta iken özellikle cumbalarda bulunan pencerelerde demir cumba kafesler de yer almaktadır. Evlerin bodrum katlarında ve zemin katlarında çoğunlukla ızgara demir parmaklıklar kullanılmıştır (Şekil 5.44.). Birinci katlarda pencere seviyesinin yarısına kadar uzanan süslü demir ferforje örnekleri bulunmaktadır (Çizelge 5.13.). Giriş kapılarının üzerinde bulunan aydınlatma pencerelerinde de süslü demir parmaklıklar mevcuttur (Şekil 5.45.).

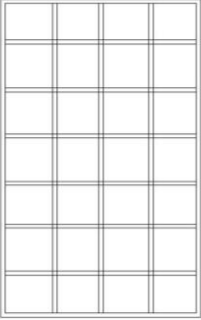
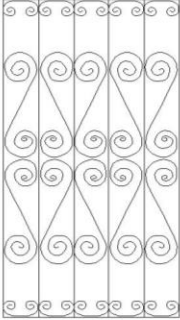
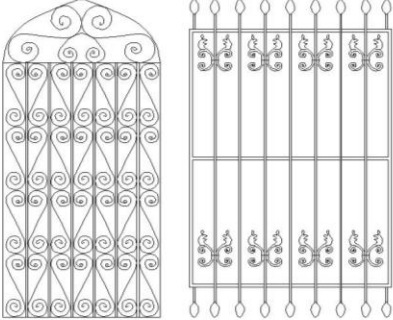
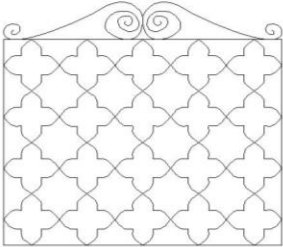
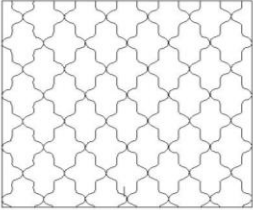
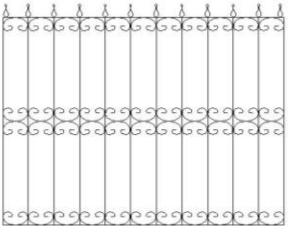
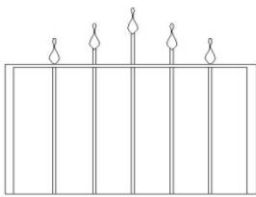

Şekil 5.44. Konut-10 (solda), Konut-18 (ortada) ve Konut-20 (sağda) zemin kat pencere parmaklıkları

Şekil 5.45. Konut-2 birinci kat pencere parmaklığı (solda) ve Konut-5 süslü aydınlatma penceresi parmaklığı (sağda)

Çizelge 5.13. Konutlarda görülen parmaklık analizi çizimi

 K1-K3-K6-K9-K10 K11-K12-K13-K15 K18-K19-K20	 KONUT NO: 1	 KONUT NO: 2
   KONUT NO: 4		
 KONUT NO: 5	 KONUT NO: 7	 KONUT NO: 12
 KONUT NO: 13	 KONUT NO: 14	

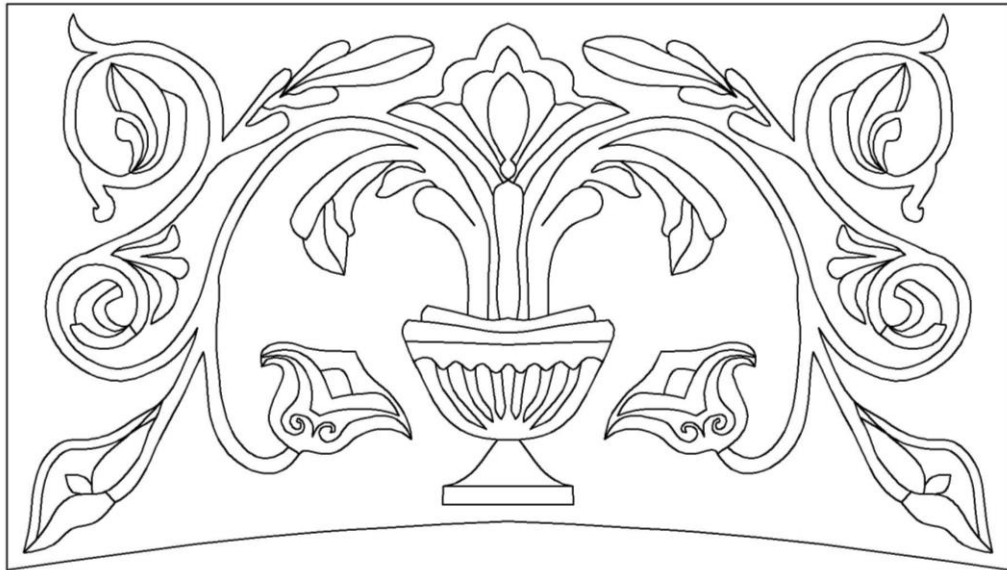
Pano

Geleneksel Aksaray evlerinde pano kullanımı yaygın olmamakla birlikte sadece Eski Vali konağında (Konut-8) bir cephede görülmektedir. Bu örnekte panolar rölyefli taş ve çini pano olarak yer almıştır.

Konut-8'in doğu cephesindeki balkonun altında görülen panoda taş kabartmalı (rölyefli) vazodan uzanan kıvrık dallar, yapraklar ve çiçekten oluşan bitkisel motifli renklendirilmiş bezeme yer almaktadır (Şekil 5.46.)

Şekil 5.46. Konut-8 balkon altında bulunan rölyefli pano

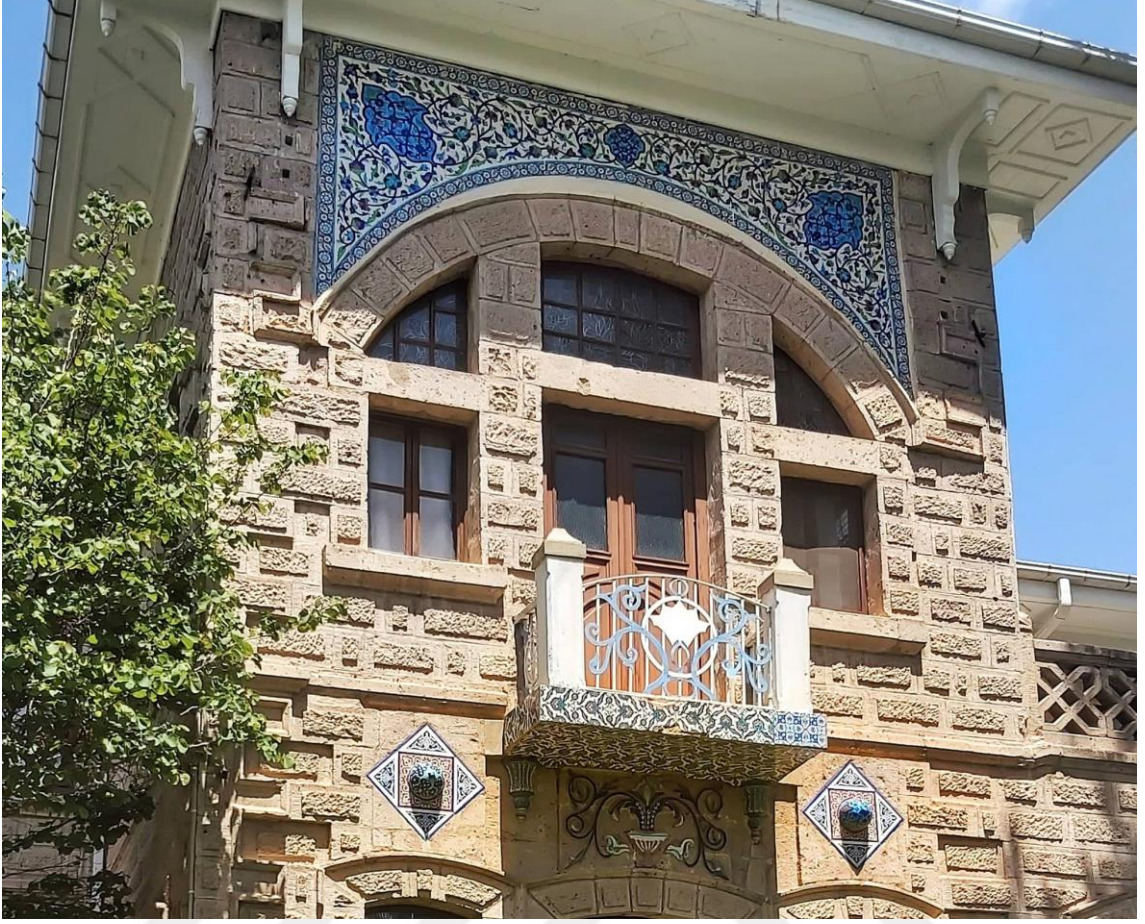
Şekil 5.47. Konut-8 balkon altında bulunan rölyefli pano çizimi

Araştırma kapsamındaki evler içerisinde Eski Vali Konağının (Konut-8) ana cephesinde ve Konut-10'un giriş cephesinde çini örneklerine rastlanmaktadır. Konut-10'da bulunan çini örneği balkon açıklığını geçen basık kemerin sağ üst köşesinde nazar boncuklu bezeme şeklinde bulunmaktadır (Şekil 5.48.)

Şekil 5.48. Konut-10 balkon açıklığının sağ üst köşesindeki nazar boncuklu çini örneği

Eski Vali konağının doğu cephesinde ise birinci kattaki pencerelerin üstünde iç kısımda köşelerde büyük ortada daha ufak boyutta geometrik birer motif ve bunları birbirine bağlayan kıvrık dal, çiçek ve yaprak desenleri bulunmaktadır. Balkonun alt ve cephede görülen yan yüzeyleri mavi, beyaz ve kırmızı renklerde hatayi, kıvrık dal motifi gibi bitkisel desenlerle bezemelidir (Şekil 5.49.). Balkonun alt iki köşesinde bulunan birer adet kabara da renkli yaprak, çiçek ve dal desenli çini süslemelidir (Şekil 5.50.). Eski Vali konağının zemin kat seviyesinde bulunan pencerelerin altında ise 3 adet çinili kitabe yer almaktadır. Kitabelerin üstü ve altı çinili çerçevelenmiştir (Şekil 5.51.).

Şekil 5.49. Konut-8 cephesinde görülen çinili süslemeler

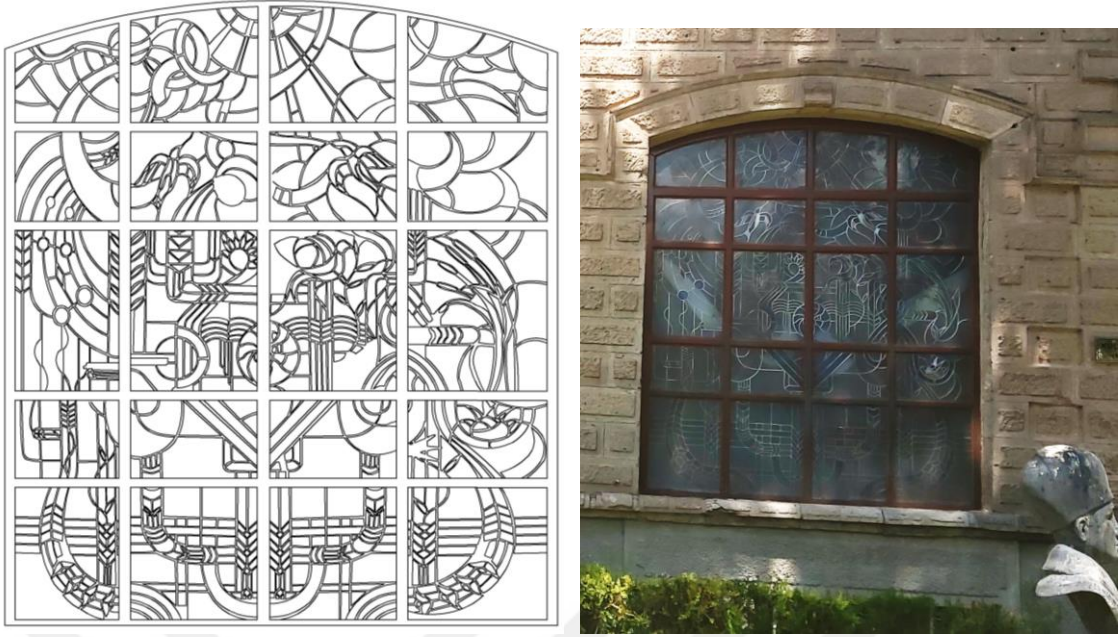
Şekil 5.50. Konut-8 cephesindeki çinili kabara (Mutlu arşivi) ve kabara çizimi

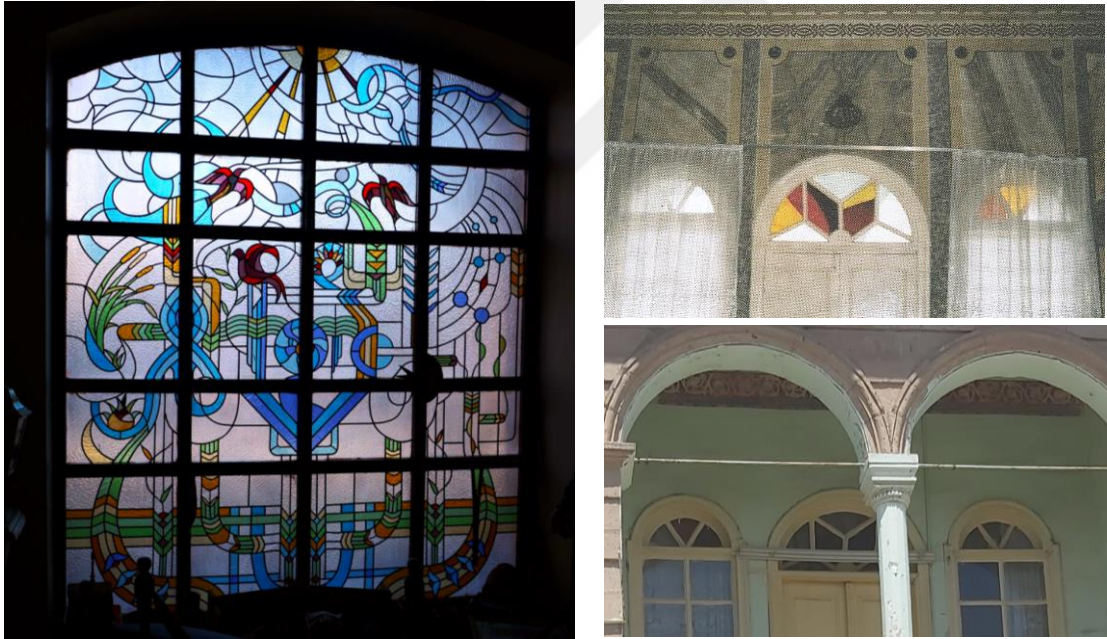
Şekil 5.51. Konut-8 cephesinde görülen çinili kitabe örnekleri

Vitray

Geleneksel Aksaray evleri içerisinde vitray iki konutta bulunmaktadır. Eski Vali Konağının (Konut-8) pencere ve kapı üst kısımlarında ve giriş holüne bakan geniş penceresinin cephesinde yer almaktadır. Bu vitraylar geometrik ve hayvan desenlidir ve dış cephede renklendirilmemiş iç mekânda sarı, kırmızı, yeşil renklerde süslenmiştir (Şekil 5.52.). Diğer vitray örneği ise Konut-6'nın balkona bakan kapı ve pencerelerin üst kısımlarındaki çıtalarla bölünmüş yarım daire şeklindeki cam kısımlarıdır. Araları bölünmüş camlar motifsiz farklı renklerde boyanmıştır (Şekil 5.53.).

Şekil 5.52. Konut-8 cephesindeki vitray deseni detayı (Mutlu arşivinden düzenlenmiştir.) ve görünüşü

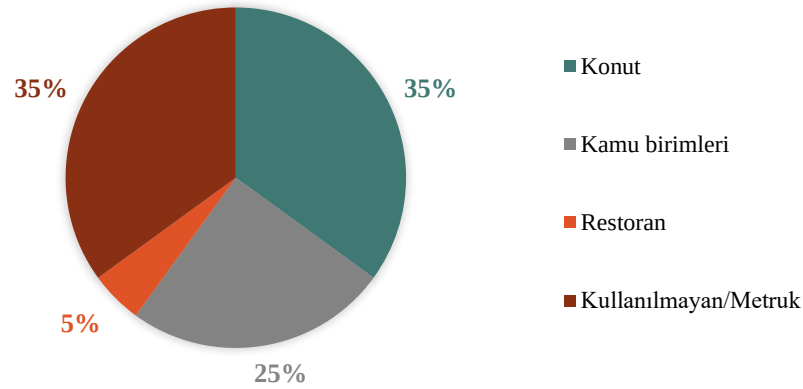

Şekil 5.53. Konut-8 vitrayın iç mekândan görünüşü (Utl-4), Konut-6 balkon kapısında ve penceresinde bulunan renkli vitrayın iç mekân görüntüsü (Erdal, 2016) ve cepheden görünüşü

5.3. Geleneksel Aksaray Evleri Özgünlük Durumlarının Değerlendirilmesi

Geleneksel evlerin günümüz şartlarında kullanımına devam edilmesi veya işlevi değiştirilerek kullanılabilmesi için yapıların cephe, plan ve malzeme özelliklerinde değişiklikler yapılabilmekte ve özgün olan yapının karakteri bozulabilmektedir.

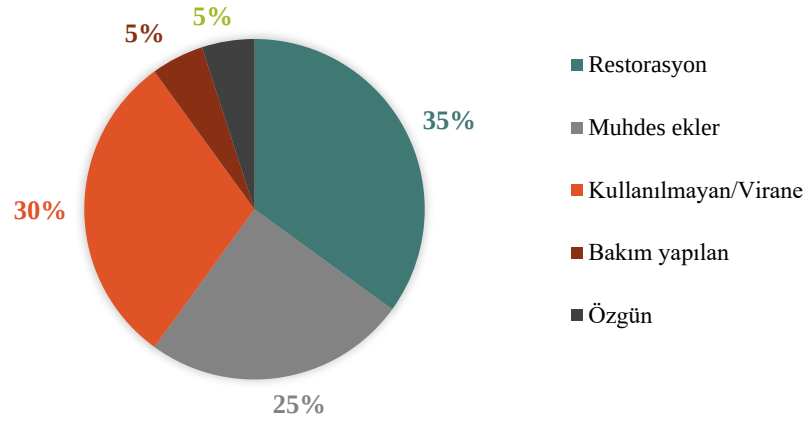
Sahip olduğumuz kültürel miras geçmiş ile gelecek arasında bir köprü oluşturmakta günümüzü ve geçmişimizi geleceğe yansıtmaktadır. Bu bağlamda araştırma kapsamında incelenen sivil mimari örnekler de yapı malzemesinden başlayarak plan, cephe ve süslemeleriyle kendine has özgünlüğünü taşımaktadır. Günümüzde hala işlevini kaybetmeden kullanılan evler olduğu gibi zamanla tahrip edilerek veya kullanılmayarak terkedilmiş metruk durumda olan geleneksel evler de bulunmaktadır (Şekil 5.54.). Analiz edilen 20 adet evin %35'i konut işlevini devam ettirmekte iken %30'unun kullanım işlevinde değişiklikler olmuş, %35'u ise kullanılmayan-metruk durumdadır. Tarihsel zaman içerisinde özellikle sağlam durumda olan evler özgünlüklerini koruyabildikleri sürece nesilden nesle orijinal özelliklerini aktarmayı başaracaktır.

Şekil 5.54. Konutların günümüzdeki işlev analiz grafiği

İncelenen 20 adet geleneksel Aksaray evlerinin %35(7 adet)'i restore edilmiş, %25(5 adet)'inde ise yapının cephe, plan ve malzeme özgünlüğüne uygun olmayan yeni ekler ilave edilmiştir (Şekil 5.55.). Tescil altında bulunmalarına rağmen metruk durumunda olan evler de onarım yapılmadığı sürece yok olacaktır.

Araştırma kapsamında cephe tipolojileri incelenen geleneksel evlerin üzerinde yapılan müdahaleler farklı düzeylere ayrılarak sivil mimari yapıların kütlelerinde ve cephesinde değerlendirme yapılmıştır.

Şekil 5.55. Konutlarda yapılan müdahale analiz grafiği

5.3.1. Evlerin cephe düzenlemeleri açısından değerlendirilmesi

Geleneksel evler üzerinde yapılan bilinçsiz ekler, orijinal yapısına aykırı malzemeler özgün cephe karakterini önemli derecede bozmaktadır. Yapılarda fiziksel ve kimyasal hasarların yanında cephe düzeninin bozulmasında en büyük pay insanların müdahalelerine bağlıdır. Günümüze kadar cephede en fazla müdahale yapılan elemanlar kapı ve pencerelerdir. Genellikle boşluk oranları aynı bırakılan elemanların malzemesinde değişikliğe gidilmiştir ve bazı yapılarda da pencere ve kapı açıklıkları kapatılmıştır. Konut-3 Konut-4 ve Konut-15 nolu geleneksel evlerde özgün olan ahşap ve çoğunlukla giyotin olan pencereler günümüzde yerini PVC ve kanatlı pencerelere, orijinalinde çift kanatlı ahşap olan kapılar ise yerini çelik kapılara bırakmıştır. Konut-3 evindeki gibi nişli girişe sahip olan evlerin bazılarında da giriş açıklıkları kapatılmış ve cephe yüzeyiyle aynı düzleme getirilmiştir. Konut-7 gibi bazı geleneksel konutlarda ise sofanın uzantısı olan açık çıkmalar kapatılarak iç mekâna dahil edilmiştir.

Analiz edilen 20 adet ev cephelerinin özgünlüğüne, onarım geçirip geçirmediğine veya restore edilip edilmemesine göre incelenmiştir (Çizelge 5.14).

5.3.2. Evlerin kütsel durumları açısından değerlendirilmesi

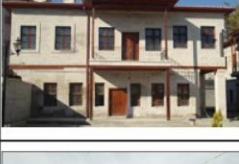
Konut-4, Konut-7, Konut-9, Konut-15, Konut-17 katalog nolu geleneksel evlere zaman içerisinde yeni mekanların ihtiyacı doğrultusunda kütleye ekstra odalar veya büyük bir kütle eklenmiştir. Yapıya zarar verilerek yapılan geri dönüşü olmayan müdahaleler ve muhdes ekler yapının bütünlüğünü ve özgün yapı dokusunu bozmuştur.

Konut-4, Konut-6 ve Konut-15 nolu evlerde olduğu gibi plan bazında ıslak hacimlerin bulunmadığı yapılar da sonradan wc, banyo ve mutfak gibi mekanlar eklenmiş veya hali hazırda olan odaların işlevi bu doğrultuda değiştirilmiştir.

Konut-9 ve Konut-18 katalog nolu geleneksel evlerin büyüklüğünden kaynaklı olarak konutu iki farklı aileye kiralamak için cepheye sonradan eklenen merdiven ve kapı açıklığıyla birinci kat zemin kattan ayrılmaktadır. Muhdes merdiven giriş cephesine veya yan cephelerden birine yerleştirilmiştir. Konut-15 ve Konut-17 evleri gibi balkon açıklığını sahanlık olarak kullanan örnekler bulunmakta iken Konut-9 gibi tamamıyla sonradan eklenmiş örnekte vardır. Kütlesel olarak, araştırma alanındaki 20 adet geleneksel konut özgünlüğüne, muhdes eklerine ve restore edilip edilmemesine göre değerlendirilmiştir (Çizelge 5.14).

Çizelge 5.14. Konutların cephe ve kütle analiz tablosu

	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON		RESTORASYON	
	ÖZGÜN	×	ÖZGÜN	×
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON		RESTORASYON	
	ÖZGÜN		ÖZGÜN	×
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON	×	RESTORASYON	×
	ÖZGÜN		ÖZGÜN	
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON		RESTORASYON	
	ÖZGÜN		ÖZGÜN	
	MUIDES EKLER	×	MUIDES EKLER	×
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON		RESTORASYON	
	ÖZGÜN	×	ÖZGÜN	
	MUIDES EKLER	×	MUIDES EKLER	×
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON	×	RESTORASYON	×
	ÖZGÜN		ÖZGÜN	
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON	×	RESTORASYON	×
	ÖZGÜN		ÖZGÜN	
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON		RESTORASYON	
	ÖZGÜN		ÖZGÜN	
	MUIDES EKLER	×	MUIDES EKLER	×
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON		RESTORASYON	
	ÖZGÜN	×	ÖZGÜN	×
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON		RESTORASYON	
	ÖZGÜN	×	ÖZGÜN	×
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON		RESTORASYON	
	ÖZGÜN		ÖZGÜN	
	MUIDES EKLER	×	MUIDES EKLER	×
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON		RESTORASYON	
	ÖZGÜN		ÖZGÜN	
	MUIDES EKLER	×	MUIDES EKLER	×
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON		RESTORASYON	
	ÖZGÜN	×	ÖZGÜN	×
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON	×	RESTORASYON	×
	ÖZGÜN		ÖZGÜN	
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON	×	RESTORASYON	×
	ÖZGÜN		ÖZGÜN	
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON	×	RESTORASYON	×
	ÖZGÜN		ÖZGÜN	
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON	×	RESTORASYON	×
	ÖZGÜN		ÖZGÜN	
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON		RESTORASYON	
	ÖZGÜN	×	ÖZGÜN	×
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON		RESTORASYON	
	ÖZGÜN	×	ÖZGÜN	×
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	
	CEPHE		KÜTLE	
	RESTORASYON		RESTORASYON	
	ÖZGÜN	×	ÖZGÜN	×
	MUIDES EKLER		MUIDES EKLER	

Araştırılan geleneksel Aksaray evlerinin bulunduğu merkezde arazinin kayda değer derecede engebeli olmayışından dolayı konutların yerleşimleri bulunduğu parselden en iyi derecede yararlanılarak oluşturulmuştur. Evler geniş avlulu, ayırık düzende ve genellikle Ulurmak etrafında yoğunlaşmaktadır.

Ev girişleri Konut-20 gibi doğrudan sokaktan sağlanabildiği gibi Konut-4 gibi sadece avlu ile erişim sağlanan veya Konut-1 gibi hem avludan hem de sokaktan erişilen evlerde bulunmaktadır. Sofayla sokağın doğrudan bağlı olduğu konutlarda bile avlulu evlerde olduğu gibi bir bahçe bulunmaktadır. Geleneksel Aksaray evleri geniş parsellerde ve genellikle en az üç cephesi sokağı görecektir şekilde parselde konumlandırılmıştır.

Yapılarda kullanılan giriş kapıları Konut-2, Konut-5 ve Konut-6 nolu gibi evlerde genellikle çift kanatlı ve ahşaptır. Pencereleler ise çoğunlukla dikdörtgen formda ve demir parmaklıdır. Konut-4 ve Konut-15 gibi bazı konutlarda pencere ve kapı sövesinde yoğun bir şekilde bitkisel ve geometrik süslemeler görülmektedir. Özgün malzemesi ahşap olan kapı ve pencerelerde günümüzde kapıların çelik kapı ile pencerelerin ise PVC malzeme ile değiştirildiği Konut-3, Konut-4 ve Konut-15 gibi örnekleri mevcuttur.

Geleneksel Aksaray evlerinde görülen çıkmalar çoğunlukla kapalı çıkma olarak cephede yerini almıştır. Hem cumbanın hem de cepheden taşırılmış balkonun bir arada olduğu Konut-6, Konut-9 ve Konut-13 nolu yapı cepheleri bulunuyor iken cephesinde herhangi bir çıkma yapılmamış Konut-20 nolu örnek evde araştırılan konutlar arasında yer almaktadır. Konut-3 ve Konut-4 nolu evlerde ise gönyeli çıkma yapılmıştır.

Geleneksel evlerin üslup, doluluk-boşluk oranları ve biçimlenişlerine bakıldığında ise aralarında benzerlik görülmektedir. Evlerin giriş cepheleri yoğun bezemeye sahiptir. Pencere, kapı ve kat silmeleri gibi mimari elemanlar ile cephelerde bütünlük ve simetri oluşturulmuştur. Özellikle yöreye özgü taş malzemenin kullanılması geleneksel dokuda sivil mimari yapıların arasında birlik sağlamıştır.

Geleneksel evlerin zemin katları daha sade-özensiz ve sağır düzenlenen süslemenin birinci kat cephelerinde yoğunlaşan Konut-6 ve Konut-19 gibi ev örnekleri yer alır iken Konut-5 ve Konut-15 gibi zemin katlarındaki süslemelere özen gösterilmiş ve bezenmiş birinci katlarda daha sade bırakılan ev cephelerine de rastlanmaktadır.

Evlerin caddeye bakan cephelerinde süsleme ve yapılan açık veya kapalı çıkmalarla cephe zenginleştirilmiş diğer cepheler daha sade bırakılmıştır. Genellikle evlerde giriş cephelerinin karşısında bulunan yapı cephelerinde daha sade süslemelere gidilmiş ve giriş cephesiyle aynı düzende yapılmıştır.

Ev cephelerinde yoğun bir şekilde taş malzeme kullanılarak dekoratif elemanlar yapılmıştır. Çıkmaları destekleyen sade ya da yoğun bezemeli konsollar, kapı ve pencere söveleri, desenli parmaklıklar ve korkuluklar, evden eve farklılaşan bitkisel ve geometrik bezemeler, köşebentler, çatıda yapılan ahşap süslemeli üçgen alınlıklar, Konut-6, Konut-8 ve Konut-10 nolu evlerde görülen rölyef pano, çini panolar ve vitray gibi mimari elemanlar ile özellikle sokağa bakan giriş cephelerinin görünümü yoğunlaştırılmıştır.

Konut-1 gibi evlerin zemin kat pencerelerinde genellikle ızgara şeklinde parmaklıklar kullanılırken birinci katlardaki parmaklıklarda şekil verilmiş parmaklıklar yer almakta veya Konut-5, Konut-8 ve Konut-18 nolu evlerdeki gibi birinci katlardaki pencerelerde parmaklık bulunmamaktadır.

Konut-2, Konut-9 ve Konut-13 gibi evlerin balkonlarında düz metal korkuluklar görülmekte iken Konut-11 ve Konut-15'inde cumbalı metal korkuluklar yer almaktadır. Konut-6, Konut-8 ve Konut-18 nolu evlerde taş malzemedan yapılmış korkuluklar iken Konut-10 da ahşap malzemeli korkuluklar yer almaktadır.

Evlerin cephelerinde genel olarak simetri ve yoğun süsleme hakimdir. Balkon ve cumbaların taşınmasında kullanılan bezemeli konsollar Konut-4 ve Konut-9 gibi yapı cephelerinin karakterini güçlendirmiştir.

Konut-5 ve Konut-15 gibi evlerin girişlerinde, Konut-6 ve Konut-18 gibi evlerin balkonlarında ve Konut-1, Konut-3 ve Konut-4 gibi geleneksel evlerin cephe yüzeylerinde yer alabilen bezemeli sütunlar ve çift kemerler cepheyi yoğunlaştıran ve zenginleştiren mimari bir elemandır.

Silmeler genellikle geleneksel evlerin tüm cephelerini çevrelemektedir. Kat silmeleri çoğunlukla kademelenmiş taş kabartmalı veya bezenmiş sade rustik taşlıdır fakat aralarında birkaç sıradan oluşan süslü örnekleri de mevcuttur.

Geleneksel evler içinde çoğunlukla taş malzemedan olan saçak silmesinin Konut-8'deki gibi ahşap olan örneği de mevcuttur. Bazı yapılarda sade tutulmuş iken Konut-6 gibi bazı örneklerinde de kademelenmiş ve dişli bezemeli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Saçaklar ahşap kaplamaya sahip iken Konut-2 ve Konut-9 gibi ahşap bezemeli saçak örnekleri de bulunmaktadır. Konut-12 ve Konut-13 gibi evlerde saçak genişlikleri açık çıkma yapılan bölümlerde artmış ve balkon üst örtüsünü oluşturmuştur. Evler içerisinde Konut-10 ve Konut-11 gibi saçak alın tahtasının desenli süslü olduğu örnekler de mevcuttur.

Dik açıyla geçilmiş yapı köşelerinde ve balkon kenarlarında genellikle taş kabartmalı köşebentler bulunmaktadır. Bu köşebentler Konut-4 ve Konut-15'te olduğu

gibi bazen geometrik ve bitkisel süslemeli bazen de Konut-2 ve Konut-9'da olduğu gibi rustik taşlı birbirine geçmeli düzende görülmektedir. Konut-5 ve Konut-4'ün sokağa bakan birer köşeleri 45 derecelik açıyla pahlanarak geçilmiştir.

Konsollar sade, geometrik ve bitkisel bezemeli olabilmektedir. Cephede yapılan çıkmanın boyutuna bağlı olarak konsol sayılarında farklılık bulunmaktadır. Belirli bir düzende yerleştirilmiş bezemeli taş konsollar bazı evlerde cephede dönüm noktalarında birleşik şekilde iki adet yer almaktadır.

Profilli ve uçlarında sarkıt bulunan Konut-8'deki ahşap konsol örneği cephe düzeninde saçak dönüm noktalarında birer adet yer almakta iken Konut-16'daki kademli süslü taş konsollar cephenin genelinde yer almaktadır.

Yığma tekniğinde taş malzeme kullanılarak yapılmış evler Konut-6, Konut-9, Konut-10 ve Konut-11 örneklerindeki gibi çoğunlukla iki katlıdır. Aksaray evlerinin en önemli özelliği cephelerin hiç sıvasız süslemeli taş yüzeylerden oluşmasıdır. Ancak Konut-10 ve Konut-11 nolu evlerde cephede yoğun bir şekilde sıvalı kesme taş kullanılmıştır.

Köşk(cihannüma) birimi bulunan Konut-2 nolu ev bu özelliği ile diğer geleneksel evlerden ayrılmaktadır. Evlerin çatıları düz çatısı olan Konut-16 dışında kırma çatı ve kiremit kaplıdır. Konut-5, Konut-9, Konut10, Konut-11 ve Konut-18 gibi evlerin çatılarında yapılan sade veya bezemeli ahşap alınlık yapıların cephesinde simetriyi güçlendirmiştir.

Konut-2 ve Konut-9 nolu geleneksel evlerin bazılarında taş veya tuğla örgülü bacalar dikkat çekmektedir. Yapıdan dışarıya dumanın akışını sağlayan bacalar aynı zamanda cephe düzeninde simetriyi güçlendirmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Aksaray ili geçmişten bugünüme kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, farklı dönemlerde yapılan üslup, biçim ve işlev olarak aralarında farklılıklar bulunan birçok özgün mimari yapıyı sınırları içerisinde barındırmaktadır. İl ve ilçelerinde farklı uygarlıklara ait sayısız tescilli yapılar bulunmaktadır. Tarihi belge niteliğindeki bu yapılar bize kendi dönemindeki mimari özellikleri, sosyal ve kültürel yaşamı günümüze aktarmaktadır. Bu bağlamda tez konusunu oluşturan geleneksel Aksaray evlerinin genel özellikleri ve cephe tipolojisi incelenmiştir.

Çalışmada 20 adet geleneksel Aksaray evi üzerinde cephe düzeni ve süslemeleri, ev, bahçe, yol ilişkisi, giriş düzenleri, kapılar, pencereler, çıkmalar, dekoratif elemanlar, örtü sistemleri, yapım tekniği ve malzeme, kat analizi olarak oluşturulan alt başlıklarda detaylı bir şekilde incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Araştırılan geleneksel konutlarda taş malzemenin yöresel bir malzeme olması hem yapımda hem de cephede süsleme elemanı olarak kullanılabilmesi evlerin cephe karakterini yoğunlaştırmıştır. İncelenen konutların cephelerinde sade, kabartmalı veya gösterişli taş bezemelerle farklı süsleme detaylarına gidilmiştir. Yapıldığı dönemden bugünüme kadar hala özgün formunu ve detaylarını koruyabilen cephe süslemeleri estetik ve yapım tekniği açısından mimaride önemli bir yere sahiptir.

Aksaray kentinin içinde bulunduğu İç Anadolu bölgesindeki diğer çevre illerdeki geleneksel evlerle karşılaştırıldığında şunlar söylenebilir;

- Evlerin yerleşiminin Aksaray'da olduğu gibi bir tarihi kale içinde veya çevresinde artış gösterdiği,
- Plan yapılarının tarihi Aksaray evlerinde olduğu gibi orta ya da iç sofalı plan şemasına sahip olduğu,
- Yapıların katları analiz edildiğinde tarihi Aksaray evlerinde görüldüğü gibi genellikle iki veya üç katlı yapıldığı,
- Çatıların Aksaray'daki konutlarda görüldüğü gibi kırma çatı sisteminde yapıldığı ve alınlık örneklerinin bulunduğu,
- Yapım sistemlerine bakıldığında ise kesme taştan yapılmış olmaları ile Nevşehir, Niğde ve Kayseri'deki evlerle benzerlik gösterirken, Eskişehir ve Ankara'da bulunan tarihi evlerden farklılık gösterdiği,
- Aksaray'ın tarihi konutlarında görülen taş işçiliğinin Nevşehir, Göreme, Niğde gibi yerlerdeki evlerle benzerliklerinin olduğu

- Süsleme özelliklerine bakıldığında geleneksel Aksaray evlerinde olduğu gibi özellikle cephede, kapı, pencere ve köşe geçişlerinde yoğun bir şekilde bitkisel ve geometrik desenli bezemelerin yer aldığı ve bezemelerin evin yapım malzemesi olan taştan yapıldığı,

- Geleneksel Aksaray evlerinin cephe karakterini güçlendiren çıkmalar, bezemeli konsollar ve kat silmelerinin Avanos ve Kayseri'deki tarihi evlerle benzerlik gösterdiği gözlemlenmiştir.

Kentsel çevrede geleneksel yapılara bakıldığında insanların hafızasında kalan ilk özellik yapı cepheleridir. Bu cephelerin görünümü de kentte bir görsel altlık yaratarak bir imge oluşturmaktadır. Geleneksel Aksaray evleri hem geçmiş kültürümüzü ve tarihi yansıtan hem de cephedeki süslemeleri ve cephe düzeni ile görsel olarak modern yapılar arasında kendilerine ait kimlikleri ile farklılıklarını göstermektedir. Sivil mimari içerisinde süslemeleri ve yerel malzeme kullanımı ile önemli bir yere sahip olan mimari miras niteliğindeki geleneksel Aksaray evleri korunmalı ve bir sonraki kuşaklara ögünlüklerini koruyabilmiş vaziyette aktarılmalıdır.

Tarihi bir belge özelliği barındıran geleneksel yapıların onarımlarında cephe dokusunun özgünlüğünü yitirmeden aslına uygun malzeme, biçim ve tekniklerde uygulamalar yapılmalıdır. Analiz edilen evlerin arasında restorasyonu yapılarak işlevleri ile günlük yaşamımıza katılan geleneksel evlerin mülkü kamu kuruluşlarına aittir. Fakat şahsa ait olan tescilli metruk durumundaki evler yok olmaya bırakılmıştır. Kaderine terk edilmiş geleneksel evlerin cephelerinde ve iç mekanlarında meydana gelen ve zamanla şiddeti artan bozulma ve dökülmeler özgün geleneksel dokuyu ve kimliği yok etmektedir.

Harap ve terk edilmiş vaziyetteki bu evlerde kamulaştırılıp orijinal fotoğraf ve belgelerine bakılarak gerekli onarımları geçirdikten sonra tarihi değerini ve dokusunu zedelemeyecek şekilde yüklenen işlevlerle günümüz hayatına entegre edilmelidir.

Günümüzde konut işlevinde kullanılıp bazı onarımlar geçiren evlerde ise kurumların ekonomik yardımı ile bilinçli bir şekilde gerekli işlemler yapılmalı ve tarihi kimliğe sahip çıkılmalıdır. Geleneksel evin cephe düzenini ve dokusunu bozan muhdes ekler kaldırılmalı ve orijinal yapı bütünlüğü sağlanmalıdır. Cephe düzenini önemli ölçüde etkileyen doluluk boşluk oranlarına özen gösterilmeli, boyutları değiştirilmemeli ve olabildiğince özgün malzeme ve ebatlar korunmalıdır.

Geleneksel Aksaray evleri bulunduğu yerin doğal yapısının, kültürel değerlerinin, kullanılan teknik ve malzemenin sonucu olarak ortaya çıkmış özgün dokuya sahip farklı zaman dilimlerinde yapılmış örnekleri ile tarihi belge niteliğindeki yapılardır. Kent ve

mekân arasında oluşmuş en güçlü bağ olan geleneksel doku korunmalı ve gelecek kuşağa aktarılmalıdır. Geçmiş ile bağı bulunmayan, ait olduğu yere özgü özellikler taşımayan herhangi bir yapının kimlik değeri bulunmamaktadır ve bunun giderek artması sonucunda birbirine benzer, belirli bir karakter yansıtmayan, yerel dokuya uyumsuz yapılar topluluğu oluşmaktadır. Bu olumsuz sonuçlar göz önüne alındığında günümüzde sahip olduğumuz geleneksel Aksaray evlerinin korunması, yaşamın içine katılması, olabildiğince özgün doku ve nitelikleri ile geleceğe aktarılması önem arz etmektedir. Bu bağlamda Aksaray kent hafızasının oluşmasında büyük payı olan geleneksel evlerin ve cephelerinin korunması için gerekli çalışmalar yapılmalı ve geçmiş yansıtan mirasımıza sahip çıkılmalıdır.

KAYNAKLAR

A. Zeynep Mutlu arşivi (Eski Vali Konağı)

Acar, E., 1996, Anadolu’da Tarih Öncesi Çağlardan Tunç Çağı Sonuna Kadar Konut ve Yerleşme, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşme*, İstanbul, 381-382, 384.

Aksaray Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, Aksaray Çevre Durum Raporu, 2010, 97-99.

Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Aksaray Kültür Envanteri, 2009, 12, 19-20.

Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Aksaray Kültür Envanteri, 2010, 130, 135, 12, 19-20.

Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Arşivi

Aksaray Valiliği, 2011, Osmanlı Belgelerinde Aksaray Vilayeti, *Aksaray Valiliği Kültür Yayınları*, Ankara, 15, 20.

Aksaray Valiliği, 2012, On Bin Yıllık Kültür ve Tarih Şehri Aksaray, *Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü*, Aksaray, 8-9.

Arseven, C. E., 1947, Sanat Ansiklopedisi, Milli Eğitim Yayınları, İstanbul, 572.

Arslan, H. D., Yıldırım, K., 2021, Perceptual Evaluation of Traditional Turkish House Façade, *ICONARP (International Journal of Architecture and Planning)*, Volume 9, Issue 2, 744-745.

Asmann, J., 2015, Kültürel Bellek Eski Yüksek Kültürlerde Yazı Hatırlama ve Politik Kimlik (Das Kulturelle Gedächtnis Schrift, Erinnerung und Politische Identität in frühen Hochkulturen), 2. Basım, Çeviren: Ayşe Tekin, *Ayrıntı Yayınları*, İstanbul, 23, 28.

Aşanlı, M., 2016, Geleneksel Yapı Teknikleri, I. Baskı, *Yeni İnsan Yayınevi*, İstanbul, 122.

Ata, R., 2007, Aksaray Kılıçarslan Tepesindeki Köşk Yapısı, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, *İstanbul*, 7.

Bektaş, C., 1996, Türk Evi, 1. Baskı, *Yapı Kredi Yayınları Ltd. Şti.*, İstanbul, 38, 46, 55, 115.

Bektaş, C., 2011, Kimlik / Koruma, *Güney Mimarlık Dergisi*, Sayı: 5, 4.

Büyükmişçi, G., 2000, Anadolu’da Konut Aksaray Evleri, *Arkitekt*, Sayı:479, 59, 60, 69.

- Cidem, S., Tekin, Ç., 2020, Mimari Cephe Tasarımında Malzeme ve Renk Kullanımı: Alan Çalışmasında Seramik Malzeme Üzerinden Ürün Tasarımcı Yaklaşımının Değerlendirilmesi, *Tasarım Kuram*, Sayı 31, 57, 78.
- Cullinane, J. J, 2012, Maintaining and Repairing Old and Historic Buildings, *John Wiley & Sons*, 65.
- Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı Arşivi
- Davarpanah, S., 2013, Analyzing the Characteristics of the British Period Residential Buildings' Façades in the Walled City of Nicosia, Master of Science, *Gazimağusa, North Cyprus*, 6,9.
- De Botton, A., 2014, Mutluluğun Mimarisi, *Sel Yayıncılık*, Çeviri: Banu Telluoğlu Altuğ, 5. Basım
- Eldem, S. H., 1954, Türk Evi Plan Tipleri, *İTÜ Mim. Fakültesi*, İstanbul, 11-13, 17, 24-25, 91, 127.
- Erdal, Z., 2014, Aksaray'da Türk Devri Mimarisi, Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Van*, 42.
- Erdal, Z., 2016, Aksaray Evleri, 1. Basım *Aksaray Belediye Başkanlığı Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Kültür Yayınları*, Ankara, 17, 56, 65, 77, 108-109, 101, 111-112, 126, 137-138, 189, 193, 379, 385, 388, 392.
- Esin, U., 1996, On Bin Yıl Öncesinde Aşık: İç Anadolu'da Bir Yerleşim Modeli, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, İstanbul, 31-32, 40.
- Gögebakan, Y., 2015, Karakteristik Bir Değer Olan Geleneksel Türk Evi'nin Oluşumunu Belirleyen Unsurlar ve Bu Evlerin Genel Özellikleri, İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi, Cilt: 1 Sayı:1, 46, 53.
- Gümüş, B., 2019, Geleneksel Konut Cephelerinin Görsel Analizi: Afyonkarahisar Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, *Konya*, 1.
- Güner, S., 2013, Aksaray Kent Merkezinde Yer Alan Kültürel Mirasın Bütüncül Sunumu ve Planlanması, Dönem Projesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, *Ankara*, 43-44, 77.
- Gürel Ağır, Ç., 2019, Tarihsel Çevrenin Sunduğu İmgeyi Okuyarak Kentsel Kimlik Arayışına Bir Yaklaşım: Aksaray Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, *Konya*, 76-77.
- Halbwachs, M., 2007, Kollektif Bellek ve Zaman, *Cogito Dergisi*, Sayı: 50, Çevirmen: Şule Demirkol, İstanbul Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 72,74.
- Hasol, D., 1979, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, 2. Basım, *Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları*, İstanbul, 373, 488, 510.

- Hawkes D., Bougdah, H., Rosso F., Cavalagli, N., Ghoneem, M.Y.M., Alalouch, C., Mohareb, N., 2018, Conservation of Architectural Heritage, A Culmination of Selected Research Papers from the Second International Conference on Conservation of Architectural Heritage (CAH-2), *Springer International Publishing*, Egypt, 6-7.
- Highfield, D., 1991, The Construction of New Buildings Behind Historic Facades, *E. & F.N.Spon (An imprint of Chapman and Hall)*, London, 16
- Karadayı Yenice, T., 2012, Geleneksel Aksaray Evlerinin Korunmasına İlişkin Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, *Konya*, 20,21, 23, 39, 42, 44, 129, 131, 133, 138, 141, 178-183, 188.
- Karadayı Yenice, T., 2017, Geleneksel Aksaray Evleri, *Hiperyayın*, I. Baskı, İstanbul, 60, 62, 66.
- Karpuz, H., 1984, Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri, *Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları*, Ankara, 9, 13.
- Kuban, D., 1995, Türk Hayat'lı Evi, *MTR*, İstanbul, 112, 122, 171, 176, 186, 219, 221, 243.
- Küçükerman, Ö., 1985, Kendi Mekanının Arayışı İçinde Türk Evi, 2. Baskı, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu*, İstanbul, 31-32, 68.
- Küçükerman, Ö., Güner, Ş., 1995, Anadolu Mirasında Türk Evleri, Cilt: Numune Cilt Sanayii, 1. Baskı, Aksoy, *Grafik Dizgi Matbaacılık Anonim Şirketi*, İstanbul, 91.
- Madran, E., 2011, Kentsel Kimlik / Yapısal Kimlik: Adana Örneği, *Güney Mimarlık Dergisi*, Sayı: 5, 5.
- Nelson, L. H., 1988, Architectural Character: Identifying the Visual Aspects of Historic Buildings as an Aid to Preserving Their Character, *U.S. Department of the Interior National Park Service Cultural Resources Heritage Preservation Services*, Washington, D.C, 2,7.
- Özer, M., 2017, Aksaray İli Kent Merkezindeki Erken Cumhuriyet Dönemi Mimari Mirasının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, *Adana*, 23, 36.
- Sözen, M., 2001, Türklerde Ev Kültürü, *Doğan Kitap Yayını*, İstanbul, 81.
- Suher, H., Ocakçı, M., Karabay Ayataç, H., Ertekin, Ö., 2004, Sürdürülebilir kalkınmanın bir göstergesi: Kent kimliği, *A|Z ITÜ Journal of the Faculty of Architecture*, Cilt:1, Sayı:2, İstanbul, 41.
- Temel, M., Yapar Saçık, S., 2019, Karaman ve Aksaray İllerinin Sosyo-Ekonomik Göstergelerinin Karşılaştırılmalı Analizi, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 21(37), 118.

- Topal, N., 2006, Anadolu Selçukluları Devrinde Aksaray Şehri, Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Niğde*, 1.
- Topal, N, 2006, Karamanoğulları Döneminde Aksaray'da İskân ve Mahalleler, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 20. Sayı, Niğde, 213.
- Tuğaç, Ç., 2021, Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Anadolu'daki Yerleşimler ve Konut Tipolojileri Üzerine Bir Değerlendirme, *Mimarlık ve Yaşam Dergisi*, Cilt: 6, No: 1, 229.
- Uğur, B., 2013, Tarihsel Süreç İçerisinde Aksaray, Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, *Lefkoşa*, 93.
- Yürekli H., Yürekli, F., 2007, Türk Evi- Gözlemler- Yorumlar, 2. Baskı, Yem Yayın, İstanbul, 20, 30.

İnternet Kaynakları

- Url-1, www.cografya.gen.tr [Ziyaret Tarihi: 28 Mayıs 2022].
- Url-2, www.nufusu.com [Ziyaret Tarihi: 28 Mayıs 2022].
- Url-3, TDK, <https://sozluk.gov.tr/> [Ziyaret Tarihi: 17 Nisan 2022].
- Url-4, <https://galeri3.arkitera.com> [Ziyaret Tarihi: 20 Mayıs 2022].
- Url-5, <https://basic.atlas.gov.tr/> [Ziyaret Tarihi: 8 Mayıs 2022].
- Url-6, <https://earth.google.com/> [Ziyaret Tarihi: 10 Mayıs 2022].
- Url-7, <http://cografyaharita.com/> [Ziyaret Tarihi: 16 Mayıs 2022].
- Url-8, <https://yandex.com.tr/> [Ziyaret Tarihi: 18 Mayıs 2022].
- Url-9, www.nufusu.com [Ziyaret Tarihi: 28 Mayıs 2022].
- Url-10, www.ahika.gov.tr [Ziyaret Tarihi: 28 Mayıs 2022].
- Url-11, <https://kulturenvanteri.com/yer/aksaray-ulu-camii/aksaray-ulu-cami/> [Ziyaret Tarihi: 30 Mayıs 2022].
- Url-12, <https://www.tuik.gov.tr/> [Ziyaret Tarihi: 30 Mayıs 2022].

EKLER

EK-1: Geleneksel Aksaray Evleri Kimlik Kartları

Çizelge E1.1. Konut-1'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 1		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ							
ADRES	NEVŞEHİR CADDESİ, NO:21		YAPIM TARİHİ	1310-1312		MİMARİ ÇAĞI	OSMANLI DÖNEMİ	TESCİL KARARI	G.E.E.A.Y.K. 8.6.1976-A/1692
YAPI ADI	PEREKLER KONAĞI	KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	13		KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		BOŞ VİRANE
			ADA	517			ORJİNAL KULLANIMI	KONUT	
			PARSEL	8					
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET	
	İYİ		A (YOK)						
	ORTA		B (İZİ VAR)		×	×	×	×	
	KÖTÜ	×	C (ÖNEMLİ)	×					×
VAZİYET PLANI									
GENEL TANIM	Konut-1 merkez ilçesi, Şeyhhamit mahallesi, Nevşehir caddesi, no:21 de konumlandırılmıştır. Yapım tarihi 1310-1312 olan geleneksel ev Osmanlı mimari çağına ait bir yapıdır. Zaman içerisinde farklı onarımlar görmüş konak günümüzde kullanılmamaktadır. Dikdörtgen plan şemasına sahip bodrum ve iki katlı olarak inşa edilen evin yapım malzemesi kesme sarı (tuf taşı) taştır. Orta sofaya sahip olan evin odaları sofanın etrafına dizilmiştir. Sokağa bakan birden fazla cephesi bulunan geleneksel evin sofası sokağa avlusuyla bağlanır. Taş olan avluya giriş batı cephesinden sağlanmaktadır.								
	YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ								

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

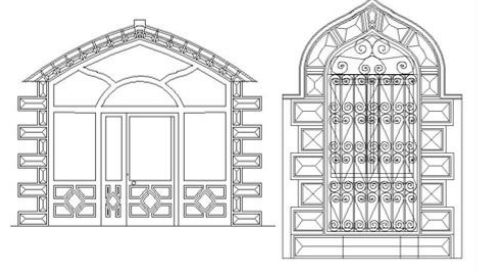
Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.2. Konut-2'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 2		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ						
ADRES	HACIHASANLI MAHALLESİ, GÜNDOĞDU CADDESİ, NO:22		YAPIM TARİHİ	19.yy	MİMARİ ÇAĞI	OSMANLI DÖNEMİ	TESCİL KARARI	G.E.E.A.Y.K 8.6.1979-A-1692
YAPI ADI	ÖZOTLAR KONAĞI	KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	18	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		KONUT
			ADA	534		ORJİNAL KULLANIMI		KONUT
			PARSEL	12-13				
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET
	İYİ	×	A (YOK)					×
	ORTA		B (İZİ VAR)					
	KÖTÜ		C (ÖNEMLİ)	×	×	×	×	
VAZİYET PLANI								
GENEL TANIM	Geleneksel Aksaray evi merkez ilçesi, Hacıhasanlı mahallesi, Gündoğdu caddesi, no:22 de yer almaktadır. Sofası sokağa avlu ile bağlı olan ev bodrum ve iki kata sahip, dikdörtgen planlıdır. Kesme taştan yapılmış olan geleneksel evin zemin kat plan şeması ile üst kat planı genel hatlarıyla örtüşmektedir. Cephedeki kullanılan taşlar kabartmalı olarak kullanılmış ve cephenin genelinde hareket sağlamıştır. Kuzey cephesinde bulunan avludan yapının giriş kapısına ulaşılır. Kaldırım kotundan avluya girildikten sonra iki basamak inilerek giriş kapısına ulaşılmaktadır.							
YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ	 							

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

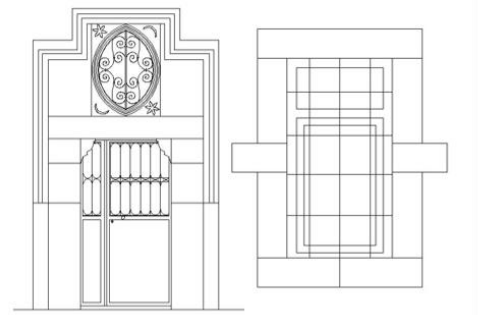
Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.3. Konut-3'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 3		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ						
ADRES	SOFULAR MAHALLESİ, 1102. SOKAK, NO:20		YAPIM TARİHİ	19.yy	MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	K.K.T.V.K.K 13.8.1992-1404
YAPI ADI	ERENLER KONAĞI	KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	20L-III	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		KONUT
			ADA	1984				
			PARSEL	1-2-9		ORJİNAL KULLANIMI		KONUT
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMANLAR	RUTUBET
	İYİ		A (YOK)					
	ORTA	✗	B (İZİ VAR)					✗
	KÖTÜ		C (ÖNEMLİ)	✗	✗	✗	✗	
VAZİYET PLANI								
GENEL TANIM	Geleneksel ev merkez ilçesi, Sofular mahallesi, 1102. sokak, no:20 de konumlanmıştır. Erenler konağı geleneksel evin sofası sokağa açılır. Kesme taşan yapılmış ev iki kata sahiptir. Zemin kat plan şeması ile üst kat planı örtüşmektedir. Doğu cephesinin zemin katının merkezinde cepheden içeri doğru gömülmüş bir giriş açıklığı mevcuttur. Girişe kaldırım kotundan geçilmektedir. Giriş açıklığı taş kabartmalı beşik kemer ile geçilmiştir. Kıрма çatılı ve çatısı kiremit kaplamadır.							
YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ				 				

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.4. Konut-4'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 4		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ						
ADRES	ÇERDİĞİN MAHALLESİ, NEVŞEHİR CADDESİ, NO:56		YAPIM TARİHİ	19.yy	MİMARİ ÇAĞI	OSMANLI DÖNEMİ	TESCİL KARARI	G.E.E.A.Y.K 8.6.1979-A-1692
YAPI ADI	AKATA KONAĞI	KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	20L-II	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		KONUT
			ADA	4357		ORJİNAL KULLANIMI		KONUT
			PARSEL	5-6				
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET
	İYİ		A (YOK)					
	ORTA	×	B (İZİ VAR)		×	×	×	
	KÖTÜ		C (ÖNEMLİ)	×				×
VAZİYET PLANI								
GENEL TANIM	Geleneksel ev merkez ilçesi, Çerdiğin mahallesi, Nevşehir caddesi, no:56 da yer almaktadır. Güneybatı cephesinde bulunan başka bir geleneksel ev olan konut-5 (İbrahim Kaya konağı) ile yan yana yer almaktadırlar. Üst kat planı da aynı plan şemasına sahiptir. Fakat geleneksel evin bir kısmı yıkılıp yeni ekler eklenince Akata konağının hem plan şeması hem de orijinal cepheleri değişikliğe uğramıştır. Sonradan oluşturulmuş plan da ise giriş kapısının önünde küçük bir hol bırakılarak sofa alanı odaya çevrilmiştir. Yapının kuzey tarafına farklı işlevlerde kullanılan mekanlar eklenmiştir							
YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ	 							

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.5. Konut-5'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 5		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ							
ADRES	ÇERDİĞİN MAHALLESİ, HASAS MAH. CADDESİ, NO:10	YAPIM TARİHİ	1928	MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	G.E.E.A.Y.K 8.6.1979-A-1692		
YAPI ADI	İBRAHİM KAYA KONAĞI	KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	10	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		AKSARAY MİMARLAR ODASI	
			ADA	602					
			PARSEL	24		ORJİNAL KULLANIMI		KONUT	
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET	
	İYİ	×	A (YOK)					×	
	ORTA		B (İZİ VAR)						
	KÖTÜ		C (ÖNEMLİ)	×	×	×	×		
VAZİYET PLANI									
	GENEL TANIM Geleneksel konut yapısı merkez ilçesi, Çerdiğin mahallesi, Hasas Mah. caddesi, no:10 da. Orijinal kullanımında konak olarak yapılmış yapı 2003 senesinde Konya Mimarlar Odası Aksaray temsilciliği tarafından satın alınmıştır. Sokağa sofa ile bağlı olan yapı iç sofalı plan şeması kategorisindedir. İbrahim Kaya konağı bodrum ve iki kata sahip kare planlıdır. Zemin kat plan şeması ile üst kat planı örtüşmektedir. Yapıya giriş doğu cephenin ortasından bir basamakla sağlanmaktadır. Ön cepheden sofaya açılan bu giriş açıklığı iki kemer ve ortasında üst kısmında kaidesi bulunan sekizgen taş sütun ile geçilmiştir.								
YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ		 							

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.6. Konut-6'ın genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 6		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ						
ADRES	MEYDAN MAHALLESİ, NAKKAŞ CADDESİ, 950. SOKAK, NO:18		YAPIM TARİHİ	19.yy	MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	G.E.E.A.Y.K 8.6.1979-A-1692
YAPI ADI	EKECİK KONAĞI	KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	20L-II	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		BOŞ
			ADA	1984		ORJİNAL KULLANIMI		KONUT
			PARSEL	13				
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET
	İYİ		A (YOK)					
	ORTA		B (İZİ VAR)	×	×	×	×	
	KÖTÜ	×	C (ÖNEMLİ)					×
VAZİYET PLANI								
	GENEL TANIM Geleneksel ev merkez ilçesi, Meydan mahallesi, Nakkaş caddesi, 950. Sokak, no:18 de yer almaktadır. Evin doğu cephesi Melendiz (Uluirmak) çayına bakmaktadır. Asıl kullanımı ve yapımı konut olan yapı günümüzde âtil vaziyettedir. 19. yy. da inşa edilen evin mimari çağı Cumhuriyet dönemidir. Geleneksel evin sofası doğrudan sokağa açılır. Düzgün kesme taştan yapılmış ev iki kata sahiptir. Düzgün olmayan dörtgen planlı yapının ana girişi kuzey cephesinde bulunmaktadır. Güney cephesinde de evin bahçesi yer almaktadır ve bu bahçeden sokağa açılan bir giriş kapısı vardır. Kuzey cephesindeki ana giriş kapısından girildiğinde dikdörtgen bir sofaya ulaşılır.							
YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ								

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

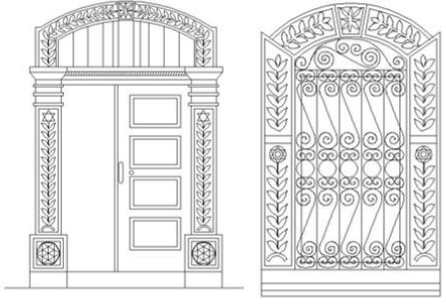
Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.7. Konut-7'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 7		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ							
ADRES	MEYDAN MAHALLESİ, 963. SOKAK, NO:7		YAPIM TARİHİ		MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	K.K.T.V.K.K 13.8.1992-1404	
YAPI ADI	EMİN BİLGİÇ EVİ	KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	20L-II	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		BOŞ	
			ADA	1984					
			PARSEL	1-2-9		ORJİNAL KULLANIMI		KONUT	
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET	
	İYİ		A (YOK)						
	ORTA		B (İZİ VAR)	×	×	×	×	×	
	KÖTÜ	×	C (ÖNEMLİ)				×		
VAZİYET PLANI									
	Genel Tanım Geleneksel ev merkez ilçesi, Meydan mahallesi, 963. sokak, no:7 de konumlanmıştır. Emin Bilgiç evi Cumhuriyet dönemi yapısıdır. Geleneksel ev günümüzde apartmanların arasında kaybolmuş vaziyettedir. Giriş cephesinde belirgin bir yol veya avlusu bulunmamaktadır. Sofası doğrudan evin karşısında bulunan apartmanla arasında kalan boşluğa açılmaktadır. Giriş(doğu) cephesi düzgün kesme taştan diğer cepheler ise moloz taş ve kerpiçten yapılmıştır. Geleneksel ev tek kata sahip dikdörtgen planlı ve iç sofalıdır. Yapının ana girişi doğu cephesinde bulunmaktadır. Doğu cephesindeki ana giriş kapısından girildiğinde dikdörtgen bir sofaya ulaşılır.								
YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ					 				

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

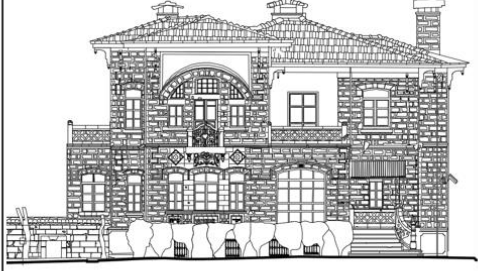
Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.8. Konut-8'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 8		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ						
ADRES	MEYDAN MAHALLESİ, 950. SOKAK, NO:36		YAPIM TARİHİ	1927-1930	MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	G.E.E.A.Y.K 8.6.1979-A-1692
YAPI ADI	ESKİ VALİ KONAĞI	KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	20L-III	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		KÜLTÜR EVİ
			ADA	1985		ORJİNAL KULLANIMI		KONUT
			PARSEL	9				
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET
	İYİ	×	A (YOK)					×
	ORTA		B (İZİ VAR)					
	KÖTÜ		C (ÖNEMLİ)	×	×	×	×	
VAZİYET PLANI								
	GENEL TANIM Geleneksel ev merkez ilçesi, Meydan mahallesi, 950. Sokak, no:36 da yer almaktadır. Evin avlu girişinin bulunduğu doğu cephesi Melendiz çayına (Ulurmak'a) bakmaktadır. Asıl kullanımı ve yapımı konak olan yapı günümüzde Aksaray Kültür Evi işlevinde kullanılmaktadır. Mimari çağı Cumhuriyet dönemi olan yapı 1989 yılına kadar kaymakam konağı olarak kullanılmış ve 1990 yılında restore edilmiştir. Restore edildikten sonra 7 yıl vali konağı işlevinde daha sonra ise belirli bir dönem sanat evi olarak değerlendirilmiştir. Geleneksel ev 2006 yılında tekrar restore edilerek 2007 yılından beri de Aksaray Kültür Evi işlevini üstlenmiştir.							
YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ		 						

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.9. Konut-9'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 9		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ						
ADRES	KÜÇÜK BÖLCEK MAHALLESİ, KÜÇÜK BÖLCEK CADDESİ, NO:20		YAPIM TARİHİ	1938	MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	G.E.E.A.Y.K 8.6.1979-A-1692
YAPI ADI	USLAR KONAĞI	KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	20L-III	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		KONUT
			ADA	2437				
			PARSEL	4		ORJİNAL KULLANIMI		KONUT
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMANLAR	RUTUBET
	İYİ		A (YOK)			×		
	ORTA		B (İZİ VAR)	×	×	×	×	×
	KÖTÜ	×	C (ÖNEMLİ)					
VAZİYET PLANI								
	Genel Tanım Geleneksel Aksaray evi merkez ilçesi, Küçük Bölcek mahallesi, Küçük Bölcek caddesi, no:20 de yer almaktadır. Yapım tarihi 1938 olan geleneksel evin mimari çağı Cumhuriyet dönemidir. Orijinal kullanımında konak olarak yapılmış olan ev günümüzde aynı işlevini devam ettirmektedir. Fakat daha sonradan yapıya muhdes ekler eklenip zemin kat ve üst kat bağlantısı koparılmıştır. Geleneksel evin sofası sokağa avlu ile bağlıdır. Düzgün kesme taştan yapılmış ev dikdörtgen planlı ve iki kata sahiptir. Zemin kat plan şeması ile üst kat planı genel plan itibari ile örtüşmektedir.							
YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ		 						

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.10. Konut-10'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 10		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ						
ADRES	KÜÇÜK BÖLCEK MAHALLESİ, KÜÇÜK BÖLCEK CADDESİ	YAPIM TARİHİ	1949	MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	K.K.T.V.K.K 13.8.1992-1404	
YAPI ADI		KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	20L-III	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI	RESTORAN	
			ADA	2437		ORJİNAL KULLANIMI	KONUT	
			PARSEL	2				
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMANLAR	RUTUBET
	İYİ	×	A (YOK)					×
	ORTA		B (İZİ VAR)					
	KÖTÜ		C (ÖNEMLİ)	×	×	×	×	×
VAZİYET PLANI								
	Genelksel Aksaray evi merkez ilçesi, Kütçük Bölcek mahallesi, Kütçük Bölcek caddesinde yer almaktadır. Yapım tarihi 1949 olan geleneksel evin mimari çağı Cumhuriyet dönemidir. Orijinal kullanımında konak olarak yapılmış olan ev restore edilerek günümüzde restoran olarak kullanılmaktadır. Geleneksel evin sofası sokağa avlu ile bağlıdır. Düzgün kesme taştan yapılmış, cephe duvarları sıvalı ev dikdörtgen planlı ve iki kata sahiptir. Doğudaki ana girişten girildiğinde sofaya geçiş yapılmaktadır. İç sofalı plan tipine sahip evin odaları sofanın güney yönünde kenarında dizili iken kuzey yönünde köşelerdedir.							
YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ								

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.11. Konut-11'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 11		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ						
ADRES	KÜÇÜK BÖLCEK MAHALLESİ, KÜÇÜK BÖLCEK CADDESİ		YAPIM TARİHİ	1949	MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	K.K.T.V.K.K 13.8.1992-1404
YAPI ADI		KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	20L-IV	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		KONUT
			ADA	2437				
			PARSEL	1		ORJİNAL KULLANIMI		KONUT
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMANLAR	RUTUBET
	İYİ	×	A (YOK)					×
	ORTA		B (İZİ VAR)					
	KÖTÜ		C (ÖNEMLİ)	×	×	×	×	
VAZİYET PLANI								
	GENEL TANIM Geleneksel Aksaray evi merkez ilçesi, Kütüçük Bölcek mahallesi, Kütüçük Bölcek caddesinde yer almaktadır. Yapım tarihi 1949 olan geleneksel evin mimari çağı Cumhuriyet dönemidir. Düzgün kesme taştan yapılmış, cephe duvarları sıvalı ev dikdörtgen planlı ve iki kata sahiptir. Geleneksel ev giriş cephesi ve plan şeması bakımından konut-10 ile aynı özellikleri taşımaktadır. Fakat cephelerinde bazı farklılıklar bulunmaktadır. Geleneksel evin doğu cephesinin zemin katında giriş eyvanının daha büyük açıklıkla geçilmesi, giriş kapısının üzerinde aydınlatma penceresi bulunmaması ve giriş açıklığının sol ve sağ yan cephelerinde ikişer adet pencere bulunur:							
YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ		 						

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

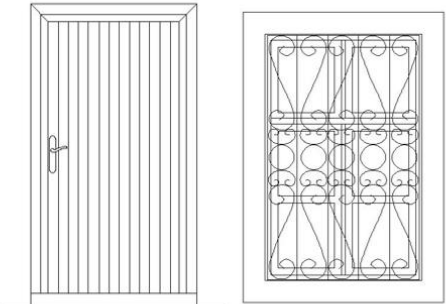
Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.12. Konut-12'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 12		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ							
ADRES	ZİNCİRLİ MAHALLESİ 652. SOKAKTA		YAPIM TARİHİ	1910	MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	K.K.T.V.K.K 13.8.1992-1404	
YAPI ADI	MEHMET TURGUT KONAĞI	KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	2	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		RESMİ KURUM	
			ADA	578					
			PARSEL	1		ORJİNAL KULLANIMI		KONUT	
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ			TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET
	İYİ	×	A (YOK)						×
	ORTA		B (İZİ VAR)						
	KÖTÜ		C (ÖNEMLİ)	×	×	×	×	×	
VAZİYET PLANI									
									
GENEL TANIM	Geleneksel ev merkez ilçesi, Zincirli mahallesi 652. sokakta 1 nolu parselde yer almaktadır. 1910 yılında yapılmış olan geleneksel konutun mimari çağı cumhuriyet dönemidir. Orijinal kullanımı konut olan yapı 2013 yılında Aksaray Belediyesi tarafınca restore edilerek günümüzde Aksaray Belediyesi kültür ve sosyal işleri evi olarak kullanılmaktadır. Sokak ile sohayı günümüzde sınırları bulunmayan avlu birbirine bağlamaktadır. Aynı avlunun içerisinde konut-13 ile yan yana konumlanmışlardır. Geleneksel ev kesme taştan yapılmış, bodrum ve iki kata sahip dikdörtgen planlıdır.								
	YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ 								

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.13. Konut-13'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 13		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ							
ADRES	ZINCIRLI MAHALLESİ ŞEHİT HALİT ÇELİK SOKAK		YAPIM TARİHİ		MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	K.K.T.V.K.K 13.8.1992-1404	
YAPI ADI	ŞÜKRÜ AKTAŞ KONAĞI	KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	2	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		RESMİ KURUM	
			ADA	578					
			PARSEL	3		ORJİNAL KULLANIMI		KONUT	
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ			TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET
	İYİ	×	A (YOK)						×
	ORTA		B (İZİ VAR)						
	KÖTÜ		C (ÖNEMLİ)	×	×	×	×	×	
VAZİYET PLANI									
GENEL TANIM	Geleneksel ev yapısı merkez ilçesi, Zincirli mahallesi Şehit Halit Çelik sokakta 3 nolu parselde yer almaktadır. Geleneksel konutun mimari çağı cumhuriyet dönemidir. Orijinal kullanımı konut olan yapı 2013 yılında Aksaray Belediyesi tarafınca restore edilerek günümüzde Aksaray Belediyesi Kültür ve Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü tarafından kullanılmaktadır. Sokak ile sohayı avlu birbirine bağlamaktadır. Geleneksel ev kesme taştan yapılmış, bodrum ve iki kata sahip iç sofalı, dikdörtgene yakın kare planlıdır. Alt kat plan şeması ile üst kat planı örtüşmektedir. Yapının girişi aslında kuzey cephesinde bulunan avludan sağlanmaktadır.								
	YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ								

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

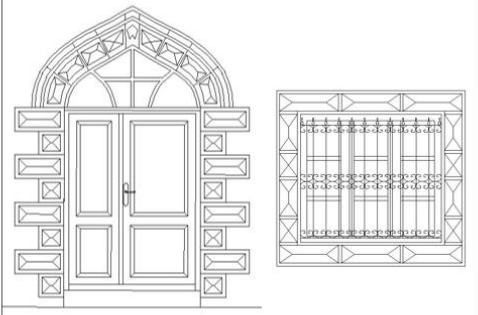
Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.14. Konut-14'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 14		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ						
ADRES	MUHSİN ÇELEBİ MAHALLESİ VEHBİBEY CADDESİ	YAPIM TARİHİ		MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	K.K.T.V.K.K 13.8.1992-1404	
YAPI ADI		KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	8	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI	RESMİ KURUM	
			ADA	569		ORJİNAL KULLANIMI	KONUT	
			PARSEL	1				
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET
	İYİ	×	A (YOK)					×
	ORTA		B (İZİ VAR)					
	KÖTÜ		C (ÖNEMLİ)	×	×	×	×	
VAZİYET PLANI								
	GENEL TANIM Geleneksel ev merkez ilçesi, Muhsin Çelebi mahallesinde yapımına 1924 te başlanıp 1926 da açılışı yapılan tarihi Azmi Milli Un Fabrikası'nın doğu köşe parselinde bulunmaktadır. Cumhuriyet dönemi yapısı bodrum ve tek katlıdır. Orijinal kullanımında fabrika için lojman işlevinde yapılmış olan ev günümüzde Aksaray Belediyesi'nin ek hizmet binası olarak kullanılmaktadır. Kesme taştan yapılan ev dikdörtgen plan şemasına sahiptir. Yığma tekniğinde inşa edilmiş evin giriş kapısı zemin kat seviyesinde batı cephesinin ortasında bulunmaktadır. Geleneksel evin doğu ve kuzey cephesi sokağa açılır iken batı ve güney cephesi avluya bakmaktadır.							
YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ		 						

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.16. Konut-16'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 16		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ						
ADRES	TAŞPAZAR MAHALLESİ, 868. SOKAK		YAPIM TARİHİ		MİMARİ ÇAĞI		TESCİL KARARI	TESCİL KARARI K.K.T.V.K.K 13.8.1992-1404
YAPI ADI	KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	102	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		VİRANE	
		ADA	350					
		PARSEL	12		ORJİNAL KULLANIMI		KONUT	
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ		TAŞIYICI YAPI	DİŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET
	İYİ		A (YOK)			×	×	×
	ORTA		B (İZİ VAR)	×	×			
	KÖTÜ	×	C (ÖNEMLİ)					×
VAZİYET PLANI								
GENEL TANIM	Geleneksel ev merkez ilçesi, Taşpazar mahallesi, 868. Sokakta yer alır. Taşpazar mahallesi kentsel sit alanı içerisinde bulunan ev orijinal kullanımında konut olarak yapılmış fakat yapı günümüzde harap vaziyette kullanılmamaktadır. Güney cephesinin sokağa baktığı ev kesme taştan tek kat inşa edilmiştir. Geleneksel ev sokağa avlu ile bağlantılıdır.							
YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ								

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.17. Konut-17'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 17		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ							
ADRES	TAŞPAZAR MAHALLESİ, 868. SOKAK		YAPIM TARİHİ		MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	TESCİL KARARI K.K.T.V.K.K 13.8.1992-1404	
YAPI ADI	TERZİ ÇEVİK EVİ		KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA 102 ADA 350 PARSEL 13	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI ORJİNAL KULLANIMI		VİRANE KONUT	
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ			TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET
	İYİ		A (YOK)	×			×		
	ORTA		B (İZİ VAR)		×	×		×	
	KÖTÜ	×	C (ÖNEMLİ)						×
VAZİYET PLANI									
GENEL TANIM	Geleneksel konut yapısı merkez ilçesi, Taşpazar mahallesi, 868. Sokakta yer alır. Orijinal kullanımında konak olarak yapılmış yapının büyük bir kısmı günümüzde harap bir vaziyette ve yıkılma tehlikesi bulunmaktadır. Sokağa avlu ile bağlı olan yapı iç sofalı plan şeması kategorisindedir. Dikdörtgen plan şemasına sahip olan yapı zemin+1 katlıdır. Sofanın kenarlarına odalar yerleştirilmiştir.				YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ 				

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

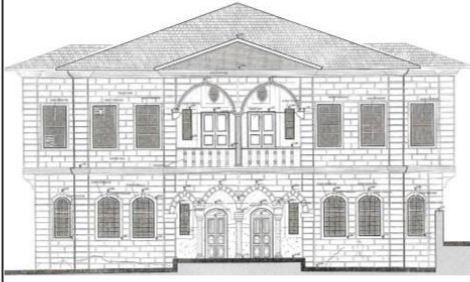
Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.18. Konut-18'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 18		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ						
ADRES	TAŞPAZAR MAHALLESİ PİR ALİ SULTAN CADDESİNDE NO:16	YAPIM TARİHİ	20. yy.	MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	TESCİL KARARI G. E.E.A.Y.K 8.6.1979-A/1692	
YAPI ADI	ÇORAKÇILAR KONAĞI	KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	19L-II	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI	KONUT	
			ADA	2103		ORJİNAL KULLANIMI	KONUT	
			PARSEL	4				
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET
	İYİ		A (YOK)					
	ORTA	×	B (İZİ VAR)			×		
	KÖTÜ		C (ÖNEMLİ)	×	×	×	×	×
VAZİYET PLANI								
	Genelksel ev merkez ilçesi, Taşpazar mahallesi, Pir Ali Sultan caddesinde no:16 da yer almaktadır. 20. yy. Aksaray sivil mimarlığının özelliklerini yansıtan, günümüzde hala varlığı sürdürebilen kayda değer bir geleneksel ev örneğini temsil etmektedir. Sokağa avlu ile bağlı olan ev iki kata sahip, düzgün olmayan dörtgen planlıdır. İç sofalı plan şemasına sahip evin odaları sofanın kenarlarında bulunmaktadır. Sofanın güneyinde ana giriş kapıları yer almakta iken sofanın uzandığı kuzey yönünde de iki adet bahçeye açılan giriş kapısı vardır.							
GENEL TANIM	YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ 							
								

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

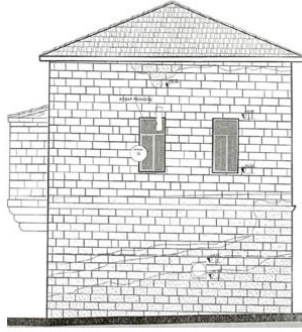
Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.19. Konut-19'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 19		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ							
ADRES	TAŞPAZAR MAHALLESİ, 868. SOKAK		YAPIM TARİHİ		MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	TESCİL KARARI K.K.T.V.K.K 13.8.1992-1404	
YAPI ADI		KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	19L-II	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		VİRANE	
			ADA	2108					
			PARSEL	5		ORJİNAL KULLANIMI		KONUT	
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET	
	İYİ		A (YOK)						
	ORTA		B (İZİ VAR)	×	×	×	×	×	
	KÖTÜ	×	C (ÖNEMLİ)						×
VAZİYET PLANI									
GENEL TANIM	Geleneksel konut yapısı merkez ilçesi, Taşpazar mahallesi, Pir Sultan Abdal caddesinin ile Taşpazar caddesinin birleştiği köşede yer almaktadır. Konut Taşpazar kentsel sit alanı sınırları içerisinde yer alır. Sokağa sofa ile bağlı olan ev iki kata sahip, dikdörtgen planlıdır. Kesme taştan yapılmış olan geleneksel evin zemin kat plan şeması ile üst kat planı genel hatlarıyla örtüşmektedir. Yapının girişi yol kotundan birkaç basamak aşağıda bulunur.								
YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ	 								

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

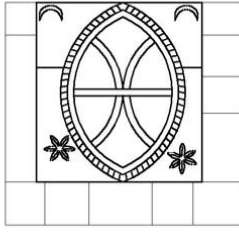
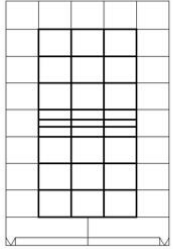
Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

Çizelge E1.20. Konut-20'in genel bilgilerini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 20		GELENEKSEL KONUTLARIN GENEL BİLGİLERİ							
ADRES	TAŞPAZAR MAHALLESİ, PAŞACIK CADDESİ NO:25			YAPIM TARİHİ		MİMARİ ÇAĞI	CUMHURİYET DÖNEMİ	TESCİL KARARI	TESCİL KARARI K.K.T.V.K.K 13.8.1992-1404
YAPI ADI	TEKELİ KONAĞI	KADASTRO BİLGİSİ	PAFTA	19L-II	KULLANIM DURUMU	BUGÜNKÜ KULLANIMI		VİRANE	
			ADA	2119					
			PARSEL	6		ORJİNAL KULLANIMI		KONUT	
KORUNMA DURUMU	KORUNMA DERECESİ		TAŞIYICI YAPI	DIŞ YAPI	ÜST YAPI	İÇ YAPI	DEKORATİF ELEMENLAR	RUTUBET	
	İYİ		A (YOK)				×		
	ORTA		B (İZİ VAR)	×	×	×	×		
	KÖTÜ	×	C (ÖNEMLİ)						×
VAZİYET PLANI									
GENEL TANIM	Geleneksel evin sofası doğrudan sokağa çıkmaktadır. Ev dikdörtgen planlı ve iki kata sahiptir. Zemin katta moloz ve yontu taş kullanılmış üst katta ise kesme taş kullanılmıştır. Kuzeydeki ana girişten girildiğinde sofaya geçiş yapılmaktadır. İç sofalı plan tipine sahip evin odaları sofanın kenarlarında dizilidir. Sofadan üst kat sofaya erişimi sağlayan merdiven bulunmaktadır. Geleneksel evin alt kat planı ile üst kat planı örtüşmektedir. Kıırma çatılı ev alaturka kiremit kaplıdır.								
YAPI FOTOĞRAFI - CEPHE / DETAY ÇİZİMİ	 								

Korunma Durumu Değerleri

İyi: Malzeme ve yapısal sorunları yok

Orta: Malzeme sorunları var

Kötü: Malzeme ve yapısal sorunları var

A (Yok): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu kötü

B (İzi Var): Belirtilen özelliğin korunmuşluk durumu orta

C (Önemli): Belirtilen özelliğin bütünlüğü korunmuş

EK-2 Geleneksel Aksaray Evleri Cephe Analizlerini İçeren Kimlik Kartları

Çizelge E2.1. Konut-1'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 1		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×		×	×	×			
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLI GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
	×					×				
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI	×		×		×				×
	BALKON KAPISI		×		×	×			×	
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP	PVC			
	BODRUM									
	ZEMİN	×		×		×				
	I.KAT	×		×		×				
	ÇATI									
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
	×	×	×		×					
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRÜŞ	ALINLIK	PARMAKLIK					
	×	×			×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
×										
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ		MALZEME						
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM	×			×					
	ZEMİN	×		×						
	I.KAT	×		×						

Çizelge E2.2. Konut-2'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 2		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×		×	×	×	×		
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLİ GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
	×				×					
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×	×			×		×	
	BALKON KAPISI	×	×	×	×	×	×		×	
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GİYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP	PVC			
	BODRUM									
	ZEMİN		×		×	×				
	I.KAT			×		×				
	ÇATI		×	×		×				
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
		×			×					
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRUŞ	ALINLIK	PARMAKLIK					
	×	×		×	×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
	×									
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ		MALZEME						
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM	×			×					
	ZEMİN	×		×						
	I.KAT	×		×						

Çizelge E2.3. Konut-3'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 3		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×			×	×			
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLI GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
		×				×				
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×	×				×		×
	BALKON KAPISI	×			×	×				×
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP		PVC		
	BODRUM									
	ZEMİN		×	×				×		
	I.KAT		×	×				×		
	ÇATI									
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNIŞ	KORKULUK					
	×	×	×							
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRÜŞ	ALINLIK	PARMAKLIK					
	×	×			×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
	×	×								
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ			MALZEME					
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM									
	ZEMİN	×		×						
	I.KAT	×		×						

Çizelge E2.4. Konut-4'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 4		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×			×	×			
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLİ GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
			×			×				
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×		×	×			×	
	BALKON KAPISI		×		×	×			×	
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP	PVC			
	BODRUM									
	ZEMİN		×	×			×			
	I.KAT		×	×			×			
	ÇATI									
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
	×	×	×	×	×					
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRÜŞ	ALINLIK	PARMAKLİK					
	×	×		×	×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
		×								
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ		MALZEME						
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM									
	ZEMİN	×		×						
	I.KAT	×		×						

Çizelge E2.5. Konut-5'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 5		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×		×	×	×			
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLI GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
		×			×					
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×	×				×	×	
	BALKON KAPISI		×		×	×			×	
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP		PVC		
	BODRUM									
	ZEMİN		×		×	×				
	I.KAT		×	×		×				
	ÇATI									
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
	×	×	×	×	×					
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRÜŞ	ALINLIK	PARMAKLIK					
	×	×		×	×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
		×								
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ		MALZEME						
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM	×			×					
	ZEMİN	×		×						
	I.KAT	×		×						

Çizelge E2.6. Konut-6'ın cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 6		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×			×	×			
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLİ GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
		×				×	×			
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×		×			×	×	
	BALKON KAPISI		×	×			×		×	
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GİYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP		PVC		
	BODRUM									
	ZEMİN		×	×		×				
	I.KAT	×	×	×	×	×				
	ÇATI									
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
	×	×	×	×	×					
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRÜŞ	ALINLIK	PARMAKLIK					
	×	×			×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
					×					
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ		MALZEME						
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM									
	ZEMİN	×		×						
	I.KAT	×		×		×				

Çizelge E2.7. Konut-7'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 7		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	1.KAT	ÇATI		
	×		×			×				
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLI GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
		×								
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×	×			×		×	
	BALKON KAPISI									
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP		PVC		
	BODRUM									
	ZEMİN		×		×	×				
	1.KAT									
	ÇATI									
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
	×	×		×						
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRÜŞ	ALINLIK	PARMAKLIK					
	×	×			×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ		MALZEME						
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM									
	ZEMİN	×		×						
	1.KAT									

Çizelge E2.8. Konut-8'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 8		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×		×	×	×			
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLI GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
			×		×					
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×	×			×		×	
	BALKON KAPISI		×	×		×			×	
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GİYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP	PVC			
	BODRUM		×	×		×				
	ZEMİN		×		×	×				
	I.KAT		×		×	×				
	ÇATI									
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
		×		×	×					
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRÜŞ	ALINLIK	PARMAKLIK					
	×	×	×		×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
	×	×	×	×	×					
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ		MALZEME						
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM	×			×					
	ZEMİN	×		×						
	I.KAT	×		×						

Çizelge E2.9. Konut-9'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO : 9		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×			×	×			
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLİ GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
	×							×		
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×	×				×	×	
	BALKON KAPISI		×		×	×			×	
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP		PVC		
	BODRUM									
	ZEMİN		×		×	×				
	I.KAT		×		×	×				
	ÇATI									
DEKORATİF ELEMENLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
		×	×	×	×					
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRUŞ	ALINLIK	PARMAKLIK					
	×	×		×	×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
	×									
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ			MALZEME					
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM									
	ZEMİN	×		×						
	I.KAT	×		×						

Çizelge E2.10. Konut-10'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO :10		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ									
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM		SAÇAK		KATLAR	BODRUM	ZEMİN		I.KAT	ÇATI
	×			×				×		×	
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ		SAHANLIKLİ GİRİŞ		ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA		KAPALI ÇIKMA + BALKON	
		×					×				
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL	
	ANA GİRİŞ KAPISI		×	×					×	×	
	BALKON KAPISI		×	×					×	×	
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME					
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP		PVC			
	BODRUM										
	ZEMİN		×	×		×					
	I.KAT		×	×		×					
	ÇATI										
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN		SİLME		KONSOL		KORNİŞ		KORKULUK		
			×				×		×		
	SÖVE		KÖŞEBENT		FÜRUŞ		ALINLIK		PARMAKLIK		
	×		×				×		×		
	BACA		SEMBOL		PANO		ÇİNİ		VİTRAY		
			×				×				
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ			MALZEME						
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS		KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM										
	ZEMİN	×			×	×					
	I.KAT	×			×		×				

Çizelge E2.11. Konut-11'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO :11		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×			×	×			
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLİ GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
		×			×					
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×		×			×	×	
	BALKON KAPISI		×		×			×	×	
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP		PVC		
	BODRUM									
	ZEMİN		×	×		×				
	I.KAT		×	×		×				
	ÇATI									
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
		×		×	×					
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRUŞ	ALINLIK	PARMAKLIK					
	×	×		×	×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
		×								
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ			MALZEME					
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM									
	ZEMİN	×		×	×					
	I.KAT	×		×		×				

Çizelge E2.12. Konut-12'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO :12		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ									
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM		SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×			×		×	×	×			
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ		SAHANLIKLİ GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA		KAPALI ÇIKMA + BALKON		
	×					×	×				
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL	
	ANA GİRİŞ KAPISI	×			×	×			×		
	BALKON KAPISI		×		×	×			×		
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME					
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP		PVC			
	BODRUM										
	ZEMİN		×	×		×					
	I.KAT		×	×		×					
	ÇATI										
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN		SİLME		KONSOL		KORNİŞ		KORKULUK		
	×		×		×				×		
	SÖVE		KÖŞEBENT		FÜRÜŞ		ALINLIK		PARMAKLIK		
	×								×		
	BACA		SEMBOL		PANO		ÇİNİ		VİTRAY		
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ			MALZEME						
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS		KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM	×				×					
	ZEMİN	×			×		×				
	I.KAT	×			×		×				

Çizelge E2.13. Konut-13'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO :13		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ									
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM		SAÇAK		KATLAR	BODRUM	ZEMİN		I.KAT	ÇATI
	×			×				×		×	
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ		SAHANLIKLİ GİRİŞ		ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA		KAPALI ÇIKMA + BALKON	
		×					×	×		×	
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME		
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLİ	AHŞAP	METAL	
	ANA GİRİŞ KAPISI		×	×				×	×		
	BALKON KAPISI		×	×		×			×		
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME					
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP		PVC			
	BODRUM										
	ZEMİN		×	×		×					
	I.KAT		×	×		×					
	ÇATI										
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN		SİLME		KONSOL		KORNİŞ		KORKULUK		
	×		×		×				×		
	SÖVE		KÖŞEBENT		FÜRÜŞ		ALINLIK		PARMAKLIK		
	×								×		
	BACA		SEMBOL		PANO		ÇİNİ		VİTRAY		
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ				MALZEME					
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS			KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP			
	BODRUM										
	ZEMİN	×				×					
	I.KAT	×				×					

Çizelge E2.14. Konut-14'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO :14		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×		×	×				
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLİ GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
			×							
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×	×			×		×	
	BALKON KAPISI		×		×		×		×	
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP	PVC			
	BODRUM		×		×	×				
	ZEMİN		×	×		×				
	I.KAT									
ÇATI										
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
		×		×	×					
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRUŞ	ALINLIK	PARMAKLIK					
	×	×	×		×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ		MALZEME						
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM	×		×	×					
	ZEMİN	×		×	×					
	I.KAT									

Çizelge E2.15. Konut-15'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO :15		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×		×	×	×			
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLİ GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
		×			×					
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×	×				×		×
	BALKON KAPISI		×	×		×			×	
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP	PVC			
	BODRUM									
	ZEMİN		×	×			×			
	I.KAT		×	×		×				
ÇATI										
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
	×	×	×	×	×					
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRUŞ	ALINLIK	PARMAKLIK					
	×	×			×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
	×									
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ		MALZEME						
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM	×			×					
	ZEMİN	×		×						
	I.KAT	×		×						

Çizelge E2.16. Konut-16'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO :16		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
		×				×				
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLİ GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
	×									
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×		×			×	×	
	BALKON KAPISI									
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP		PVC		
	BODRUM									
	ZEMİN		×	×		×				
	I.KAT									
	ÇATI									
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
		×		×						
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRUŞ	ALINLIK	PARMAKLIK					
	×	×			×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ			MALZEME					
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM									
	ZEMİN	×		×						
	I.KAT									

Çizelge E2.17. Konut-17'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO :17		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×			×	×			
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLİ GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
	×				×	×				
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×	×		×			×	
	BALKON KAPISI	×			×	×			×	
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP		PVC		
	BODRUM									
	ZEMİN		×		×	×				
	I.KAT		×	×		×				
	ÇATI									
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
		×	×							
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRUŞ	ALINLIK	PARMAKLIK					
	×	×			×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ			MALZEME					
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM									
	ZEMİN	×		×						
	I.KAT		×	×		×				

Çizelge E2.18. Konut-18'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO :18		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×			×	×			
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLİ GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
		×			×	×				
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×		×		×		×	
	BALKON KAPISI		×	×		×			×	
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP		PVC		
	BODRUM									
	ZEMİN		×		×	×				
	I.KAT	×		×		×				
	ÇATI									
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN		SİLME	KONSOL		KORNİŞ		KORKULUK		
	×		×	×		×		×		
	SÖVE		KÖŞEBENT	FÜRÜŞ		ALINLIK		PARMAKLIK		
	×		×			×		×		
	BACA		SEMBOL	PANO		ÇİNİ		VİTRAY		
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ			MALZEME					
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM									
	ZEMİN	×		×						
	I.KAT	×		×						

Çizelge E2.19. Konut-19'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO :19		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×			×	×			
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLİ GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
	×					×				
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI		×		×			×		×
	BALKON KAPISI									
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP		PVC		
	BODRUM									
	ZEMİN		×	×		×				
	I.KAT		×	×		×				
	ÇATI									
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
		×	×	×						
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRUŞ	ALINLIK	PARMAKLİK					
	×				×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ		MALZEME						
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM									
	ZEMİN	×		×						
	I.KAT	×		×						

Çizelge E2.20. Konut-20'in cephe analizini içeren kimlik kartı

KONUT NO :20		CEPHE(GÖRSEL) ANALİZİ								
ÖRTÜ SİSTEMİ	KIRMA ÇATI	DÜZ DAM	SAÇAK	KATLAR	BODRUM	ZEMİN	I.KAT	ÇATI		
	×		×			×	×			
GİRİŞ DÜZENİ	DÜZ GİRİŞ	NİŞLİ GİRİŞ	SAHANLIKLI GİRİŞ	ÇIKMA	AÇIK ÇIKMA (BALKON)	KAPALI ÇIKMA	KAPALI ÇIKMA + BALKON			
	×									
KAPI	KATLAR	TİP		AYDINLATMA PENCERESİ		BİÇİM			MALZEME	
		TEK KANATLI	ÇİFT KANATLI	VAR	YOK	DÖRTGEN	KEMERLİ	PAHLI	AHŞAP	METAL
	ANA GİRİŞ KAPISI				×	×			×	
	BALKON KAPISI									
PENCERE	KATLAR	TİP		BİÇİM		MALZEME				
		GIYOTİN	KANATLI	DÖRTGEN	KEMERLİ	AHŞAP		PVC		
	BODRUM									
	ZEMİN	×		×		×				
	I.KAT	×		×		×				
	ÇATI									
DEKORATİF ELEMANLAR	SÜTUN	SİLME	KONSOL	KORNİŞ	KORKULUK					
		×		×						
	SÖVE	KÖŞEBENT	FÜRUŞ	ALINLIK	PARMAKLIK					
	×	×			×					
	BACA	SEMBOL	PANO	ÇİNİ	VİTRAY					
		×								
YAPIM TEKNİĞİ VE MALZEME	KATLAR	YAPIM TEKNİĞİ		MALZEME						
		YIĞMA	AHŞAP KARKAS	KESME TAŞ	MOLOZ TAŞ	AHŞAP				
	BODRUM									
	ZEMİN	×		×						
	I.KAT	×		×						